ANUL X. - SERIA II-a. - No 595 NUMĂR SPECIAL DE PAŞTI 10 PAGINI — PREŢUL 8 LEI Duminică 1 Mai 1932

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

O poveste de Paşti

O poveste a iernii ce trecu — şi nu se ştie totuş dacă a trecut de tot — ar începe, poate, în ajunul Paştilor şi al zilei de 1 Mai, aşa:

Intorcându-se din cetate cântăreţul la pământ şi făcându-se ţăran, adică iubitor de ţărînă, a fost odată că s'a ivit o iarnă grea. El a cunoscut că o să fie toamna şi iarna lungi, după semnul îndătinat al belşugului de păinjeniş. Nu se mai văzuseră de multă vreme atâtea reţele de mătase subt streaşini şi între ramurile de copaci, vâslite de clătinarea aerului uşoară, cu cârmaciul pânzei răsfirate, strâns în mijlocul ei ca un bob. Aţa de lipici a reţelei ţi se anina de ochi toată ziua şi, împiedecat să clipeşti, erai nevoit să-ţi cauţi cu două degete firul pus de-acurmezişul între ureche şi bărbie. Iar din vânturi şi din cer se desfăcea, ca din caere, aceeaş lână uşoară, ca un albuş de ou tors: semne de mari ninsori viitoare.

Atunci săteanul, aducându-şi buturugile de iarnă, câteva care, în bătătură, adunându-şi fânul şi îndesându-l în coşare, vânturându-şi încăodată chihlimbarul de porumb, a ridicat o rogojină de papură moale îndărătul uşii şi aştepta să vie iarna făgăduită de păianjeni. Sacii lui erau plini cu bucatele, pe care le dăruieşte omului harnic pământul şi podul de aşijderi. Lăscăile lintei, mărgăritarul fasolei fuseseră întocmite în două movili cu lopata de lemn, iar bulgării de humă cu inima dulce ai cartoafelor făceau o măgură neagră mai mare. Mărarul cu speteze de sârmă, znopi, atârna de grinzi iar bolovanii, după mărimi, ai verzelor, guliilor şi ai ridichilor cu pielea de bivoliţă stăteau în preajma morcovilor vopsiţi cu apă de cărămidă.

Şi venea iarna din pădurea de peste râu, încet, şi coasa ei, apropiindu-se, a îngheţat în apă şi a rămas până la desgheţ, când am scos din oglindire numai coada: fierul se topise.

Plecaseră berzele, rândunicile şi toate pasările călătoare şi până şi vrăbiile intraseră undeva în viscole şi vifor, de nu s'au mai văzut o lună de zile. Şi singura viaţă a şesului încremenit în albitura iernii, se vedea în lupta fumului din hornuri cu iutele ger.

Spusese însă omul:

Fiindcă vor fi multe zăpezi până în April, de câte ori o ninge să iei,nevastă, un ou dela găina moţată şi să-l pui în ciur.

Fireşte că s'a făcut întocmai cum a zis. De fiece zăpadă nouă, care cădea după zăpada topită, un ou din ziua zăpezii se strecura în ciur. Şi ciurul s'a umplut până'n April, încât mai era nevoie, dacă s'ar mai fi întâmplat să ningă, şi de o căciulă. Dar Dumnezeu a voit să nu mai ningă şi nici nu a mai nins.

Pân'aici, toată povestea e adevărată, dar nici deacolo înainte nu e mai mincinoasă. Numărând ouăle din ciur, ţăranul şi ţăranca au găsit 32. Va să zică, fuseseră 32 de zăpezi. Ce facem cu ouăle acum? Le mâncăm?

Au luat o curcă şi au pus-o să clocească. Intâi, nu a voit curca să fie cloşcă, dar multe nu vrea nici omul. Ei au pus curca subt un coş, au ţinut-o trei zile împovărată şi a patra zi a primit curca 32 de ouă ale găinii şi le-a clocit de bună voie, până ce a ieşit din fiecare ceva.

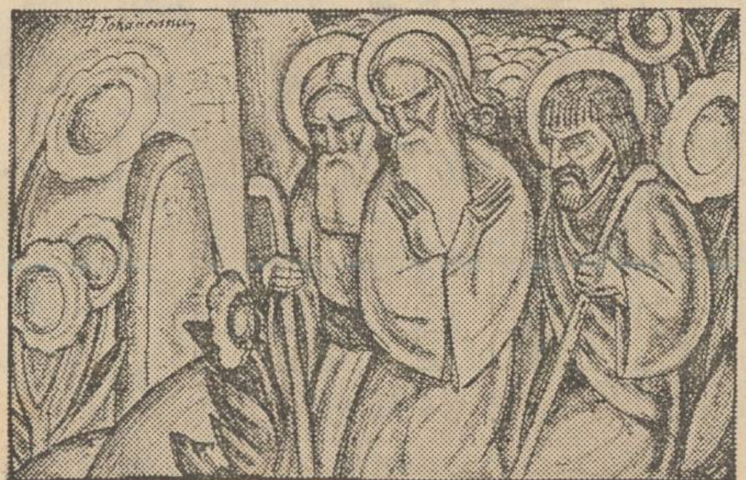
Dumneavoastră aţi crezut că de subt curcă au dat fuga prin paie 32 de pui de borangic. Iată că v'aţi înşelat. Au ieşit dinpotrivă 32 de urîciuni. O broască râioasă. O şopârlă. Un şobolan. O năpârcă. O cârtiţă. O coropijniţă. Un vierme. O omidă. O muscă măre cât unghia. Un păduche cât degetul dela picior. Un pui de mâţă cu colţii afară, întorşi pe dedesubt. Şi cuiburi de felurită muşiţă, în care furnicau soiuri puturoase de viitoare stoluri purtătoare de puroaie şi otrăvi. A ieşit o spuză care, luată de om, cum se ia praful după câini, scorojea carnea cu o mătreaţă ca de scrum şi ajungea uscată la os şi trecea prin el putrezindu-l fără mâzgă. A mai ieşit o boare de înecăciune şi tuse şi a mai ieşit un ţânţar nevăzut care muncea mintea şi întuneca bucuria. Şi alte boli ciudate s'au trezit în ouăle găinii moţate, clocite de căldura curcii.

— Nu mă miră afară din cale, zise săteanul, care fusese cântăreţ la strană, în cetate. Astea sunt bolile leprosului, nebunilor şi bolnavilor, boala lui Iov, boala lui Lazăr, boala fetii lui Cair. Intre ele sunt şi cele şapte vaci slabe. Şi bubele Egiptului sunt.

Ca să ne scăpăm de ele, iată. Ia pieptenele iepii şi deapănă pletele salciei plângătoare, dela Florii, cu panglicile verzui lăsate până jos. Ia florile zambilei, ia ceară şi miere şi du-le pe movila Răstignirii. Şi chiamă pe Iisus, care tocmai trece — uite-l colo — pe subt sălcii, scuturându-şi părul şi barba de pulberea mormântului şi strigă fiindcă a înviat, ca îndrăciţii:

— Iisuse, fiul lui Dumnezeu, mântuieşte-mă.

T. ARGHEZI

Sf. Gheorghe — Icoană pe glajă din Jina (Jud. Sibiu) sec. XVIII (?)

A fost o fată la fântână...

Fântâna părăsită stă şi-acum
Pe unde-a fost, odată, margine de drum.

Dar drumul schimbător
Şi-a căutat aiurea alt izvor,
Iar cumpăna smerită a rămas
Să 'nsemne 'n vreme liniştit popas.
In apa plutitoare-a depărtării,
Ea pare o gânganie înaltă
Ce s'a 'nălţat într'un picior pe pragul zării,
Din lumea ceialaltă.

In câmpul cenuşiu şi mohorât
Ii ţin de-atâta vreme de urât
Doar tufe albăstrii de scai pitici,
O scorbură bătrână de răchită
Şi-o moviliţă de strujeni, sburlită
Ca un arici.

In zori, când încă-i somnoros pământul
Şi ierburile's brumării şi ude,
Ascultă în adânc... şi parc'aude
Cum cântă iar, subţire şi plăpând,
Izvorul mort de cine ştie când...
Şi ostenită cumpăna se 'nclină
Spre jghiabu 'n care curge doar lumină,
Dar jghiabul e atât de învechit
Că pân' şi piatra lui a putrezit.

Când nu mai ştie ce să facă,
Fântâna cântăreşte vântul
In cumpăna ei neagră şi săracă.
Incremenită 'n soare,
Stă singură 'n câmpia goală şi fierbinte.
Şi geme uneori de parc'o doare,
Ori poate că-şi aduce iar aminte...

Odată,
S'a abătut pe-aici o fată.
A scos cu ciutura, din fund,
Un pumn de cer albastru şi rotund,
Şi fi'ndcă cerul mic din ciutură râdea,
A râs şi ea.

A dus apoi o mână 'n dreptul frunţii:
In depărtarea arsă, munţii
Erau acolo unde sunt şi-acum...
Şi fata a pornit domol la drum.

In urma ei, pe pietrele fierbinţi,
A stăruit o clipă urma udă
A tălpilor desculţe şi cuminţi,
Şi vântul le-a svântat apoi, de ciudă.

Şi într'o noapte, fata a venit,
S'a sprijinit de piatră şi-a oftat,
S'a închinat sfios spre Răsărit...
Şi nu s'a mai întors de-atunci în sat.

Iar apa din adânc s'a supărat
Că trupul tânăr, prăbuşit pe prund,
I-a sfărâmat luceafărul din fund...

De-atunci, fântâna veche de care toţi se tem,
Inalţă 'n noapte cumpăna, ca un blestem.
Şi de urât şi de singurătate,
Că nu mai vin nici fetele, nici ielele,
Rămâne-aşa, cu capul dat pe spate,
Să numere de-alungul vremii stelele.

OTILIA CAZIMIR

AMINTIRI

INCEPUTURI

Câţiva ani am văzut trenul fără să călătoresc cu el... Mama nu putea să dovedească treburile gospodăriei; tata nu avea nevoie de tovărăşia copiilor, în drumurile lui cele lungi, iar copiii se duceau la şcoală. Nu cugeta nimeni să sporească impresiile, cunoştinţele şi blazarea timpurie a unor nevârstnici.

Trenul trecea cu coama lui de fum prin zarea ogoarelor moşiei şi când tata ne-a adus la Ruşi, ca să terminăm clasele primare, trenul se vedea, cu gară cu tot, în fundul uliţei noastre, iar flueratul lui se amesteca cu flueratul unei mori de foc de lângă noi...

Dar toată lumea rămânea neispitită şi roabă treburilor ei... Dascălii mei cei noi, de la oraş, nu s'au gândit niciodată să ne pună în convoi şi să facă cu noi o „excursiune ştiinţifică", până la gara de curând creată şi până la şiragurile de vagoane, mişcate cu puterea aburului, încătuşat de om, în veacul în care ne găseam. Am văzut de atunci încoace gări sămănate în adâncuri de provincie şi am constatat un fel de sport special, provincial: Când trebue să sosească un tren, tot târgul se găteşte şi iese la gara din capul bulevardului, ca să privească, să noteze şi să comenteze... Este o deprindere nevinovată care m'a înduioşat adeseori.

In târgul şi la gara noastră nu se pomenea aşa ceva. Târgoveţii mei erau oameni serioşi şi pozitivi. Româneşte, bulgăreşte sau greceşte, ei îşi discutau şi-şi urmăreau, cu sprâncenele încruntate, afacerile lor, la cafenea, în simigerie ori la oborul de cereale şi de tren nu se apropiau decât cu banii în mână.

Intâia oară, când trenul a trecut cu dinadinsul prin gândurile şi prin aşteptarea mea a fost într'o primăvară de nelinişte şi de zguduire obştească... Cred că era în luna Martie, din anul 1888. Tata era în Bucureşti, iar Bucureştii fierbeau ca un cazan imens, deasupra jeraticului politic... Mama era plină de grijă şi tulburată de unele vise stranii pe care le visa... Isprăvnicelul şi pădurarii veneau în fiecare seară să întrebe dacă a venit boerul... Ce era în Bucureşti? *Au căzut Roşii şi au venit Albii!* Dar ce puteam să văd eu în această veste, care preocupa pe isteţii satului, decât un fel de catastrofă cosmică, unde munţi de foc şi cataracte de sânge se înecau în lapte şi în zăpadă!...

Patru zile în şir am mers cu Caraiman vizitiul, la gara Beuca, să aşteptăm pe tata.... De trei ori, trenul s'a zămislit din zare şi a curs pe podişuri ca o omidă uriaşă, a oprit o clipă în gară şi a plecat, fără să aducă pe cel aşteptat... Mă uitam, din fundul trăsurii, cu inima grea...

— Nu e nici azi!... Hai băeţi!...

Şi Caraiman atingea caii cu biciul, şi porneam către casă, tăcuţi, îngânduraţi...

Dar a venit şi pentru mine ziua să mă urc în trenul văzut de departe, atâta vreme, şi să plec la Bucureştii cei nalţi până la cerul necunoscutului şi al închipuirii, ca să înod mai temeinic rostul cărţii. Nu ştiam destulă carte... Trebuia să mai învăţ!... Ce voia tata să scoată din mine, n'a avut vreme să mi-o spună, fiindcă după doi ani de la prima mea călătorie cu trenul, el însuşi a plecat în suprema călătorie.

Nu poţi să uiţi niciodată, cu totul, prima ta experienţă feroviară. Pornisem din gara Beuca, într'o caldă după amiază de August şi străbăteam fertilele bărăgane din nordul judeţului nostru. Soarele bătea în ferestrele vagonului şi în jilţurile lui, căptuşite cu un postav aspru cenuşiu, pe care îl vedeam întâia oară.

Urcând în vagon, tata găsise cunoscuţi, care veneau dela Turnu şi dela Ruşi şi mergeau şi ei tot spre Bucureşti. Unul dintre ei mi-era cunoscut şi mie. Era „domnu Izidor", negustor cu vază şi chiriaşul nostru din Ruşi, în prăvălia căruia fusesem cu părinţii mei de multe ori.

Probabil că şi tata şi chiriaşul nostru erau într'un moment de armistiţiu cu nevoile şi cu grijile lor părinteşti, fiindcă mi-aduc aminte că am auzit din gura tatei următoarea idee, floarea unei stări sufleteşti de degajare şi de reverie:

— S'ar mira grozav strămoşii noştri dacă ar coborî ochii pe pământ să vază cum călătoresc azi strănepoţii lor...

Din acea vară de August, călătoriile cu trenul au invadat în viaţa mea. Fiecare vacanţă, mică sau mare, mă făcea să străbat câteva judeţe, între şcoală şi casa părintească. Am cunoscut începuturile de toamnă care învestmîntă în aur şi în purpură dealurile Argeşului şi ale Muscelului. Am venit de Paşte acasă printre livezile cu pruni în floare şi printre dumbrăvile cu vetre de viorele. Am răzbătut cu greu, la vacanţele de Crăciun, nămeţii care înfundau văile şi vâlcelele şi, într'un an, am rămas înzăpezit, trei zile şi trei nopţi, în gara Costeşti.

Era trenul şcolar, plin cu elevi din toate şcolile — băeţi şi fete — şi mai totdeauna plin şi cu soldaţii, care obţinuseră concediu de sărbători, odată cu noi, poporul şcolilor. Ce îmbulzeală, ce grijă, ce început prost de vacanţă, să te striveşti la ghişeul de bilete ,să iai vagoanele cu asalt şi să rămâi adeseori, pe sala vagonului, în picioare, până la Costeşti, unde schimbi trenul pentru Roşiori-Turnu-Măgurele !...

Nu venise vremea trenului emancipat, liber de şcoală şi de confluenţele vacanţelor, pornit spre munte sau spre mare, sau cel puţin spre zările care nu mai ascund rosturi şi pravili arhi-ştiute.

Semnul şi prevestirea acestor călătorii, mi-au venit într'o dimineaţă de Iulie, când noaptea se înfioară de ziuă şi se deşteaptă ciocârlia. Intram în judeţul Teleorman, ca într'un înfinit ocean de holde, în parte secerate... Spre răsărit se mişcau aieriane, viorii, perdelele cereştii catapetesme... Eram tot şcolar. Priveam întâia oară acest spectacol, într'o tresărire de libertate şi de farmec personal, rău venită, pentru obligaţiile mele mereu şcolare...

GALA GALACTION

Caterina II, Semiramida Nordului

E. ARMAND

Prinţesa Sofia de Anhalt-Zerbst a fost măritată cu marele duce moştenitor al Rusiei, viitorul *Petru III*. Acesta era bolnăvicios, slab, zăpăcit, fanfaron, ignorant, nepricepând deloc mentalitatea rusă. Sofia, dimpotrivă, a învăţat ruseşte, s'a convertit la ortodoxie schimbându-şi numele în *Caterina Alexeievna;* era activă, entusiastă, cu „temperament de fier". Soţul ei, neputincios, avea totuşi un gust deosebit pentru cocoşate şi chioare, pe care le bătea la spate; se spunea despre el că mirosea a ţap. Ţarina Elisabeta socotia că preocuparea cea mai mare a unei prinţese moştenitoare e acea de a da naştere unui băiat, pentru a perpetua dinastia, trebuind să fie totodată păzită de orice intimitate cu cavalerii şi servitorii dela curte. Era însă prea târziu: când Caterina l-a născut pe Paul, acesta era rodul şambelanului *Soltikoff,* amic al soţului care întroducea el însuşi pe favoriţi în patul nupţial. Lăsată înadins fără îngrijiri după naştere, Caterina era să se prăpădească. Urându-şi soţul, ea avu a doua legătură cu frumosul şi spiritualul conte *Stanislav Poniatovski,* cu care se întâlnia deghizată în haine bărbăteşti şi care îi dărui o fată. Poniatovski a fost ultimul rege al Poloniei.

Ceiace se petrecea la Curte, putea fi descris de un Edgar Poë sau de un Hoffmann. Moştenitorul tronului trebuia să dovedească participarea lui la sarcinele Caterinei. Odată, când prinţesa era gata să nască, un credincios al ei dădu foc casei sale dela ţară; viitorul Petru III, căruia îi plăceau incendiile, alergă, acolo, în timp ce soţia lui năştea: „Numai Dumnezeu ştie cine a însărcinat-o pe soţia mea", exclamă soţul oficial. E adevărat că instinctul matern nu era prea desvoltat la Caterina. Era însă dominată de setea de putere. Pricepând că guvernanţii şi poporul rus nu vor tolera nici o jignire adusă Bisericii lor (precum făcea Petru), ea a lucrat astfel ca, urcând pe tron după moartea ţarinei Elisabeta, să-şi pună în aplicare planul. Petru III a încercat s'o înlocuiască cu metresa lui platonică, d-na Woronzoff. *Grigore Orloff,* un uriaş temerar, frumos, care deveni urmaşul lui Poniatovski în viaţa amoroasă a Caterinei, înlătură cu ajutorul fraţilor săi pe Petru III („ca pe un copil trimis la culcare", precum a spus Frederic II). In Iunie 1762, Caterina fu proclamată singura împărăteasă; curând, Petru III a fost asasinat de Orloff şi de tovarăşii săi, unul mai beat decât altul — iar Caterina născu al treilea copil legitimat sub numele de contele Bobrinski.

Grigore Orloff, recunoscut favorit oficial al ţarinii, avu un apartament la palatul imperial, primind lunar 12.000 de ruble. Incărcat de onoruri şi demnităţi, numit general-şef al artileriei, el a putut aduce la Curte pe toţi fraţii şi verii săi. Insă Caterinei nu-i era deajuns un singur favorit. Printre legăturile ei, e de menţionat aceea cu *Wisenski,* un tânăr ofiţer întrodus la Curte de duşmanii lui Orloff. Venia la Caterina deghizat ca medic; consultaţiile lui au plăcut atât, încât el avu o cameră la palat. Intr'o zi, cameristul i-a predat o cheie de aur: în saltarul unei mobile se aflau 180.000 de ruble-aur, cadou al amantei satisfăcute. Teribilul Orloff a cerut însă ca noul favorit să fie trimis în provincie.

S'a ivit însă un nou rival: elegantul şi binefăcutul locotenent *Alex. Wassilikoff.* Când Orloff s'a întors în Rusia, pe care a reprezentat-o la un congres de... pace, a primit ordinul să renunţe la demnităţile sale dacă nu vroia să fie deposedat şi exilat în Siberia. El a sfidat pe împărăteasă: să arate în văzul lumii ingratitudinea ei. A fost iar trimis în misiune, prin străinătate, apoi isgonit la Reval, sperând că va mai juca un rol politic. După doi ani veni şi rândul lui Wassilikoff; trimis la Moscova el găsi acolo un dar bogat al Caterinei, care i-a acordat şi o pensiune anuală de 20.000 ruble: acesta era cadoul obicinuit de adio pentru favoriţii care au încetat să placă împărătesei.

Noul favorit era un ofiţer frumos, *Potemkin.* Insoţind odată caleaşca ţarinei, calul său n'a vrut să-l asculte. Zărind pe ofiţer, Caterina îi spuse râzând: „Calul tău e mai inteligent decât d-ta...". In câteva zile, Potemkin ajunse omul cel mai influent al imperiului. Deşi Orloffii, simţind primejdia, l-au făcut să piardă un ochiu, în urma unei lovituri de tac la o partidă de biliard, ţarina l-a găsit destul de chipeş. Potemkin a înlocuit pe Gr. Orloff în toate demnităţile: deveni conte, şef suprem al armatei, mare amiral al mării Negre, guvernator al provinciilor de sud, ministru, titular al celor mai rare decoraţii. Mai inteligent decât Orloff, care muri în 1783, la 49 ani cu mintea deranjată, — Potemkin a ştiut să joace pe lângă Caterina rolul pe care l-a avut marchiza de Pompadour pe lângă Ludovic XV. Ţarina a vrut să-şi creeze un cer de favoriţi, un fel de „Parc cu cerbi" masculin. Potemkin îi procură pe popa ucrainian Saradoffski, pe sârbul Forici, apoi pe un „rus adevărat", căpitanul Korsakoff: de acesta, se spune că surprinzând în acelaş pat pe ţarină şi o doamnă de onoare contesa Bruce, le-a biciuit în faţa servitorilor. Veni apoi rândul lui *Alex. Lanskoi,* care muri foarte tânăr, din cauza abuzului de afrodiziace. Caterina i-a ridicat un mormânt costisitor, jurând că Lanskoi va fi ultimul ei amant.

După un an, Potemkin i-a găsit un consolator în subofiţerul *Yermoloff,* care începu să-l sape pe binefăcătorul său, voind să-i ia locul. Ţarina i-a pus pe amândoi de acord, luându-şi un nou amant: Mamonoff, căpitan în garda imperială, care nemulţumindu-se cu ţarina îşi luă şi o prinţesă dela curte. Potemkin însă a ştiut să joace şi în politica rusă un rol excepţional; a cucerit Crimeia, realizând o parte din testamentul lui Petru cel Mare, care voia să isgonească pe Turci din Europa.

Potemkin muri în 1791. Caterina, îmbătrânind, căpătă un aspect masculin şi nu-i mai plăceau bărbaţii ca înainte. Anturajul ei nu ignora relaţiile ei cu tribadele Protasoff, Branika sau cu prinţesa Daşkoff, presidenta Academiei de Ştiinţe. Ultimul ei favorit a fost un tătar: Platon *Zuboff,* invertit cunoscut, supranumit „Madame Dubarry a regimului".

Caterina II era totuşi inteligentă şi cultă, la curent cu literatura. Era în relaţii epistolare cu Diderot şi vroia să organizeze Rusia după concepţia Enciclopediştilor: sistemul despotismului luminat. A ridicat chestiunea unei constituţii a imperiului şi a desfiinţării servajului; justiţia a devenit ceva mai blândă; pedeapsa cu moartea a fost desfiinţată pentru unele delicte. A deschis şcoli, universităţi, academii. Ea n'a avut însă tăria lui Petru cel Mare, care a înfruntat clasele conducătoare. Proectele de reformă socială erau lăsate în părăsire şi ţarina se consacra literelor, poeziei, iubirii. Persecuţiile şi represaliile erau mai rare — iar când a căzut Bastilia, poliţia a lăsat pe tinerii liberali să-şi manifeste bucuria pe străzile Petersburgului.

Această încercare de „despotism luminat" se termină destul de rău. Caterina covârşi pe *Voltaire* cu blănuri şi tabachere, linguşi pe *Diderot; Grimm* era corespondentul ei parisian, *Volney* primi o medalie de aur, prinţul de *Ligne* căpătă *Aulida,* unde fu sacrificată Ifigenia, — dar în acest timp favoriţii ţarinei delapidau fără ruşine, stârnind răscoale populare. Dându-se drept ţarul Petru III, cazacul *Pugatşeff* a răscolit provinciile sudice şi ameninţă o clipă Moscova. Poate că el ar fi înlăturat pe ţarina devenită impopulară, dacă nu s'ar fi lăsat moleşit de o curte proprie care maimuţărea curtea imperială.

Inalta societate din Petersburg, imitând şi ea „Ermitajul" francez, a creat un club fisic unde erau admise numai femeile tinere şi frumoase, şi câţiva bărbaţi acceptaţi ca membri ai Clubului. La reuniunile lor, ospăţul era tăcut; urma un fel de loterie cu toate numerele câştigătoare; perechea care scotea acelaş număr petrecea împreună restul nopţii. — Poliţia, care era bine răsplătită, tolera astfel de temple amoroase: numai scandal să nu facă! Ele se numiau „pensiuni": — una din acestea, avea la fiecare etaj citheriene de altă naţionalitate. Azi, toate acestea sunt cu mult întrecute. Dar Catherina II şi-a păstrat supranumele de semiramida Nordului.

Moartea tăetorului de lemne

Fratelui meu Dimitrie

Un moş, din Mahalaua Calicilor, s'a 'ntors mai devreme acasă,
— Să-l numim Vasile — tare doborît şi tare pământiu:
„Femee, du-te şi adă-mi o sângeacă de rachiu,
Că m'a 'ncleştat vătămătura şi nu mă mai lasă.
Spune-i lui Bercu, că mi-i rău, şi că i-oi da mai târziu gologanii".

Peste noapte-a murit (avea cincizeci şi nouă de ani).

Inainte de a-şi fi dat duhul, şi-a chemat nevasta
„Lisabeto, uite, simt că mă duc depe lumea asta,
Am trecut împreună şi rele şi bune,
Eu, ca bărbat, te-am mai fost împilat, am mai smintit cărarea.
Pentru toate, mă închin ţie şi-ţi cer iertăciune.

Şi-acum,— nu te speria,— te rog aprinde-mi lumânarea.

După aceia, să nu mă jeleşti, că-i fără folos.
Vreau să fiu bărbierit şi pieptănat frumos...".
Femeea, a închis ochii iubitului ei dedemult,
L'a strigat cu nume alintat, ca'n tinereţe,
Dar Vasile al ei, nu putea s'o mai vadă cum părul şi l-a zmult,
Nu putea să-i ogoaie zbuciumul şi marea tristeţe.

— Pe masă, primenit, în straele păstrate dela cununie,
Dormea, cu un ştergar legat peste bărbie.
Ochii căzuţi, prin crăpătura pleoapelor, sticloşi,
Mânile butucănoase hodinindu-se pe piept, cu smerenie,
Sufletul — murise şi el? sau a pierit din trup ca o vedenie? —
Să-l mai vadă odată, veneau cunoscuţii, mâhniţi şi sfioşi.

Chiar şi hămesitul Grivei,
Căruia răposatul îi dădea ades cu piciorul
A venit până la prag, să vadă şi el, ce-i...

Stăteau în tindă, răzămate laolaltă:
Crăcana, ferestrăul şi toporul,
Lucruri ce nu pot să treacă şi în lumea ceialaltă

Halipa peticită, cuşma de un veac,
Au fost date de pomană unui alt sărac.

La biserică, clopotul mic,
Incepu să bălăngănească, aşa ca pentru un calic.
Popa şi-a luat dascălul, cădelniţa, tipicul,
Şi-a purces, mâniat, să 'ngroape calicul.

Mortului, care mirosea, i-au coperit vederile,
Şi cum era zi de lucru, l-au însoţit numai copiii şi muierile.
Dricul primăriei clefăia prin glod,
Calul fornăia, ploaia tăbărâse 'n prohod.
Popa bodogănea pela răscruci,
Femeea ca femee: „cui mă laşi, Vasilică, şi unde te duci?...".

La cimitir, alt clopot: balang-balang.
Groparii în mână cu câte un ştreang.

L-au prohodit repede.
In groapă ţărâna zoriră s'o lepede.
Cu trosnet, sicriul lungit dedesupt,
S'a rupt, peste leşul dintrânsul s'a rupt...
Groparii, de cum au sfârşit cu ţărâna,
S'au pus să îmbuce coliva cu mâna.
Dela colac, au început să se certe,
Şi pentru netrebnicul ort,
Au prins să-l sudue pe mort...

Pe robul lui, Vasile, Dumnezeu n'avea de ce să-l erte!

GEORGE LESNEA

Caleidoscop intelectual

O rivală a lui Wallace

Scriitoarea engleză Bloom poate rivaliza cu Edgar Wallace în ce priveşte repeziciunea scrisului. Ultimul roman, „Jurnalul unui locotenent de marină", l-a scris în patru zile. In mijlociu poate scrie 15.000 de cuvinte pe zi.

La ultima ei lucrare, camerista i-a jucat însă festa de a vinde din greşală ca maculatură manuscrisul, chiar în ziua când autoarea pusese pe ultima filă cuvântul „fine".

De voe, de nevoe, Miss Bloom a trebuit să scrie romanul încăodată; pentru orice alt scriitor, asta ar fi fost o catastrofă; pentru ea însă, a fost o simplă cheltuială de vreme. Miss Bloom susţine că tatăl ei, fost director de şcoală în Gloucester, neapreciind cultura didactică, s'a mulţumit s'o înveţe a citi şi scrie, lăsând-o apoi să se instruiască după cum o tăia capul şi o îndemnau înclinările ei fireşti.

Einstein despre perspectivele Europei

Einstein a făcut de curând o călătorie de studii în California. Inainte de a se îmbarca spre patrie, i-a spus între altele unui ziarist american: „Nu pot concepe ideea că pe celelalte planete n'ar exista viaţă".

In altă ordine de idei, savantul german a spus: „Civilizaţia noastră europeană e foarte ameninţată; eu însă sunt optimist şi nu pot crede în nimicirea ei complectă. Tineretul american e fericit; perspectivele lui nu-s întunecate de tradiţii învechite, nici de o educaţie impusă cu forţa, cum e la noi. Privită în ansamblul ei, epoca maşinismului nu va fi dăunătoare omenirii, cum s'ar părea astăzi. Omul nu-şi poate imagina dinainte o formă de civilizaţie nouă; dacă ar putea-o imagina, ar putea s'o şi creeze". La întrebarea dacă sejurul în America l-a mai învăţat cum să răspundă la interviewuri, Einstein a răspuns cu proverbul german: „Omul se obişnueşte şi cu spânzurătoarea".

Un Institut de documentare ştiinţifică la Viena

Două intelectuale din Viena, una doctor în chimie. alta doctor în filozofie, au pus în aplicare principiul raţionalizării în domeniul documentării ştiinţifice. Inainte de a-şi expune punctul său de vedere, autorul oricărei lucrări ştiinţifice trebue să cunoască teoriile predecesorilor. Institutul din Viena îi scuteşte de osteneala migăloasă a culegerii materialului; numeroşi colaboratori din toate specialităţile adună în cartoteci speciale rezumatele tuturor lucrărilor, pe măsură ce apar

Industriile, bazate pe descoperirile ştiinţei, sunt abonate la acest institut, care le ţine în curent cu progresele realizate an cu an, economisindu-le salariile pe care le dădeau până acum referenţilor speciali. Institutul, având un cerc întins de abonaţi, poate face acest serviciu contra unei taxe modeste.

Pe lângă succesul moral, cele două intelectuale au şi un foarte frumos succes material, ceiace dovedeşte că în vremurile cele mai critice, spiritul de iniţiativă găseşte mijlocul să se afirme cu folos.

Spectacolul lui Sacha Guitry

Sacha Guitry a alcătuit un spectacol compus din trei piese: „Planurile providenţei", o comedie uşoară şi spirituală; „Françoise", piesă de caracter, care începe comic şi se termină cu lacrămi. A treia e: „Călătoria lui Tchong-Li", legendă exotică, în care rolul unei fete din China, e deţinut de Yvonne Printemps.

Aceste trei lucrări, atât de diferite, formează un spectacol armonios, iar talentul personal al interpretei contribue mult la unitatea de impresie.

O soluţie în amor

Noua piesă a lui Jacques Natanson: „Michel" — e o comedie în trei acte, plină de dialoguri vii şi iscusite. Autorul dă dovadă încă odată de o vervă inepuizabilă şi de un mare talent.

Intriga aproape nu contează. Piesa e construită în jurul unui personagiu central cu numele de Michel — minunat interpretat de Féraudy. Acesta încarnează înţelepciunea însăşi subt forma unui chefliu de o vârstă matură, ale cărui sfaturi sunt de folos tuturora.

Toate încurcăturile sunt limpezite de acelaş personagiu, care — înainte de lăsarea cortinei — reuşeşte să facă fericirea fiului său, însurându-l cu fiica fostei sale amante.

Intriga e bine condusă.

O capodoperă engleză

Autorul deja celebru al operei „Portrait dans un miroir" (a cărui versiune franceză a apărut de curând în ediţia Stock), publică după o pauză de câţiva ani, noul roman „The Fountain" în care critica engleză recunoaşte calităţile unei adevărate capodopere.

Lewis Alison, un bărbat de treizeci de ani, cu o viaţă interioară intensă, a fost internat în timpul războiului în Olanda laolaltă cu alţi ofiţeri englezi. Aici înâlneşte pe fosta lui elevă, Julie, măritată cu un ofiţer german: von Marwitz.

Alison o iubeşte şi ea îi răspunde cu acelaş sentiment. Bărbatul ei revine depe front rănit mortal. El înţelege totul, iartă; şi el însuşi le uneşte mânile.

La terminarea războiului, cei doi amanţi se îmbarcă pentru Anglia, unde-şi vor celebra căsătoria.

Cadrul exterior e, după cum se vede, foarte simplu; dar analiza caracterelor şi sentimentelor e făcută cu o fineţe deosebită. Analiza dă povestirii un relief extraordinar, iar scenelor principale un caracter aparte.

Stilul, de o perfecţie muzicală, aminteşte stilul lui George Moore.

Intreaga lucrare are o seriozitate, o soliditate şi o coherenţă, care devin din ce în ce mai rare în literatura engleză şi care vor face ca ea să supravieţuiască producţiilor efemere şi pretenţioase din epoca de faţă.

Primul roman al lui Richard Billinger

Tânărul scriitor de mare talent, care până acuma s'a remarcat numai ca poet şi autor dramatic, publică un roman sau mai curând o serie de şapte povestiri mistice, legate prin aceleaşi personagii şi printr'o atmosferă comună: „Die Asche des Fegefeuers (Cenuşa Purgatoriului).

Titlul i-a fost inspirat de un vis, pe care autorul l-a avut în copilărie.

Flăcările purgatoriului sunt stinse, nu se poate vedea decât cenuşa; iar sufletele păcătoşilor a căror expiaţiune e terminată — se ridică uşor spre cer.

Cele şapte povestiri sunt minunat compuse. Ele descriu o umanitate primitivă şi profundă, pătrunsă de un sentiment aproape religios pentru viaţă şi misterele ei. Literatura lui Richard Billinger se apropie de realismul mistic, care se regăseşte aproape pretutindeni în literatura europeană nouă.

Amintiri de călătorie

Subt modestul titlu de „Qualche cosa", Emilio Cecchi a reunit o serie de amintiri de călătorie, articole scurte publicate în reviste sau ziare, note asupra celor mai variate subiecte.

Cartea cuprinde meditaţii lirice ca „Fântâna", descrieri minunate şi mici povestiri petrecute subt ochii lui.

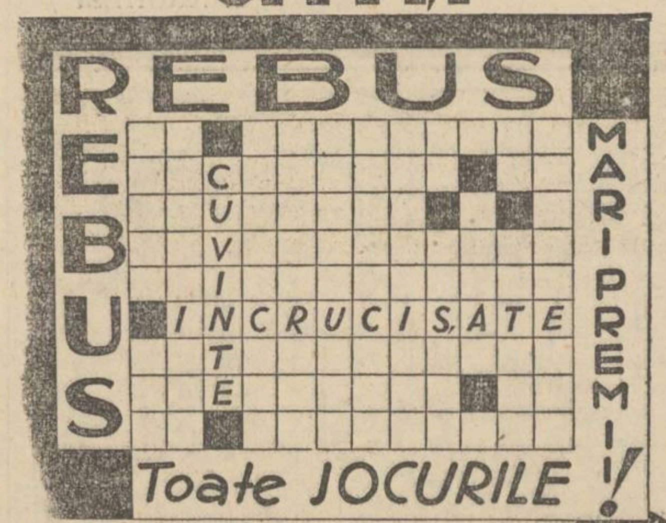
Citind paginile acestea delicate, îţi dai seama că Cecchi e un maestru al prozei italiene. Orice lucru e pentru el un prilej — nu de un exerciţiu stilistic, ci de transfigurat un lucru, dându-i suflet.

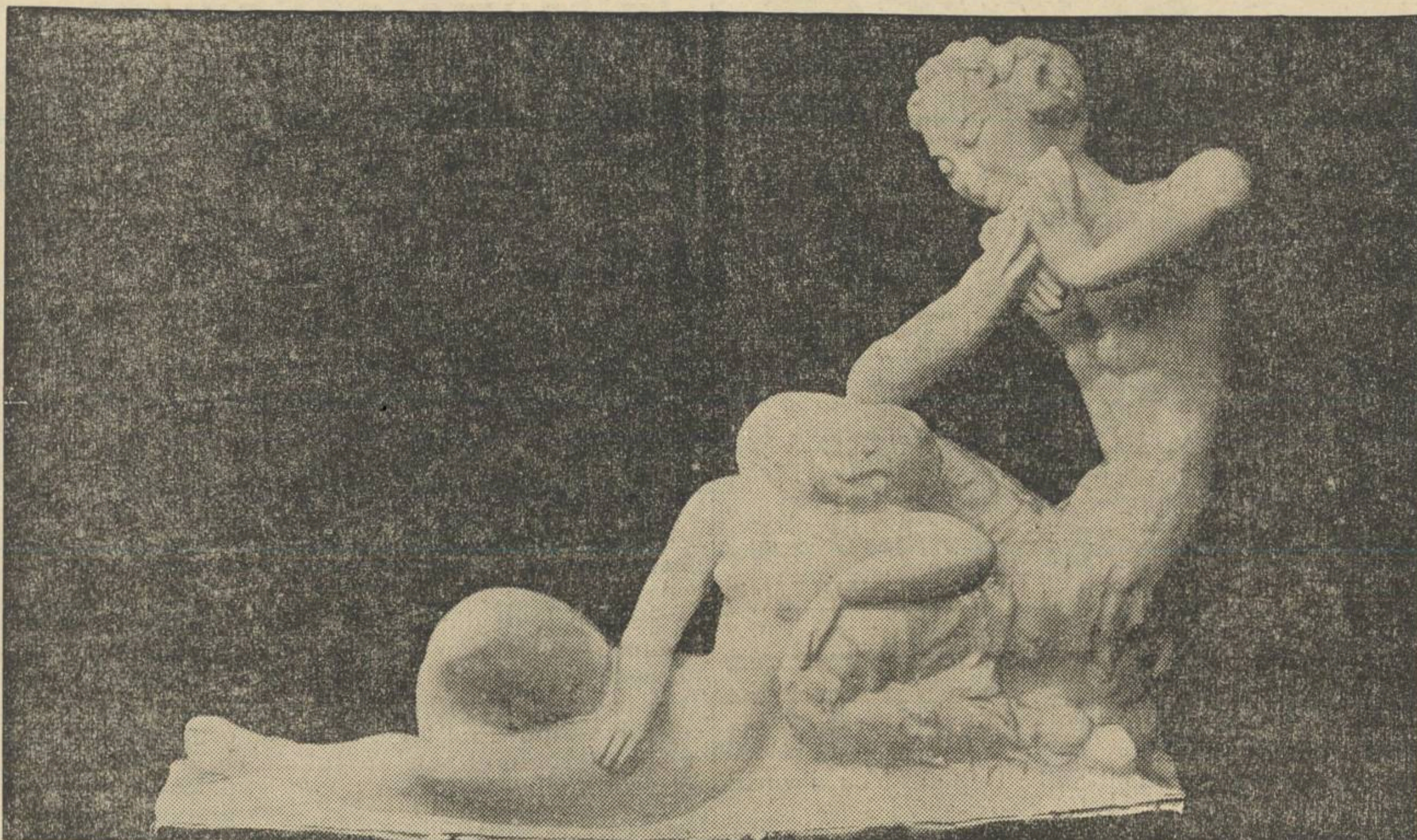
El scrie un articol publicat în pagina treia a unui jurnal, cu aceiaşi grijă cu care un altul ar compune o poemă în proză.

CITIŢI
CELEBRUL ROMAN
MI-E FOAME
de Georg Fink
Editura „Adeverul" Preţul 80 le

CITIŢI AZI:
LECTURA No. 377
FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
— Special de Paşti —
MARCEL PREVOST
Membru al Academiei Franceze
NIMBA
MICA VRAJITOARE
Lei 5, Scrierea complectă la chioşcari şi librari.

Amatori de cuvinte încrucişate!
CITIŢI

Nelly Pollak **Pan**

PLASTICA

Ziarele şi revistele străine au relevat anul trecut succesul strălucit obţinut de d-ra *Nelly Pollak* cu lucrările de ceramică artistică expuse în secţiunea artiştilor străini la Muzeul Naţional din Paris.

Nelly Pollak **Ceramică**

Câteva dintre lucrări au fost premiate şi reproduse cu elogii în revistele franceze de specialitate.

Ceramica d-rei Pollak evocă o lume populată cu legende şi alegorii.

Artista a transcris într'un spirit foarte personal şi cu o caracteristică notă modernă, o serie de imagini inspirate unele din mitologie, altele din figurile templelor budiste.

Nelly Pollak **Suzana**

D-ra Nelly Pollak e originară din Timişoara. D-sa s'a consacrat exclusiv studiului artei, frecventând şcoli şi muzee din România, Germania şi Austria, fără să se poată hotărî pentru o tehnică precisă.

Minunatele colecţii de tanagrine din Berlin au fost pentru d-sa o revelaţie şi o încântare, — spune unul dintre cercetătorii activităţii artistei.

In dimensiunile reduse ale acestor statuete, sculptorul poate pune mai mult sentiment şi mai multă fantazie decât în temele de mari suprafeţe şi volumuri.

Artistul poate modela în voe, combinând şi cizelând acorduri dintre cele mai preţioase.

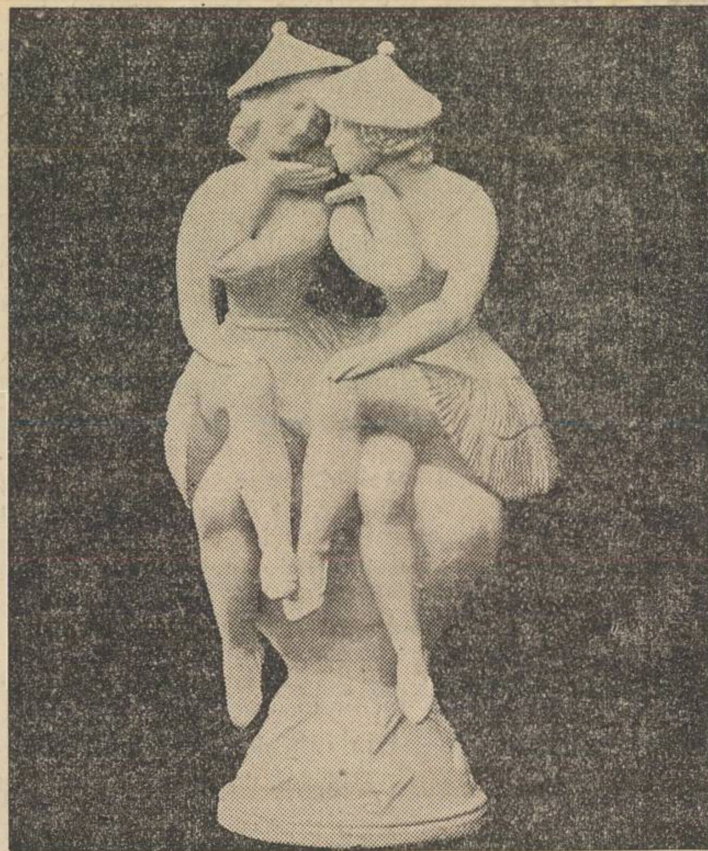
D-ra Pollak şi-a descoperit astfel forma de expresie a sensibilităţii d-sale plastice. De-aci înainte va modela numai asemenea statuete, în care construcţia şi caracterul stilizat nu trădează niciodată izbucnirea inspiraţiei.

La Paris, d-ra Pollak a avut norocul să întâlnească pe d. Paul Bocquillon, un editor priceput şi cu mult gust, care a ştiut să pună la dispoziţia artistei materia care se armonizează în chip desăvârşit cu subiectele tratate. *Faianţa de Paris*, în care a executat compoziţiile d-rei Pollak, pune admirabil în valoare detaliile şi accentele caracteristice.

Figurinele dobândesc astfel valoarea unor elemente decorative de un efect deosebit, în raport cu graţia unduitoare şi spirituală a liniilor.

D-ra Pollak are simţul ritmului. Grupurile d-sale inspirate se disting prin atitudini graţioase, spirituale, tandre.

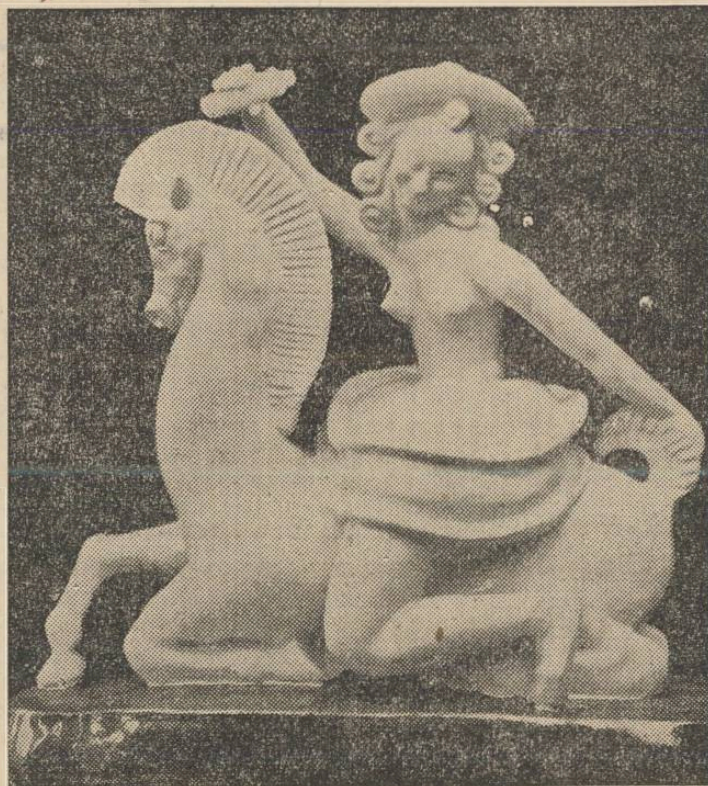
Inventivitatea nu suprimă niciodată, aci, armonia compoziţiei. Nimic nu e sacrificat logicei formale. Dimpotrivă, oarecare naivitate de expresie ne-ar îndreptăţi să presupunem o calculată tendinţă spre primitivism şi stilizare.

Nelly Pollak **Confidenţă**

Astfel, siluetele d-rei Pollak impun o distincţie deosebită, care nu rezultă numai din efectele obţinute din albul strălucitor al materialului, dar şi din tehnica desăvârşită a cizelării studiate.

H. BLAZIAN

Nelly Pollak **Tinereţă**

Aniversări...

de IZABELA SADOVEANU

Ascultam, zilele trecute, un excelent conferenţiar, în seria comemorărilor lui Goethe. Incerca să-i reconstituiască personalitatea din autobiografie şi din unele mărturii ale contimporanilor. Eram mirată de puţinul material informativ ce s'a putut culege din confensiunea autorului asupra sa însuşi, comparativ cu formidabilul supraom ce se desprinde din analiza operei sale. Reflectam asupra aniversărilor de tot felul, scurt popas în vălmăşagul vieţii noastre grăbite, prilej atât de fericit pentru a reînvia, în sufletul şi cadrul vieţii de azi, personalităţi şi crâmpee din vremurile de altă dată.

Găsesc aceste aniversări un prilej fericit, nu numai pentru că ne mai opresc în cursa vertiginoasă cu care generaţiile de azi se precipită spre moarte, nici pentru că chiamă întru veşnică pomenire pe supraoameni, eroii care domină cu faima şi măreţia lor peste veacuri. Dar mai ales pentru pomenirea unor personalităţi care nu au lăsat opere din care să retrăiască cu toată puterea şi coloritul lor original şi totuşi au fost ei înşişi ca tipuri şi exemplare omeneşti de o graţie, o perfecţiune şi o frumuseţă desăvârşită.

Două asemenea personalităţi şi-au avut aniversarea în luna Februarie, anul în curs: *Charles Bonnet* şi *baronul Charles Victor Bonstetten*, amândoi elveţieni, reprezentanţi ai unui popor ce apare în imaginaţia omului mijlociu numai ca fabricanţi de şocolată, de brânzeturi şi ca antreprenori de turism burghez şi confortabile hotelării. Englezii însă îi socotesc ca singurul popor de pe continent care merită stima lor neştirbită.

Charles Bonnet filosof creştin, psiholog şi naturalist, este tipul acelor cetăţeni ai Genevei care alcătuesc aristocraţia acestui oraş prin vremuri. Oameni de observaţie şi principii, ei au lăsat un patrimoniu care s'a păstrat în toţi oamenii mari ai poporului elveţian, descendenţi în linie directă din selecţia aceasta seculară: Pictet, de Candolle, Claparède, Flournoy, Naville şi alţii. Charles Bounet este acum o sută de ani, ceia ce sunt încă în prezent savanţii, intelectualii şi oamenii de geniu ai cetăţii lui Calvin. A fost omul care căuta să sprijine intuiţiile geniului pe bazele ştiinţii şi să creeze prin metodele ştiinţifice o viaţă morală şi religioasă, în care să-i fie îngăduit cuiva să trăiască cu ideile cele mai largi şi concepţiile cele mai îndrăzneţe.

Dacă însă despre Charles Bonnet se informează cineva uşor chiar dacă nu-l cunoaşte din alte studii, îndată ce descinde în Geneva şi coboară de la Champel spre Universitate, prea puţini sunt aceia care au ocazia să afle ceva despre baronul Bonstetten pe altă cale de cât aceia a unor informaţii mai speciale în Biblioteca Natională a cetăţii internaţionale ce a devenit Geneva lui Calvin.

Ieşit dintr'o veche familie de patricieni din Berna, care a jucat un rol în Istoria helvetică încă de prin secolul al XI-lea şi a dat, nu numai viteji războinici, dar şi oameni de o preţioasă stofă morală şi religioasă, baronul Bonstetten a realizat în personalitatea sa unul din cele mai rare şi mai desăvârşite tipuri omeneşti, un nobil cu selectate însuşiri strămoşeşti înflăcărat şi transformat de spiritul secolului al XVIII. El nu s'a rătăcit în exaltări vagi, nu s'a fixat în fanatism, iar când s'a potolit, nu a căzut în extremul multora, care ajung la renegarea idealului şi la ura ideilor, pe care odată le-au iubit atât de mult.

Impresia pe care a făcut'o asupra contimporanilor vibrează în mărturiile celor ce l'au cunoscut în deosebite epoci ale vieţii sale. Charles Bonnet care i-a fost mentor şi magistru în unul din momentele cele mai critice ale tinereţii sale, ni-l înfăţişează ca pe un tânăr de geniu cu sufletul drept şi plin de pasiune pentru ştiinţă şi virtute.

Gray, un poet de o rară distincţie sufletească, în intimitatea căruia fusese admis ca student la Cambridge, într'o scrisoare către profesorul Nicholls, prietenul lor comun, îl caracterizează ast-fel: „N'am mai văzut niciodată un astfel de copil; ai noştri nu sunt, doamne fereşte, croiţi pe un asemenea tipar. E în acţiune de dimineaţă până seara şi nu are altă recreaţie de cât trecerea de la un studiu la altul. Nu-i place nimic din cele ce vede la noi şi totuşi vrea să stea cât mai mult, deşi e aci de vre-o cincisprezece zile. Scrisoarea lui (în care Gray scria acestea ca post scriptum) nu a fost de loc corectată şi e cu o jumătate cel puţin mai plăcută decât dacă ar fi fost scrisă de unenglez". In altă scrisoare zice: „E persoana cea mai extraordinară pe care am întâlnit-o vreodată". Când Bonstetten pleacă din Cambridge el scrie lui Nicholls, care i-l trimisese: „Ceia ce e sigur e că serile mele singuratice, îmi vor fi mai greu de petrecut decât înainte de a-l fi cunoscut. Dar asta e din vina dumitale. Caută să-mi trimiţi altă dată vre-un schilod, orb, greu de cap, greoiu în totul. Căci acesta, cum zice Lady Constance (în regele Jean) e cea mai graţioasă creatură născută sub soare. Şi totuşi... dar nu are a face! Arde scrisoarea mea. Ai să crezi că m'am molipsit şi eu de nebunia lui (căci de nebun e sigur că e nebun!)

E drept că Bonstetten era atunci în epoca Wertheriană a vieţii sale. Tatăl lui, vrând să-l apere de otrava revoluţiei din Geneva, îl silise să vină la Berna şi să intre în viaţa publică. Atunci tânărul de 24 ani care era Bonstetten, căzu în melancolie, considerându-se ca „omul cel mai nenorocit din lume", gata să-şi părăsească ţara, căci nu putea suferi nici „morga aristocraţiei din Berna, nici orgoliul înarmat cu legi din Geneva". Sub influenţa atmosferii încărcate a vremii în care s'a creiat Werther, tânărul patrician contrariat în ceia ce credea el că e chemarea lui, bruscat în criza morală prin care trecea, se pare că s'ar fi gândit o clipă chiar să-şi ridice zilele.

Dar tânărul acesta seducător avea prea multă măsură înăscută ca să rămână multă vreme sub forma escesivă de romantism sub care se înfăţişează în vârsta lui tânără. Era o formă prea depărtată de omul natural a cărui evoluţie s'a preînnoit până la vârsta de 87 ani când a murit.

In adevăr, după descrierea tânărului plin de avânt şi de farmec, arătat de Gray, pe care-l încântă, dar îl şi sperie, să citām câteva rânduri în care un contemporan îl zugrăveşte mult mai târziu:

„De o statură ceva mai înnaltă de cât mijlociu dar puternic constituită, trădând, prin graţia, nobleţa apucăturilor sale şi întreg felul de a se purta, obişnuinţa unei societăţi alese; chipul plin de expresie de un colorit fraged aproape femenin, fruntea înnaltă a unui gânditor, ochii plini de o surîzătoare dulceaţă, tocmai bună pentru a te captiva, în sfârşit un om aşa cum trebuia să fie ca să nu-l mai uiţi niciodată când l'ai cunoscut.

Iată-l acum bătrân, văduv de câţiva ani, după ce a cedat cea mai mare parte din avere fiului său şi a pierdut jumătate din bogăţia ce şi-o rezervase, într'o bancă, aşa cum ni-l descrie contele de Circourt, soţul domnişoarei Klustine, cea din urmă prietenie a baronului: „In fundul străzii Grange, o casă 'naltă, strîmtă, veche şi tristă, prezintă o faţadă sărăcuţă, pe care soarele nu o cercetează de cât cu neîncredere. O scară duce la o uşă cam dărăpănată ca aspect...

„Cum intri înlăuntru, scena se schimbă ca prin farmec. Ferestrele celor două camere, foarte modest mobilate, se deschid pe terasa de la Hotel de Ville, cu reţeaua de verdeaţă care domină toată valea Arvei, de la coastele albicioase şi pline de râpe ale Salevului, până la coastele verzi ale văii Sconului. Confluenţa Arvei cu Ronul se vede la dreapta, sub pădurea de la Bâtie. Vârful piramidă „Le Môle" arată drumul spre Mont Blanc. Fără a fi chiar alpestru peisagiul e de o frumuseţă mândră şi grandioasă. Un cort într'un colţ al terasei serveşte de cabinet de lucru lui Bonstetten. De acolo primeşte el lumina binefăcătoare a soarelui care se varsă în valuri în tot apartamentul".

Acolo îl găsea cineva în orice dimineaţă cu o carte în mână şi zâmbetul pe buze. A sta de vorbă era ocupaţia lui favorită. La cea întâi chemare a prieteniei, părăsea bucuros tocul de scris sau biblioteca. Rămânea singur? Se întorcea cu aceiaşi neturburată seninătate la lucrările sale întrerupte. Dacă simţea vre-o deprimare, avea atâtea amintiri cu care să o înfrunte! Şi dacă gândurile şi grijile tot îl mai supărau punea singurul cal pe care-l avea la „carul" genevez şi pleca să viziteze admirabilele împrejurimi, unde găsea totdeauna prieteni buni sau cunoştinţe interesante.

Fenomen curios, Bonstetten nu a fost un bătrân rămas verde şi viguros, ci un om cu adevărat tânăr, sprinten la trup, vioi şi fără nici un fel de rugină pe suflet, cu adevărat în plină înflorire a vieţii de la şaizeci până la vârsta de 82 ani, după ce fusese un om aproape în vârstă pe când încerca să devină bernez, în postul de „bailli" din cariera sa politică.

Cu pornirea lui firească spre armonie nu e de mirare că prietenia şi călătoria sunt adevăratele aventuri ale vieţii sale. Amorul, chiar atunci când Bonstetten a fost îndrăgostit de contesa d'Albany, soţia Pretendentului Angliei, scoborâtor al Stuarţilor, supranumită *La Reine de Coeurs*, încă pare a nu fi fost pentru el decât „un lung prilej pentru plăcere".

După prietenia cu Gray în prima tinereţă, marea aventură, cu care-şi închee tinereţa, e prietenia cu Jean de Müller, din Schaffhouse, mai mic de cât el cu 7 ani, destinat unei cariere strălucite ca istoric naţional al Elveţiei. Corespondenţa dintre ei publicată în limba germană, deşi datează marcând epoca prin acel ceva teatral şi cu patos al vremii şi al ţărilor germanice, e emoţionantă chiar pentru generaţia noastră mai rece şi mai lucidă. E în aceste scrisori un accent de înălţare sufletească şi frumuseţă morală ce aminteşte prietenia din antichitate, unită cu caldul entuziasm şi candoarea omului de nord şi cu trăsătura ascuţită a ideei şi criticii spiritului francez.

Altă prietenie care vine să-i îndulcească ariditatea vieţii din epoca în care încerca să devină bernez şi intrase în carieră ca „bailli" al oraşului Nion, este acea a simpaticului şi sensibilului poet Mathisson, cu şaptesprezece ani mai tânăr şi pe care-l găzdui doi ani, fericit că poate pune în serviciul poeziei sale priveliştile încântătoare ale lacului Leman şi toată căldura interesantei sale prietenii.

Revoluţia, pe care aristocraţia din Berna n'a putut-o împiedica şi din care Confederaţia elveţiană a eşit zdrobită, se apropia cu armatele franceze. Bonstetten deşi adept al lui Rousseau, nefiind un luptător prin firea lui, nu şi-a putut găsi locul în aceste vremuri de infern. Cu temperamentul său împăciuitor, cu spiritul larg ce concepea propăşirea printr'o împrăştiere lentă şi treptată a luminii în masse, cu acea bunăvoinţă care-l făcuse să caute a face pe oameni să iubească autoritatea pe care el o exercita în viaţa publică, nu putea fi nici de partea democraţilor care-l găseau prea şters, nici de partea aristocraţilor care-l priveau ca pe un trădător.

Cu cariera zdrobită la 53 de ani nu-i rămânea decât să se stingă încet în Berna lui, acum plină de ură şi întunerec, sau să se expatrieze, departe peste ocean, cu toţi ai lui.

Prietenia îl îmbărbătă şi de astă dată, îl consolă şi-l ajută să se'ntoarcă la viaţa lui de intelectual cu toate resursele unei naturi bogate ca a sa.

Nouii lui prieteni erau membrii unei familii daneze, la care petrecu doi ani, în vila numită *„Plimana"* şi unde se gândi chiar să rămână pentru restul vieţii.

Indată însă ce s'a stabilit consulatul în Franţa şi Bonstetten a căpătat nădejdea că vor veni timpuri mai normale pentru Elveţia, se întoarce la Geneva unde îşi regăseşte temperatura socială necesară fericirii lui, deşi părăseşte cu lacrimile în ochi Danemarca, ţara care răspundea atât de bine cerinţelor mai nobile din sufletul lui.

Pagina ultimă a vieţii lui a fost închinată tot prieteniei. La 82 de ani se împrieteni cu o tânără rusă, care venise să petreacă un timp la Geneva, domnişoara Klustine.

„Eşti aurul din care se fac adevăraţii prieteni, scria el tinerei fete care plecase cu mamă-sa în Italia, şi, iată locurile goale din inima mea ţinute odată de Müller, Matthison, D-na Brun, sunt acum toate locuite de dumniata. Contez pe d-ta cum am contat pe ei şi te aştept să vii cu florile şi cu zefirurile, cu tot atâta credinţă câtă am în soare.

„Am trăit totdeauna din prietenie şi prima mea plăcere era în clipa când simţeam că am dăruit-o cui trebuie"...

E un virtuoz al unei calităţi pe care noi, cei din epoca maşinelor, a arivismului cu orice preţ, a vitesei şi a lăcomiei de a nu scăpa nimic din plăcerile ce ni s'ar putea oferi, nu o mai cunoaştem. E virtuozul *sociabilităţii* şi al formelor ei cele mai desăvârşite, prietenia şi călătoria.

La 25 de ani vine la Paris după ce a trăit la Geneva câtva timp, printre oameni de o înaltă ţinută intelectuală. A vizitat de mai multe ori pe Voltaire, a fost oaspetele lordului Stanhope şi a frequentat famosul palat oaspetele lordului Stanhope şi a frequentat faimosul

(Continuare în pag. IV-a)

palat al ducesei d'Anville, a fost intim legat cu prietenul lui Rousseau, Mouton, a luat lecţii de fizică cu Jalabert şi a vizitat pe înţeleptul Abauzot, „a cărei fericită sărăcie şi suflet senin, m'au umplut de entuziasm", scrie el.

După revoluţie, spre sfârşitul vieţii a trăit în Geneva în timpul când aceasta oferea o societate alcătuită din spiritele cele mai luminate şi mai distinse: ilustrul naturalist de Candolle, savanţii Pictet, eruditul Favre, Simonidi, omul cel mai drept, mai instruit şi mai leal al acestei epoce şi o strălucită societate străină începând cu Byron. Atâtea idei, atâtea lucruri, atâţi oameni au trecut prin experienţa sa şi aceasta nu l-a obosit, nu i-a tocit senzibilitatea, nu i-a uzat curiozitatea; el rămâne până la moarte omul vesel, interesat pentru orice, punând preţ pe orice, ştiind să converseze şi să asculte cu o artă subtilă, cu o afectuoasă şi desăvârşită înţelegere a întregului suflet al celui cu care vorbeşte. A călătorit în Anglia unde a fost prezintat la curte, dar mai ales a pătruns în lumea intelectuală a Universităţii cu prietenul său Gray, „cel mai desăvârşit gentlemen", a cunoscut Germania şi a căutat să lege realitatea vieţii cu frumuseţa pitorească şi suflul antichităţii în Italia, ca un om de gust şi de reală erudiţie. A cunoscut deci lumea sub aspectele ei cele mai diverse, mai fine şi mai rafinate. De tânăr putea face comparaţii, era oţelit împotriva măgulirilor şi a complimentelor şi sub strălucirea societăţii celei mai frumoase şi mai sus puse, ştia să prindă, direct şi sigur, trăsătura distinctivă şi caracterul parizian.

„Nimic, zice el, nu ilustrează mai bine strălucitele adunări care se ţin în saloanele d-nei Necker şi a d-nei Geoffrin, decât o vorbă de spirit a unui străin".

Cineva l-a îndemnat să meargă la o masă, la care va întâlni, adunaţi la un loc, toţi oamenii celebri din Europa. Străinul, încântat de această propunere, s'a dus; a găsit lumea aşezată în cerc mare, şi-a luat locul, hotărât să profite cât mai mult într'o societate aşa de ilustră. A privit mult, a ascultat; dar nimeni nu spunea nimic, se uitau doar unii la alţii şi vorbeau despre ploaie şi timp frumos. Şefii mai nu scoteau o vorbă; cei mărunţi aprobau în tăcere şi după persoana care vorbea. Toată lumea avea o înfăţişare silită şi toţi mureau de plictiseală. In sfârşit streinul, pierzând răbdarea, trase de mânecă pe cel care-l adusese:

„Ia'n ascultă, când or să'nceapă?"

Vorbele lui de spirit ca şi caracterizările au ceva din fineţa şi preciziunea unor gravuri şi de aceia rămân chiar când sunt făcute asupra unor personagii bine şi definitiv cunoscute; iată ce zice despre d-na de Stäel:

„Este de o bunătate extremă şi nimeni nu e mai de spirit ca ea; dar o întreagă parte a spiritului ei rămâne închisă. Sentimentul artei lipseşte şi *frumosul, dacă nu e spirit şi elocinţă,* nu există".

El scrie cum vorbeşte, iar când scrie ori vorbeşte, gândeşte. Vioi, iute, plin de natural, găsind în scris şi în vorbă expresia de care are nevoie, fără să o caute, este în toate omul de societate perfect al unei vremi în care sociabilitatea a fost o artă de o esenţă superioară.

Dar ceiace l-a făcut să rămână în sufletul oamenilor ca o personalitate de o umanitate fermecătoare, a fost de sigur faptul că a fost un suflet frumos, o frumoasă natură morală.

Calitatea lui sufletească se răsfrânge în unele subtile analize ale vieţii interioare, apanagiul geniului elveţian şi ale căror procedee ingenioase Bonstetten le-a prins dela Charles Bonnet, magistru în acest domeniu.

Mai ales sunt interesante reflecţiile sale asupra a cieace numeşte el „*le courage de l'esprit*" şi asupra bătrâneţii:

„Nimic nu despoaie mai mult viaţa şi nu o veştezeşte ca frica de moarte. Câţi oameni nu-şi zic: *nu mai face să încep cutare sau cutare lucru, sunt prea bătrân ca să termin!* Ca şi când termină cineva, ceva, vreodată, ca şi când viaţa întreagă ar fi altă ceva decât speranţă, activitate, încredere în viitor, curaj în prezent... Ce-mi pasă dacă mai e mult sau puţin până la moarte? Câtă vreme nu mă atinge nu e nimic...

„Bătrâneţa, este rezultatul, sau mai bine zis bilanţul vieţii. Ea este cum şi-a făcut-o cineva, bună sau rea, cum a voit-o..."

Chiar către sfârşit, când vârsta l-a doborât şi a pierdut vederea, viaţa lui interioară era aceiaşi:

„Pentru că după moarte se zice că *ideile* se dezvoltă, de ce nu s'ar dezvolta şi *sentimentele?* Atunci sentimentele pe care le-am avut ar creşte după moarte, iar armoniile care alcătuesc sentimentele noastre de iubire şi-ar lua un avânt nesfârşit ca şi principiul misterios căruia-i zicem suflet..."

Scrisoarea din care sunt scoase aceste rânduri e datată cu trei luni înaintea morţii lui Bonstetten, care s'a stins în ziua de 3 Februarie 1832.

IZABELA SADOVEANU

1300 numere apărute

conţine lucrări literare, de pedagogie, de educaţie, de ştiinţă popularizată ale scriitorilor români şi străini.

De vânzare la toate Librăriile din ţară.

Cereţi catalogul gratuit la Librăria „Universala" Alcalay & Co., Bucureşti.

I. WEINSTEIN

Pacienta

In sala de aşteptare a unui medic am fost de faţă la o scenă, în care medicul era cât pe ce să fie trimis pe lumea cealaltă.

In cabinetul doctorului intrase o pereche, — soţ şi soţie. După îmbrăcăminte, păreau bine situaţi.

El era de statură scundă, şi purta pe nasul cărnos şi scurt o pereche de ochelari grozav de mari.

Dar în afară de ochelari, mai avea şi o soţie, care îi astupa mereu gura, oridecâte ori încerca să scoată şi el un cuvânt.

— Vă rog, care dintre dvs. e bolnav? — întrebă doctorul.

— El e bolnav, — răspunse femeia, arătând cu degetul spre soţ.

— Aşa, d-le doctor, par'că n'am nimic, — spuse el, zâmbind, — dar mă doare spatele.

Deodată, soţia îi tăe vorba:

— Dela dânsul n'o să aflaţi mai nimic, d-le doctor, ascultaţi-mă pe mine. Eu ştiu mai bine ce-i lipseşte.

— Bine! spune d-ta.

Şi femeia începu să povestească.

— Mai întâi de toate, e ipohondric. Uite-aşa, într'o Miercuri după amiază, s'a lungit în pat, a început să strige că moare şi să mă trimeată după doctor. I-aşi fi făcut plăcerea să alerg la doctor, dar cine poate alerga îndată după masă? Credeţi că la noi se mănâncă aşa, în pripă? Opt farfurii aduce bucătăreasa la masă. Atâţia ani buni să avem amândoi, eu şi dv., domnule doctor, câte farfurii cu mâncare mai rămân neatinse. Nici nu ne mai putem uita la ele. Doar nu eşti decât un om, şi cât poate înghiţi un om?

La drept vorbind, noi nu suntem dintre oamenii care trăesc numai pentru ei. Ne gândim şi la cei săraci. Am o soră săracă, moare de zece ori pe zi de foame, şi mă puteţi crede, d-le doctor, că nu s'a 'ntâmplat niciodată, când stam la masă, să nu ne amintim de dânsa. Sărmana! E atât de nenorocită! Dar la drept vorbind cum s'o ajut pe ea când eu însumi sunt pedepsită? Il vedeţi? Mi-a distrus toată viaţa. E puţin lucru când un om moare de douăzeci de ori pe zi, şi până să alerg după medic, învie iar? Să vă ferească D-zeu pe dv.!

Doctorul încercă s'o domolească, dar ea nu se lăsă.

— Puneţi-l să jure dacă ştie ce-i lipseşte. Eu trebue să vorbesc în locul lui. Ce este? ce ai? Nimic!

— Doamnă, daţi-mi voie să vorbesc eu cu bolnavul.

— Poftim! Tocmai pentru asta am şi venit la d-v., poate ştiţi d-v. vreun leac. La urma urmei, avem şi noi doctorul nostru, adică nu este încă al nostru, dar nici mult nu mai e până să fie. Chestia asta, mă 'nţelegeţi, stă aşa: soră-sa, o podoabă ca şi dânsul, are o domnişoară care a terminat gimnaziul, şi s'a amorezat de un student care peste un an va ieşi doctor, aşa că acuma este o jumătate de doctor. Are însă un cusur: nu te lasă să spui o vorbă.

— Scuzaţi-mă doamnă, dar toate acestea n'au nici o legătură cu boala soţului d-v.

Şi doctorul se adresă bolnavului:

— Desbrăcaţi-vă să vă examinez.

Bolnavul începu să se desbrace; dar doamna reluă:

— Ascultaţi-mă pe mine, d-le doctor, n'o să aflaţi, nimic dela dânsul; degeaba îi spuneţi să se desbrace; eu o să vă spun mai bine de ce suferă: şi-a băgat în cap că are pietre în şira spinării.

— Cum?

— Chiar aşa, d-le doctor. N'am mai văzut un om ca ăsta; şi de câte ori nu i-am repetat: omule, de când e lumea n'a existat încă om care să aibă pietre în şira spinării. Dar el ţine la ipohondria lui; simte — spune el — că toată spinarea îi devine din zi în zi tot mai ţeapănă, întocmai ca o piatră. Eu îi repet: Cum e cu putinţă ca un om să aibă pietre în spinare? Piatră poate avea cineva în stomac, în fiere, în ficat, în plămâni, în picioare, dar nu în spinare. El îmi răspunde însă că medicina a progresat, şi ceiace nu se putea altădată, poate să se întâmple acuma. Puteţi să mă invidiaţi, d-le doctor. Cea mai frumoasă Sâmbătă e în stare să mi-o strice cu gemetele lui, şi nu e sărbătoare în care să nu-mi tulbure liniştea şi veselia.

. . . .

Ceasornicul bătu de trei ori.

Doctorul isbuti ca prin minune să examineze bolnavul şi începu să scrie reţeta. Dar aci veni scena care era să-l coste viaţa.

— Credeţi, d-le doctor, că-mi pare rău de sutarul pe care am să vi-l dau? Dar nici s'arunc suta în noroi, nu-mi convine! Vedeţi? l-aţi examinat şi n'aţi găsit nimic. I-am spus-o eu dela 'nceput: degeaba ne ducem la doctor; n'o să-ţi găsească nici o boală. Dacă aveai ceva, o aflau alţi doctori mai de mult. Ştiu. E ipohondric, bine, fie, încă un sutar.

— Soţul d-v. are în adevăr piatră, dar nu e nici un pericol.

— Piatră? Vai de mine! Atunci de ce tăceţi? Dacă are în adevăr piatră, atunci are el dreptate; dar de unde piatră la dânsul, d-le doctor? De unde piatră aşa, din senin? In toată viaţa lui n'a avut un dram de nisip, şi doar am făcut până acuma diferite analize şi nici semn de nisip, la nici unul din familia noastră.

Piatră — vai de mine! Ce dietă trebue să ţină? De sigur că trebue să ţină o dietă, nu? Plăcute lucruri! Mă pot bucura! Asta, nu, aia nu, să nu se atingă de cutare, să nu mirosse la cutare...

— Doamnă, o să mă lăsaţi să spun şi eu o vorbă sau nu?

— Poftim, mă rog, d-le doctor, de sigur că d-v. trebue să vorbiţi; căci eu parcă ştiu ceva? Eu trebue să ştiu să scot sutarul... Pentru asta aţi învăţat doar la Universitate, ca să ştiţi de toate; dar cu toate astea, trebue să vă spun, să nu vă supăraţi, că eu nu prea cred în doctori. Imi dau capul, dacă se vor găsi în toată lumea doi doctori care să spună acelaş lucru: spune unul albă, celălalt spune neagră!

Cu un văr al meu s'a întâmplat o chestie, că era să se ducă pe lumea cealaltă!

Vărul meu s'a însurat cu fiica unui fabricant. E o poveste lungă. Dar aţi şi luat sutarul, d-le doctor? Nu-l mai văd pe masă. Să nu se piardă. Ar fi păcat.

Până să câştigi astăzi o sută de lei îţi ese ochii din cap. Cum v'am spus, vărul meu s'a îmbolnăvit subit. Au fost chemaţi îndată, telefonic, trei doctori pentru consultaţie. Au venit, l-au examinat, l-au ascultat, l-au întrebat. Unul a găsit că suferă de apendicită şi a recomandat să i se pună comprese pe burtă. Al doilea susţinea că trebue să-şi pună comprese la cap. Iar al treilea cerea să fie dus imediat la un sanatoriu de boli nervoase, căci toate durerile suferindului provin dela nervi.

Vă închipuiţi poate, d-le doctor, că n'au fost chemaţi şi doi profesori şi încă profesori, cu renume mondial? Ei bine, nici ei n'au ştiut ce să spună: unul a pretins că bolnavul suferă de reumatism la intestine; al doilea, că partea stângă a inimii se găseşte la dreapta. Credeţi-mă pe mine: doctorii mai rău ne îmbolnăvesc. Nu cumva v'am dat, d-le doctor, o hârtie de 20 în loc de un sutar? De, omul poate greşi câte odată!

— Taci, doamnă, odată, căci altfel apuc...

— Asta i-am spus şi eu bărbatului meu.

Omul trebue să ştie să tacă. Şi ce e dacă te doare spinarea?

Ai să mori? Dar dacă e ipohondric!

Ce ziceţi, d-le doctor, are nevoe de dietă? Ce poate mânca? Desigur, varză acră nici nu trebue să guste; de ouă tocate cu ceapă nici vorbă.

Ouă! Din cauza ouălor era să mă duc odată pe copcă, şi nu chiar din cauza ouălor, ci mai mult din vina doctorilor. Unul spunea că oul e o otravă pentru mine; dela ouă capeţi beşici pe obraz, mâncărime pe corp şi altele. A venit al doilea doctor, susţinând că toată viaţa se datoreşte ouălor; capeţi lapte, sânge şi putere: un singur ou are mai multă putere nutritivă decât carnea unui bou întreg. Acum judecă şi d-ta care are dreptate.

Vă spun drept: doctorii pot înebuni pe omul cel mai zdravăn.

. . . .

Tot timpul cât a flecărit doamna, am stat într'o cameră alăturată şi când am zărit că medicul a căzut pe canapea leşinat, am intrat furios în cabinetul de consultaţii, şi, în loc să dau ajutor celui leşinat, am pus mâna pe un obiect greu de pe biurou şi l-am aruncat în capul „pacientei". Coborând apoi în grabă scările i-am strigat:

Mai bine să mori decât să fii bolnavă, altfel nu va mai rămânea niciun doctor în oraş!...

Din idiş de I. NEGREANU

A apărut

Kimonoul Instelat

roman din Parisul american

de VICTOR EFTIMIU

Un roman de patru sute de pagini, cu portretul autorului şi numeroase ilustraţii de I. VAL, 80 lei.

Ultima carte a d-lui Victor Eftimiu este o sinteză ironică a romanului poliţist.

Scris cu umor şi fantezie, acest roman, a cărui acţiune se petrece în câteva ore, la Paris, într'o lume specială, încordează atenţia cititorului de la primele pagini şi nu e lăsat din mână, până la ultimul capitol.

A apărut Nou!

CALATORIA UNUI ROMANCIER IN JURUL LUMII

New-York-Cuba-Panama-Hawai-San-Francisco - Japonia.

de Blasco Ibanez

traducere de H. SANIELEVICI

300 pagini Lei 60

Editura „Adeverul" S. A.

„In numele Sovietelor"

Tragedii de toate zilele. - Sovietele şi Duelul.-Romantismul proletarului.-Comunismul juridic. - Problema pravoslavnică.-Documente din arhivele Moscovei utilizate în literatură

Tragedia rusă e interminabilă. O complică înainte de toate însuşi sufletul şi misticismul specific slavon. Istoria universală n'a cunoscut încă o revoluţie atât de grozavă cu urmări atât de catastrofale. Materialul documentar ce-l oferă Ruşia este imens şi o istorie generală a unei tragedii ruseşti pare imposibilă.

Căci pe lângă consecinţele propriu zise ale revoluţiei, pe lângă rezultatele epocii actuale de tranziţie, pe lângă năzuinţele şi străduinţele vizionarilor de a întemeia o lume nouă, mentalitatea slavă, educată de decenii în toate formele revoluţionare şi într'o mistică religioasă, produce zilnic fapte de un profund tragism ce iesă cu totul din cadrul politicii şi n'au nici o altă legătură cu comunismul revoluţionar, decât în ceiace priveşte administraţia şi justiţia sovietică.

Despre unele dintre cele mai caracteristice din aceste întâmplări de toate zilele se ocupă *Matei Liebermann* în volumul său apărut de curând sub titlul „*In numele Sovietelor*".

* * *

Câteva cuvinte despre autorul acestor nuvele — să le zicem *judiciare.*

Matei Liebermann, ne spune *I. Larin,* reputat economist rus, în prefaţa cărţii citate, este cronicarul juridic al ziarului „Pravda". Schiţele sale — preţioase „documente omeneşti" — se disting prin obiectivitatea unei judecăţi serioase care luminează în deplină seninătate, faptele descrise. De multe ori afirmările sale au contribuit la clasificarea crimelor, servind astfel justiţia.

Iar autorul însuşi, *Matei Liebermann,* scrie în cuvântul introductiv:

„Umbrele laterale ale vieţii noastre socialiste se oglindesc lămurit în desbaterile proceselor. In arhivele justiţiei savantul, psihiatrul, juristul, medicul şi scriitorul de moravuri găsesc un material enorm. Din acest material am extras câteva cazuri din anii 1923-1929.

Pe temeiul declaraţiilor făcute de acuzaţi şi martori, pe bază de carnete zilnice, scrisori şi alte documente, şi ţinând seamă de propriile mele impresii ca referent juridic, am reconstituit tabloul acestor întâmplări.

Aici nimic nu-i imaginat sau inventat; e însăşi viaţa aşa cum a fost trăită într'adevăr, viaţa în toată realitatea ei".

* * *

Volumul de nuvele „*In numele Sovietelor*" prezintă şapte întâmplări dramatice extrase din arhivele judecătoreşti din Moscova.

Intâlnim, în decursul lecturii, pagini ce ar putea fi semnate de un *Dostoewski* sau *Tolstoi.*

Prima nuvelă e întitulată: „*Duelul din parcul Njeskutsni*", o tragedie petrecută între Iegor Vasilievici Kedrov, comandantul unei armate roşii şi Witalj Petrovici Ponomariov, fost ofiţer cazac, amândoi îndrăgostiţi de o fostă prinţesă georgiană, numită Tamara Constantinova Balkvadse, o „damă cu camelii" slavă.

Ponomariow, care, — spune autorul, — seamănă cu ofiţerul Dolochov din „Războj şi Pace" al lui *Tolstoi* şi cu cavaleristul de stat major din nuvela „Renomistul" a lui *Turgheniev* — o iubeşte mai sincer pe Tamara decât Kedrov — care mai mult se distrează. El îl provoacă la duel, dar e ucis de adversarul său. Desfăşurarea acestei drame este descrisă în chip emoţionant, totul având şi ceva din „Gelozia" lui *Arţibaşev.*

Cazul a făcut obiectul unui proces înaintea tribunalului sovietic din Moscova, care a condamnat pe Kedrov la trei ani închisoare şi degradare, şi în acelaş timp a dat loc unor şedinţe ale biroului comunist al Academiei militare din Moscova, care a pronunţat o deciziune asupra duelului.

Duelul — spune această sentinţă — este o rămăşiţă a feudalismului şi a epocii burgheze, pe care partidul comunist îl condamnă cu hotărâre. Duelul nu are nimic romantic, căci proletariatul are o altă concepţie asupra romantismului, — romantismul feudal egalând cu trivialitatea...

Kedrov, care a ucis în duel pe camaradul său, este tipul proletarului declasat care şi-a schimbat ideologia, ca cei mai înverşunaţi duşmani ai ei, şi astfel s'a eliminat singur din rândurile armatei roşii.

Consideraţiuni identice au fost rostite de procurorul acuzator, astfel că se poate observa din aceste pagini, — de pură esenţă literară, cum judecă Rusia de azi societatea de ieri...

* * *

Nu mai puţin interesante sunt celelalte nuvele: „*O prostituată şi un muzician*", „*Văcsuitorii de ghete din Moscova*", o bătaie grozavă între două grupuri, cu morţi şi răniţi; „*Un mecena de azi*" în care întâlnim pe casierul monopolului cărţilor de joc, Lubanov, delapidând sume formidabile pentru a lansa ca artistă de operă pe amanta sa Serafina Wian. Apoi „*Asasinarea Galinei Mravina*" şi „*Sentimente de ieri*" pagini de pură psichologie.

Ultima bucată este întitulată „*Clopotul stricat*", din care putem cunoaşte atitudinea statului sovietic faţă de Biserică, gradul de pravoslavnicie a poporului rus, starea şi rolul preoţilor în satele Rusiei, ordonanţele sovietice pentru întrebuinţarea clopotelor din clopotniţele bisericilor spre a fi depozitate în magaziile de metaluri ale statului, potrivit decretului emanat dela „Educaţia Poporului" precum şi opunerea ţărănimii evlavioase în luptă cu „besbojnichii" (ateii) cu care prilej se produc ciocniri, mişcări contra-revoluţionare şi agitaţii antisemite, pe tema religioasă.

In toate aceste nuvele, brodate pe evenimente şi fapte reale, cu eroi vii, — apar cu deosebire interesante hotărârile autorităţilor şi ale justiţiei sovietice; ele ne iniţiază asupra nouei orânduri şi asupra nouilor concepţii sovietice, făcându-ne să cunoaştem regimul în perpetuă evoluţie din Rusia.

Volumul „*In numele Sovietelor*", apărut şi în editura „Malik" din Berlin, este nu numai o carte de literatură, ci un rezumat sugestiv şi documentat care interesează lumea întreagă.

C. SĂTEANU

Bărbatul de încredere

In biroul advocatului Munteanu intră de dimineaţă un român bine îmbrăcat, voinic încă, deşi părul şi mustăţile îi erau cărunte. Purta cizme văcsuite şi o căciulă neagră din blană creaţă, care avea un luciu frumos, deşi era de miel de ţară. Avea baston luciu în mână, cumpărat din prăvălie, pe care nu-l răzimă după uşe la intrare, cum fac de obiceiu ţăranii care intră într'un birou de advocat.

— Bună dimineaţa, domnule Munteanu. De vreme la lucru. Aşa e bine! Ziua bună se cunoaşte de dimineaţă.

Ţăranul se uita deschis, drept în ochi, şi privirea lui era voioasă şi limpede.

Advocatului i se părea că l-a mai văzut undeva, că-l cunoaşte, dar nu-şi putea aduce aminte.

— Bună să-ţi fie inima, bădicule! Harnic om şi dumneata! De dimineaţă te-ai sculat. Şezi, te rog!

— De şezut voiu şedea, da' nu prea mult că sunt grăbit. Cine nu-i grăbit în ziua de azi? Am venit cu căruţa, că ori cât m'aş ţinea încă, din Brusturi pân' aici tot e un drum.

— Din Brusturi eşti dumneata?

Omul se miră, păru jicnit:

— Cum se poate, domnule advocat? Nu mai mă cunoşti ?

— Te cunosc dar ţi-am uitat numele şi satul.

— Hei! oftă rumânul, aşa păţim noi! Ne ţin domnii în minte până trec alegerile şi pe urmă!... Dar acum iar va trebui să vă aduceţi aminte. Nu stăm iar în faţa alegerilor? Eu sunt Visalau Scurtu din Brusturi, domnule advocat, bărbatul d-voastră de încredere dela alegerile trecute.

— A! Dumneata eşti! Să nu te miri. La alegeri cunoşti lume multă. Apoi parlamentul disolvat acum a stat patru ani, iar eu, cum nu am fost deputat, nu am mai umblat cu propaganda decât prin satele din apropiere.

— N'au prea fost nici domnii deputaţi în cei patru ani. Dar noi nu le-am luat în nume de rău. Ştim că au şi dumnealor treburi la Bucureşti.

— Şi cum e azi situaţia în Brusturi? Oamenii îşi mai aduc aminte de noi? Imi pare bine că ai venit, căci iată, deşi nu am voit să candidez nici în rândul acesta, partidul mă sileşte. Şi, vezi bine, suntem în opoziţie.

— De, ce să spun, domnule advocat, oamenii încă nu sunt dumiriţi. Ştii dumneata cum e rumânu, se socoteşte mult şi hotărăşte în clipa din urmă. Totul atârnă să ai un om bun în sat, un om cu trecere, de cuvântul căruia ascultă mulţimea. Unul care să fie de-acum până la alegeri mereu între ei. Ştiţi şi d-voastră din trecut.

— De! la alegerile trecute a fost uşor. Partidul nostru era la putere, şi el făcea alegerile. Acum va fi mai greu. Nici nu cred dealtfel să reuşească vr'unul de pe lista noastră.

— Asta să nu o spui, domnule advocat. Totul atârnă de bărbatul de încredere pe care-l ai în sat.

— Dar dumneata mai eşti de ai noştri?

— Hm! Frumoasă întrebare! Ce aş căuta altfel la dumneata? Am auzit că-ţi pui candidatura.

— Ai auzit? Când ai şi auzit? Abia de trei zile s'au întocmit listele.

— Cum să nu aud dacă îmi zace la inimă partidul nostru? Ce crezi dumneata că eu sunt unu de ăla care mă clatin după vânt? Eu sunt un fruntaş în satul meu, şi stau bun pentru o sută douăzeci de voturi din una şi cincizeci. Dar, ştii dumneata, pe oameni trebuie să-i frământi, să-i mai cinsteşti. La alegerile trecute am avut pentru treaba asta zece mii bune.

— Acum nu ştiu de unde vom lua şi jumătate.

Incepu un târg în toată legea şi Visalau Scurtu se ţinu bine: eşi din biroul advocatului cu trei mii şi jumătate, şi cu un pachet de tipărituri pentru propagandă.

— Las' pe mine, domnule avocat! Să vezi cum ţi-i frământ! Să vezi ce adunare facem. Pagubă că nu-s mijloace şi pentru o poartă de triumf.

— Ei, de poartă de triumf ne arde nouă acum! oftă advocatul.

Visalau Scurtu, ţăran fruntaş din Brusturi coti pe-o stradă îngustă, intră în curtea unui birt unde-şi lăsase căruţa, aruncă pachetul cu tipărituri şi-l acoperi cu fân, apoi îşi răsuci şi-şi aprinse o ţigară.

Eşi iar în stradă şi după ce umblă un răstimp cu capul răsturnat pe spate tot căutând o firmă, se apropie de-un poliţist.

— Dragul meu, nu ai putea să-mi spui unde locueşte advocatul Marinovici?

Slujbaşul îi dete adresa. Nu era departe.

In birou se auziau glasuri, şi Visalau Scurtu trase cu urechea, chiar lângă uşe. Nu era nici un glas cunoscut şi se linişti. Aşteptă până ce eşiră cei dinlăuntru, patru ţărani care duceau pachete cu tipărituri.

Bătu şi intră cu îndrăzneală, nemai aşteptând răspuns.

Când îl văzu advocatul se mânie:

— Ce cauţi dumneata la mine? Ticălosule! Ţi-ai uitat că cu oamenii dumitale mi-ai stricat maşina la alegerile trecute?

— Nu-i frumos, domnule Marinovici ca în loc de bună ziua să mă primeşti aşa! Cine ştie dacă de rândul acesta nu vom strica maşina domnului Munteanu. Vremuri schimbate, domnule advocat! Cei patru ani de guvernare i-au cuminţit pe oameni. Apoi, unde mai pui, că azi dumneavoastră sunteţi la putere! Azi nimeni nu va cuteza să vă strice maşina. Azi, dacă vreai dumneata şi crezi în mine, tot satul e cu guvernul. S'au săturat de ceilalţi, dar totuşi e de lipsă să aveţi un om de încredere în Brusturi. Eu, dacă nu mă crezi, mă înscriu chiar azi în partid. Mă gândesc să vă facem la adunare o poartă triumfală cum nu s'a mai văzut în jur. Dumneata m'ai cunoscut de rău; acum o să mă cunoşti de bun. Dar şti că am trecere în sat, şi ce vreau aceea fac.

Omul fu trecut în registre. Se începu şi aici târgul. Cu poartă cu tot, Visalau Scurtu nu se angajă fără opt mii de lei, cu obligamentul de-a aduce la adunare şi trei sate vecine.

Luă şi de-aici un pachet cu tipărituri şi-l duse la căruţă.

Erau abia ceasurile zece. Până la amiazi mai trebuia să ia contact cu şefii locali ai altor trei partide.

Aici tocmeala fu mai uşoară, fiindcă aceşti şefi nu-l cunoşteau pe Visalan: erau organizaţii politice noui, născute în vremea guvernării de patru ani a „tiranilor".

Visalau Scurtu abjură cele două partide vechi, de care „lumea s'a săturat până'n gât, cunoscându-le toate minciunile şi fărădelegile", şi se declară aderent înfocat al celor trei organizaţii noui, cam extremiste toate trei.

— Aşa ceva ne trebue, domnule! Oameni noui şi curaţi, partid nou şi neîntinat. Cine să mai ţină cu răbădelele cele vechi? Mare ruşine, ne-au adus pe ţară, domnule! Dar d-voastră nu aveţi organizaţii. Trebue începută lupta de vreme. E nevoe de tipărituri cu programa partidului, şi de altele, în care să izbească în ciocoi. Nici un *verş* n'ar strica, în care să fie luaţi în râs ceilalţi.

Omul mai încasă trei mii de lei, câte o mie de organizaţie, arătându-se cu totul încântat: „Pentru d-voastră muncim în cinste că sunteţi vrednici. Dumnezeu să vă ajute şi să ne ajute".

Şi mai duse la căruţă trei pachete cu tipărituri, adevărat că acestea erau mai uşurele, decât cele două dintâi.

La amiază bău o cupă de vin, înhămă caii şi porni cu voe bună către casă.

Seara, acasă, după cină, nevasta-i spuse:

— De, n'am ce zice, aduce ceva şi politica asta, dar tu să nu te mai bagi în foc ca rândul trecut.

— Cum, în foc, femee? Par'că şi atunci am ţinut cu stăpânirea! Că pentru ce-i ţară rumânească şi Rumânia mare dacă nu vom ţinea cu guvernul? Focul, dacă va fi foc — l-ar simţi cei din opoziţie care nu-şi cunosc datoria către Rumânia mare.

I. AGARBICEANU

Către o reînviere a lui Iisus

Că aspectul creştinismului actual este cu totul deosebit de cel predicat de către Isus, acum aproape două milenii, nu mai poate exista îndoială. Faptul că această religie a început să prindă aripi abia la două-trei secole după moartea creatorului ei, că cei care căutau să o pună în practică se orientau după nişte însemnări în care realitatea era îmbrobodită în fantastic, anecdotic şi legendar, apoi transpunerea acestora în alte limbi şi, în plus, colaborarea timpului, care dă întotdeauna coloritul mitului — sunt tot atâtea dovezi că doctrina lui Isus nu şi-a mai păstrat integritatea. E de prisos să mai insistăm şi asupra ritului care a alterat direct fondul, înregistrând concomitent divergenţele de interpretare, reformele ş. a.

Trecând peste primele forme ale creştinismului, peste întunericul Evului mediu şi apropiindu-ne de vremile moderne, vedem că o reacţiune din ce în ce mai justificată începe să ia proporţii în contra creştinismului timpului respectiv. Pomenind numele lui Voltaire, credem că epitetul de *ateu* a fost impropriu atribuit scriitorului francez. Acesta nu făcea altceva decât să se ridice contra ritului şi nimic mai mult. Acelaş lucru se poate vorbi şi despre Renan şi Strauss, chiar. Căci, acuzatorii acestora erau de rea credinţă când defineau înţelesul religiei şi, în special, doctrina lui Isus. In definitiv, în ultima analiză, cred că nu ne înşelăm contestând ateismul oricui. Ceeace ne deosebeşte din acest punct de vedere este forma credinţii, fondul este acelaş; sentimentul religios al oricărui individ este identic, indiferent dacă, pentru unii, Dumnezeu este un moş cu barbă albă, sau pentru alţii, este o entitate eterică, subtilă, ce poartă numele de Adevăr sau Frumos.

Chiar în pornirea atât de pătimaşe a „anticristului" nietzschenian găsim religiozitate deşi paradoxal: „Nu-l cruţ fiindcă îl iubesc!" spune Nietzsche despre Isus. Şi să nu se uite că în cea mai mare parte filosoful german se ridică în contra creştinismului denaturat. Căci la o identificare, se poate stabili şi un compromis între Isus şi Nietzsche, chiar când cel de pe urmă atacă esenţa fundamentală din doctrina Nazariteanului. Oare nu este adevărat că orice virtute trecută de limite, decade în viciu? Că bunătatea duce la slăbiciune, precum curajul la nebunie? Şi însfârşit, putem oare nega că, severitatea des invocată de Nietzsche, n'o găsim şi la Isus Cristos când este vorba de dreptate? Aduceţi-vă aminte numai de alungarea zarafilor din templu sau de unele parabole ca aceea a talanţilor şi a lucrătorilor viei.

Ignorând incriminările excesive şi nemotivate ale predicatorului supraomului şi ale celorlalţi de talia sa. mai putem susţine că doctrina lui Isus este inactuală? Este foarte adevărat că religiile se perimează cu vremea, trebuind reînoite; dovadă; idolatria şi mozaismul la Evrei; brahmanismul şi budismul la Indieni etc. Dar după o privire mai insistentă, vedem şi de această dată, cum că forma şi nu fondul religiilor respective a fost schimbat. De lucrul acesta par a se fi pătruns sufletele mai înnalte ale timpurilor noastre, începând cu misticul Carlyle, continuat prin George Eliot, d'Olivet, Schure şi 'n urmă Berdiaev.

Psihologia contemporaneităţii are cu totul o altă structură, decât aceea pe care o avea omenirea acum câteva veacuri, Progresul ştiinţific nu mai primeşte concretizarea factorului religios; acesta tinde cât mai mult spre abstractizare — funcţiune de superiorizare a sufletului omenesc. Oricât s'ar invoca legile evoluţioniste, individualismul este pe dric, referit la factorul genetic al religiei. Calea pe care o va străbate religia de acum înainte nu va mai fi predica celui inspirat în singurătatea pustiului, ci penetraţia imperceptibilă şi lentă a felului de a crede, emancipată de rit, printr'o mişcare pornită dela aristocraţia spiritului omenesc spre massa dezorientată a acestuia.

ST. CONST.-STELIAN

A apărut şi se află în librări

H. SANIELEVICI

ALTE ORIZONTURI

studii şi polemici literare şi ştiinţifice, în cea mai mare parte inedite.

Un volum elegant de 334 pag. cu numeroase ilustraţii

Editura „Adeverul" S. A. Preţul 60 lei.

Delavrancea despre T. Maiorescu, orator

Domnul I. G. Duca a ţinut acum cât-va timp o conferinţă: „Câţi-va oratori". *A vorbit şi de T. Maiorescu. Oratoria acestuia a caracterizat-o ca pe un meşteşug exterior care se reducea mai mult la abilitatea unor gesturi sugestive, fără vre-un nivel mai înalt al fondului.*

Personal mi s'a părut bizară această caracterizare care viza tocmai pe acela al cărui mare merit, universal recunoscut în România, consta tocmai în apriga izbire a tot ce în tânăra noastră civilizaţie era formă fără fond! *De unde şi-ar fi tras Maiorescu prestigiul acţiunii sale în viaţa noastră literară şi politică, dacă el cel dintâi ar fi păcătuit prin lipsa fondului?*

Delavrancea, *mare orator el însuşi a încercat şi el să contureze oratoria lui Maiorescu, într'o scrisoare adresată unui prieten şi publicată în Convorbirile Literare din Februarie 1910.*

Ceeace dă o mare valoare părerilor sale, pe lângă personalitatea sa remarcabilă e şi faptul deosebit de caracteristic, că deşi Delavrancea fusese luat, după propria sa mărturisire, „în sfârcul biciului" de Maiorescu, de la tribună, şi deşi în momentul când scria, raporturile personale între ei erau rupte, — imparţialitatea de judecată nu i se aburise nici măcar de-o umbră de adiere a rancunei fireşti. Delavrancea era un mare îndrăgostit de adevăr şi frumos, chiar când amorul lui propriu jicnit s'ar fi interpus între inima lui şi obiectul judecat. El emite chiar o aspră judecată asupra acelora care se încearcă să separe fondul de forma în care Maiorescu îşi turna armonioasele lui cugetări, simţirea lui înaripată. Ba s'ar putea zice că toată frumuseţea formei prindea viaţă şi căldură din acea euforie internă a sufletului său îndrăgostit de aerul altitudinilor, ca de propriul său element.

Iată acum scrisoarea lui Delavrancea pe care o reproducem pentru toţi acei care nu cunosc pe Maiorescu de cât din portretul d-lui I. G. Duca. Impresiile lor se vor complini prin acelea ale lui Delavrancea.

Cea mai bună documentare însă rămân totuşi volumele discursurilor. Multe din scăderile noastre de azi, le vedem oglindite acolo.

D. NANU

„Sosesc la a patra întrebare a ta şi cea din urmă. Ce crez eu de Maiorescu, de oratorul Maiorescu? Se vede — numai fiindcă mă întrebi — că nu l'ai ascultat decât o singură dată. Erai şi eram în anul al doilea de Facultate. Ţinea prelegerile de logică. Vre-o douăzeci şi opt din ele le-am reprodus în „România Liberă". Nu era profesor şi-l ascultau — cu câtă religiositate! — studenţii de la cele patru Facultăţi în spaţiosul amfiteatru al Universităţii. Că ai fost cam leneş, asta n'ar fi nimic. Se poate să-ţi fi folosit. Dar că n'ai fost decât la o singură prelegere, iacă ce nu-ţi ert. Şi mi-aduc aminte că şedeai lângă.... Cu siguranţă, n'ai înţeles nimic! Scurt: n'ai auzit pe Maiorescu. Te plâng, om fără patrie!

Patria ta se încheie în casa părintească unde te-ai născut, în lanurile bogate pe care le cultivi, în ţăranii harnici din satul tău. Şi mai departe? Imi spui că ai văzut nepieritoarele opere din Florenţa şi Roma şi Neapole, dar n'ai auzit nici până azi minunea cuvântului pe care neamul românesc a fost în stare s'o zămislească în Titu Maiorescu! E cel mai desăvârşit din câţi au vorbit. Şi va trece cel puţin o sută de ani — citeşte bine: *una sută* — până va mai vorbi cineva aşa de fermecător, din toate punctele de privire, ca el. Să nu ţi se pară prea mult. Ar fi prea puţin — şi desigur c'ar fi bine — ca, din 25 în 25 de ani, să iasă din noi un orator ca Maiorescu, c'o formă aşa de nobilă, c'un fond atât de adevărat. Ca o Nike elină c'un vestmânt uşor pe sub care vezi trupul plin de viaţă. Nu poţi despărţi ceeace pare, de ceeace e. Doar barbarii — de toate felurile — au ciopârţit „Victoriile" greceşti. Oamenii civilizaţi n'au îndrăznit să se atingă de rămăşiţele divine. Când vei trece prin Paris să intri în Louvre şi să te uiţi, cu tot dinadinsul, la „Nike-a dela Samotrake". Vei înţelege ceeace îţi spui. După cum n'ai cuteza să-i răzui o singură cută din haina bogată în simplicitatea ei, asemenea n'ai putea scoate sau înlocui un singur cuvânt din discursurile pe care le-am auzit pronunţându-le părintele bunului simţ al literaturii româneşti.

Infăţişare robustă, mijlociu ca statură, cu capul mare, c'o frunte dreaptă şi largă, cu ochi negri umbriţi de nişte sprâncene abundente, cu nasul retezat de-asupra mustăţilor întoarse ca un cosor şi îmbinate cu un barbişon caracteristic... E frumos, de o frumuseţe curat bărbătească.

E o sărbătoare şi pentru cei care îi susţine şi pentru cei care îi combate, veselă pentru unii, tristă pentru ceilalţi. Săptămâna luminată şi săptămâna patimilor, celebrate în aceeaş vreme.

Se duce la tribună cu un pas mărunt şi repede, călcând cam închis. A pus piciorul pe prima treaptă. Deputaţii şi senatorii cad pe jeţurile lor. S'a suit la tribună. Toţi încremenesc unde au apucat. Priveşte lung şi tăios. Nu s'aude nimic, nu se mişcă nimeni. A vârât mâna în redingotă. „Domnilor"... Au răsunat primele fraze. Un glas limpede, cald, muzical, stăpânit. Ca un violoncel vechiu pe care ar cânta un maestru glorios, desfăşurându-şi fantazia pe a doua şi pe a treia coardă, şi evitând pe cea dintâiu cu pasiunile ei şi pe cea de a patra cu nemulţumirile ei profunde. Şi cum trec oile la strungă, aşa şi la el fite-ce cuvânt, cu intonaţia cuvenită.

Apăsând pe unele, subliniind pe altele — ce subliniere! — şi odihnindu-se pe cuvintele care îi slujesc de concluzie şi de sinteză. Auditorul isbucneşte în aplauze. Nepăsător la demonstraţia lumii, îşi urmează şirul cu o claritate pe care nu o găseşti decât foarte rar în unele cărţi adânc meditate şi admirabil scrise.

Subiectul — adversar sau idee — e strâns ca într'un cleşte. Legătura se face, cuvânt cu cuvânt, frază de frază, period de period, parte de parte, până încheie, şi încheierea se impune, solemn şi energic, ori cărei minţi, amicului şi inamicului.

Orice discurs al lui este un silogism.

Comparaţiile, fulgere. Ironia — una din cele mai usuale modalităţi întrebuinţate de orator — fer roşu: sfârâe pe unde trece. Pe S... a izbutit să-l înroşească; pe împudicul... l'a făcut să sară în sus; pe... l'a constrâns să părăsească sala. Şi pe mine m'a luat în sfârcul biciului, în 1894, — abia intrasem în parlament — după primul meu discurs prelungit prin desele întreruperi ale majorităţii conservatoare.

Noi nu avem oratori care ar suporta măcar o apropiere de acest titan al cuvântului. P... e ordinar şi incult. F... cu anecdotele sale şi cu libertăţile publice... Tot la ei de nu s'ar găsi. Poate Carp, poate Lahovary. Carp e cel mai mare parlamentar. dar nu e atât de variat. Maiorescu pe catedră, la tribună, în întruniri publice, pretutindeni şi în toate, străluceşte şi răsfrânge o lumină covârşitoare.

Alexandru Lahovary e tipul tribunului. Are salturi eroice — că oricare şi-ar rupe gâtul — şi pluteşte la înnălţimi ameţitoare, dar e inegal. Take Ionescu, cu debitul său extraordinar, are suprafaţa întinsă dar n'are adâncime. Ca un lac mare în care se oglindeşte cerul. La început ţi-e frică să-l încerci. Până te obişnueşti. Pe urmă îl treci, nu înot, ci suflecându-ţi pantalonii. Te prinde când l'asculţi. Il uiţi după ce a încetat.

Maiorescu nu desenează cu creta sau cu cărbunele, ci sapă; nu-şi exercită abilitatea la suprafaţă, ci sfredeleşte sufletul; nu gâdelă numai urechea maselor, ci le strânge ca pe o pastă moale, le modulează şi-şi imprimă formele cugetării sale, totdeauna surprinzătoare prin curajul senin cu care le expune, şi prin noutatea pe care totdeauna le-o dă.

Dar vino odată — după ce-ţi torni grâul în hambare — şi ascultă şi tu pe Maiorescu. Te vei simţi mai mândru că eşti român, căci el sporeşte puterea de a fi a tuturora prin sporul pe care-l adaogă necontenit la forţele şi iluziunile naţionale.

Eu nu-l cunosc de aproape. După câte ţi-am spus, de mai mulţi ani am întrerupt raporturile mele cu el, raporturi abia începute.

Zi-mi ţăran ţifnos şi pace. O! şi cât mi-ar fi folosit mie, disciplina maioresciană! Mi-e dor de el ca de-o patrie... Am nostalgie...

Să ştii că de voiu afla când va vorbi, îţi voiu scri, şi tu ai să vii să-l auzi, şi-apoi vei vedea cât de departe este ce pusei pe hârtie de ceeace a zidit Dumnezeu.

Marea e o imensitate apucată de furii. De două zile urlă şi se repede cu valurile despletite ca şi cum în fiece clipă ar sta să înghită uscatul. La orizont, nu se mai cunoaşte de unde începe. Cerul şi apa, una. Cum să nu fi crezut omenirea în mânia lui Poseidon?

O strângere de labă de la vechiul tău amic.

DELAVRANCEA

Constanţa, 20 August, 1898.

Din Martial

(Epigrame) (Cartea I)

XL

Fie care-a mele versuri crunt citeşti, cu silnicie,
Iţi urez să porţi invidie tutulor şi nimeni ţie.

XLVII

De cioclu face astăzi slujbă,
Când cea de doctor o avuse:
Ca cioclu face-acum Diaúlus
Tot ce ca doctor mai făcuse.

LXXI

In cinstea Loeviei şease cupe, în a Iustinei şeapte'nchin,
Cinci pentru Licas, Lydiei patru, iar Ideitrei, paharu-mi plin
Să'nchine-atât Falern, cât slove în aste nume-am socotit
Şi fiindcă n'a venit niciuna, fii, somnule, tu bun venit.

LXXII

Socoteşti a mele versuri că poet te fac şi-o crezi,
Precum Aegle crede splendizi dinţii albi, când stai să vezi,
Deşi-s fabricaţi din oase sau din fildeş cumpărat,
De prin India. Tot astfel crede chipu-i admirat
Lycoris, când el mai negru-i decât mura coaptă chiar,
Or cât l'ar ascunde, biata, sub al fardului alb var.
Tot prin astfel de mijloace, cum poet în adevăr
Te crezi azi, poţi şi chelia mâine să ţi-o vezi cu păr.

LVI

Când de-a ploaei udătură
Strugurii culeşi nu scapă,
Dă-ne-atunci, te rog, crâşmare,
Vin curat lipsit de apă.

LXII

Sevina este castă ca vechile Sabine,
Ba-i chiar şi mai ursuză decât al ei bărbat.
Dar băile Averniei şi băile Luerine
Şi Baise vizitând ea, atât s'a desfătat,
Că de amor s'aprinse, pe-un snob urmând şi iacă:
Veni ca Penelope şi ca Elena pleacă.

LXXV

Flaccus, tu, muncilor mele răsplătire-atât de scumpă
In speranţa, tu nutritul de-a lui Antenô cetate,
Lasă cântul dat de muze şi-ale corului lor dansuri,
Căci niciuna dintre ele o para să-ţi dea nu poate.
Ce-aştepţi de la Phoebus oare, când Minerva are lada
Cu bani plină? Ea-i cuminte, ea 'nprumută pe toţi zeii!..
Ce-ţi dă iedera lui Bacchus, când vezi arborul Minervei,
Plecând crengile-i stufoase sub povara negrei roade?
Heliconu-ţi dă doar apă, verzi cununi şi-a muzei lire,
El nu-ţi dă decât sonore, dar deşarte declamaţii...
Ce-ai cu Cirrha [1]), ce-ai cu nimfa goală-a râului Permessus? [2])
Când ţi-i mai aproape Forul? El e mai bogat, căci sună
Bani acolo, pe când scena sau calica-ne tribună
Sună doar de sărutarea ce ne-o dau admiratorii.

I. M. MARINESCU

*) Cirrha, port lângă Delfi, oraşul lui Apollo. 2) Permessus, râu care isvora din muntele Helicon.

Moartea şomerului

I.

Am ochii mari de lup ieşit la pradă,
Am ochi flămânzi
Ce nu mai pot să vadă,
Dar cer mâncare.
(Ochii mei, odată, blânzi...).

Am ochii mari că totul mi-i departe
Şi totu-i ca'ntr'o ceaţă,
Şi eu mă uit direct la moarte
Faţă 'n faţă...

Tot ce era se-amestecă 'n privire
Şi, ireal, se clatină în vid.
Sunt toate altfel; — mă uit cu uimir
Şi ochii mei mi-i teamă să-i închid.

Ochii-aceştia ce mă duc de mân
Ca pe-un orb pe-o stradă mare
Şi de-o săptămână
Caută mâncare,
Peste tot, mâncare...

II.

Inima mea
Care iubea copiii mei
Ca pe trei zei,
Şi o femeie caldă, tânără şi blândă,
A coborît în pântece la pândă
Şi în stomacul meu de animal,
Cu poticniri de cerşetoare,
Repetă ca un papagal:
Mâncare şi mâncare...

III.

Gândurile mele din singurătate
Cu care eram mândru şi ateu
Au pierit de foame, toate,
In capul meu.

Şi totu'n mine şi în jur e vid,
Şi zările tot mai deşerte se deschid,
Şi 'n mintea mea au început să urle
Clovni mititei cu surle,
Şi să joace
Clovnii care vin tot mai încoace,
Să-mi aducă mie, ca la regi,
Două pâni de-un kilogram, întregi
Pe-o tabla de asfinţit,
Şi un crai nou drept cuţit...

IV.

Stau hrăniţi în puşcării
Numai dincolo de-un zid,
Ca să facă jucării
De crăciun pentru copii
Oameni care au ucis,
Şi au ce mânca...

Dacă aş putea
Şi eu să ucid,
Şi să intru 'n paradis!...

V.

Este pământ pentru boi ca să are,
Este câmp pentru ei ca să pască.
Vreau să ar, să-mi dea de mâncar
Să mănânc iască.

Pentru cai şi pentru boi
Este iarbă şi trifoi,
Şi prin iarbă uneori
Pâlcuri galbene de flori.

VI.

Cei ce ţin pisici şi câni
Să mă ia pe mine
Ca să am şi eu stăpâni
Şi să latru la oricine.
Am să merg în patru labe
Dus în lanţ de nişte babe,
Am să stau pe canapea
Cu ochi calzi de catifea;
Am să torc din nas, urzeală
Pentru-a voastră plictiseală.
Nici o pernă n'am să rup,
Dar îmi vând fiinţa mea
Cui o vrea ca să mă ia
Drept un câne-lup; —
Sau, pisică, şi-am să miaun,
Şi-am să merg noaptea pe streşini
Şi-am să torc ziua pe-un scaun...
Faci de toate când te simţi că leşini.

VII.

Mă uit spre zări: ce mare e pământul!
Şi nu-i nimic al meu cât e de mare,
Cu şesuri adormite'n înserare,
Cu dealuri înbulzite ca cirezi
Ce merg prin asfinţituri la culcare; —
Cu vii, cu lunci şi cu livezi,
Cu munţi în care fiarele trăesc
Şi păsările beu
Dintr'un izvor dumnezeiesc...

Şi nu-i nimic al meu.

* * *

Sunt lanuri mari de roade şi belşug;
Cresc din pământ, din ploae şi din soare
Printr'o minune fără deslegare,
Bob cu bob,
Şi pentru mine nu mai este plug
Şi nici o parte din minunea mare
Şi nu mai pot să fiu nici rob
Să am un jug...

VIII.

Iată că scoboară Dumnezeu

Rămân toate peste capul meu,
Cu-ale voastre case, şi cu voi.
Ceru-i pentru mine prea înalt;
Eu trec în întunerecul celalt,
Şi 'n el, privirile mele
Merg ca izvoarele, sclipind
Prin noaptea fără stele
Prin care-oi fi murind.

Jur împrejur e tot pământ
Şi uzi păreţi de stâncă
Şi 'n gura mea e tot pământ
Şi gura mea 'l mănâncă.

DEMOSTENE BOTEZ

Varia

Tineretul german faţă de opera lui Goethe

Cu ocazia centenarului lui Goethe, ziarul Vossische Zeitung a invitat şi tineretul să-şi dea părerea despre opera sărbătoritului. Unele răspunsuri sunt de o sinceritate aproape cinică, care oglindeşte mentalitatea generaţiei actuale.

Un elev de 18 ani scrie: „La şcoală am fost silit să mă îndeletnicesc mult cu opera lui Goethe; dar de bună voe n'am făcut-o niciodată. Când citesc, vreau să mă orientez, să mă încadrez în lumea înconjurătoare, cu mintea şi cu sufletul. Intr'asta nu mă poate ajuta Goethe, căci el a trăit în altă vreme; lui, viaţa îi punea alte probleme. A fost desigur un mare poet şi găsesc interesant să-i cunosc de aproape opera şi epoca. Dar făcând astfel, rămân un observator rece; nu mi se întâmplă niciodată ca Goethe să mă subjuge şi să-mi copleşească simţirea".

O elevă a unei şcoli de dans (20 de ani): „De când am eşit din şcoală, nu l'am mai recitit pe Goethe. In clasa în care ne îndopau cu câte şase capitole din *Dichtung und Wahrheit* şi cu câte două poezii de Goethe pe săptămână, — nu-l puteam suferi. In ultima clasă m'am schimbat însă; mi-am dat seama că sub forma atât de străină mie, se găsesc uneori probleme foarte actuale".

Un student în chimie (22 de ani): „Mai lăsaţi-mă în pace cu Goethe! Mi-e milă zău de el! Mie mi s'a aplecat de atâta Goethe; şi cred că cei mai mulţi gândesc aşa, chiar de n'o spun. Când ţi s'a băgat pe gât cu făcăleţul atâta literatură clasică, cum s'a făcut cu noi, — nu mai poţi pune mâna pe clasici cât trăeşti. Chiar dacă Goethe ar fi în adevăr supraomul care se face din el, încă n'ar fi în stare să scape teafăr din acest „an Goethe". De-ar trece mai repede!"

„Vossische Zeitung" închee seria răspunsurilor cu următoarele reflecţii: „Biata generaţie care gustă numai muzica de jazz, visează recorduri sportive şi se îndoapă cu romane detective şi cu descrierea ororilor războiului. Criza economică de azi e o jucărie pe lângă secătuirea grozavă a sufletului şi a minţii generaţiei tinere".

Stilul, ca chestie şi caz

Lui ALEX. AL. PHILIPPIDE

Altădată stilul a fost lucru onorabil; în timpul nostru e lucru glorios: în locul instituţiei şi obligaţiei, avem acum, şi pretindem, pornire individuală, genialitate.

Grecii, când li s'a luminat conştiinţa stilului, au zis — cuvântul este al lui Aristotel, — nu e tot una dacă spui lucrul aşa ori aşa. N'au luat seama, sau cel puţin n'au insistat, că dacă spui altfel, spui şi altceva. Astăzi credem că, alt stil, înseamnă altă experienţă.

La cei vechi stilul aparţinea genului sau direcţiei literare: astfel judecau ei şi stilurile individuale, ca aplicări, mai bune sau mai rele, ale unor reguli care obligau pe oricine. In mintea lor stilul însemna, în sfârşit, nişte ornamente care se aşează peste formularea simplă a ideilor. A luat întinse proporţii acest fel de a înţelege stilul, pentrucă anticii au plecat dela şi, în fond, au rămas la cercetarea stilului oratoric: mijloacele de efect ale discursului, — asta era stilul. Este o modestie frumoasă, nu mai puţin şi o naivitate respectabilă, în această teorie şi practică a expresiei verbale. Naiv era şi felul cum îşi închipuiau ei fondul faţă cu expresia: adevărurile stau fixe şi eterne, şi fiecare — dar conform, totdeauna, preceptelor aceleaşi pentru toţi — le spune aşa ori aşa.

Aceste idei despre stil au fost prin excelenţă îngroşate în clasicismul francez. Literaţii pe acea vreme au fost plini de tăria bunului simţ. Ei ţineau cu adevărurile cele mai clare, mijlocii şi generale; iar în vremea noastră apologiştii acelui clasicism — Brunetière în frunte, cu răsteala lui de zelot — ne-au strigat, nouă actualilor, strălucirea sănătoasă şi veşnică a locurilor comune.

Insă Buffon, când a spus: singur stilul e al omului, iar nu fondul, anunţa, mi se pare, începerea cultului personalităţii în stilistică. Pe urmă, în adevăr, s'a înţepenit aici o dogmă, sublimă şi stupidă ca oricare alta.

* * *

„Cercetând o carte, am aflat un om!"

Mi se pare că se ştie precis când şi unde a apărut întâi această platitudine ilustră. Amănunţimea istorică o putem neglija aici; dar interesează, cred, popularitatea suspectă a formulei.

Câteodată e plăcut să găseşti şi ce nu cauţi. Insă celui cu formula despre om şi carte, îi pare cartea, dintr'odată, lucru de nimic faţă cu ce avea el în cap la cuvântul om. Aceasta ne arată că acela nu ştia ce-i trebuie; iar din bucuria pe care i-o adusese această stare confuză a spiritului, scoate o dogmă; ceiace ne pare de prisos. Acelui critic formalist i se părea jucărie, a deosebi un om de o carte; şi a opune aceste concepte unul altuia. Operaţia este uşoară numai când considerăm omul şi cartea ca aparenţe sensibile. Dar altfel? — Altfel cartea este doar o parte din om. Numai materialismul naiv şi vulgar împiedică pe literaţi, de exemplu, de a vedea aceasta, — un caz care arată frumos cât de greu popularizabilă este poziţia idealistă a spiritului. Dacă, citind cartea, te simţi foarte stimulat a imagina diverse alte aspecte ale cetăţeanului care a scris-o, şi-ţi place a te entuziasma de acele aspecte, până a nu te mai ocupa de carte —: e gustul d-tale particular. Precepte constrângătoare pentru alţii nu scoţi de aici, dacă eşti vrednic a lua seama ceva mai bine decât cere viaţa omului de pe stradă.

Foarte suspecţi de obtuzitate artistică sunt aceşti căutători de oameni, prin cărţi.

* * *

Oricine are spiritul bine născut, cunoaşte groaza monotoniei omului. Este o dezolare, de o amărăciune uneori savuroasă, în gândul brusc care te străpunge, la ceasuri rele, adică lucide crunt, în drumul spre casă: iar mă voiu arăta familiarilor mei, eu, eu acelaş, cu mutra, glasul, mişcările, ticurile mele, văzute şi înţelese până la fioroasă mecanizare de nenorociţii întemniţaţi cu mine între aceeaşi pereţi de liber domiciliu!

Cum a ajuns un om să vadă ocazie absolută de glorie în faptul că are stil, sau de mulţumire înaltă că descopere stilul altuia? Plăcerea de a identifica; de a constata o permanenţă ce permite izolarea obiectului, definire şi clasare? Aceste sunt procedări şi satisfacţii de zoolog. Au un folos propriu undeva, pentru scopuri de educaţie, sau practice altfel. Prilej de sărbătoare a spiritului nu văd în ele.

Se bucurau cei vechi, cum stilul unui meşteşugar de artă se apropia de perfecţie, vine vorba, verificând în el aplicările bune ale regulilor genului: bucuria aceasta o respectăm ca faptă serioasă a unei omeniri naive, şi-i admirăm, poate, consecvenţa: ambiţia artistului şi plăcerea publicului, steteau atunci, tocmai, în fabricarea de exemple după nişte modele care se impuneau cu prestigiul fixităţii. Dar ce preţ poate avea pentru noi, să identificăm pe Goethe, pe Watteau, pe Pierre Benoît, pe fraţii Mann, pe maiştrii Grigorescu şi Mihail Sadoveanu, sau — pentru a întări ideia prin variaţie — pe maiştrii Ivan Petrovici şi Jean Moscopol, în producerile lor multe, — ce alt preţ, decât istoric, filologic, ori aşa ceva? Capacitatea de voluptate sau înţelegere artistică, nimic nu alege de aici.

E satisfacţia supremă a cunoscătorilor, să dea bună diagnoză stilistică: lucru util istoriei artelor şi cumpărătorilor de marfă artistică. Prin confuzie fatală, omul de astăzi s'a convins că acea satisfacţie intră constitutiv în plăcerea şi înţelegerea specific artistice. Insă grafologii artei probează adesea o mizerabilă pricepere în materie, cum ades se întâmplă grafologilor propriu zişi în diagnozarea caracterelor. — E în joc o desfătare şi puerilă şi banală, în cazul acesta pompos al stilului, la omul de astăzi. Suspecţi îmi sunt dar şi acei care, îşi exprimă impresiile lor de artă prin identificări stilistice. Acel *Aha!* rostit cu ştiutul surâs inteligent, îmi înseamnă pe amatorul şi pe specialistul, care rămân, orice ar face, pe dinafară. In cazul cel mai bun, acest fel de iubitori sau învăţaţi ai artei au spiritul şaşiu.

Dar e încă şi teribila ideie a Unităţii, izvor enorm care hrăneşte cataracte de banalităţi ce inundă toate căile în ştiinţele spiritului. — Ajunge, în sfârşit, un joc nerod: căutarea în fiecare pagină sau rând a Unuia şi Aceluiaş.

Ei, şi pe urmă — dacă e Unul şi Acelaş? De ce n'ar fi mult preferabil, tot Altul şi Altul?

Când, asupra unei opere, constaţi revenirea aceloraşi fatale procedări, sileşti, evident, pe artist să figureze în atitudine de autoparodie.

Ce sens e, şi ce obligaţie am, în materie de artă, poate şi în altele, să mă extaziez de caracterul, consecvenţa, fidelitatea către sine însuşi a meşteşugarului?

Prin mecanizată imitare, cunoscătorii de artă repetă astăzi, în regimul personalităţii obligator originale, obiceiuri de altă dată. Ideia Goethe, Principiul Goethe, Goethe El însuşi şi total, — ziceri ca aceste sunt copii curios inocente ale genurilor literare din estetica celor vechi.

Că individul, oricare ar fi, rămâne, în total, ori ce ar face, fidel lui însuşi, e o constatare ce nu-mi pare a ne desvălui vreo fericire nebănuită... *Ei! der Herr kopiert sich selber; Nach den Ochsen macht er Kaelber...*

Desigur această copiare nu e nici mare nenorocire, nici păcat. Insă de ce atâta cântec despre personalitate, despre *ineffabile individuum*, şi atâta disconsideraţie pentru „entităţile" din vremea veche?

* * *

In adevăr, stilul e semnul mărginirii: arată sărăcia esenţială a individului în raport cu Intregul realizat şi posibil. Stilul este învârtirea în acelaş cerc format prin mecanizarea fatală a unui mic sistem de posibilităţi înnăscute. Recunoaşterea unui stil face pe unii să ofteze un Ah! admirativ. In aceiaş împrejurare se poate răspunde şi cu: Iar!? Inţelesurile diverse sunt, amândouă, egal justificate. Doar aflarea stilului nu e decât constatarea unei monotonii.

* * *

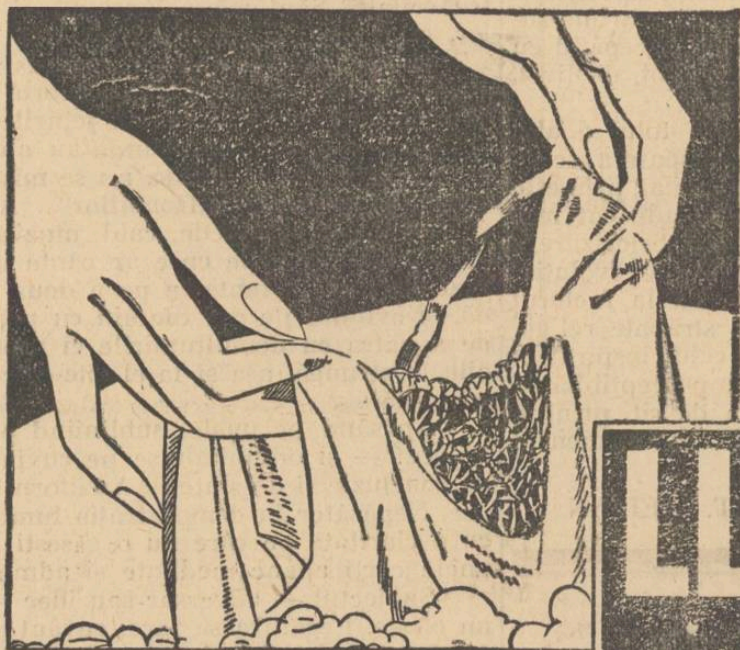
Teoria şi istoria artelor sunt trebuinţe inevitabile. Cercetarea efectelor artistice e o temă ce ni se dă fără voia noastră: ea se pune şi artistului însuşi. Să cercetăm în toată libertarea acele efecte, până la cele din urmă precizări şi suggerări posibile.

Insă a da valoare pompos supremă identificării şi definiţiilor, deci descoperirii stilului, este o faptă de absurdă rutină, oricât lustru modern, psihologic sau filosofic i s'ar da. In ţinutul spiritului, ajunge să descriem, fiindcă aceasta e şi tot ce putem. Restul e tăcere.

Iţi afli voluptatea superioară în a lega strâns amănunte de ordin spiritual sub un nume propriu —: aceasta e o vocaţie privată (din întâmplare şi banală). Nu o poţi, convenabil, impune nimănui. Fericirea, nici imediată, nici prin comentar, pe care ţi-o dă textul lui *Faust*, nu se modifică în nici un fel prin identificări stilistice, oricât de aprofundate ar fi ele în legătură cu personalitatea inefabilă a unui unic Goethe. Raportarea entuziastă la un Unul oarecare e operaţie frivolă sau copilăroasă, — în fond: primitivă.

PAUL ZARIFOPOL

Ce nu încredinţaţi nimănui pentru spălat

spălaţi singură cu LUX

iar mâinile vă rămân fine şi netede.

Spălaţi în apă căldicică! Respectaţi modul de întrebuinţare!

Mina Byck-Wepper — Compoziţie

Mănuşile

Alfred Polgar

Plimbându-se prin pădure, şi-a exprimat şi ea dorinţa de a avea un baston.

— Nimic mai uşor, îl vei avea peste un minut. Şi-a scos mănuşile, le-a pus alături de el şi i-a fabricat dintr'o cracă uscată un fel de baston de plimbare. Apoi au pornit mai departe. Obosind, s'au aşezat în iarbă. El observă atunci că-i lipsesc mănuşile.

— Le-am uitat în locul unde ţi-am făcut băţul. Mă duc să le iau. Viu înapoi imediat.

Se înapoie pe acelaş drum. Din obicinuinţa de a ălmăci însemnătatea greşelilor, căuta să pătrundă procesul inconştient al uitării mănuşilor. Acestea erau doar un dar dela ea; în fond pierderea lor nu însemna decât exprimarea dorinţii subconştiente de a părăsi această femee. Cufundat în cântărirea acestor gânduri, trecu pe lângă locul unde erau mănuşile, fără să le vadă, şi ajunse până aproape de capătul aleii.

Impacientată de zăbava însoţitorului ei, porni şi ea pe acelaş drum — nici nu putea fi vorba de alee — în întâmpinarea lui şi zări mănuşile, acolo unde ar fi trebuit el să le găsească. Nu-şi mai putea explica această întârziere. I se întâmplase lui ceva? In această pădure paşnică, liniştită, luminată de soarele amiezii? Să fi greşit drumul? Pe promenada aceasta largă era imposibil de rătăcit. Şi cum li se întâmplă adesea femeilor culte, — pentrucă nu-şi putea explica întâmplarea, începu să se lase cuprinsă de ciudă serioasă faţă de el şi să dea frâu nervilor. Când îl zări, în sfârşit, izbucni: „Asta-i o mare obrăznicie din partea ta!" şi-i aruncă mănuşile la picioare.

Trebuie să se ştie, că el — cufundat în dulci reverii — pomenindu-se la capătul aleii, şi cuprins de spaimă, că ea ar putea să fie îngrijată din cauza lui — se înapoia alergând pe acelaş drum, fără a se mai gândi la mănuşi. Fără suflare, încălzit, pregătit cu cele mai drăgăstoase cuvinte pe vârful buzelor, se apropie cu grabă şi întâmpină cuvântul „obrăznicie"! Se clătină, puţin ameţit de cele auzite pe neaşteptate, apoi ridică în mod mecanic mănuşile şi se îndreptă spre casă.

Ea îl urmă: „Desigur, tot tu eşti şi de data aceasta supărat... şi eu mă prăpădesc de grijă de două ore".

— De abea de trei sferturi de oră suntem plecaţi de acasă.

— Atunci mie mi s'a părut mai mult de două ore. Unde ai fost?"

— Ah! să lăsăm acum astea... De altfel, cât eşti tu de părere să dăm bacşiş portarului?

— Ai o manieră deosebită, de a te îndepărta de o temă care ţi-e desagreabilă şi care e direct supărătoare. Mănuşile...

— Unde erau?

— Chiar acolo unde le-ai lăsat.

— Comic, nici nu le-am văzut.

— Găseşti că e comic? Eu găsesc că e stupid.

Trecând tocmai peste un poduleţ, sub care curgea un pârâu, el aruncă mănuşile în apă. Gestul lui violent, neobicinuit firii sale, o înspăimântă şi cu teamă şi tandreţă îi cuprinse braţul şoptindu-i: „Muşipuşi!" După câteva clipe de tăcere adăogă: „Ce răutăcios poţi tu să fii! Dece nu vorbeşti? Dece nu te cerţi cu mine, când eşti supărat? Dece nu-mi tragi o palmă?"

— Iţi voi explica, răspunse el. — Când îţi trag o palmă, — reală sau numai în imagine — îmi arde mie obrazul şi mă simt bătut şi înjosit. Când sunt furios şi-ţi spun un cuvânt care te mâhneşte, atunci eu resimt şi mânia mea şi supărarea ta, deci sunt de două ori pedepsit. Nu-ţi pot face nici un rău, fără să mi-l fac în acelaş timp şi mie. Poate că aceasta-i dragoste sau poate că nu-i decât slăbiciune. Dac'aş reuşi să-ţi fac ţie un rău, care pe mine să nu mă doară! Şi pe urmă mi-ai sugestionat ideia delicateţii mele. Sunt convins, că un om fin ca mine nu poate spune: „asta nu", căci vorbele acestea ar egala cu o lovitură primită drept în stomac dela altcineva. Un surâs rece de-al meu, înseamnă în subtilul meu limbagiu afectiv o nemaipomenită brutalitate. Deci mă abţin, căci nu pot risca, să te văd căzând moartă jos, spunându-ţi: „gâsco" — Apoi şi temperamentul tău! Câteodată după o ceartă, pe care o avem în plină stradă, mă laşi în drum şi o iei la goană. Dumnezeule, ce sudori mă trec atunci! Nu mă tem, că te vei arunca în faţa unei maşini, dar mi-e teamă că preocupată numai de furia ta, nici nu ai observa maşina care ar trece peste tine. Oh! temperamentul tău! Când nu te mai poţi stăpâni, nu tremur că-ţi vei face vre-un rău; dar mi-e frică să nu ţi se întâmple ceva. Providenţa e totdeauna contra mea, şi la aceasta se mai adaugă şi pornirile duşmănoase ascunse, pe care le avem întotdeauna la supărare. Iţi voi destăinui ceva îngrozitor: Pe tine te-am aruncat azi în apă, nu mănuşile.

Pauză.

— Nici nu erau frumoase, răspunse ea. „Mâine îţi voi cumpăra o pereche de mănuşi noui, Muşipuşi".

Trad. de DARIA LUCA

Cântecul nestatornic

— După Charles Baudelaire —

Vreodată gândul, spune-mi, îţi sboară el, Agată?
Departe de-oceanul oraşului murdar
Spre-un ocean al cărui sonor azur te'mbată
Sbucnind în ochi şi'n suflet, adânc, albastru, clar?
Vreodată gândul, spune-mi îţi sboară el, Agată?

O, Marea, larga Mare, dă leac durerii vii!
Ce demon, cântăreţei cu voce aspră, mării
Pe care-o 'ngână orga hursuzei vijelii,
I-a dăruit menirea sublimă-a legănării?
O, Marea, larga Mare, dă leac durerii vii!

Vagon, mă du departe! Avântă-mă, fregată!
Din plânsul nostru glodul e plămădit aici!
E drept că se întâmplă ca trista mea Agată
Să spună: De durere, de griji, de gânduri mici,
Vagon, mă du departe, avântă-mă, fregată?

Tărâm plin de miresme, cât de departe eşti,
Unde 'n azur iubire şi veselie-s toate.
Şi-e vrednic de iubire tot ceiace iubeşti,
Şi inima se 'neacă în voluptăţi curate!
Tărâm plin de miresme, cât de departe eşti!

Dar paradisul verde al dragostei senine,
Plimbări, cântări şi jocuri, săruturi şi buchete,
Viorile ascunse vibrând după coline,
Cu plinele pahare, spre seară, în boschete,
— Dar paradisul verde al dragostei senine,

Tărâmul inocenţii, de farmec tainic plin,
E mai departe-acuma ca 'ndepărtata Chină?
— Putem să-l mai aducem din nou cu'n biet suspin,
Insufleţindu-l iarăş cu-o voce cristalină,
Tărâmul inocenţii, de farmec tainic plin?

AL. A. PHILIPPIDE

Un succes de librărie

Cu toate că sute de mii de cititori au urmărit în foiletonul „Dimineţii" romanul

„Kimonoul instelat",

opera d-lui VICTOR EFTIMIU tipărită în admirabile condiţii technice, cunoaşte un deplin succes de librărie.

Prima ediţie, care e pe sfârşite, are patru sute de pagini, numeroase ilustraţii de I. Val, un portret al autorului şi se vinde cu **80 lei exemplarul**

Spovedania unui candidat la însurătoare

de ION MINULESCU

Mai zilele trecute, doi bucureşteni, mi-au cerut voe să vadă pe Rezeda. Deşi nu-i cunoşteam, am bănuit imediat cam cine ar fi putut fi. Erau doi dintre foştii ei amanţi, (penultimii, în mod cronologic), care începuseră să-i simtă lipsa din Bucureşti, înaintea celorlalţi, probabil mai puţin sensibili decât ei.

Un altul în locul meu, s'ar fi grăbit să-i expedieze de unde veniseră, fără nici un fel de explicaţie şi bine înţeles, chiar fără ştirea Rezedei. Pe mine însă vizita celor doi bucureşteni, nici nu m'a înfuriat, nici nu m'a desgustat. Un medic psihiatru, chiar când ar fi amorezat, nu poate proceda faţă de nişte rivali sentimentali cu aceiaşi uşurinţă condamnabilă, cu care mai toţi amanţii din zilele noastre, se compromit făcând pe nebunii din cauza aşa zisei gelozii. Ştiam că Rezeda mai avusese şi alţi amanţi şi că problema păcatelor ei din trecut, nu se putea rezolva cu îndepărtarea numai a acestor doi primi vizitatori, după care era natural să urmeze restul celor cu mult mai numeroşi. Ce s'ar fi putut întâmpla dacă exemplul primilor doi, ar fi fost imitat şi de ceilalţi şi dacă acest fel de vizite s'ar fi repetat la infinit?... Ce-ar fi devenit oare azilul nostru?... Casă de sănătate sau casă de „rendez-vous"?...

Iată pentru ce-am crezut că este logic, să pun şi pe Rezeda în curent cu vizita lor, fiindcă ori care ar fi fost intenţiile mele, atitudinea mea faţă de amanţii Rezedei, nu putea fi decât conformă cu intenţiile ei. Noroc însă că răspunsul ei, a fost exact aşa, după cum îl bănuisem şi eu. Când i-am comunicat vizita celor doi bucureşteni. Rezeda a sărit în sus ca şi cum aşi fi înţepat-o în călcâi cu un ghimpe de trandafir.

— A, nu, nu... Nu se poate... Ăştia sunt „fraţii Siamezi" calăii mei din Bucureşti... Din cauza lor am fugit de-acasă... Ei m'au înebunit. — Ei m'au adus aici...

Apoi, pe un ton din ce în ce mai tragic, ca şi cum şi-ar fi dat seama că pericolul acestei vizite, ar fi fost mai mare de cum şi-l închipuise în primul moment:

— Dar doamne... Dumnezeule!... Dacă nici aici nu pot scăpa de teroarea lor, înseamnă că sunt pierdută... Nu'mi mai rămâne decât să mă omor...

Desperarea ei mă înduioşase. Incercai deci s'o liniştesc cu o glumă.

— Nu-ţi fie teamă, fiindcă aici te găseşti alături de cineva care este cu mult mai tare decât ei amândoi... Ai auzit de Arhanghelul Gavrilă?... Arhanghelul ăla care ţine într'o mână cheile Paradisului şi în altă mână, o sabie de foc! Eh, bine... Arhanghelul ăla, sunt eu!... Şi peste mine, nu poate trece nimeni... să ştii!...

Cuvântul „arhanghel" o făcu să zâmbească la început cu oarecare neîncredere, apoi de-odată ca şi cum ar fi deslegat o ghicitoare!

— Bravo!... Bravo!... Ce bine 'mi pare că mi-am găsit şi eu în fine, un înger păzitor... Ai dreptate... N'are de ce să-mi mai fie teamă... Du-te şi le spune şi lor. ca să ştie... Du-te şi spune-le că nu vreau să-i mai văd niciodată în viaţa mea... S'a sfârşit... Spune-le că sunt bolnavă... bolnavă grav... Spune-le chiar că sunt nebună... Da, da... Nebună cu adevărat... că am nevoe de linişte... şi că nu am voe să mai văd pe nimeni decât pe doctorul care mă îngrijeşte...

— Fii pe pace, că ştiu eu mai bine ca tine, ce trebue să le spun...

— Nu, nu!... Nu aşa!... Nu trebue să-ţi închipui că ăştia au să se lase convinşi de bună voe... Eu îi cunosc mai bine ca tine... Ăstora trebue să le vorbeşti de la obraz... Trebue să ridici tonul... Să-i ameninţi că-i dai pe mâna poliţiei...

— Nu cred să fie nevoe de poliţie, o asigurai eu. Ai să vezi... Au să plece de bună voe... Şi odată plecaţi, sunt sigur că au să-şi bage şi ei minţile în cap, la fel după cum ai început să ţi le bagi şi tu.

Rezeda bătea din palme veselă ca şi cum n'ar fi tremurat de groază nici odată în viaţa ei.

— „Merci... Merci mon gros cheri... Ah!... Quel bonheur de t'avoir trouvé!... Tu m'as manqué toute ma vie!..."

Bine înţeles că după acest răspuns categoric, entusiasmul meu, nu mai cunoştea nici o margine. Rezeda nu mai era aceiaşi candidată la nebunie, care în ziua când mi se prezentase la consultaţie, părea a căuta cum spune francezul „midi à quatorze heures". Rezeda era acum o femeie în toate minţile care începuse să-şi dea seama perfect că ceeace până atunci, zadarnic căutase aiurea, nu găsise cu adevărat decât într'un azil de alienaţi. Aci dăduse în fine peste bărbatul ideal, acel bărbat „rara avis" hotărît să-i asigure fericirea vieţii, chiar cu rizicul pereclitărei propriei sale reputaţii sociale, care constitue fericirea de căpetenie mai ales în viaţa unui medic psihiatru.

In schimb, cei care păreau a-şi fi pierdut cu adevărat minţile, erau cei doi bucureşteni, foştii amanţi ai Rezedei, care continuau să stea pe loc... Nici gând să plece... Bănuiau probabil că răspunsul Rezedei fusese ticluit de mine fără ştirea ei şi continuau să ne bombardeze zilnic prin portarul azilului, nu numai cu noui rugăminţi dar şi cu noui ameninţări. Rezeda avusese dreptate. Ea îi cunoştea mai bine decât mine. Din cauza încăpăţinărei lor însă situaţia mea începea să devină critică. De situaţia Rezedei, nu mai vorbesc, fiindcă până atunci Rezeda nu-mi dăduse încă nici o deziluzie. Mi-era totuşi teamă că insistenţa foştilor ei amanţi ar fi putut s'o înduioşeze. Temerea mea însă, nu era decât un „trac" de om amorezat fiindcă Rezeda începuse să fie mult mai sănătoasă la minte chiar decât o credeam eu. Era aşa de sănătoasă ca şi cum nebunia ei, n'ar fi fost decât o cursă pe care mi-o întinsese anume ca să mă poată prinde în mrejele ei.

Ca să putem încheia în mod onorabil incidentul cu cei doi „fraţi Siamezi", după cum îi numea ea, Rezeda îmi propusese să le dăm cărţile pe faţă, adică să-i punem în curent cu relaţiunile dintre noi doi! Rezeda făcea chiar mare haz, de efectul acestui „ultimatum" pe care de data asta, avea de gând să li-l trimeată scris chiar de mâna ei şi nu verbal după cum corespondasem până atunci numai prin portarul azilului.

Ciorna pe care se grăbise s'o compună fără colaborarea mea, suna aşa:

„Domnii mei, cu toate că pentru mine nu mai sunteţi decât doi criminali, prinşi asupra faptului, judecaţi şi condamnaţi la moarte, regret că nu vă pot satisface după cum cere tradiţia, nici măcar ultima d-voastră dorinţă. In schimb, aflaţi că deşi sunt internată într'un azil de alienaţi, nu sunt de loc o femee de plâns, după cum poate credeţi, ci din contră, o femee foarte fericită, aşa cum trebuie să fie amanta medicului şef al azilului. Am găsit în fine ceeace zadarnic căutasem până azi. Am găsit, vreau să spun, bărbatul ideal care a avut norocul să mă înţeleagă chiar din prima clipă în care mă cunoscuse".

Textul îl găseam just şi chiar spiritual. Prezenţa numelui meu în text, chiar mă încânta. Mă jena însă rolul ce-mi dăduse să-l joc. Nu puteam admite să fiu pus pe aceiaşi treaptă de egalitate sentimentală, pe care stătuseră şi ei, câteva luni în urmă. Calificativul „amant" nu mă mulţumea, fiindcă Rezeda dacă ar fi să-mi fie numai amantă, însemna că nici eu, nu-i puteam fi decât tot amant. Un medic psihiatru însă, nu poate fi amantul unei cliente nebune. Un asemenea caz de perversitate medicală ar fi ajuns cu siguranţă la parchet. In schimb, dacă nu-i puteam fi amant, i-aşi fi putut fi bunioară... bărbat!... Nenorocirea de a cădea peste o nevastă nebună, se poate întâmpla ori cărui bărbat, fie el chiar un medic psihiatru. Este o simplă fatalitate şi atâta tot.

Rugai deci pe Rezeda să corecteze textul ultimatului şi în locul cuvântului „amant" să pună expresia „viitoarea soţie" a medicului-şef...

Rezeda, ca să întrebuinţeze o expresie populară, era „nebună de fericire". Propunerea mea neaşteptată o înzdrăvenise mai repede decât reuşita cursei în care căzusem ca un biet seminarist imaculat. Mi-a sărit de gât, ca şi cum gâtul meu ar fi fost nacela unui balon sferic, cu care s'ar fi ridicat până în al „nouălea cer" care în limbajul ştiinţific se numeşte „stratosferă" şi a început să mă sărute cu repeziciunea unui aparat telegrafic Morse. Sărutările ei, le simt parcă şi astăzi pe buze. Erau scurte, înţepătoare şi îndulcite de siropul unei fraze plină de drăgălăşenia unei repetiţii la infinit...

— „Ah mon bon... mon gros cheri... Quelle bonne chose que tu es!..."

A doua zi „fraţii Siamezi" dispăruseră probabil în neagra vecinicie ca şi „Steluţa" lui Vasile Alecsandri. Din informaţiile pe care le căpătasem fără să le fi cerut însă nimănui, aflarăm că îndezirabilii plecaseră la Bucureşti cu un automobil de piaţă, nu cu trenul după cum veniseră. Graba lor nu ne impresionase câtuşi de puţin. Ba, ceva mai mult, simţeam cum ea ne gâdela în mod plăcut amorul nostru propriu de învingători pe cale pacinică. Pacea însă, pe care ne pregăteam s'o sărbătorim, nu era decât preludiul surd al unui apropiat războt sgomotos. Dar cum eram preocupaţi numai de dragostea noastră, nu bănuiam măgăria cu care cei doi foşti amanţi ai Rezedei, aveau să se răzbune şi pe ea şi pe mine. După câteva zile, când ni se prezentă ocazia să ne lămurim în fine şi noi, era prea târziu. De data asta, trebuia să intrăm în conflict cu presa, cu care ne dam seama că nu ne putem război, ori cât de bine înarmaţi am fi fost...

Ziarele din Bucureşti, ne luaseră înainte şi publicaseră într'o rubrică „Ştiri din Sibiu" apropiata noastră căsătorie.

La drept vorbind, ştirea acestui eveniment, deşi prematură, era totuşi adevărată. Pe noi dar, nu ne putea decât încânta. In schimb însă, pe Sibieni, avea să-i împartă în două tabere deosebite. Una, s'ar fi mulţumit poate numai să se distreze pe socoteala noastră şi atâta tot. Cealaltă însă, eram sigur că avea să se înfurie în mod serios, punând în discuţie publică, nu numai reputaţia socială a unei femei necunoscute venită din vechiul Regat, dar şi starea mintală a celui mai de seamă psihiatru din oraşul lor. Că aşa trebuia să se întâmple, nu mai aveam nici o îndoială. In oraşul de scaun al fostului Mare Mitropolit Şaguna, ştirea acestei căsătorii nelegiuite, avea să cadă ca o Bulă papală pentru excomunicarea mea. Faptul că Papa era catolic, iar eu ortodox, pentru Sibieni, nu avea nici o importanţă. Păcatul era păcat... Acelaş păcat de neertat... Căsătoria mea cu o regăţeancă nu putea fi socotită altfel, decât ca o schismă produsă în sânul aceleaşi comunităţi religioase de regionalism ardelenesc.

Mă gândeam ce-aşi fi putut face să pot eşi din încurcătură. Nu găseam însă nici o soluţie eficace. Ştirea n'o mai puteam desminţi. Mai întâi, fiindcă ar fi fost prea târziu, şi apoi, fiindcă nu mi-ar mai fi folosit la nimic. Desminţirea mea, n'ar fi putut schimba în marele public nimic din proasta impresie pe care i-o făcuse ştirea publicată la fel aproape în toate ziarele din Bucureşti. Dar ceeace era mai grav, desminţirea mea, ar fi putut jigni pe Rezeda, pe care tot eu o convinsesem că singurul tratament raţionabil cu care aşi fi putut-o pune la adăpostul nebuniei era s'o iau de nevastă şi nu s'o păstrez lângă mine ca pe o oarecare amantă banală.

Mă hotărîi dar să continui pe calea spinoasă ce-mi fusese impusă de „fraţii Siamezi" încercând să înfrunt opinia publică cu toate mijloacele ce-mi stăteau la îndemână. La drept vorbind însă, nici eu, nici Rezeda, nu dispuneam decât de două mijloace eficace. Unul, să mă plimb prin oraş în mod ostentativ cu Rezeda şi altul să o scot din Azil şi s'o instalez în micul meu apartament care întâmplător se găsea chiar în apropierea Mitropoliei ortodoxe.

Eram curios să văd şi eu până unde poate merge răutatea oarbă a celor care începuseră să vadă în mine un fel de intrus, nu numai în azilul de alienaţi dar chiar în oraşul Sibiu şi în tot cuprinsul Ardealului abia alipit la sânul patriei mume. Mă aşteptam să nu-mi mai răspundă nimeni la salut, prietenii să-mi întoarcă spatele la cafenea, iar mulţimea înfuriată să-mi dea cu „huido" pe stradă. Mă aşteptam la tot felul de necuviinţe din partea lor şi la tot atâtea umilinţi din partea mea... Mă aşteptam la scrisori anonime, la denunţuri murdare, la gesturi agresive, la porcării ziua nămiază mare şi chiar la atacuri banditeşti în timpul nopţii. Cu alte cuvinte, mă aşteptam la tot ce te poţi aştepta din partea unor credincioşi fanatici, când încep să-şi piardă stima şi încrederea în idolul care nu mai corespunde aşteptărilor unanime.

Noroc însă că toate aşteptările mele aveau să dea greş. S'a petrecut adică, tocmai ce n'aş fi bănuit pentru nimic în lume, că s'ar fi putut petrece mai ales la Sibiu. S'a petrecut exact ca cu fiarele sălbatice dintr'o menagerie, în clipa când apare în cuşcă, îmblânzitorul îmbrăcat în tunica roşie şi înarmat numai într'o mână cu un pistol cu gloanţe oarbe, iar în alta cu o biciuşcă de vână de bou. Imblânzitorul acesta însă,

(Vezi „Adevărul Literar" No. 594).

(Continuare în pag. VIII-a)

trebue să mărturisesc, n'am fost eu. A fost Rezeda!... Să-ți faci cruce, nu altceva!... La apariția mea cu Rezeda de braț, toți lupii din oraș se transformaseră în mielușei iar tigrii în antilope. Și doar, minunea asta n'o mai făcuse decât Orfeu, care îmblânzise fiarele Iadului, numai cu cântecul unei lire cu trei coarde. Frumusețea Rezedei însă, continua să facă ravagii mult mai mari decât lira lui Orfeu. Prostimea o privea cu entusiasm și admirație ca pe șefii de partide politice, iar intelectualii, cu zâmbete discrete și mai ales cu coada ochiului. Cât despre prietenii mei, ce să mai vorbesc? Jur că până atunci nu bănuisem că un om singuratic ca mine, poate avea atâția prieteni!....

Abia atunci mi-am dat seama că puterea de atracție a Rezedei, era cu adevărat extraordinară. Parcă ar fi fost sfânta Filoftea de la Curtea de Argeș, aducătoare de ploaie și de belșug. Toată lumea se tirbușona în jurul ei. Bărbații mai ales roiau bâzâind ca albinele în jurul... (suprim restul comparației fiindcă este prea banal). Probabil însă că lumea nu bănuia ce floare pipărată este Rezeda. De altfel, mărturisesc că pe vremea acea, lucrul acesta nu-l știam încă nici eu. L'am aflat abia mai târziu... Dar chiar și mai de vreme ar fi fost poate acelaș lucru. Adevărata plăcere a omului, este să nu-l afle nici odată. Eu totuși, am continuat s'o păstrez cu mândrie lângă mine, ca pe o floare exotică la butonieră, pe care n'ași fi schimbat-o nici pe butonul roșiu de ofițer al „Legiunei de onoare!"...

De și pentru restul omenirei, Rezeda nu putea rămâne, chiar după căsătoria ei cu mine, decât aceiași femee anonimă; concetățenii mei, se obișnuiseră totuș s'o considere și s'o stimeze ca pe o înaltă personalitate oficială cu a cărei prezență s'ar fi putut mândri, nu numai orașul nostru Sibiul, dar chiar întregul Ardeal desrobit, din munții Carpați și până dincolo de munții apuseni. Și totuși, Rezeda nu era decât un microb periculos, pe care vântul îl adusese parcă anume din vechiul regat, în orașul meu natal, ca să-l molipsească de febra „Rezedaniană" ridicându-i temperatura normală, a vechiului său amor propriu, până peste 40 gr. R. Dovadă, numărul bolnavilor care se înmulțeau din zi în zi, nu numai în cercurile oficiale și în așa zisa „lume bună" dar chiar în marile masse populare.

Prefectul județului bunăoară, pe care până atunci, nu-l cunoscusem încă personal, ne puse la dispoziție un automobil oficial, cu care zece zile în șir, cutreerarăm câte și trei împreună, aproape întregul Ardeal. Generalul comandant al corpului VII de armată, care nu înțelegea să rămână mai pre jos de cât prefectul, organiză la rândul lui, în cazinoul ofițerilor din garnizoană, un bal monstru cu două muzici militare și cu câteva sute de invitați speciali, dintre care, o parte erau ofițeri din celelalte garnizoane care făceau și ele parte tot din corpul VII de armată comandat de el. După câteva zile, exemplul generalului fuse imitat și de celelalte autorități oficiale sau înjghebări sociale din oraș. Corpul profesoral în care intra și un important număr de preoți, organiză o șezătoare artistică cu recitări de versuri, muzică vocală și instrumentală, care va continua până la ziuă printr'o serată dansantă cu mâncare și mai ales cu băutură în sala cea mare a hotelului Bulevard. O petrecere la fel, dar fără șezătoare artistică, fu organizată la Hotelul Impăratul Romanilor de baroul avocaților, la care se asociase și corpul magistraților din oraș și împrejurimi. In fine primarul municipiului cu întregul consiliu comunal și cu mai toată negustorimea din Sibiu, compusă numai din minoritari, aranjară o petrecere câmpenească la Poiana care se sfârși după miezul nopții, cu o serbare venețiană pe lacul luminat de lampioane multicolore și tot felul de artificii așa cum se obișnuia să se petreacă numai la 10 Mai.

Și când mă gândesc că mai nainte de a fi apărut în oraș cu Rezeda la braț, nici un sibian, nu bănuia existența ei pe lume!

Imi venea să cred chiar că adevărata unire sufletească dintre regățeni și Ardeleni nu se făcuse de către consiliul dirigent în adunarea națională de la Alba Iulia ci se făcea abia acum de către Rezeda, la Sibiu. Ce-ar fi fost dacă Rezeda ar fi putut lua parte și la tratatele de la Versailles și Trianon sau dacă de data asta, guvernul ar fi avut buna inspirație s'o trimeată măcar la Geneva?...

Rezeda era fericită... O fericire care mă contagiase și pe mine. Mă făcea să par și eu tot așa de fericit. Dar numai față de ea. Față de mine, eram altfel. Eram așa cum trebuia să fiu fără să-i dau însă nimic de bănuit fiindcă altfel, ași fi putut s'o jignesc. De și din fire nu eram, nici egoist, nici gelos, totuși pe mine, prea multele și zgomotoasele dovezi de dragoste pentru Rezeda, începuseră oare cum să mă neliniștească.

Deocamdată, părerea opiniei publice, asupra viitoarei mele neveste, nu mă prea interesa. Mă mulțumeam numai cu părerea mea. Și părerea mea personală nu putea fi decât una singură și aceea, bine înțeles, excelentă.

Făcând abstracție de trecutul ei și de restul omenirei cu care venise în contact înaintea mea, Rezeda părea o femee renăscută ca și pasărea Phoenyx din propria ei cenușe. Cu alte cuvinte, nu mai era decât ceeace voisem eu să fie. O femee unică pe lume. Femeea pe care eu o modelasem din nou, cu artă și știință, din propriile mele coaste, și nu o Evă oarecare pe care Dumnezeu se grăbise s'o schițeze numai dintr'o singură coastă a nefericitului Adam.

(Sfârșitul în numărul viitor).

ION MINULESCU

April

Când a sosit April în crânguri erau pe jos numai covoare,
Să treacă prințul primăverei pe-un pod de floare lângă floare.
Venise 'n haine de lumină și îi ședea atât de bine,
Avea în ochi albastrul verei și mânile de fluturi pline.
Bătea seninul cald al zărei sub geana lui ușor deschisă,
Mireasma crângurilor toată fusese'n calea lui trimisă.
Și el trecea voios prin lanul de viorele zâmbitoare,
Iar codrul umbra lui firavă i-o întinsese la picioare.
Plecase veste pretutindeni. Ș'acum soseau în stoluri multe.
Taraful drag de păsărele, chemarea codrului s'asculte.
Și toate s'așezau pe ramuri sau l'așteptau la vre-o răspânte,
Și'n cinstea craiului cel tânăr, porneau cu toatele să cânte.
Era sobor de-atâtea glasuri, credeai că'n codru n'o să 'ncapă,
De se sfârșea frumos un cântec, da codrul semn din nou să 'ncapă.
Stetea printre sticleți și presuri, privighetoarea ca maestra
Punea florenii ca la nuntă să cânte 'n splendida-i orchestră.

Și'n armonia asta dulce,dânsa-și sburlea pe gușă pana,
Când se pornea din câmp vre-o barză să clempăne ca darabana;
Sau când în ciuda ei mierloii, cântând ca nuca în perete
Făceau nebuni o hărmălae din fluere și clarinete.
Un pițigoi ștergându-și ciocul eși din rând și zise-agale:
„Măria-Ta și flori și cântec și tot ce vezi sunt ale tale!
„A fost o iarnă grea și lungă, te-am așteptat de-atâta vreme,
„Și toate dorurile noastre noi le-am trimes ca să te cheme.
„Ne-am plâns cu jale primăverei și s'a 'ndurat de noi stăpâna,
„Ș'acuma eu și păsărimea îți sărutăm cu cinste mâna".

* * *

Așa a zis. O lună 'ntreagă, trecu în cântece și glume,
April s'a 'nbrățișat cu codrul, ș'apoi plecă pribeag în lume.

CONST. MIRONESCU

Un colț al culturii

Bucureștii noștri se schimbă necontenit, firește bucățică cu bucățică, — nu suntem Americani, să-i dăm la pământ și să zidim alții într'o bună zi, — dar noi, locuitorii lui de fiece zi nu băgăm de seamă. După un an oricare noutate edilitară a pierit, și greu de tot mai poți întregi în gând ceeace a fost mai înainte.

Iată, de exemplu, librăria și editura Alcalay. Cine își mai aduce aminte cum era și ce se afla jos sub hotelul Boulevard, în colț? cea mai neodihnită răspântie, trotuarul cel mai frământat, locul istoric al tuturor masărilor și al tuturor ciocnirilor dintre manifestanții tuturor opiniilor și poliție, și totuși uităm biata croitorie, care umbria locul acela, astăzi așa de luminat de cărți românești și streine.

Lângă croitorie, strâmtă, obidită, cu o singură fereastră spre calea Victoriei și cel mult două, nici eu nu mai țin minte, dăinuia răbdătoare librăria Alcalay.

Răbdătoare fiindcă adăstase mulți ani fără nici un fel de propășire în înfățișarea ei, când după războiu, s'a întins curajoasă peste tot colțul, ca să privească parcă cu cele opt sau zece ferestre ale sale în răspântia largă.

O librărie, fie ea și editoare, în centrul centrului, pe un spațiu relativ imens, sfidează ignoranța, analfabetismul declarat de statisticile oficiale și proclamă necesitatea și drepturile culturii, ale educației intelectuale.

Știu, e adevărat, vremurile nu sunt defel prielnice cărții și negoțul ei e mai lovit ca oricare altul. Omul se dispensează și de cultură și de distracție, când lipsa îl constrânge la strictul necesar. Editura Alcalay a fost și ea nevoită să nu mai editeze ca în trecut. Dar de „Biblioteca pentru Toți", care tocmai în asemenea vremuri e mai căutată, fiindcă este eftină și poate ea singură alcătui instrucțiunea complectă a unui om cât de pretențios, se poartă o grijă deosebită, e sporită și amplificată mereu. Biblioteca aceasta a ajuns în pofida scumpetii hârtiei și tiparului, la aproape 1300 de numere. Nu se poate concepe o activitate mai mare și mai folositoare obștei. A împrăștiat milioane de volume în toată țara românească, mai mult de patruzeci de milioane! Sunt în ea clasici români și străini. Este filozofie, știință popularizată, artă, literatură; cea mai ilustră literatură, alături de cărți poporane.

In magazinul imens de astăzi al editurii Alcalay sunt raioane distincte : al papetăriei, al cărții românești, al cărților străine și, ca inovație, singura pe care și-au îngăduit-o negustorii, o expoziție permanentă de pictură în ulei. Mediul e artistic, și mai ales la cărțile românești sunt totdeauna scriitori, se discută, se răsfoesc cărți și reviste în toată voia. Conu Iancu Negoescu cumpără în fiecare zi tot ce apare românesc, în două exemplare: pentru că are doi copii, cari să-i moștenească dragostea de slova patriei.

Se schimbă necontenit Bucureștii. Intreg hotelul Boulevard a luat altă înfățișare, de când plăci de marmoră îmbracă clădirea până la primul etaj, iar interiorul croitoriei de odinioară e numai cristal și stejar și cinstita față a cărților.

ION CONSTANTINESCU

NOU ! A vpărut senzaționala carte NOU !
EU l'am ucis pe Rasputin!
de
Prințul Felix Iusopov
200 pagini 40 Lei

Cronica Șahului

PROBLEMA No. 453

de **Dr. L. Lazarus**, Cernăuți
(inedită)

Negru :
Rd5, Ng3, Cf4 (3),

a b c d e f g h

Alb :
Rb5, Tg1, pc5 (3),
Mat ajutor în 3 mutări.
(Negru irage întâi).

PROBLEMA No. 454

de **W. Pauly**, București
(inedită)

Negru :
Rh1, Ta2 și b2, Ca8 și h3, Pa6, b3 și g2 (8).

a b c d e f g h

Alb ;
Rh4. Dc4, Tc6 și g3, Cd1, Nb7, Pd3 (7).
Alb joacă și face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 209

Jucată în 1929 în concursul pentru campionatul orașul Liverpool (Anglia).

Alb: G. Abrahams. **Negru : R. S. Thynne**

Gambitul damei

1. d2—d4, d7, d5,; 2. c2—c4, é7—é6; 3. Cb1—c3; Cg8—f6; 4. Nc1—g5, Nf8—é7; 5. é2—é3, Cb8—d7; 6. Cg1—f3, 0—0; 7. Ta1—c1, c7—c6; 8. Dd1—c2, Cc3—é4, Né7×g5; 12. Cé4×g5, Cd5—f6; 13. Ré1—f1, h7—h6; 14, h2—h4, h6×g5 :; 15. h4×g5, é6—é5; 16. g5×f6, Dd8—f6; 17. Dc2—h7+, Rg8—f8; 18. Cf3—h4, Cd7—b6; 19. d4×é5, Df6×é5; 20. Dh6—g8+!!, Rf8—é7 la

Situația partidei după a 20-a mutare a albului.

Negru : Tynne.

a b c d e f g h

Alb : Abrahams.

R×g8 ar fi urmat Cg6! cu mat imparabil la h8. 21, Dg8×f7+, Ré7—d8; 22. Ch4—g6, Dé5×b2; 23. Tc1—d1+, Nc8—d7; 24. Df7×é8+!! și negrul abandonează, iar la R×e8 alb ar fi dat mat prin Th8.

PARTIDA No. 210.

Jucată la Berlin în Decembrie 1931 de tânărul jucător berlinez S. Nadel, în vârstă de numai 17 (!) ani, care a obținut un frumos succes și în al doilea concurs din Hastings (Anglia).

AB : S. Nadel. **NEGRU : N. N.**

Gambitul damei

1. d2—d4, d7—d5; 2. Cg1—f3, Cg8—f6; 3. c2—c4. c7—c6; 4. Cb1—c3, d5×c4; 5. a2—a4, Nc8—f5; 6. Cf3—é5, c6—c5; 7. é2—é4!, Cf6×é4; 8. Dd1—f3, c5×d4; 9, Df3×f5, Cé4—d6; 10. Nf1×c4!, é7—é6; 11. Nc4—b5+. Ré8—é7.

Alb anunță mat în 3 mutări : 12. Cé5—g6+!, h7×g6; 13. Cc3—d5+!, é6×d5; 14. Df5—é5 + mat.

P. I. NEGREANU.
S. THAU.

Curiozități

Delicatețe americană

O revistă americană adresează abonaților următoarea invitație:

„Iubite abonat, îți mai aduci aminte de vremea când îți făceai în batistă un nod, ca să-ți amintească vre-un lucru ce țineai să nu uiți? Acuma te-ai lăsat se vede de obiceiul ăsta și ai început să uiți unele nimicuri. Ar fi bine să-ți faci și acuma nod în batistă, ca să nu pierzi din vedere aci alăturata socoteală. Sperăm că scrisoarea noastră îți face plăcere și că vom primi cu întoarcerea poștei răspunsul dumitale".

Vrăjitoarele din evul mediu

Se susține de câtăva vreme că trăim, și din punct de vedere economic și în ordine spirituală, un nou ev mediu.

Poate ista este motivul pentru care s'a pornit cu adevărată pasiune la cercetarea acestei epoci misterioase a Istoriei. Se desgroapă din biblioteci prăfuite tomurile mirosind a mucigai, unde s'au păstrat pentru posteritate sufletul și moravurile unei alte societăți.

Un asemenea volum curios a fost descoperit de *Jan R. Finlay* într'o veche bibliotecă universitară engleză.

Cartea, întitulată *„Malleus maleficarum"* (Ciocanul vrăjitoarelor), e scrisă de călugărul dominican *Iacob Sprenger* din Colonia și e tipărită la Frankfurt, la 1582. Prima ediție datează din 1489 și e cea mai vestită carte, în care să ni se fi păstrat felul de luptă în contra vrăjitoarelor.

Incepând cu vorbe grele la adresa femeilor, Sprenger ajunge la concluzia că ele, fiind creaturi inferioare, pot asimila, cu mai mare ușurință, răutățile diavolului.

Deaceea cădeau cele mai multe în păcatul vrăjitoriei. Inițierea lor se făcea la Sabatul vrăjitoarelor, o adunare la care erau admise ca o recompensă pentru faptele săvârșite. La această adunare, vrăjitoarea venea călare pe o coadă de mătură sau pe un scăunaș, însă cu o amestecătură de erburi speciale, praf din oasele unui tâlhar spânzurat, sânge de copil nebotezat și cenușă de broască țestoasă, hrănită cu anafură.

Locul adunării era adesea foarte îndepărtat: noaptea Walpurgiei și Broken-ul din munții Harz au o reputație mondială; un loc mai puțin cunoscut se găsia dincolo de Iordan.

Vrăjitoarele se adunau în cete. La un ordin al Satanei, care prezida ospățul, apăreau mese încărcate cu carne de copil și vin.

După ospăț, toate se ofereau Satanei cu trup și suflet și-l sărutau, ținând în mâini torțe aprinse. Ca o sfidare, întorceau spatele către cer și scuipau pe cruce. După o predică blestemată în care diavolul îndemna pe ascultătoare să urmeze calea răului, se încheia ceremonia cu dansuri și orgii, asupra cărora Sprenger ne dă amănunte respingătoare.

Mai interesante pentru spiritul epocii sunt poveștile, pe care ni le relatează Sprenger — firește, ca reale — ca să ne arate influența vrăjitoarelor asupra vieții sociale.

Așa, pentru a ne dovedi înrâurirea lor asupra spiritului nevinovat al copiilor, cărora le transmiteau facultăți oculte, ne povestește cum o țărăncuță a reușit, printr'un singur cuvânt magic, să inunde cu sânge pământurile tatălui său. Firește, vina a căzut asupra mamei, care a și fost arsă pe rug.

In altă parte, aflăm că, într'un oraș bântuit de ciumă, se răspândise svonul că o femee ce fusese îngropată își mănâncă giulgiul și că ciuma nu va înceta până ce nu-și va fi isprăvit ea tot vălul. Inchizitorii deschiseră sicriul moartei, în prezența primarului și găsiră, într'adevăr, giulgiul pe jumătate sfâșiat.

Primarul îi tăie capul și-l svârli afară din groapă: Ciuma încetă ca prin farmec.

Tot din Malleus, aflăm că vrăjitoarele puteau pătrunde în casele cele mai evlavioase, prefăcându-se în pisici, aceste animale fiind „adevăratul simbol al perfidiei".

Poate să ni se pară straniu astăzi faptul că opinia publică a secolului XV accepta ca sigure ideile diabolice. Dar mai ciudat trebue să ni se pară faptul că, în numele acestei credinți false, mii și mii de femei nevinovate au pierit arse de vii. Căci Inchiziția, care trebuia să-și găsească în cruzime rațiunea ei de a fi, purta o luptă fără crutare în contra pretinselor vrăjitoare. Orice femeie, bănuită sau acuzată, era judecată sumar și condamnată.

In felul acesta, se încuraja, pe o scară întinsă, delațiunea. Insuși Sprenger, a cărui credință sinceră în puterile diavolului am văzut-o, mărturisește că orice bărbat, sâcâit de nevastă-sa, putea lesne scăpa de ea, denunțând-o inchiziției ca vrăjitoare.

Cu totul semnificativ este fenomenul, semnalat de H. C. Lea, în monumentala lui operă asupra inchiziției, că în Anglia, unde torturile acuzaților erau interzise, credința în vrăjitorie era inexistentă.

In celelalte țări însă, inchiziția smulgea, prin torturi îngrozitoare mărturisirile voite, ceeace avea un răsunet larg în sufletul naiv al masselor populare.

Odată mărturisirile făcute, acuzatele erau supuse unui proces public, în fața tribunalului inchizitorial.

Malleus ne descrie în amănunțimi procedeele, pline de cruzime, ale torturii și judecății.

Pentru început, vrăjitoarea trebuia desbrăcată, căci putea să poarte asupra ei amulete și talismane, care o imunizau în contra durerii și a focului. Tribunalul trebuia să-și ia măsuri de precauție stropind-o cu apă sfințită, ca să înlăture influența diavolului asupra lor-inșiși. Formule speciale erau întrebuințate pentru exorcizarea demonului.

Dar, mai cu seamă, tribunalul, în cursul cercetărilor, trebuia să se întărească a rezista lacrimilor, arma cea mai periculoasă a vrăjitoarelor.

In felul acesta, condamnările nejustificate curgeau din belșug. Numai la Como, au pierit, în cursul unui an, peste 1000 de vrăjitoare. Dealungul veacului XV, Inchiziția a întins un zăbranic al teroarei și al bănuelii.

Cartea lui Sprenger e un document bizar, care aruncă o lumină nouă asupra moravurilor unei societăți, cufundate în bigotism și credinți absurde.

S. C.

Cărţi şi Reviste

G. CĂLINESCU: Viaţa lui Mihail Eminescu. — Ed. „Cultura Naţională". — Lei 100.

„Viaţa lui Eminescu" scrisă de d. G. Călinescu are o îndoită calitate: e o operă ştiinţifică, în care documentarea este cât mai complectă şi mai precisă; şi este o operă literară, întrucât viaţa marelui nostru poet este scrisă în formă de roman.

Forma aceasta de roman pe care a ales-o d. Călinescu nu vrea să spună că lucrarea d-sale este o *viaţă romanţată* şi nici nu strică documentării ştiinţifice, aşa cum documentarea nu face aridă descripţia vieţii. D. Călinescu a dat dovadă de o abilitate vrednică de laude.

Editura a tipărit cartea — peste 500 de pagini — în chipul cel mai îngrijit şi a avut atenţia să nu pună un preţ prea mare.

ION SÎN-GIORGIU: Atitudini Critice. — Biblioteca „Dimineaţa". — Ed. Adeverul. — Lei 8.

O serie de portrete scrise cu suflet şi competinţă. Goethe, Ibsen, Eminescu, Lessing, Rousseau — iată portretele pe care le schiţează d. Sîn-Giorgiu.

SĂRMANUL KLOPSTOCK: Feciorul lui nenea Tache Vameşul. — Ed. S. Ciornei. - Colecţia „Rosidor". - Lei. 25

Amintirile Sărmanului Klopstock, adunate în volum după ani de risipire prin diverse publicaţii, alcătuesc o carte delicioasă, plăcută la citit, cu frumuseţi literare şi omeneşti.

E rar darul cu care ştie feciorul lui Tache să-şi aducă aminte de copilăria şi adolescenţa sa.

Nu e vorba de o copilărie şi o adolescenţă zbuciumate, tulburătoare. Ani senini, ante-belici, când copilăria mai era frumoasă şi dulce să ţi-o aminteşti. Mici evenimente cu rezonanţe emotive. Păţanii şi visuri într'adevăr puerile, dar cu un deosebit farmec şi un pitoresc încântător.

PITIGRILLI: In goană după dragoste — roman. — Traducere de L. Sebastian. — Ed. S. Ciornei. — Lei 55.

Acest roman — „In goană după dragoste" — este *l'Esperimento di Pott* şi cel mai serios roman al lui Pitigrilli.

Desigur, şi aici e vorba de femee, de iubire, de înşelare, de iluzie; şi aici tradiţiile perimate şi primejdioase ale societăţii omeneşti sunt batjocorite cu ironia crudă, incizivă caracteristică humoristului italian; şi aici se spune lucrurilor pe nume.

Dar ceeace are interesant noul roman este ideea lui, mai ingenioasă decât toate celelalte.

„In goană după dragoste" este povestea judecătorului Pott care ajunge clown, fiindcă e desgustat de justiţia omenească şi fiindcă iubeşte o călăreaţă de circ, studentă la Sorbonna.

ERNST JOHANNSEN: Cei patru infanterişti — roman. — Ed. „Cugetarea". Lei 30.

Deşi o carte de răsboiu, romanul lui Johannsen nu exasperează. Nu e vorba prea mult de bombe, avioane şi răniţi.

Se descrie mai ales — dealtfel ca şi în Remarque — starea de spirit a generaţiei care a trăit în tranşee şi cu deosebire tabloul duios al prieteniei legate de patru infanterişti.

LÉON TROTZKY: La révolution permanente. — Ed. Rieder. 20 frc.

Carte scrisă în insula Prinkipo, unde — departe de Rusia sovietică, ce l'a expulzat — Leon Trotzki s'a putut păstra un ideolog obiectiv.

Material bogat — documentare — o putere de pătrundere a semnificaţiei evenimentelor politice şi sociale — viziune realistă a unei societăţi noui posibile.

Pasiunea lăuntrică a lui Trotzki pe care a imprimat-o cărţii sale, face lectura acestei cărţi de sociologie foarte ataşantă.

P. WITKOP: Goethe — sa vie et son oeuvre. — Trad. par Alexandre Viatatte. — Librairie Stock. — 30 frc.

Voluminoasa lucrare a lui Witkop nu e o operă de critică propriu zisă.

Viaţa lui Goethe e împărţită pe epoci, călătorii şi oraşe, adică locurile de popas dealungul vieţii lui Goethe.

Opera autorului lui „Faust" este analizată în lucrarea lui Witkop mai mult cu intenţii informative decât de critică.

ANDRÉ MAUROIS: Le cercle de famille — roman — Grasset — 15 frc.

E romanul atmosferei de familie. O atmosferă tragică. Intimităţile dintre soţi descoperite de copil, care e o fată.

André Maurois a ştiut cu vigoare să descrie rezonanţa pe care o poate avea aflarea neînţelegilor şi înşelărilor dintre părinţi în inima fragilă şi impresionabilă a copilului.

E unul dintre cele mai bune romane ale anului.

MARCEL PAGNOL: Pirouettes — roman — Fasquelle. — 12 fr.

Autorul comediilor „Topaze" şi „Marius" a scris romanul „Pirouettes" cu mult înainte de-a se fi bucurat de gloria pe care i-au adus-o cele două comedii. Dar „Pirouettes" n'a putut să apară decât în urma consolidării acestei glorii.

In „Pirouettes" e vorba de echilibristica sentimentală a unui hai-hui marsiliez, anume Peluque. Temperamentul boem, înflăcărat cu intermitenţe al lui Peluque iscă uşoare tragedii sentimentale în inimile câtorva fete din Marsilia.

Romanul scris cu vervă, curgător, are o acţiune vie, dar mai ales un spirit pur franţuzesc în care ironia şi sentimentalismul îşi fac jocul în toată libertatea.

Recomandăm romanul lui Pagnol pentru duioşiile lui şi pentru originalitatea cu care prezintă psihologia personajelor.

EDMOND SEE: Le mouvement dramatique. — Les Editions de France. — 2 vol. 15 fr.

Edmond Sée nu e numai autorul unor delicioase comedii franţuzeşti, care s'au bucurat de succes şi la noi, când au fost reprezentate. Este şi un vechiu om de teatru al Parisului.

In cartea lui de proză, găsim pe lângă amintiri personale în legătură cu viaţa teatrală, şi o imagine cât mai complectă a mişcării dramatice contimporane din Paris şi pe-alocuri din străinătate.

JEAN CASSOU: Grandeur et infamie de Tolstoi. — Grasset. — 15 fr.

Cassou e unul din hispanizanţii Franţei. E acela care, cel dintâiu, a făcut cunoscut francejilor, opera şi personalitatea lui Unamuno. Ar părea dar curios că Jean Cassou, care s'a ocupat aproape exclusiv de spanioli, să scrie o carte întreagă despre un rus. Şi totuş e explicabil. Cassou şi-a manifestat înclinaţia spre mistica spaniolă. Şi astfel, cu deplina cunoaştere a acestei mistice, Cassou se ocupă de Tolstoi spre comparare şi deci spre lămurirea misticei sau credinţei protestante a sumbrului scriitor dela Iasnaia Poliana.

„Măreţia" lui Tolstoi este concepţia sa înnaltă despre Dumnezeu, iar „infamia" — toate scăderile credinţei sale religioase.

RUDOLF ARNHEIM: Film als Kunst. — Ernst Rowohlt v. Berlin.

O carte mare de informaţie. Privind filmul din punctul de vedere al artei, Arnheim n'a scris totuşi o carte pedantă şi greoaie.

Facem cunoştinţă în „Film als Kunst" cu secretele înscenărilor, turnărilor, într'un cuvânt cu secretele artei cinematografice.

Gravuri şi fotografii însoţesc textul bogat, lămurindu-l şi complectându-l.

Cu acest volum se satisface legitima curiozitate de a cunoaşte procesul prin care un film ajunge film, pe lângă punerea la punct a condiţiilor ce fac artistică construirea unui scenariu de cinematograf.

OTTO CORBACH: Offene Welt. — Rowohlt v. Berlin.

Problema crizei economice în care se zbate lumea, l'a făcut pe Corbach să scrie o carte inteligentă, documentată, obiectivă, la construirea căreia a prezidat cea mai bună intenţie.

E loc pe pământ pentru toată lumea. Mai ales pentru toată lumea muncitoare. Şomajul nu e deci decât una din contradicţiile sociale actuale. O repartiţie inteligentă a mânei de lucru ar aduce rezolvarea crizei fără mare bătae de cap. Dacă, pe de altă parte, s'ar renunţa, în marginile posibilităţii la maşina care a început să înlocuiască în totul mâna lucrătoare, n'ar mai fi atâţi muritori de foame, capabili dealtfel să producă.

Nu ştim întrucât rezolvă criza cartea lui Corbach, dar admirăm intenţia lui bună.

H. R. KNICKERBOCKER: Deutschland so oder so? — Rowohlt v. Berlin

Dacă nu vezi coperta cărţii, titlul lucrării lui Knickerbocker e o enigmă.

Unul din *so* ar însemna crucea încârligată a lui Hitler, iar celălalt este semnul comunismului: secera şi ciocanul.

Acum, când hitlerismul şovin a câştigat adepţi numeroşi în Germania, şi când propaganda sovietică se face cu mare intensitate, problema pusă de Knickerbocker este şi interesantă şi actuală.

Soluţia autorului înclină spre o politică mai cuminte şi mai eficace momentan Germaniei, decât politica lui Hitler sau a lui Stalin.

LEO SCHIDROWITZ: Der unbegabte Goethe. — Zinner v. Basel.

Cu ocazia centenarului lui Goethe, Schidrowitz a scris un volumaş care are savoarea istoriei literare.

Se relatează în această carte unul din cele mai interesante momente ale istoriei literare germane: momentul în care Goethe dăduse întreaga măsură a personalităţii sale, dar când încă contimporanii îl desconsiderau, având despre el opiniile cele mai variate, mai stranii, şi desigur mai nejuste.

SEM BENELLI: Adamo ed Eva — commedia fantastica in 3 atti — ed. Mondadori, Milano. — Lire 12.

Frumuseţea pieselor lui Sem Benelli nu stă atât în concepţia lor, dealtfel cu totul nouă şi originală, nici în fantezia acţiunii, cât în limba poetică, pur italiană, pe care Benelli o mânue cu dexteritate.

Dacă „Adamo ed Eva", după câte scriu gazetele italiene, a avut la reprezentaţie un succes imens, succesul pe care îl poate obţine la lectură e mai mare.

Puritatea şi fantezia expresiei la Benelli atinge culmi în această nouă comedie fantastică.

F. GERENZANI: Paesaggi rumeni. — Sten editrice. — Milano. — Lire 9

E interesant să citeşti impresiile unui italian care a stat în ţara noastră câtăva vreme.

„Peisajele româneşti" ale d-lui Gerenzani, pe lângă descriptive sunt informative şi istoric documentate. De-o pildă *Braşovul, Sibiul* şi *Bucureştii* d-lui Gerenzani conţin tablouri istorice şi amintiri ale aspectelor trecute.

Scrie cu dragoste de ţara noastră, aceste „Peisaje româneşti" ne servesc, cu atât mai mult cu cât şi editura a ştiut să tipărească volumul în condiţii excelente.

GIOVANNI CENZATO: Itinerari provinciali. — Ed. Mondadori. — Lire 15.

Provincia italiană nu seamănă de loc cu provincia franceză sau românească. Aproape fiecare oraş provincial în Italia este un puternic centru de cultură şi intelectualitate. Fiecare oraş mare al provinciei italiene, a ştiut să se înscrie în istoria culturii Italiei cu ceva personal, deosebit de bogat. In Italia, se poate chiar spune, nu Roma e pe primul plan.

„Itinerariile provinciale" ale d-lui Cenzato, redactor la Corriere della Sera, sunt imaginile provinciei contimporane italieneşti. Se pare chiar că este în acest volum o exaltare a provinciei. Dar nu e vorba de fantezia autorului, ci de puterea lui de meditare; n'a descris tipuri create, ci întâlnite şi vii; n'a creat scenarii, ci a zugrăvit aspectele veritabile ale patriei sale.

GENERALE CH. H. SHERILL: Bismarck e Mussolini. — ed. Zanicelli, Bologna. — Lire 15.

Câtă legătură poate exista între fostul cancelar german şi actualul dictator italian, nu se întrevede nici din studiul voluminos al generalului Sherrill.

Totuşi autorul acestei paralele, are o scuză: îşi subintitulează cartea *studiu asupra voinţei de putere*.

Mussolini, pe care Angelica Balabanov, ni l-a descris ca poltron, are într'adevăr o teribilă voinţă de putere, pe care şi-a satisfăcut-o deocamdată, graţie unor împrejurări şi poate chiar graţie poltroneriei sale.

Studiului lui Sherrill, prolix, lipsit de vivacitatea ce se cere, îi lipseşte putinţa de înţelegere exactă şi dezinteresată, dacă nu a lui Bismarck, în tot cazul a lui Mussolini.

ERNST-ROBERT CURTIUS: Essai sur la France. — Ed. Grasset, Paris.

Cartea lui Ernst-Robert Curtius, profesor la Universitatea din Bonn, despre Franţa nu-i un album de impresii, un reportaj mai mult sau mai puţin abil, ci o carte serioasă, substanţială.

Curtius, unul dintre cei mai autorizaţi critici moderni ai Germaniei, a ştiut să fie în „Essai sur la France" şi galant şi înţelept.

Acest volum, în care modestia autorului nu vede decît *o introducere* în cunoaşterea Franţei, este de fapt o *iniţiere* în maniera ei: erudiţia acestui literat e pe acelaş plan cu simpatia-i comprehensivă, afectuoasa familiaritate cu subiectul.

Faţă de succesul înregistrat
A apărut ediţia II-a
PROLOGUL MARII REVOLUŢII
IN PREAJMA REVOLUŢIEI
ROMAN de CONST. STERE
PROLOG:
SMARAGDA THEODOROVNA
(vol. I)
COPILĂRIA şi ADOLESCENŢA
LUI VANIA RĂUTU
(Vol. II)
Fie-care volum 350 pagini — 80 LEI
Editura „ADEVERUL" S. A.

O MARE SURPRIZĂ DE PAŞTI
Pentru prima oară:
FOTOGRAFIA în RELIEF!
(imagini stereoscopice)
OCHELARII COLORAŢI!
supliment gratuit, la excelenta publicaţie „MAGAZINUL" No. 17 pe Mai
Număr special de Paşti
PREŢUL 30 LEI

CRONICA LITERARA

Poezie şi intelectualitate*)

Emoţiunea nu este — precum se ştie în psihologie — o stare independentă din cele trei straturi teoretice ale sufletului (inteligenţă, sentiment, voinţă), ci o umbră tremurătoare mai densă sau mai firavă, ce urmăreşte oricare activitate psihică. Aşadar când cineva încearcă să ne dovedească anemia poetică a unor versuri prin prezenţa unei intelectualităţi prea încordate, comite principial o eroare, pentrucă inteligenţă şi sentiment, intelectualitate şi poezie sunt factori contrari nu şi contradictorii şi emoţia poate arde deasupra elementului intelectual, cum ard anume combustibile deasupra apei. Dar ceva mai mult! In virtutea unei legi psihice nu e cu putinţă izolarea emoţiei de apercepţie, cum nu poţi extrage lumina din firele incandescente ale unui bec electric. Orice poezie mare stă pe un schelet de idei, proeminent sau abscons — după împrejurări, şi o poezie trainică este asemeni unui licuriciu care sboară prin întuneric ca un strop eteric de lumină, dar ţinut în palmă e o gânganie mică şi cenuşie. De aci concluziunea că poezia intelectualistă nu este un gen deosebit de poezia „de sentiment" ci este poezia pur şi simplă crescută în diferite medii de intelectualitate. Poezia erotică a lui Eminescu bunăoară are un substrat de inteligenţă psihologică, este întinsă pe un fond de observaţiuni asupra naturii dragostei şi a instabilităţii femeii. Dacă inginerul care construeşte un avion sau o locomotivă e cuprins — cum e probabil — de o surdă turburare a miraculosului mecanic şi prevede în duhnirea şi repedea învârtire a osiilor sau elicei, coborîrea prin conjuraţia calculului a unor forţe intangibile, mă întreb întrucât această emoţie este de altă natură decât sentimentul erotic? De bună seamă că nici emoţia eruditului care a găsit etimologia unui cuvânt sau care în faţa Mării Negre îşi aduce aminte de versuri din Ovidiu nu este de altă esenţă, căci poezia încolţeşte pretutindeni cu o putere de germinaţiune determinată numai de sănătatea embrionului.

Dacă însă deosebire esenţială între diferitele emoţii poetice nu este, există totuş una prin raport la gradul de intelectualitate ce stă în substrucţia poeziei. Lirismul crescut în nisipul abstracţiunilor ideologice e mai puţin acesibil vulgului decât poeziile cu abstracţii psihologice. psihologice.

Iată observaţiunile pe care ne-am socotit datori a le face, înainte de a prezenta noul volum de poeme al d-lui *Perpessicius, Itinerar sentimental,* spre a dovedi că principial intelectualismul ce se atribue poetului nu e un agent străin poeziei.

Puţini dintre cei care citesc vor fi ştiind că *perpessicius* înseamnă *cel deprins cu suferinţa,* adică cel care printr'o reacţiune a spiritului a subjugat strigătele durerii, ceiace este însăşi definiţia ironiei şi a stoicismului. Noi credem că poetul s'a defint cu justeţă, căci dela primele versuri datate în 1917 se ghiceşte o nefericire personală, care cere o altă organizare a sufletului şi un efort de consolidare prin contemplaţie.

In ciuda aparenţelor, aerul în care cresc aceste versuri e cenuşiu şi dezolat şi lipsa de culoare e un procedeu technic de a expune ariditatea, leşia zilele monotone.

Din nucii gravi cad, una câte una,
Nuci seci trezind ecouri pline,
— De după deal şi discul lunii pline
Apare mai gol ca întotdeauna.

Iubirea noastră a crescut
Când frunza toată a căzut,
Când trist cântau, pe tinichele
Tot picături de ploaie, grele.

. . . .

In *Albumul danubian* se simte dealtfel un ton de elegie ovidiană, un ger scitic, sfâşiind în tristeţe rigide, fără intensitate un suflet de altă climă.

Un spasm de vifor azvârle o mână de ciori
Ca resturi de serum răscolit din vreo arsă copertă,
Pe năvi, nu se vede ţipenie de-om pe covertă
Şi-abia de se'nalţă din hornuri, clăbucii uşori

sau, mai cu seamă:

Gazetele din Urbe au avut dreptate
Scriind că astăzi apele vor fi'ngheţate
Ieri, toată noaptea, cu tridentul său, Neptun
Le-a frământat şi răscolit ca un nebun.
O! cum gemeau, prin vânt, plângând cu aspră voce
Năvarnica Lycorias şi Phyllodoce,
Cum alergau de colo-colo despletite
Prin valurile de furtună biciuite!
Spre ziuă însă crivăţul le-a izbăvit
Şi cu suflarea-i rece toate le-a 'mpietrit...

Nu numai în citarea de nume, dar în metafora ordonată, în oroarea de apă şi ger, se simte înrâurirea poeziei latine, pe care, după toate probabilităţile şi semnele, d. Perpessicius, o cunoaşte foarte bine, judecând nu atât după titlurile latine *Vectorius Amor, Rusticus Amor,* cât după spirit. Ca anticii, poetul are o tristeţe vagă de moarte, o întunecare de umbre cimeriene, fără dramatism şi lament cu o amărăciune de antică *cucută.* Următoarele versuri sunt remarcabile:

Ce ţintirim cuminte, ce răposaţi de treabă!
Urcăm agale dealul şi nimeni nu ne 'ntreabă
Cine suntem, de unde venim şi ce ne mână
Să poposim pe plaiul acesta într'o rână.
Ne aşezăm pe iarba crescută 'ntre morminte
Şi descifrăm pe-o cruce cu două oseminte
Incrucişat săpate: un an, o zi, un nume —
Unicele vestigii care-i mai ţin de lume.
Ulcele hârbuite cu resturi de tămâie
Stau risipite 'n iarbă şi pe la căpătâie,
O tufă de scoruşe a scăpărat amnarul,
Cucuta şi pelinul au strâns întreg amarul
Şi-amurgul ce umbreşte cu pânzele-i declinul
Preface într'o seră de moaşte, ţintirimul.
Dar Mureşul e'n vale cu apa-i cătrănită
Podarul, soiu de Caron, cu luntrea ghiftuită
Ne-aşteaptă să ne treacă pe celalt ţărm, cu bacul
Şi ni-i aşa de bine că-aici ne-am face vacul
Şi 'n ostrovul de tihnă, ne-am veşnici hodina
De n'ar grăbi podarul şi n'ar scădea lumina.

In foarte multe din versurile d-lui Perpessicius, o sentimentalitate declarată ca profesie de credinţă *(En moy n'est entendement ne sens, D'escrire, fors ainsi comme je sens),* se amestecă şi se distruge printr'o atitudine de încordare critică şi comentariu livresc, care însă nu e de natură umoristică ci un instrument de discreţie sufletească şi de amărăciune reţinută, prin uşoare reacţiuni de voit prozaism împotriva unui urît invadent:

Iţi mulţumesc, o! Doamne, că'n fine am o casă!
Că s'a sfârşit calvarul şi pot să intru'n clasă
Cu-o faţă mai senină, cu zâmbetul amabil
Al omului ce are un domiciliu stabil;

In fond, versurile respiră o surdă şi statornică aspiraţie de eugenie a vieţii fizice şi morale, aspiraţiune de clasic, pentru care principiul echilibrului intelectual cere piatra forţei statuare.

idealul
Braţelor valide de elevatoare
Ce se strâng într'o tăcută 'mbrăţişare.

Cu toate traducerile din literatura franceză, d. Perpessicius rămâne prin definiţie un clasic chiar şi în iubire, unde madrigalul, eleganta cutezanţă şi chiar satira au ceva ovidian şi epigramatic:

Cum stai peste fereastra vagonului plecată
Şi sub pălărioara roz-albă cum zâmbeşti,
Pari toată-o roză albă de zèfir legănată
Ce-i pusă de-o frumoasă pe margini de fereşti.

Spirit fin şi cultivat, d. Perpessicius ne înfăţişează, în mijlocul contorsiunilor moderniste, un suflet întristat dar zâmbitor, ascuns sub metafora elegantă şi simplă a unui clasicism congenital.

G. CALINESCU

* *Perpessicius. Itinerar sentimental,* Ed. „Cultura naţională" 1932.

ÎNSEMNĂRI

Cea mai plăcută amintire literară

„Adevĕrul literar şi artistic" a deschis o anchetă printre scriitorii noştri, cu subiectul: Cea mai plăcută amintire din viaţa literară.

Intrucât ne-am adresat scriitorilor noştri de frunte şi întrucât subiectul poate fi prilej de-a aminti unele momente istorice ale vieţii noastre literare, ancheta va isca, desigur, interes printre cititorii „Adevĕrului literar".

Publicăm în numărul de faţă primele răspunsuri primite.

Răspunsul d-lui Jean Bart

Un admirator.

La Constanţa. Pe stradă. Mă oprisem la vitrina unei băcănii. O bogată expoziţie de bunătăţi — delicatese şi coloniale — mă atrăgea ca un magnet.

Lume prea multă... preţuri prea mari... am plecat înainte.

După câţiva paşi, aud că mă strigă cineva din urmă.

Un tânăr rotofeu, roşcovan, cu şorţ alb dinainte, venea gâfâind. Intr'o mână ţinea un cuţit cu lama foarte lungă. Un băet de prăvălie.

Ce-o fi voind?

Mă opresc.

Parcă l-aş cunoaşte.

Aştept hotărît.

Nu pare ameninţător.

Mi se pare că bâlbâe, de emoţie...

— Scuzaţi... vă rog... eu sunt Petrică, scuzaţi că v'am oprit din drum... nu mă mai cunoaşteţi?... Petrică dela Isaccea... nu v'aduceţi aminte, când vă serveam la birt... acum sunt aci în băcănia lui Domnu Stavru... tăiam taman un kil de caşcaval grecesc când zice un muşteriu: „iaca la geam cela care scrie de port..." la moment v'am cunoscut... zic să nu-l scăp... am să-i spun drept în faţă... am şi sărit de la tejghea... n'am putut să mă stăpânesc când v'am văzut... că mie îmi place aşa de tare cum scriţi... mai cu seamă cartea asta din urmă cu chestia ceea cu vaca din port... că mie nu-mi scapă nici o carte de-a d-voastre... cum iesă una nouă o cumpăr îndată şi o citesc toată noaptea... parcă mănânc ceva bun şi dulce care merge drept la inimă... eu am făcut numai trei clase, dar am aşa o patimă... că dacă dau de-o carte care îmi place o citesc de trei, patru ori...

— Pe-tri-că! unde umbli, omule? răsună vocea de bariton mâniat a patronului din uşa băcăniei.

Muşteriii, trecătorii cătau nedumeriţi la noi în stradă, pe când Petrică îşi făcea mărturisirile c'o mână la piept, cu ceealaltă îşi ţinea cuţitul cu lama lungă de tăiat caşcaval.

O strângere de mână, tare, din toată inima. Şi am plecat mişcat de-o profundă mulţumire sufletească. Sinceritatea modestului critic literar Petrică mi-a dat una din cele mai depline satisfacţii în viaţa mea de scriitor.

O admiratoare.

Seara, în trenul Constanţa—Bucureşti. Pe bancheta din faţă o doamnă tânără, simpatică, mioapă, cu privirea galeşă (poate din cauza genelor prea lungi). Obrajii fragezi pictaţi cu artă. Sprâncenele smulse şi încondeiate artificial.

Dintr'o poşetă, cât o raniţă militară, scotea fără jenă echipamentul: oglinda, puful, rujul, şi căuta să corijeze ceeace natura făcuse destul de bine.

— A! ce întâmplare fericită! Vă întâlnesc pe amândoi deodată, explodă un coleg flecar, suit în tren de la o staţie din Bărăgan.

Cum? Nu vă cunoaşteţi! Şi eu care credeam... E posibil? Două persoane menite să se înţeleagă de minune... legate prin literatură... îmi daţi voe să vă prezint: Doamna X, profesoară de limba română la liceul de fete din... Domnul Y, scriitorul nostru, nu se poate să nu-l ştii, literatul cunoscut...

— Cine nu-l cunoaşte pe dumnealui din scris? zise doamna întinzându-mi cu graţie o mânuşiţă catifelată.

Şi după ce îşi îngrămădi la loc uneltele în poşetă, îşi plimbă uşor vârful limbei pe buzele-i sangvine.

— Am citit cu mare plăcere tot ce-aţi scris d-voastră. Ce surpriză ne pregătiţi acum? Am în bibliotecă toate volumele publicate. Sunt adorabile, delicioase *poeziile* d-voastră despre mare. Le savurez... şi mă încântă mai cu seamă muzicalitatea *versului* d-voastră.

Am îngălbinit. Mi s'au încleştat fălcile. Ce să fac? S'o întrerup? Să-i spun că'n viaţa mea n'am comis *versuri?* N'am îndrăznit. Tăceam şi sufeream cu resemnare laudele, admiraţia ce pe nedrept le încasam. Aprecieri, critici elogioase asupra poeziilor de care nu eram vinovat le-am suportat în tăcere, surâzând proşteşte, tot drumul până ce trenul rapid s'a oprit în gara de Nord. In momentul critic al despărţirii, frumoasa doamnă, profesoară de limba română la un liceu de fete, mi-a cerut c'o discretă graţie ultimul meu *volum* de *poezii,* bineînţeles cu dedicaţie şi semnătura autorului.

Răspunsul d-lui Ion Minulescu

Mi-ar fi greu să precisez care a fost cea mai plăcută amintire din viaţa mea literară, fiindcă întâmplător, mi-a fost dat să am mai multe amintiri plăcute.

Dar cum timpul costă bani, iar răspunsurile la anchetele literare se dau gratuit, mă voi mărgini să povestesc numai acea amintire pe care o socotesc ca cel mai hotărîtor moment în cariera mea literară.

Era pe vremea când abia întors de la Paris, mă străduiam să-mi plasez prin revistele literare, câte ceva din nouile mele emisiuni poetice, cu care speram să-mi impresionez cetitorii, mai plăcut decât cu vechile şi mediocrele mele inspiraţii de licean, de care începusem chiar să mă ruşinez.

Incercările mele însă, erau zadarnice. Porţile revistelor literare, nu mi se deschideau de cât cu mare greutate şi numai atunci când mă prezentam ca cel care fusesem câţiva ani în urmă, nu ca cel care eram atunci sau năzuiam să devin cu timpul.

Intr'o bună zi, exasperat de perspectiva aceluiaşi vecinic şi ridicol anonimat literar, mă hotărîi să încerc o farsă, banală de altfel, de care însă trebuia să depindă adevărata mea reputaţie literară de mai târziu. Norocul meu fuse că farsa îmi prinse de minune, fiindcă graţie ei, îmi putui strecura în „Viaţa literară" a lui Ilarie Chendi, poezia „Celei care minte" care până atunci fusese respinsă de toţi directorii revistelor. De teamă să nu fiu tratat şi de Chendi cu acelaş refuz, prezentasem poezia ca tradusă după un papirus descoperit la Pompei, după cum de altfel, indica chiar notiţa de care era însoţită.

Probabil că prestigiul clasic al acestei poezii, pe care eu pretindeam că am încercat doar s'o actualizez în limba românească, reuşise să înduplece cerbicia lui Chendi, care mulţumindu-se s'o ia drept numai un document literar şi nu o producţie personală a mea, se grăbi să mi-o publice la loc de cinste, manifestându-şi verbal chiar, un entuziasm neobişnuit.

După apariţia poeziei însă, entusiasmul lui Chendi avea să se propage în toată cafeneaua Kubler, de unde graţie clienţilor ei obişnuiţi în majoritatea lor scriitori tineri şi chibiţi intelectuali, poezia mea avea să fie popularizată, pe străzi, prin şcoli şi pe buzele întregului tineret de ambe sexe din Bucureşti. Ecoul obsedant al primilor versuri, răsuna peste tot. „Eu ştiu c'ai să mă'nşeli chiar mâine, dar fiindcă azi, mi te dai toată, am să te iert... E vechi păcatul şi nu eşti prima vinovată..."

Provincia avea să urmeze exemplul Capitalei, iar mai târziu, indiscreţia ziarelor cotidiane, avea să dea în vileag farsa mea, punând în felul acesta la punct, odată pentru totdeauna şi rostul numelui meu în literatura românească. Nu mai eram deci, anonimul oare care, de până atunci. De data asta începusem să fiu, dacă nu ceva mult, cel puţin, un poet cunoscut.

Pe mine însă, ceeace mă încânta în primul rând era atât succesul meu literar şi moral, cât mai ales succesul material, de oarece după vâlva făcută în jurul „Vieţei Literare" unde-mi apăruse poezia „Celei care minte" Ilarie Chendi care până atunci nu-mi plătea poeziile de cât cu câte un capuţiner fiecare, începu să mi le plătească cu câte cinci lei, bucata.

Răspunsul d-lui Victor Eftimiu

Cea mai plăcută amintire din viaţa literară sunt elogiile aduse acum douăzeci de ani, piesei mele „Akim", pe care am dat-o drept operă a unui scriitor rus.

Aceste elogii, semnate de confraţi care îmi contestau, personal, orice merit, mi-au dovedit că, la noi, critica nu poate fi obiectivă decât cu străinii sau cu morţii.

Poate exista fericire mai mare pentru un scriitor decât să se fi lecuit, odată pentru totdeauna, de chinuitoarea întrebare: Ce va spune critica?

Invitaţie la expoziţie

Cine ştie ce înseamnă o expoziţie de pictură? Poate credeţi că sunt cei patru păreţi acoperiţi cu tablouri înrămate, mai mult sau mai puţin reuşite, pe care te duci să le priveşti?

Nu. Expoziţia este ceva cu totul altceva, mult mai nostim şi mai interesant, când e vorba de expoziţia unui pictor modernist.

Pictorul modernist poate fi un băiat de talent şi nu are — săracul! — nici o vină că prietenii au dat în vileag mai înainte ce se poate vedea la expoziţia lui.

In ultimul număr al unei publicaţii, cum se spune, originale, cineva — desigur un poet — ne ispiteşte să vizităm expoziţia prietenului său pictor, fiindcă:

cine nu l'a văzut (pe pictor) *noaptea urlând cu câinii*
îl va vedea aici, domnilor
cine nu l'a văzut noaptea muşcând cocoanele
îl va vedea aici, domnilor
ş. a. m. d.

Interesant, fără îndoială, să vezi, în localul unei expoziţii cum urlă pictorul laolaltă cu câinii şi cum muşcă cocoanele.

Prietenul pictorului, adică poetul, l-a văzut desigur pe pictor, noaptea, indeletnicindu-se cu toate aceste nobile treburi ale artei pictoreşti.

Dar ştiţi dv. pentruce suntem ispitiţi şi noi să vizităm respectiva expoziţie? Fiindcă:

... spectacolul cel mare e pe gratis
mai gratis decât iarba cucului
mai gratis decât frunza nucului
mai gratis decât fesul turcului.

Decât să luăm — pe gratis, mă rog — iarba cucului, frunza nucului sau fesul turcului, nu-i mai bine — fiindcă tot gratis e — să mergem la „spectacol"?

Poetul, în invitaţia pe care ne-o face, se arată vesel şi ne spune râzând pentruce:

... ha, ha, ha, ce se vor mai veseli nebunii!...

Din jurnalul intim al lui Edison

Aveţi curaj; eu am trăit mult, am văzut cum se repetă mereu istoria; am trecut prin multe crize în afaceri, dar de fiecare dată, America a eşit mai întărită, mai înfloritoare. Fiţi viteji cum au fost părinţii voştri. Aveţi încredere şi mergeţi înainte.

Filosofia vieţii mele e munca; ea lămureşte tainele naturii şi le foloseşte spre bucuria omului.

Credinţa mea e că lumea se face tot mai bună. Procentul de oameni reuşiţi creşte. Omul n'a învins încă pe deplin mediul înconjurător duşman, dar oamenii ca şi animalele se fac tot mai buni.

Nimic nu poate înlocui munca aspră. Geniul se compune din 1% inspiraţie şi 99% transpiraţie.

Sclavajul omului nu va fi desfiinţat decât în clipa în care tot ce se face azi de mâna omului se va putea face cu maşina.

Criza generală a teatrului

Dificultăţile financiare periclitează existenţa mai multor teatre germane şi austriace printre care Opera din Viena şi scenele conduse de Max Reinhardt, care a părăsit direcţia lui „Deutsche Theater" din Berlin.

La New-York, de asemeni Metropolitan Opera e într'o situaţie foarte grea şi face apel la noi sprijine financiare, ele înşile subordonate unei reorganizări economice.

La Paris, în faţa unui deficit continuu, Rouché, directorul Operei şi-a dat demisia.

Parlamentul a votat o subvenţie suplimentară de trei milioane.

Bicentenarul lui Haydn la Viena

Cu ocazia bicentenarului lui Haydn, s'a montat la Viena opera „Spiţerul". Haydn a scris nu mai puţin de 24 de opere, la comanda protectorului său, prinţul Esterhazy. Toate aceste compoziţii constitute mai mult un fel de *opere de cameră,* ceiace nu înseamnă că au fost scrise la repezeală, numai pentru a-l amuza pe prinţ.

Haydn şi-a luat muzica în serios, deşi o scria pentru un cerc atât de restrâns. Opera „Spiţerul" avea iniţial trei acte. Robert Hirschfeld a prelucrat acum comedia originală a lui Goldoni şi muzica lui Haydn într'un singur act foarte reuşit; opera e din genul buf, a cărui încoronare o constitue Bărbierul lui Rossini.

„Spiţerul" e foarte bun cu doctorul Bartolo. Ca şi acesta, vrea să-şi ia de nevastă pupila, pe care i-o răpeşte însă un rival mai tânăr. Muzica lui Haydn e adaptată cu multă graţie şi humor subiectului, excelând în special în partea recitativă. Cu deosebire spirituală şi bine potrivită e muzica din scenele cu caracter oriental.

Pentru complectarea spectacolului, s'a alcătuit ad-hoc un balet pe motive din compoziţiile lui Haydn.

DE PAŞTI

Cel mai nimerit dar este o carte!

Papucii lui Mahmud, roman de Gala Galaction 236 pag.	Lei 50
In preajma revoluţiei: Smaragda Theodorovna (vol. I); Copilăria şi adolescenţa lui Vania Răutu (vol. II), de *Const. Stere,* fiecare volum cuprinde 350 pagini şi costă	„ 80
Kimonoul Instelat: Roman din viaţa Parisului american de Victor Eftimiu cu ilustraţiuni de I. Val. 400 pagini	„ 80
Călătoria unui romancier în jurul lumii de Blasco Ibanez, traducere de H. Sanielevici, preţul	„ 60
Mi-e foame celebrul roman de Georg Fink	„ 60
Eu l-am ucis pe Rasputin! de prinţul Felix Iusupov, 200 pagini	„ 40
Alte orizonturi de H. Sanielevici	„ 60
Ariel sau viaţa lui Shelley de André Maurois	„ 30
Prima călătorie în lumea basmelor, de Selma Lagerlof, laureata premiului Nobel.	„ 80
A doua călătorie în lumea basmelor, de Selma Lagerlof	„ 80
Haplea la şcoală, de Moş Nae	„ 40
Viaţa lui Disraeli de André Mourois, trad. de Tudor Teodorescu-Branişte	„ 40
Medicul nostru, cea mai mare enciclopedie medicală română pentru uzul tuturora, de dr. Ygrec	„ 150
Intoarcerea de pe front de Erich Maria Remarque	„ 60
Cataclismul (Roman din anul 2000) de Upton Sinclair	„ 40
Sub Flamura Roşie, de Dem. Theodorescu	„ 40
Almanahul ziarelor „Adevărul" şi „Dimineaţa"	„ 40
Almanahul „Realitatea Ilustrată"	„ 30

Biblioteca „DIMINEAŢA"

Ultimele numere apărute

No. 134	*„Naivul"* de Voltaire, 130 pagini	Lei 12.—
„ 135	*„Fedra"* de J. Racine 130 pagini	„ 12.—
„ 136	*„Maternitate"* de Sigrid Unset, 90 pagini	„ 8.—
„ 137	*„Câţiva inşi"* de Const. Graur, 130 pagini	„ 10.—
„ 138	*„Incercări de Precizie literară"* de Paul Zarifopol, 112 pagini	„ 8.—
„ 140	*„Ce-am văzut în Olanda"* de Eduard S. Konya 94 pagini	„ 6.—
„ 141	*„Scene Nocturne"* de Nicolae Nicandrov	„ 5.—
„ 142	*„Nuvele"* de Em. Gârleanu 92 pagini	„ 7.—
„ 143	*„Atitudini Critice"* de Ion Sân-Giorgiu, 96 pag.	„ 7.—

De vânzare la librării şi chioşcuri.
Editura „Adevărul" S. A.

PENTRU COPII!

Cel mai nimerit DAR DE PAŞTI este o carte!

Inelul pierdut de N. Batzaria.	Lei 40.—
Haplea la Bucureşti	„ 60.—
Poveşti cu noroc de Ali-Baba	„ 80.—
Păsărică draga mea	„ 40.—
Cărticica păsărilor şi animaleleor de Ion Cireşu.	„ 30.—
Ursulică, romanul unui căţel năzdrăvan de P. Ghiaţă-I. Rotaru	„ 40.—
Glume pentru copii, de Horia Prundu-Petre Cetină	„ 30.—
Familia lui Chiţ-Chiţ (teatru pentru copii) de Ion Pas	„ 50.—
Haplea în străinătate, de Moş Nae	„ 50.—
Jertfa Lilianei, de N. Batzaria	„ 60.—
Ştrengăriile lui Gigi, de Moş Nae	„ 20.—
Povestiri pentru copii, de L. Tolstoi, trad. de A. Toma	„ 60.—
Iconiţa Zorinei, de C. Manolache	„ 30.—
Irozii, de Anton Pann	„ 20.—
Moara Piticilor (povestiri)	„ 40.—
Isprăvile lui Mirică Piţigoi	„ 20.—
Almanahul şcolarilor	„ 25.—

De vânzare la librării şi chioşcuri.
Editura „Adevărul" S. A.

Tentaţiile Sfântului Nichifor

D. Nichifor Crainic la răscruce.

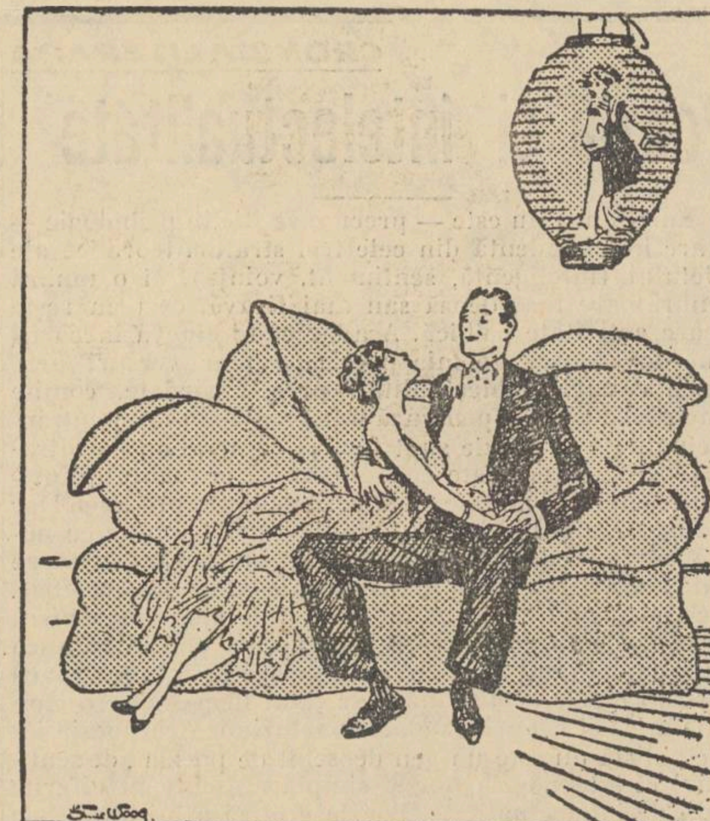
Modernism

SECRETARUL DE REDACŢIE. — De ce nu scrii, domnule, mai inteligibil?

SOLICITATORUL. — Mi-a spus d. Lovinescu că poetul trebue mai mult să sugereze decât să spună.

Distrată

— Ştii că nu ţi-am înţeles numele când am fost prezentaţi unul altuia?

Pentru tot ce priveşte „Adevĕrul Literar" (predarea manuscriselor, informaţii asupra lor, aducere de cărţi, reviste, etc.), a se adresa la redacţie numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între orele 5 şi 6 d. a.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ANUL X.-SERIA II-a.-No 596

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 8 Mai 1932

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Memorial II

Anglia

Poporul englez are, în grad înalt, ceeace un filozof francez numeşte „funcţiunea realului". Deşi are cultul tradiţiei şi a avut şi câţiva utopişti, el e închis în fascinaţie în prezent. Se confundă cu clipa de faţă până la obsesie, până la identificare. E un somnambul al actualităţii. Materialul său sufletesc sunt senzaţiile şi instinctul. E, cum s'a spus empirist. Apreciază instinctul, admite cât trebue din Biologie, dar nu i se subordonează. Animalitatea cu impetuozităţile sale e apăsată, strivită. Englezii sunt un popor de refulaţi. Şi prin acest exemplu etnic, se dovedeşte încă odată. că civilizaţia e operă de comprimare şi de refuz al naturii. Englezii îşi arogă cea mai înaltă perfecţie a caracterului, a nobleţei, a cavalerismului şi a loialităţii. Câte odată „refularea" merge până la absurd. Ca în „Duke of Portland" al lui Villiers de l'Isle Adam, din simplă curtoazie ori din nevoe de auto-reprimare un tânăr, frumos şi bogat lord întinde mâna unui lepros — numai ca să nu-l jignească — şi capătă boala.

Imprejurările scufundării „Titanicului" sunt cunoscute, exploatate, şi fac onoare, prin Englezi, omenirii întregi.

Taine a descris cu savoare şi suculenţă sănătatea engleză. Instincte robuste, pofte biologice serioase şi adânci, cultul corpului — ca şi la Greci —. Mâncarea unui tânăr sportiv englez, are în ea încă ceva homeric: hălci imense de carne, unt, brânză, biscuiţi, ouă, prăjituri, toate alimente excesiv substanţate, se prăbuşesc în cantităţi impunătoare şi dispar în ghehena deschisă între cele două vânjoase maxilare.

Corpul e bronzat şi dur. Sufere intemperiile cu bucurie şi plăcere. La fel privaţiunile. Nervii sunt calmi. Capul fără neguri. Sufletul tandru, generos ori aspru şi tenace.

Acesta era tabloul vechii Anglii, de la începutul secolului trecut. Lucrurile s'au mai schimbat de atunci. Acest popor de admirabile şi civilizate brute, începe să arate semne sigure de degenerare şi descompunere. Calmul, virtutea şi candoarea au început să dispară. Englezii au ajuns la acea vârstă, când întregul popor se transformă într'o aristocraţie. Neurastenia a început să bântue în toate clasele.

Nerăbdarea, feminitatea, subtilitatea, otrăvuri de perfecţie alexandrină, au început să distrame acest suflet viguros.

Se atribue progresele morale ale Englezilor puterii, prestigiului şi difuziunii religiei. Dar spiritul religios nu e o cauză, e un efect. Religia a prins fiindcă a găsit un teren prielnic.

Prosperitatea morală engleză e datorită bogăţiei. Simţul securităţii dă independenţă şi din independenţă reese justiţia, obiectivitatea, cavalerismul, demnitatea, adică aproape toate calităţile morale. Opulenţa aduce morala. Şi morala religia. Pornind de la fapt josnic, exploatarea altora prin piraterie, Englezii au ajuns la virtute. Orice om sătul e darnic. Şi din această dărnicie a saturaţiei a reeşit şi religia, justificarea de conştiinţe şi scrupulozitate de om satisfăcut.

Sacrificiile ideale ale religiei merg perfect cu stomahul plin.

Bucătăria engleză e rea, absurdă: castraveţi acri cu lapte, friptură de berbec crudă, roşie cu marmeladă de cuişoare, caş cu dulceaţă, etc. Mâncarea e proastă fiindcă Englezilor le e foame. Cu asemenea apetituri, nici o subtilitate nu e posibilă. Rafinăria bucătăriei, la Chinezi şi Francezi, merge cu o amorţire relativă a poftei de mâncare.

Popoarele bătrâne îşi excită pălătuşul obosit cu invenţii complicate, cu condimente, cu sosuri savante, rare şi picante. Dar tineri sportivi, voinici şi pofticioşi, mănâncă oricum şi orice.

Arta grădinilor engleze e ca şi arta bucătăriei. Grădinile italieneşti decorative şi manierate, cele franceze ale lui Lenotre mai pline de spaţiu, de perspectivă, dar totuşi savant elaborate nu se potrivesc cu parcurile de aici. O pajişte enormă, sute de hectare câteodată, cu o iarbă de un verde violent, pe care rătăcesc căprioare în libertate. Grupuri de copaci bătrâni, stufoşi, neîngrijiţi. Totul făcut aşa ca să dea impresia naturii fugare şi nealterată de artă. Urbanismul, cu uzinele sale afumate şi cu aglomeraţiile înăbuşitoare de stup şi furnicar, care s'a lăţit ca o plaje peste toată Anglia în secolul trecut, a dat panică acestui popor de conservatori patriarhali şi de iubitori de natură. Şi atunci au eliminat măcar din grădini concepţiile complicate şi tehnica complexă.

Am remarcat un mare dispreţ pentru Francezi. Frivolitatea e păcatul suprem pentru britanic.

Şi concepţia falsă a uşurătăţii franceze se menţine aici.

Grandomania engleză e fără margini. Sentimentul curent e acela de mesianism. Deosibirea între englez şi orice alt popor e aceia ca dintre barbar şi civilizat.

Mi s'a părut a constata oarecare stimă pentru Germani şi o invidie ascunsă şi atenuată de dispreţ pentru mitocănia şi parvenitismul american.

Ca orice popor mare, poporul englez e dublu: progresist şi conservator, idealist şi practic, tolerant şi feroce, democrat şi aristocrat, iubitor de libertate şi tiranic.

Aceste dublete permit echilibruri succesive. Când un aspect s'a uzat urmează alternanţa cu contrariul său şi echilibrul se menţine succesiv, ca în politică.

Doar Englezii sunt aceia care au inventat guvernarea cu rotativa a două mari partide de interese şi ideologie contrarie. Aceste moravuri politice sunt scoase direct din firea etnică.

MIHAI D. RALEA

VIZIUNI AMERICANE

Al Capone şi bandele din Chicago

Chicago şi prohibiţia

Intr'un oraş mare totul trebue să fie mare. Dacă Chicago are hoteluri cu câte 3000 de camere şi mai mult (Blackstone Hotel) şi cea mai modernă operă din lume, cum era să se lase mai prejos şi în ceiace priveşte crima şi viţiul? Proporţiile trebuesc păzite. Deaceia Chicago este nu numai centrul industriei americane, ci şi al crimei; el pregăteşte nu numai genii într'ale artei şi ştiinţei, ci şi într'ale răului. In el înfloresc, mai ales în ultima decadă dela declararea prohibiţiei, cele mai otrăvitoare fiinţi care ştiu să paralizeze legile, să cumpere conştiinţele oamenilor şi să distrugă diabolic sute de vieţi. Şi în această privinţă la Chicago se obţin recorduri nebiruite...

Al Capone, eroul unei epopei moderne

Cum s'a creiat în acest oraş cu statui şi colonade hellene, la umbra sgârie-norilor şi a coşurilor de fabrici ce afumă până în centrul milionarilor, haiducia modernă a gangsterilor? Hoţia a existat fireşte dintru început, dar mişcarea anti-alcoolică, pornită în unele state americane încă din 1846 şi insinuând cu timpul nevoia prohibirii totale a consumării orcărui fel de băutură alcoolică, a deschis bandiţilor noui perspective de proporţii monumentale. 16 Ianuarie 1920, data punerii în vigoare a legii prohibiţioniste, înseamnă şi începutul unei noui ere pentru banditismul modern. Votarea legii s'a făcut greu şi cu vajnice opoziţii din partea unora dintre statele americane. Respectarea legii se face şi mai greu, mai ales în marile oraşe, unde se găsesc bani destui ca să conrupă şi pe sfinţi. Chicago are mulţi locuitori de origină germană şi pentru ei berea constitue un serios îndemn la viaţă, cum pentru scoţieni whiskiul conduce prin încălzirea sângelui şi leşierea stomacului la viziuni paradisiace, mult mai dinamice şi mai hazlii decât cele orientale cu munţi de pilaf şi râuri de bragă. Locuitorii din Chicago anti-prohibiţionişti, ca dealtfel şi cei din New-York şi din marile centre nu au putut şi nu au înţeles să respecte o lege pentru ei absurdă. Cum după concepţia lor, legile trebuesc făcute pentru oameni şi nu oamenii pentru legi, ei au călcat fără nici o sfială legea, oferind bani orcui, pe faţă şi mai ales pe ascuns, le-ar aduce de băut. Cu acest serviciu, care orcât de condamnabil ar fi el, corespunde totuşi unei nevoi sociale reale, s'au însărcinat bandiţii. Şi pentrucă în America orcine ştie dintru început că fără cooperaţie nu se ajunge la izbândă, bandiţii americani s'au unit în puternice organizaţii capabile să treacă, prin contrabandă, alcooluri din Canada, conrupând poliţia şi oficialităţile şi distrugând obstacolele ce li s'ar ivi în cale.

Bandiţii au condus Chicago

Pe margine de lac albastru, Chicago se leagă de Canada uşor şi drept, aşa că berea şi vinurile canadiene nu se clatină prea mult până ce ajung în inima cetăţii. Un subsecretar de stat american, om sincer şi dornic de bine declară în mod public că de când este însărcinat cu controlul aplicării legii prohibiţiunii alcoolice, el a fost nevoit să concedieze foarte mulţi dintre funcţionarii săi. Numai în anul 1926 el a revocat 875 de agenţi. Desfacerea alcoolului este atât de rentabilă încât bandiţii din Chicago pot plăti, luaţi aminte, *două milioane de dolari săptămânal* pentru ca să nu li se stânjenească afacerile lor uriaşe. Cine să contrabalanseze această putere? Statul însuşi nu poate cheltui astfel de sume. Şi aceste cifre, împreună cu altele tot atât de uimitoare au fost aflate de pe urma cercetărilor unui comitet secret compus din personalităţi de seamă ale naţiunii americane, alarmate de teribila conrupţie cauzată de legea prohibiţiei. Una dintre aceste personalităţi, care are curajul să înfrunte pe faţă bandele, este Colonelul Robert Isham Randolph, şi din declaraţiile sale oficiale se cunosc veniturile şi cheltuelile (fireşte, aproximative) ale comerţului ilicit şi banditesc din Chicago. In Chicago şi imediatele lui împrejurimi locuesc 3,900,000 de oameni şi pentru aprovizionarea lor cu băuturi sunt deschise, în mod clandestin, 20.000 de localuri de diferite mărimi şi cu instalaţii de la luxul cel mai regesc până la cel mai mizerabil. Numai în *Loop*, secţiunea centrală şi aglomerată a Chicagoului, există 160 de cârciumi, în care berea, vinul, whisky-ul, gin-ul şi şampania se vând pe preţuri de ...prohibiţie, adică enorme. O sticlă de bere costă 1 dolar; iar una de şampanie până la 30 dolari. Afaceri rentabile, nu ? Mai ales când în Canada băutura este aşa de ieftină. Consumaţia berei ridică greul, căci contrar New-Yorkului la Chicago se bea cel mai mult bere. Sindicatul bandiţilor produce (căci berea se fabrică şi în Chicago) şi vinde săptămânal cam o sută de mii de butoaie.

Costul unui butoi de bere revine producătorilor lui la trei dolari şi ei îl vând cu 55 dolari. Transportul nu costă nimic faţă de costul protecţiei de care bandiţii au nevoe în timpul acestei transportări de la fabrică la cârciumă, de la bandit la „bootleger". Transportul butoaielor se face în tovărăşia unei garde de bandiţi înarmaţi, şi costă pe conducătorii bandelor cam 150 dolari de persoană, şi asta săptămânal. Gangsterii mai importanţi, aceia însărcinaţi să plătească pe agenţii poliţieneşti şi pe mai marii lor, primesc sume cu mult mai mari. Se crede că din 25 dolari pe care îi câştigă la fiecare butoi de bere costul protecţiei revine la 20 dolari de butoi. Atât plăteşte Capone de care vom lua cunoştinţă îndată, pentru paza şi bunul mers al industriei şi comerţului dus la înfloritoarea apoteoză datorită legii prohibiţiei. Cifrele acestea provin din rapoartele acelui comitet secret şi oficial de care am vorbit şi ai cărui membri nu se sfiesc să declare că unii comisari primesc 2500 dolari numai pentru a închide ochii şi a nu privi cum pe alei retrase, prin dosuri de uliţe mari se descarcă, din camioane uriaşe, lăzi pătrate şi grele. Tot comitetul acesta spune că în urma unor cercetări discrete şi dificile, s'a constatat că mai mult de jumătate din cei 6000 de comisari şi oameni ai poliţiei din Chicago sunt direct sau indirect, regulat sau incidental, — tributarii sindicatelor de bandiţi conduse de Al. Capone. Bandiţii au condus Chicago pentrucă prin bani ei au poliţia la dispoziţie. Dar nu numai poliţia, ci şi pe unii politicieni şi oficiali din cele mai înalte funcţiuni.

Primarul Chicago-ului, patron al bandiţilor

Oamenii de bine din Chicago s'au revoltat şi s'au întrebat multă vreme de ce oficialităţile oraşului acesta muncitor şi ambiţios, rîvnind întâetatea mondială, nu organizează o cruciadă împotriva bandiţilor care sfidează moralitatea şi conrup firile slabe de care abundă omenirea întreagă. Târziu, ele au aflat că indirect sau direct gangsterii au în mânile lor mulţi dintre factorii importanţi ai oraşului. Astfel s'a scris adesea în Statele-Unite că fostul primar al Chicagoului, William Hale Thompson, un personaj ridicol şi demagog a fost ales cu ajutorul bandiţilor. In America primarii sunt aleşi de popor, iar nicidecum numiţi de guvern. Oponenţii politici ai d-lui Thompson, — care în demagogia sa duce pentru a fi pe placul populaţiei de obârşie germană o campanie anti-engleză şi a declarat că va arde toate cărţile engleze din Biblioteca din Chicago, — declară că bandiţii au contribuit cu bani la propaganda sa electorală, pe lângă faptul că în zilele alegerilor au ţinut populaţia sub teroare. Fie exagerate sau nu, aceste svonuri s'au inteţit atâta încât anul trecut populaţia revoltată a ales un alt primar (de origină slavă) şi care a făgăduit că va stârpi bandele care întunecă reputaţia metropolei sale. Thompson, în timpul domniei sale, a avut să înregistreze o epopee de proporţii necunoscute în lumea modernă: aceia a lui Al. Capone şi a bandelor sale. Pentru desfăşurarea acestei epopei Thompson nu s'a arătat un zeu vrăjmaş iar administraţia sa a devenit un Olimp de bun augur, în care zeii se înfruptau cu atâta ambrozie şi nectar încât urechile lor nu mai prindeau sgomotele bombelor, huruitul mitralierelor şi ţipetele victimelor, bandiţi şi concurenţi ce se asasinau reciproc pentru idealul auriu şi forte al comerţului ilicit cu băuturi, pe care o lege neinteligentă încercase să le răpească unei populaţii deprinsă cu delectarea înceată şi burgheză a berei.

Eroul unei epopei moderne: Al Capone

Şeful suprem al acestei vaste întreprinderi de călcare a legii şi de serviciu cetăţenesc în numele unui rău necesar, este Al. Capone, personagiu devenit încă din cursul vieţii legendar. De statură potrivită, având o faţă plină şi rotundă cu doi ochi ce joacă sub sprincene frumos arcuite şi pline, ce contrastează cu nasul său cârn sub care buze cărnoase schiţează, cu o mobilitate neobişnuită, când o naivitate copilărească, când un pesimism înfiorat de teamă, când, în sfârşit, un surâs parcă cinic, parcă enigmatic, — Al. Capone, brun şi robust, asemeni multor italieni, întruchipează tipul viril al dictatorului criminal. O voinţă fermă, o fantezie şi o mobilitate feminină, o şiretenie de vulpe şi o candidă disimulare fac din acest om un erou temut şi enigmatic. Lumea se teme de el şi, totuşi, ei nu-i vine să creadă că el este autorul atâtor omoruri şi mituiri, că el este acela care poate conduce un plan de conrupţie cetăţenească pentru al cărui succes se debursează suma de două milioane dolari săptămânal!

Tânăr şi proaspăt la faţă, acest om trăeşte totuşi într'o tensiune nervoasă asemeni marilor condamnaţi de bătălii în mijlocul obuzelor.

Capone în orce moment vede moartea în faţă, căci concurenţii săi din alte bande îi vor detronarea şi uciderea pentru a putea şi ei profita din traficul de alcool. Deaceia pentru protecţia sa personală, el are o gardă de 35 oameni înarmaţi, care merg mai întotdeauna lângă el, locuinţa sa fiind păzită de alţi 200.

Acest dictator al crimei şi al monopolului ilicit obişnuia să se primble într'un automobil blindat şi escortat de alte câteva automobile umplute cu garda sa pretoriană. Viaţa sa e una de glorie şi teamă; de sfidare şi candoare; de îndrăzneli cugetate şi jocuri periculoase. In vârstă de 32 ani, el susţine că s'a născut în New-York din părinţi italieni. Că e născut în New-York nu este sigur (vedeţi ca la toate marile personalităţi, şi în privinţa sa există controverse biografice şi încă din timpul vieţii), dar că este de obârşie italiană şi nu română, cum s'a scris, este sigur deoarece gangsterii Chicagoului constituesc un fel de maffie în care intră deobiceiu numai cei de origină italiană. In afară de italieni, gangsterii se mai recoltează şi din păturile sărace ale imigranţilor irlandezi, căci şi acest popor ca şi cel italian produce o seamă de nemulţumiţi care greu pot rezista în America tentaţiei unei vieţi luxoase, chiar când e vorba de riscul vieţii şi al onoarei. Moralitatea acestor oameni este uneori similară cu aceia a haiducilor romantizaţi în poveştile noastre populare: hoţi faţă de cei avuţi, generoşi faţă de cei umili cum au fost şi ei la început; criminali fără scrupule în momentele dificile, galanţi în momentele lor de abundenţă; brutali şi amorali în genere, milostivi în rarele momente de remuşcare şi teamă de pedeapsă.

Cum pedepseşte Capone pe concurenţii săi

In viaţa sa particulară, Capone pare să se comporte ca un gentleman perfect. Unei ziariste americane care a pătruns la el şi i-a luat în Ianuarie 1931 un interview la domeniul său somptuos din Florida, insula cu soare ce pârgueşte banane şi străjueşte curse nebune de automobile pe şosele neîntrecute, Capone i-a declarat că omul tot trebue să sfârşească într'un fel sau altul şi că viaţa nu-i decât risc. S'a arătat şi împotriva prohibiţiei, spunând că ea este cauza atâtor greutăţi şi aceasta pentru toţi. In acel interview, Capone făcea, fireşte, pe inocentul, pe omul persecutat pe nedrept, protestând că numai în trei zile el a fost arestat de 11 ori.

Dar viaţa acestui om care niciodată nu a fost închis pentru crime, deşi el a organizat execuţii teribile, — şi care actualmente ispăşeşte în închisoare... delicte fiscale, este prea semnificativă pentru viaţa modernă pentru a nu ne opri mai mult asupra ei.

PETRU COMARNESCU

In articolul viitor:

— Luptele şi execuţiile gangsterilor din Chicago. — Noţiuni elementare de criminologie americană. — Crime şi delicte necunoscute în Europa: „kidnapping", „take him for a ride", „Racket", etc.

RAINER MARIA RILKE

Din „Malte Laurids Brigge"

Funcționărașului care locuia lângă mine îi dăduse în cap, într'o Duminică, să rezolve o problemă ciudată. A presupus că are să trăiască încă mult, să zicem încă cinci-zeci de ani. Darul acesta mărinimos pe care și-l făcea, l'a înveselit grozav. Dar a vrut să se 'ntreacă încă cu măsura. Anii aceștia puteau fi schimbați în zile, în ceasuri, în minute, se gândea el, ba chiar, dacă aveai răbdare, în secunde; a socotit și iar a socotit, și a ieșit o sumă cum nu mai văzuse încă. I-a venit amețeală. A trebuit să se odihnească nițel. Tot auzise spunându-se că timpul e prețios și acum se mira că poliția nu păzește pe un om care posedă așa mulțime de timp. S'ar putea doar să ni-l fure. Dar pe urmă i s'au întors toanele bune, aproape nebunatice, și-a pus blana ca să pară mai lat și mai chipeș și-și dărui întreg capitalul acela fabulos spunându-și cam de sus:

„Nicolai Cusmici", zise el binevoitor, închipuindu-și că mai e și pe canapea, fără blană, subțire și modest, sper Nicolai Cusmici că n'ai să ajungi un înfumurat de pe urma bogăției dumitale. Gândește-te că nu e ăsta lucrul de căpetenie, sunt oameni săraci și foarte respectabili; sunt chiar boieri sărăciți și fete de generali care umblă pe stradă și vând ceva. Și binefăcătorul aduse o mulțime de exemple cunoscute în tot orașul.

Celălalt Nicolai Cusmici care stetea pe canapea nu părea de loc încrezut, puteai bănui că avea să fie cuminte. Intr'adevăr, nu și-a schimbat deloc traiul lui modest și regulat, iar Duminicile și le petrecea punând rânduială în socotelile sale. Dar chiar după puține săptămâni a băgat de seamă că risipește de necrezut. Am să mă mărginesc, gândi el. Se sculă mai devreme, se spălă mai puțin, își bău ceaiul în picioare, alergă la slujbă și se întoarse mult prea devreme. Peste tot economisea nițel timp. Dar Duminica nu găsi nimic din ce economisise. Atunci a înțeles că fusese păcălit. N'ași fi trebuit să schimb, își zise el. Cât nu-ți ține un an întreg! Dar ăsta, mărunțișul ăsta infam îl cheltuești, singur nu știi cum. Și a fost urâtă după amiaza în care a stat în colțul canapelei așteptând pe domnul cu blană de la care vroia să-și ceară timpul înapoi. Avea de gând să încuie ușa să nu-l lase să plece până n'o scoate timpul schimbat. In hârtii, să zicem de câte zece ani. Patru hârtii de zece ani și una de cinci, și restul să-l păstreze și să se ducă dracului. Da, era hotărât să-i dăruiască restul, doar ca să nu mai fie vorbă. Gata pe ceartă stetea în fundul canapelii și aștepta, dar domnul n'a venit. Și el, Nicolaie Cusmici, care cu câteva săptămâni în urmă se închipuise foarte ușor pe sine stând pe canapea, acum când stetea cu adevărat, nu putea să-și înfățișeze pe celălalt Nicolai Cusmici, pe cel cu blană și mărinimos. Dumnezeu știe ce se întâmplase cu el, pe semne că luaseră urma pungășiilor lui și puseseră mâna pe el. Sigur că nu-l nenorocise numai pe dânsul. Escroci de ăștia, lucrează în mare totdeauna.

S'a gândit că trebue să fie vre-o autoritate publică, un fel de bancă de timp, unde ar putea schimba măcar o parte din păcătoasele lui de secunde. Oricât, false nu erau. Nu auzise nici o dată de o astfel de instituție, dar desigur putea fi găsit așa ceva în cartea de adrese; la *T*, sau poate se chema „Banca de timp" și trebuia să cauți la *B*. Nu era exclusă nici litera *I*, căci pe semne era o instituție „Imperială"; asta ar fi corespuns importanței ei.

Mai târziu Nicolai Cusmici afirma totdeauna că nu băuse în acea seară de Duminică, deși, bine înțeles, era destul de deprimat. Era deci treaz de tot când s'au întâmplat următoarele, pe cât se poate spune ce s'a întâmplat. Poate că adormise nițel în colțul lui, asta se prea poate. Somnulețul acela la început l'a ușurat. M'am băgat între numere, încerca el să se liniștească. Ei, nu mă pricep la numere. Dar e evident că nu trebue să le dai prea mare importanță; ele sunt, cum am zice, o întocmire a stăpânirii, de dragul ordinii. Doar n'a văzut nimeni numere altfel decât pe hârtie. Era exclus să te întâlnești într'o societate cu un șeapte sau cu un douăzeci și cinci. Acolo ele nu existau. Și mai apoi, din zăpăceală numai se întâmplase acea unică confuzie: Bani și timp, parcă astea două nu le-ai putea deosebi. Lui Nicolai Cusmici i-a venit aproape să râdă. Tot era bine să-ți dai pe față singur tertipurile, și la timp, asta era principalul, la timp. Acum aveau să se schimbe lucrurile. Timpul, de, era lucru neplăcut. Dar nu-l privea doar numai pe el, și celorlalți le mergea la fel cum descoperise el, în secunde, chiar dacă n'o știau.

Nicolai Cusmici simțea o mică plăcere răutăcioasă. N'are decât — vroia el tocmai să gândească, dar în acea clipă se petrecu ceva ciudat. Ceva a început să-i sufle în față, să-i adie pe la urechi, îl simțea și pe mâini. A deschis ochii mari. Fereastra era închisă bine. Și cum stătea așa cu ochii căscați în odaia întunecoasă a început să înțeleagă că ce simțea acum era timpul adevărat care trecea. Le recunoaștea parcă toate micile secunde, toate la fel de încropite, una ca alta, dar iuți, iuți. Dumnezeu să știe ce aveau de gând. Și tocmai lui să i se întâmple asta, lui căruia ori ce fel de curent i se părea o insultă. De acum va trebui să stea așa și avea să tragă în felul ăsta toată viața. Prevedea toate nevralgiile câte i le va hărăzi curentul și furia îl scotea din fire. Sări în picioare, dar surprinderile nu se sfârșiseră. Și sub picioarele lui era ceva ca o mișcare, nu numai una, mai multe mișcări îmbinându-se ciudat în legănatul lor. Incremeni de spaimă: să fie pământul? De sigur, pământul era, căci doar se mișca. Fusese vorba de asta la școală dar numai în treacăt și mai târziu oamenii se făceau că n'o știu; nu se cuvenea să vorbești de asta. Dar acum, după ce devenise sensibil, a ajuns s'o simtă și pe asta. Oare o simțeau și ceilalți? Poate, dar nu o arătau. Pe semne că pe ei nu-i supăra deloc ca pe niște marinari. Dar Nicolai Cusmici era simțitor tocmai în privința asta, evita chiar tramvaiele. Umbla clătinându-se prin odaie ca pe-o punte de vapor și trebuia să se ție când cu stânga când cu dreapta. Din nenorocire și-a mai adus și ceva aminte despre poziția strâmbă a axei pământului. Nu, nu putea să rabde toate mișcările astea. I se făcea rău. Citise undeva că trebue să stai întins și să nu te miști. Și de atunci Nicolai Cusmici a stat întins.

Stetea întins și cu ochii închiși. Și câte odată, în zile mai puțin mobile oarecum, nu era prea rău. Și mai născocise încă ceva, de mare folos. Dacă spuneai o poezie, rar, cu aceiași intonație a rimelor, aveai ceva stabil la care te puteai uita, cu privirea interioară, bine înțeles. Mare noroc că știa toate poeziile acelea. Dar totdeauna îl interesase mult literatura. Un student care îl cunoștea de mult îmi spunea că Nicolai Cusmici nu se plângea de starea lui. Doar că cu vremea crescuse în el o admirație exagerată pentru cei ce umblau, asemenea studentului și suportau mișcarea pământului.

Tradus de I. D. G.

CURIER PLASTIC

■ In sălile Mozart s'a organizat o *expoziție a nudului*, cu lucrări alese, ca și anul trecut, la întâmplare.

Academii inexpresive sunt etalate alături de stilizări îndrăznețe și de încercări moderne.

Pentru cele câteva nume și lucrări bune, expoziția trebue totuși vizitată.

■ La Muzeul Toma Stelian se expun *estampe japoneze* din sec. XVIII și XIX, care aparțin d-lor dr. I. Cantacuzino și G. Oprescu.

Estampele au fost astfel grupate încât să ofere un tablou rezumativ al evoluției gravurii în lemn în timpul perioadelor ei mai însemnate.

Hokusai, Utamaro și Hiroshige sunt reprezentați prin opere caracteristice.

■ D-nele *Céline Emilian* și *Margareta Cossăceanu* expun tot aci o serie de lucrări cunoscute și din recentele expoziții personale.

Céline Emilian — **Domniță**

In deosebi d-na Céline Emilian se înfățișează mai complect, prin sculpturi și desene alese cu grijă. E o prezentare instructivă și convingătoare.

D-na Emilian și-a găsit forma definitivă de expresie.

■ In foyerul Teatrului Maria Ventura — o expoziție de *grafică modernă* (Steriadi, E. Petrașcu, R. Iosif, H. Teodoru).

■ In sala din str. Brezoianu 25 — d-na *Rodica Maniu*, aquarele.

■ La Mozart — *Dem. Iordache*.

■ Societatea artiștilor decoratori din Paris a luat inițiativa organizării unei *expoziții internaționale de artă modernă*.

Expoziția va avea loc în 1937 la Paris și va cuprinde pictură, sculptură, artă decorativă, arhitectură, etc..

Citiți „Biblioteca Dimineața"

Au apărut până acum 1500 numere, cuprinzând capodoperele literaturilor străine. Ultimele numere apărute: Fermina Marquaez, de Valery Larbaud, roman din viața liceenilor adolescenți; Munkyttan, de Selma Lagerlöf, roman din viața mistică a nordului; Transval, de Constantin Fedin, roman din vremea revoluției ruse; Fedra, de Racine; Ce-am văzut în Olanda, de Konya, memorial de călătorie. Atitudini critice, de Ion Sân Georgiu, cuprinzând interesante studii literare pentru elevi și studenți.

DUDUE, VREI SA DEVII CELEBRA ?

Vrei ca fotografia d-tale cea mai reușită să cadă sub ochii celor mai renumiți regisori și ai directorilor de teatre din Occident ?

Trimete-o imediat excelentei publicațiun

„MAGAZINUL"

care o va reproduce în mod absolut gratuit și astfel imaginea d-tale va fi admirată în toată lumea.

Expediază încă azi fotografia și în numărul viitor va apare.

„MAGAZINUL"

se găsește de vânzare pretutindeni și prețul unui exemplar, un elegant volum de 100 pagini, tipărit pe hârtie cretă — este de 30 lei.

Caleidoscop intelectual

Goethe n'a cunoscut dragostea

N'a lipsit oare ceva lui Goethe, acel ceva care distinge pe Dante, pe Michel Angelo, Shakespeare, Pascal, acel strigăt al ființei către divin, acea chemare supremă și acel dar al întregii ființe — care toate împreună poartă acelaș nume: dragostea?

Ultimii săi biografi, Emil Ludwig, Robert d'Harcourt, lasă să se întrevadă acest lucru, chiar dacă nu-l afirmă cu precizie.

Femeile îi împovărează viața și el povestește cu dragă inimă toate succesele. N'are nimic de ascuns.

„Marile pasiuni, — scrie el, — în „Afinități elective" sunt boli incurabile".

Goethe avea groază de boală, de aceea sănătatea-l preocupa în cea mai mare măsură .Ori de câte ori era amenințat de o mare pasiune, — fugea !

Fuge — la Leipzig și la Strasburg — din calea Keate-ei și Fredericăi, de teama unei legături nedorite.

Se retrage deasemeni din calea Lotte-ei, pe care n'a reușit s'o despartă de logodnicul ei, după ce s'a înarmat cu elementele esențiale unei dragoste incomplecte, care i-au servit pentru a scrie mai târziu „Werther".

Acelaș procedeu are cu Maxe Laroche și cu Charlota de Stein, când aceasta-i cedează brusc după un refuz foarte îndelungat. Charlota e cu nouă ani mai mare decât Goethe, care e în vârstă de treizeci și unu de ani. Goethe o așteptase prea mult ca să nu-i fie teamă de o decepție.

Astfel pleacă el în Italia, la Roma — care-l va influența mult.

„Nu sunt totdeauna pregătit pentru sentimentele mari, — scrie el, — și totuși fără ele existența mea e efemeră".

Vrea să le încerce; nu vrea însă să le fie sclav. El le oprește sau le schimbă cursul atunci când riscă să fie prins.

Fuge și din fața Christinei Vulpius, amanta lui timp de optsprezece ani, căsătorindu-se cu dânsa.

„Vom continua dragostea noastră, — scrie el, — și ne vom organiza existența cât mai bine, așa ca să trăim conform gustului nostru, fără să ne pese de ceilalți".

Ceiace înseamnă că simțea nevoia unei vieți calme și ordonate.

La șasezeci de ani, intact ca sănătate și corp, sigur de el, consimte să devie favoritul femeilor. Aceasta e epoca succeselor sale. Lumea cosmopolită îl înconjură pentru gloria sa, iar femeile pentru a capta această glorie. El se lasă iubit cu acea superioritate pe care femeile consimt s'o recunoască în dorul lor de devotament.

Goethe scrie în 1811 lui Riemer (avea șasezeci și doi de ani):

„Sentimentul care însuflețește cele două sexe în atracția lor e cruzimea ingratitudinii și nevoia de a chinui la femee".

Care din amantele sale putea să-i inspire aceste reflecții?

Necesitatea de a chinui? Dar oare nu pricepuse că nu era nimic decât exces de dragoste? Dar tocmai excesul acesta-l exaspera.

Iată povestirea întâlnirii sale cu trecutul. Pasajul e din Harcourt:

„In 1816, Klara Kestner împreună cu mama ei Charlotta, întâlnesc pe Goethe la Weimar.

Charlota e femeia pe care o adorase cu patruzeci și cinci de ani în urmă, atunci când se numea încă Charlota Buff. Wetzlar, Werther — un întreg trecut idilic ar fi trebuit să-i încălzească inima.

Și totuși nimic nu trădează emoția în politeța severă a bătrânului.

Cele două femei sunt complect decepționate.

„Tot ceiace spunea, — scrie Klara, — era așa de banal, așa de obișnuit, încât ar fi ridicol să mai repet. Nici un cuvânt din cele pronunțate nu-i veneau din inimă și nici măcar din spiritul său excepțional.

Politeța sa față de mamă-mea și de toți ceilalți — era aceea a unui șambelan."

La moartea Christinei Vulpius, care optsprezece ani îi fusese amantă și alți zece soție, Goethe-și notează în carnet :

„Noapte liniștită. Mă simt ceva mai bine. Se apropie sfârșitul soției mele. Supremă și groaznică luptă a organismului ei. S'a stins la ora douăsprezece. In mine și'n jur gol și tăcere mormântală.

Intrarea triumfală în oraș a principeselor Ida și Bernhard. Mayer și Riemer au venit să mă vadă. Seara, luminație în oraș. Soția mea e transportată la morgă. Eu am stat toată ziua în pat".....

Goethe tocmai citea ziarele, când pe sub ferestre trecea convoiul mortuar al Charlotei de Stein.

De sigur Goethe se cruța. El dădea morții locul cuvenit și nu-i permitea să-i împiedece viața. Iși apără geniul împotriva necazurilor zilnice, contra intrușilor, politicii, contra celor ce-l împiedecau în activitatea lui.

Dar s'a ferit și de dragoste. El nu s'a dat nimănui; s'a păstrat numai pentru sine.

De aici poate geniul care e numai lumină, nu flacăre, care luminează și nu arde ca geniul unui Dante, Beethoven, Pascal, care-au vrut să devoreze Dumnezeirea.

HENRY BORDEAUX

„Hoții" de... Verdi

Radio Berlin a emis de curând o operă prea puțin cunoscută a lui Verdi, anume „I Masnadieri", care nu e altceva decât transpunerea în muzică a piesei „Hoții" de Schiller.

Premiera acestei opere a avut loc în Iulie 1847 la Londra, în prezența regelui Angliei și a compozitorului.

Opera aceasta a rămas până acum puțin cunoscută din cauza nepotrivirii dintre caracterul german al dramei lui Schiller și muzica italiană, neopotrivire care nu putea să placă în epoca în care Wagner își compunea el însuși muzica și libretul, care astfel se armonizau în chip desăvârșit. Masnadieri n'are maturitatea atinsă de Verdi în „Aida"; e o operă a tinereței, străbătută de entuziasmul fierbinte, dar neexperimentat, al începătorului; se aude parcă o prevestire a motivelor care ne vor încânta în „Traviata". Corurile ocupă un loc proeminent și sunt însuflețite de ritmul caracteristic lui Verdi.

Caracterul piesei este cu totul diferit de cel inițial, german; toate personagiile sunt italienizate, așa că nu ne mai gândim la Schiller, ci avem impresia unei alte drame cu acelaș subiect, scrisă de Verdi.

Goethe și alchimismul

Printre oamenii de care s'a ocupat Goethe e și un oarecare Beireis, fost profesor de medicină și un om extrem de original. Intre alte manii avea și patima rarităților: își alcătuise un muzeu particular, celebru pe vremea aceia. Și cum contimporanii se mirau de unde lua Beireis bănetul cu care-și plătea raritățile, acesta a răspândit zvonul că descoperise piatra filozofală și că făcea oricât aur vrea. Făcuse în adevăr o descoperire, anume a indigoului, cu care câștiga sume enorme, fiindcă știa să-l țină secret.

Intre raritățile acestui original, era celebra rață automată a mecanicului genial Vaucanson; rața dădea din aripi, măcăia și mânca iarbă, exact ca o pasăre vie. Sute de gură-cască se adunau s'o vadă mâncând, căci talentele ei nu se sfârșeau aici. Ca orice rață care se respectă, își mistuia iarba și... nu suferea niciodată de constipație; privitorii aveau toate motivele să constate că stomacul ei funcționa ireproșabil.

La moartea lui Beireis, automatul fu aruncat într'un pod cu vechituri, Goethe aflând despre aceasta, veni să cerceteze raritățile, dar găsi automatul stricat, cu roțile și arcurile ruginite.

După moartea lui Beireis, i se descoperi curând adevăratul izvor al bogăției, totuși faima lui de alchimist i-a supraviețuit mult timp, și mulți regretau că și-a luat taina cu el în mormânt!

„Soacra pierdută"

Nu e un titlu de film, ci obiectul unui proces original, desbătut de curând la Paris.

Acum vre-o 15 ani un mic comerciant și-a ars soacra la crematoriu, predându-i cenușa la Père Lachaise, unde se țin într'o sală specială asemenea urne. Ca orice francez care se respectă, și-a cumpărat la bătrânețe o căsuță la țară, iar în grădină și-a construit un mausoleu, unde să fie îngropat la moarte și unde deocamdată voia să-și aducă și soacra.

Petiția către cimitirul Père Lachaise a rămas multă vreme nerezolvată, până când i s'a mărturisit iubitorului ginere că urna se rătăcise. De aci, proces, ginerele cerând 30.000 franci daune pentru că soacra lui avea pentru el un *pretium affectionis*.

Citind această știre, nu știi de ce să te miri întâi: de dragostea cea mare a ginerelui sau de naivitatea instituției care mărturisește că a pierdut urna, când putea să elibereze oricare alta; cine poate deosebi cenușa unei soacre de a alteia?

Bineînțeles, procesul a fost amânat, urmând ca experții să evalueze prețul soacrei pierdute. Rămâne de văzut cine va fi ales expert în materia aceasta.

A APĂRUT

FUNDĂTURA CIMITIRULUI No. 13

ROMAN — de TUDOR TEODORESCU-BRANIȘTE

Desene de I. Anestin

Romanul vieții de mahala, cu comicul și tragicul ei.

Ed. „ADEVERUL" 50 LEI

CITIȚI AZI:

LECTURA No. 378

FLOAREA LITERATURILOR STRAINE

R. G. BINDING

DAR IUBIREA MEA NU MOARE !..

Lei 5, Scrierea complectă la chioșcari și librari.

Un Schit şi un Călugăr

Când profeţii mincinoşi ai altarelor, cu monopol şi ştat, şi arhiereii bugetului de îngrăşare au parcurs victorioşi ierarhiile bisericeşti, începe să li se pară că ei lipsesc dela conducerea lumii. Ceiace se cheamă credinţă şi este în fond ipocrizie şi falsificare, se coroborează cu politică manifestată agresiv. Statul teocratic înfumurează şi azi fantezia câte unui ţârcovnic şi constituie o ridiculă speranţă pentru câţiva episcopi orgolioşi, incapabili să găsească o activitate înlăuntrul frumoaselor datorii preoţeşti. Neputând să fie nişte buni tovarăşi de drum prin viscolul vieţii şi neştiind să devie nişte sfătuitori, ei vagabondează cu mintea nărăvită să stăpânească paracliserii şi babele dela lumânări. Ambiţiunile de vetustate puerilă a vicioşilor cu barbă reglementară, degenerată după război până la barbişon şi ţăcălie, au căpătat surcele bune să le înflăcăreze şi chibrituri, dela o autonomie acordată Bisericii acum câţiva ani, odată cu o zestre episcopească nemeritată de absenţa constantă a clerului zis superior din viaţa poporului românesc. I s'au dat poporului popi cu cârjă milionari, în vreme ce i se luau leacurile şi îngrijirea medicală, prin sărăcirea Eforiilor spitaliceşti. Cearşafurile şi vata bolnavilor, schimbate pe bani, au fost trecute abdomenelor cu tiară, ca să fie tezaurizate de sterila lor foame de aur şi de cârnaţi. Unul din abdomenele vertebrate ale Bisericii şi cel mai mare în treaptă peste toate, n'a dat drumul unui venit de 2 milioane anual, suplimentar la multiplele lui salarii, nejustificate de însuşiri, decât atunci când Guvernul şi Parlamentul i-au retezat organul, de care s'a slujit ca să apuce şi să soarbă. Toate aluziile şi repetatele delicate insistenţe — lăsaseră surd acest pântec, care se numeşte pe ardeleneşte foale.

Acum, când au de toate şi mult mai mult decât le-a trebuit, stomacele de pură şi simplă digestie, secreţie şi evacuare, sunt prada dispepsiei politice şi gazele îşi caută o ieşire prin mădularele de sus. Ele visează un clericalism desuet, căruia nu i-a putut face faţă nici o calitate de cler suplu, inteligent şi adaptabil, de soiul francez — aliată cu o aristocraţie, bogată în acte şi încercată. In ţările ortodoxe, aşa numite pentru că smerenia clerului lor a conceput mândria şi sminteala că se închină *mai* drept decât vecinul, călugăr matematician şi doftor de leproşi, fătul moral politic al ierarhiei a culminat în tipul Rasputin, împuşcat de Iusupof. Şi după atari ciuperci şi eminenţe canceroase, care, dacă izbutesc, indică falimentul, a venit mătura cu sânge şi puturoşii a revoluţiei.

Când vor încerca şi popii noştri, rostiţi în individualităţi de rând, n'are să fie o revoluţie — tonul e altul — ci o radere generală, din care nu vor mai rămâne nici ţăcăliile şi mustăţile actuale.

Alături şi spre ruşinea acestui gen de popi nuli, ba în mijlocul lor, trăiesc cuvioşii adevăraţi, rămaşi în chinovii mici, din timpuri, şi care se găsesc în luptă cu episcopatul şi cu întregul cler politicastru. Ne-am mai silit la răstimpuri să concentrăm luarea aminte a oamenilor de ispravă asupra acestor blânzi şi stăruitori ai operei lor, inspirată dela Vasilie cel Mare. E vorba de monahi, de acei singuratici şi tăcuţi, a cărora regulă de viaţă consistă în rugăciunile pentru oamenii lipsiţi de rugăciuni. Sculaţi în mijlocul nopţii, pe când oraşul şi-a pierdut zgomotul şi au obosit în el şi teatrele şi muzica şi dansul, ei priveghiază.

De când Mitropolia şi-a pierdut caracterul, moştenit până la război dela Brâncoveanu, şi a devenit un birou de contabilitate şi o duhovnicească zarafie, călugării fiind sistematic alungaţi din zidurile bătrânilor mitropoliţi, arhimandriţi, protosingheli, ierodiaconi, schivnici şi fraţi, ca de altfel din toate aşezămintele arhiereşti şi domneşti din ţara veche, deşteptată la surogate şi hibridităţi — autoritatea bisericească dreaptă s'a refugiat într'un schit. In Bucureştii neteziţi cu maşina de călcat şi frizaţi cu cleştele cald al bărbierului şi peruchierului popesc, este un schit, cunoscut oamenilor încovoiaţi şi cu totul ignorat de oamenii monumentali; un schit călugăresc, strict călugăresc, după tipicul secular, zidit de familia Darvary, ai căreia urmaşi păstrează din răsputeri fiinţa unei chinovii, stil Sfântul Munte, împotriva asaltului şi cotropirii episcopeşti.

Am sfătui pe Bucureştenii care-şi văd an de an stricate vechile frumuseţi de frumuseţile noi, să viziteze umbra clară şi teritoriul în afară de veac şi de moment, al Schitului Icoana. Acolo viaţa monastică este cum era pe vremuri în mânăstirile celelalte, împovărate de duşmăniile ierarhice şi reduse la ruină. O slujbă ca acum o mie de ani, jumătate cântată, jumătate tărăgănată şi şoptită, se repetă zilnic în biserica schitului. Liturghia, vecernia, utrenia, au rămas intacte. Psaltichia e molcomă şi lipsită de acel Rigoletto caprin, obscen introdusă în cult, de preoţii teologi ignoranţi, ireverenţioşi şi vulgari. Molitvele sunt citite cu sfioasă reculegere. Politeţa catifelată a călugărilor îmbie şi predispune. Intr'o chilie mai mare, monahii care servesc altarul schitului, prânzesc laolaltă, ca în icoane, după legea mânăstirească. Şi mai marele lor e părintele Arhimandrit Ciomandra, călugăr adevărat, preot adevărat, gingaş ca o floare de leandru şi cuviincios ca o domnişoară de 7 ani şi ca o ciută, care se adapă noaptea la lună, ca să nu o sperie şoimii. Vedeţi-l pe Arhimandrit şi vorbiţi cu inima lui binevoitoare.

N'am putea să nu pomenim de alt monah, Arhimandritul Atanasie Popescu, care prigonit de episcopi, pentrucă puterea şi lumina ochilor lui, erau o mustrare înţeleasă de ei, a găsit sălaş la cel mai bătrân dar şi cel mai curat dintre episcopii ceasului de faţă, P. S. Ciorogaru, totuş un Ardelean. In colaborare cu bunele însufleţiri ale episcopulu Oradei, Arhimandritul Atanasie, a ridicat din nimic şi cu nimic, o mânăstire, în Bihor, pe locul de unde răsare, ciudatul izvor cu izbucniri şi retrageri alternative, al onomatopeicului Izbuc. Alergând pe toate drumurile şi nedrumurile ţării, Popa Atanasie, adunând cu ţîrîita şi mai mult neplăceri şi scârbe decât danii, a realizat din visul lui o mânăstire nouă, într'un timp când nu se mai zidesc mânăstiri — o părticică: primele cinci chilii pentru o chinovie în miniatură. Dacă nu ne înşelăm sau dacă, mai bine zis, nu suntem indiscreţi, mânăstirea viitoare a Izbucului, are un ctitor şi în persoana d-lui Prof. Mehedinţi...

Când întâlniţi pe acel preot înalt şi zvelt, bălan, cu ochii ca peruseaua, osteniţi de neodihnă, un preot care fuge prin toate judeţele şi se întoarce cu traista mai mult goală acasă, unde lucrează meşterii la mânăstirea lui acela e Arhimandritul Atanasie.

Puneţi-i în mâna binecuvântată, un ban pentru Izbuc.

T. ARGHEZI

PLASTICA

Mozaicul, care a dat una dintre epocile de bogăţie şi strălucire deosebită ale materialului plastic, durează până'n secolul al XV-lea, când, din pricina crizei, pictura costisitoare a mozaicului e înlocuită cu fresca.

In Bizanţ, pe vremea Paleologilor, fresca se impune şi deţine un rol important în decorarea monumentelor religioase.

Trecerea dela mozaic la frescă a determinat reducerea materialului la o paletă de câteva tonuri, a căror trăinicie în mortar e netăgăduită, dar care nu rezistă aproape deloc în aer liber.

Lipsa de cercetări ştiinţifice care să lămurească şi să determine fixajul culorilor în mediul calcaros, a dat naştere unor încercări bazate mai mult pe hazard.

Astăzi, când analizăm cu atenţie aceste vechi încercări de frescă, putem observa că în interior, unde s'au păstrat mai bine, culorile prezintă un aspect de prudi-

C. Ionescu-Paşcanu **Fuga în Egipt**

tate, în contrast cu fineţa şi preţiozitatea obţinută în decursul vremii prin alterarea firească a frescei expuse la intemperii.

* * *

Arta creştină a avut două epoci caracteristice : prima — din secolul al IV-lea până 'n secolul al VI-lea, care suferă influenţa covârşitoare a artei greceşti şi a celei romane; a doua — din secolul al X-lea până la sfârşitul secolului al XII-lea, când toată forţa artei creştine se concentrează în Bizanţ, de unde trece apoi la Veneţia, la Palermo, la Kiev şi în Caucaz.

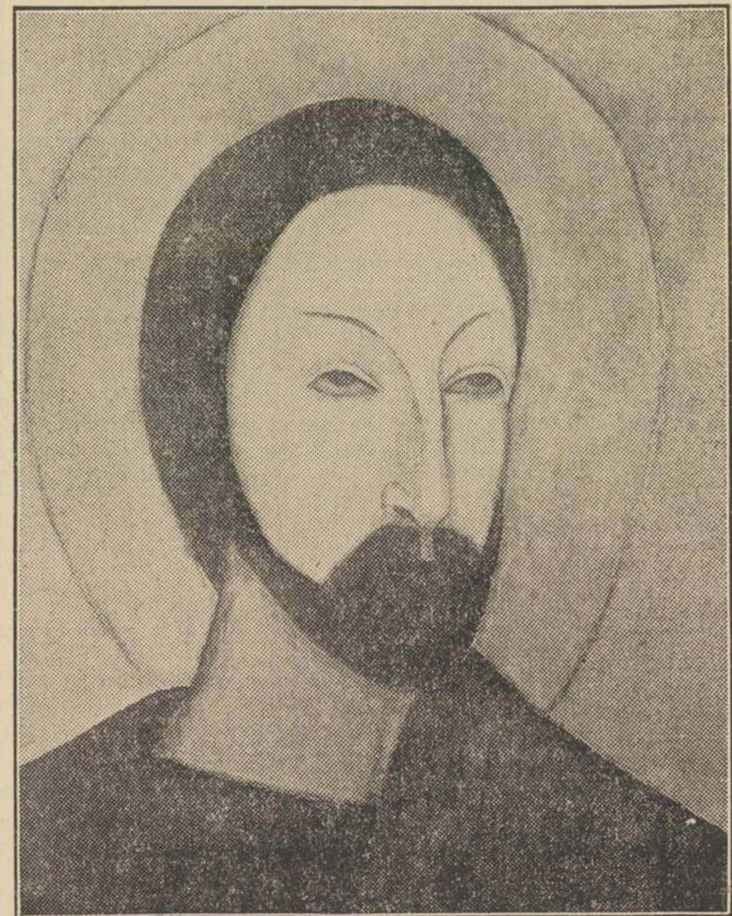
In epoca aceasta din urmă, fresca se înoeşte printr'o bogată influenţă a artei orientale. Dela Persani, utilizează vestmintele metalice, tapiseria şi mozaicurile; de la Egipteni — fondul de aur, încrustaţiile în ivoriu, marmorele preţioase, mozaicurile de smalţ şi reliefurile colorate.

In general, fresca are un caracter bine definit de pictură arhitecturală, prin ritmul liniei şi construcţia formelor, prin decorativul simplu al planurilor şi prin armonia culorii.

Materia frescei se deosebeşte cu desăvârşire de a tuturor celorlalte genuri de pictură, prin transparenţa ce o dă grenul silicios care face priză împreună cu varul la care se încorporează culoarea de apă.

Mortarul (alcătuit din var şi nisip) dă, după priză, o piatră calcaroasă, slabă, al cărei caracter organoliptic este grăunţos şi spongios.

De aci, farmecul şi prospeţimea materiei.

C. Ionescu-Paşcanu **Iisus**

Meşterii mediocri din epocile de decadenţă ale frescei n'au înţeles această calitate şi au făcut o frescă cu aspect de pictură în ulei sau tempera, astupând porii, înlăturând transparenţa, practicând o tehnică inferioară şi oferind astfel impresia că pereţii sunt acoperiţi cu cocă.

Din secolul al XII-lea şi până azi, procedeele şi tehnica frescei au rămas aceleaşi.

In timpul din urmă s'au făcut unele încercări neizbutite de pictură în caseină, encaustică etc.

Abia în epoca noastră se încearcă revoluţionarea acestor procedee şi una din metodele nouă care au atras atenţiunea specialiştilor este invenţia pictorului şi chimistului român C. Ionescu-Paşcanu.

Pornite pe o bază ştiinţifică, cercetările d-lui Paşcanu au dus la înlăturarea tuturor inconvenientelor vechilor procedee de frescă.

Artistul a creat o nouă compoziţie de mortar, care aderă la orice material — cărămidă, tencuială, piatră, lemn, pânză, carton — dând culorilor puterea de a trăi în acest mortar fără nici un pericol de alterare, îmbogăţind paleta şi înlesnind totodată noui încercări.

C. Ionescu-Paşcanu **Trădarea lui Iuda**

S'a înlăturat astfel hazardul procedeelor existente, metoda aceasta îngăduind o mai sigură alegere şi fixare a nuanţelor.

Fresca d-lui Paşcanu poate fi executată atât pe mortar ud cât şi pe mortar uscat, dând aceleaşi rezultate. Culorile special preparate şi amestecate cu apă se aplică pe mortar şi dau o frescă rezistentă care nu se mai şterge. Deasemeni, culorile pot fi preparate cu o soluţie (medium), obţinându-se o frescă rezistentă la toate intemperiile.

Invenţia d-lui Paşcanu are marele avantaj că oferă o durabilitate superioară, îngădue studii speciale, se lu-

C. Ionescu-Paşcanu **Madonă**

crează cu mai multă uşurinţă şi dă artistului posibilitatea să pună tonul simţit, să sensibilizeze materia în toată puterea ei de exprimare.

H. BLAZIAN

Toma Necredinciosul

— Omagiu —

Simţeai şi'n tine pătrunzând aroma...
Dar tu tot n'ai crezut, părinte Toma,
Intr'o minune mare şi unică,
Decât atunci când tu, pe palma mică
Ai pipăit un semn ca de alică;
Decât atunci, când asprul hârşâit
Al mâinii tale de pescar muncit
Ţi l-ai trecut pe mâna Lui de floare;
Decât atunci când apăsând mai tare
Te'ncredinţai că locul tot mai doare.
Şi dacă drept în Biblie-am citit,
Tu eşti aci puţin dispreţuit
Că degetul l-ai pus atunci pe rană.
De fapta ta — mâhnit clipind din geană —
Iisus rosti adânca lui dojană.
Dar cine-avu urechi de auzit,
Să înţeleagă că cel mai cinstit
Din ucenicii lui plini de sfială
A fost acela care, cu'ndrăsneală,
Şi-a dat pe faţă greaua îndoială?
Dar cine-avu urechi de auzit,
Când graiul lui fu astfel tălmăcit.
Au nu ştia Iisus când îi vedea,
Pe fiecare pocăit cum sta,
Că nimeni dintre dânşii nu credea?
De ce atunci când tu ai pipăit
Cu toţii'n jurul tău s'au îmbulzit?
Au nu ştia Iisus că omu-i rău,
Şi-ascuns în lut — ori cât ar fi de greu —
Il cercetează şi pe Dumnezeu?
Părinte Toma, tu cel mai cinstit
Şi de evanghelişti nedreptăţit,
De n'ai fi fost tu, singurul să-i spui,
Să pipăi aspru semnele de cui ,
Ei nu credeau în Invierea Lui !
De n'ar fi fost cuvântul răspicat,
Nici până azi El n'ar fi înviat...
Vai nouă, cei din vremile de fiere,
Ce dureroasă-ar fi orice durere
De n'am mai crede azi în înviere!...

TUDOR MAINESCU

Răspuns la o recensie

In „Adevĕrul Literar" de Duminică 20 Martie 1932 la pag. 3 un autor anonim publică articolul intitulat: „Un plagiat, Arheologia biblică de Dr. Vasile Tarnavschi" în care caută să arate că Arheologia biblică compusă de mine ar fi un plagiat făcut după Arheologia biblică în limba latină de Dr. F. K. Kortleitner, şi în scopul acesta citează trei locuri din Arheologia acestuia, punându-le în paralelă cu locurile respective din Arheologia mea. Ce e drept, în două locuri traducerea e evidentă, însă locul al treilea (K. p. 240 T. p. 649) nici decum nu justifică părerea autorului anonim că ar fi o traducere literală, ci numai o simplă utilizare. Ce priveşte traducerea literală a locurilor celor dintâiu precum şi asemănarea mare a altor locuri din Arh. mea cu locurile de materii similare ale Arh. lui K., să nu se treacă cu vederea faptul că, tratând despre antichităţile sociale ale Ebreilor care cele mai multe sunt scoase din Sf. Scriptură, aproape toate operele de Arh. bibl. vădesc o mare asemănare întreolaltă în expunerea antichităţilor acestora, dat fiind că trebue să le descrie astfel cum sunt expuse în Sf. Scriptură. Spre dovadă servesc locurile paralele scoase din unele opere de Arh. ce urmează.

Benzinger Hebr. Arh. ed III 272: Die beiden Frauen Iakobs erklären (Ca 31, 16) dass eigentlich von Rechtswegen der Reichtum ihres Vaters ihnen und ihren Kindern gehören würde. Das israelitische Recht kennt weder ein Erbrecht der Tochter noch die freie Verfügung der Frau über ihr eingebrachtes Gut und dessen Vererbung auf ihre eigenen Kinder, wohl aber regelt das babylonische Erbrecht diese Frage (Cod. Hamm. 162. 167. 171).	*Kortleitner* 756 : Uxores patriarchae Iacob, Rahel et Lea ipso iure divitias patris sui suas sourumque liberorum esse affirmant (Gn. 31, 14, 16). Iuri quidem Mosaico et hereditas et uxoris potestas res privatas suis liberis hereditate relinquendi alienae sunt Babyloniorum autem iure hereditario eae res ad normam diriguntur § 162, 167, 171.
Benz 117: In hochzeitlichem Schmucke von seinen Freunden und Verwandten begleitet, holte der Bräutigam die Braut am Abend des Hochzeitstages ab, mit lautem Jubelruf geleitete die Schaar der Gäste die festlich geschmückte, die von den Gespielinnen begleitet wurde im Hause des Bräutigams.	*Kortl.* 560: Circa vesperam vel nocte imminente domo egressus festivo apparatu et adulescentibus eiusdem aetatis stipatus ad domum sponsae accedebat eamque virginibus sodalibus cinctam resonantibus canticis et musicis instrumentis in domum suam deducebat.
Benz: Dass Syrien im 16 Jahrhundert v. Chr. das babylonische Gewichtssystem gebrauchte, geht daraus mit Sicherheit hervor, dass die Tribute, welche die Pharaonen in Syrien erheben nach babylonischem Mass berechnet sind.	*Kortl.* 650: Iam sexto decimo a. Ch. n. saeculo in Syria pondus Babyloniorum usurpabatur. Quod inde apparet, quod tributa quae Pharaonibus a Syria redibant ex ponderis Babylonii ratione computata sunt.
Keil, Handbuch der bibl. Arh. ed. II 90: Im Allerheiligsten stand die Bundeslade mit dem Gnadenthrone, im Heiligen vor dem Vorhange in der Mitte der Rauchopferaltar, gegen Süden der Leuchter und gegen Norden der Tisch für die Schaubrode, im Vorhofe der Brandopferaltar und das Waschbecken in gerader Richtung vor dem Eingange in die Wohnung, so dass das Waschbecken zwischen dem Brandopferaltar und der Wohnung seinen Platz erhielt.	*Künzler,* Die bibl Altertümer ed. 7.33: Im Allerheiligsten stand die Bundeslade mit dem Gnadenthrone, im Heiligen unmittelbar vor dem inneren Vorhang in der Mitte der Rauchopferaltar und weiter nach vorne an der südlichen Wand des Heiligen der goldene Leuchter und ihm gegenüber an der nördlichen Wand der Schaubrottisch. Im Vorhof stand vor dem Eingange der Stiftshütte natürlich in einiger Entfernung der Brandopferaltar und zwischen diesem und der Stiftshütte etwas seitwärts das kupferne Waschbecken.
Keil 550: Zum Familienbestand eines Hauses gehören Dienstboten und sonstige Hausgenossen.	*Künzler* 356 : Zum Bestande eines grösseren Hauswesens gehörten Leibeigene, Sklaven und andere Hausgenossen von abhängiger Stellung.
Keil 557: Ein Hauptzug der israelitischen Geselligkeit bildete endlich die im ganzen Altertume und noch heutigen Tages bei den Arabern in hohem Grade gepflegte Gastfreundschaft.	*Künzler* 361: Gastfreundschaft ist im ganzen Altertume verbreitete und noch im Orient besonders unter den Beduinen eifrigst geübte Tugend.
Keil 90: Die Bundeslade oder Lade des Zeugnisses war ein Kasten aus Akazienholz, 2 1/2 Ellen lang, 1 1/2 E. breit und ebenso hoch, in und auswendig mit Gold überzogen, mit einem um alle vier Seiten sich herrumziehenden, goldenen Kranze geschmückt und an den Eckstücken oder Füssen zu beiden Seiten mit goldenen Ringen versehen durch welche vergoldete Tragstangen gesteckt wurden.	*Onciul* 403: Chivotul legii sau sicriul mărturiei, un sicriu de lemn de acaţie de 2 1/2 coţi de lung, de 1 1/2 de lat şi tot atâta de înalt, pe din lăuntru şi pe din afară îmbrăcat în aur, pe împrejur cu o cunună. Ca ambele altare şi masa pânilor feţei aşa avea şi sicriul legii pe laturile lungimii câte două verigi de aur prin cari erau petrecute două rude aurite.
Keil 594: In der nächsten Folgezeit machten zwar die Israeliten in den mechanischen Künsten keine Fortschritte, sondern während der Kämpfe der Richterzeit eher Rückschritte und gerieten zuletzt so unter den Druck der Philister, dass kein	*Onciul* 176: In timpurile următoare, după ce adecă se aşezaseră în Cannan, nu numai că nu făcură nici un progres, dar din cauza necontenitelor lupte pe timpul judecătorilor uitară şi cele ce ştiură mai înainte aşa încât în toată ţara nu se afla nici un faur

(Continuare in pag. IV-a)

Schmied mehr im Lande zu finden war und ganz Israel zu den Philistern gehen musste, um dort seine Ackergeräte und Werkzeuge zu schärfen.

de fer şi întregul Israel era necesitat pe timpul aratului de a merge la Filistrei spre a-şi ascuţi ferele.

Vede ori şi cine cum autorii de Arheologii, manualele didactice, fără să se refere unul la altul, spun aceleaşi lucruri aproape cu aceleaşi cuvinte.

Este şi un neadevăr dacă autorul anonim mai afirmă că orice capitol, orice paragraf îşi găseşte corespondentul în latineşte. Această afirmare a mea o sprijinesc pe următoarele: Prima secţiune din Arh. mea pag. 52-115 tratează despre ţara Palestinei şi locuitorii ei. Despre aceste materii K nu face nici o menţiune.

Apoi § 13 al Arh. mele intitulat: Literatura Arh. biblice e compus în mod sistematic după direcţiile diferite în Teologie, pe când la K se află numai o înşirare simplă a operelor de Arh. Aceasta priveşte şi paragraful 10 al. Arh. mele care tratează despre literatura rabinică.

Trecând la partea a doua a Arh. mele articolul despre îmbrăcăminte (Arh. mea 128 sq.) diferă foarte mult de acelaş art. la K (464 sq). Tot aşa e cazul cu art. următor (Arh. mea 144) ce tratează despre agricultură (K. 497) precum şi cu art. IV ce tratează despre comerţ (Arh. mea 159 K. 530). Deasemenea şi secţiunea ce tratează despre măsuri, greutăţi şi bani (Arh. mea 164) e cu totul diferită de secţiunea de aceeaş materie la K. 643-650. Tot aşa în partea aceasta se află § 58 (Arh. mea 180) care tratează despre starea socială a femeii la Ebrei care chestiune nu e tratată la K. Şi articolul privitor la viaţa socială (Arh. mea 192) nu e nici decum o reproducere a artic. resp. din K. (587).

In partea a treia a Arh. mele (p. 253) într'un paragraf special se arată importanţa profetismului pentru statul teocratic, ceiace K o face numai în treacăt la p. 715. La pag. 390 a Arh. mele paragraful intitulat: „Caracterul general al dreptului penal" precum şi paragraful: Despre crimele contra legilor fundamentale ale teocraţiei şi naturii (Arh. mea 317) nu se află la K. Intr'un paragraf special intitulat: Pedepsa răstignirii (Arh. mea 314) se descrie aceasta mai de aproape, fiind o chestiune importantă pentru creştini. Iar paragrafele următoare ale Arh. mele cari tratează despre crimele contra persoanei şi vieţii, apoi despre crimele contra averii, paragrafele despre dreptul aprticular (§ 100 Arh. mea 330), despre dreptul personal (§ 101 Arh. mea 331), despre sacrificiul zelotipiei, despre divorţ, despre dreptul imprumutului, dreptul moştenirii (Arh. mea 350) apoi dreptul internaţional şi chestiunile militare (Arh. mea 352-370) sunt expuse în genere altfel decât la K.

In partea a patra a Arh. mele (pag. 393-457) unde e vorba despre locurile de cult, atât descrierea cortului mărturiei cât şi a templului lui Solomon, Zerubabel şi Irod cel M. în afară de chestiunile privitoare la lăzile sfinte şi chipurile Kerubimilor întrebuinţate la popoarele păgâne, este altfel făcută decum la K. Deasemenea şi secţiunea care tratează despre personalul cultului (Arh. mea 457-517) e tratată din alte puncte de vedere decum la K. (139 sq.).

La pag. 517 a Arh. mele se arată originea şi însemnarea sacrificiilor, despre care chestiune K nu aminteşte nimic. La pag. 683 a Arh. m. articolul despre partidele religios-politice, pe cari K. pe nedrept le numeşte *secte* este altfel alcătuit decum la K. Apoi să se compare şi paragrafele dela începutul Arh. mele, cele la începutul părţii a doua şi a treia care deasemenea sunt altfel tratate decum la K.

Cum însă, ce priveşte mai cu seamă antichităţile sfinte, K. face un studiu comparat între instituţiunile sfinte ale Ebreilor şi cele ale păgânilor, în lipsa altor isvoare eu am fost necesitat să utilizez mai adeseori cartea lui K., ba chiar să traduc multe locuri cuvânt cu cuvânt. De aceia nu numai în prefaţă am notat că pe lângă alţi autori am utilizat şi pe K., ci la locurile mai mari am notat aceasta şi în notele subliniare precum la pag. 294 şi 683. Oare faptul că în aceste note subliniare la pag. 239 mă refer şi la Dr. Babeş şi la pag. 315 la Onciul constitue deasemenea dovadă că am plagiat pe K.?

O deosebire între Arh. mea şi cea a lui K. există şi în privinţa formală, deoarece Arh. mea e împărţită în părţi, secţiuni, capitole, articole şi paragrafe, pecând la K. există numai o împărţire în părţi, capitole şi secţiuni mai mari însemnate cu cifre romane şi apoi subsecţiuni indicate cu cifre arabe, iar o împărţire în paragrafe nu există.

Lând în considerare toate aceste momente, lucrarea mea în întregimea ei, nu se poate considera deci ca o traducere literală cu atât mai puţin ca un plagiat, ci în general atât cu privire la cuprins cât şi sistem ea este o lucrare originală.

Această rectificare aş putea-o încheia şi cu cuvintele că criticul anonim, cum „a fost îndemnat de Satana a-şi comanda cartea Kortleitner" — ceiace o mărturiseşte însuş — aşa, se pare, că, condus de acelaş spirit a făcut şi „aprecierile sale" şi nici decum sine ira et studio.

PROF. DR. VASILE TARNAVSCHI

PENTRU CINE ARE NEVOE DE CURA DE KARLSBAD

„Indicaţiile şi contra indicaţiile Curei de Karlsbad"

de Doctorul GR. GRAUR medic balnear de Karlsbad

Un volum de 72 de pagini 40 lei

Dacă sunteţi amatori de pocker şi vreţi să aflaţi cum puteţi să furaţi la acest joc atât de răspândit citiţi capitolele privitoare la taverna chineză, din

Kimonoul Instelat

In acest roman, care obţine un mare succes de librărie autorul, d. Victor Eftimiu are câteva pagini în care e descris felul ingenios al unor aventurieri internaţionali de a trişa la cărţi fără ca cel mai abil jucător să remarce.

Importat din America, sistemul bandiţilor Pickleston i-a îmbogăţit la Paris, până'n ziua când detectivul Tom Sincler le-a venit de hac.

Spovedania unui candidat la însurătoare

Rezeda era dar, invenţia mea... Creaţia mea... Opera mea!... Ar fi fost natural dar, ca de opera mea, să nu se bucure decât un singur om. Eu!... Autorul ei!... Eu însă nu eram un autor ca toţi autorii. Eu nu urmăream nici un fel de câştig de pe urma operei mele... Nimic din aşa zisele „drepturi de autor". Nu urmăream decât dreptul ce mi se cuvenea în mod firesc, să-mi păstrez eu singur opera, într'un exemplar unic pe care nu înţelegeam nici să-l vând, nici să-l închiriez, nici să-l împrumut, nici să-l expun admiraţiei populare, fie cu plată, fie gratuit.

Iată pentruce admiraţia unanimă şi insistentă a opiniei publice pentru opera mea, pe mine unul, începuse să mă înfurie. Mă înfuria ca şi cum aşi fi bănuit că cineva mă pândeşte din umbră ca să mi-o poată fura. Dar cine?... Nu ştiam încă... Şi la drept vorbind, nici nu ţineam să aflu, fiindcă lucrul acesta, mi se părea ceva imposibil. Cine ar fi îndrăznit să fure o a doua Giocondă?... Perugino care reuşise să fure pe Gioconda lui Leonardo da Vinci, fusese nevoit s'o restitue muzeului Luvru. Altfel, ar fi fost condamnat să moară de foame cu ea în casă.

Deşi temerile mele, mă priveau propriu zis, numai pe mine personal mă hotărâi totuşi, să le comunic şi Rezedei, care pe vremea aceea, era singurul meu duhovnic. Rezeda însă în loc să mă compătimească, după cum aşi fi meritat poate, avea să mă dezoleze şi mai mult. In primul moment, destăinuirile mele, probabil o jigniseră aşa de adânc, că-şi pierduse orice încredere în sinceritatea şi buna mea creştere. Incepuse chiar să mă urască. Rezeda însă, exagera ca de obicei. Probabil că de data asta încerca să mă jignească ea pe mine. Pretindea că temerile mele, nu erau lucruri noi pentru ea. Erau obişnuitele „trucuri" cu care toţi foştii ei amanţi, încercaseră la fel ca şi mine, să-i dea să înţeleagă că s'au săturat de ea. Interpretarea Rezedei, era aşa de monstruoasă, ca şi cum intenţiile pe care ea mi le atribuia mie, nu puteau fi decât propriile ei intenţii faţă de mine. Noroc însă că după câteva zile de discuţii furtunoase şi umilinţi penibile pentru mine, reuşii s'o conving că motivele mele, nu erau nici absurde, nici murdare şi că în sufletul meu nu se schimbase nimic decât cel mult, nebunia mea de a o iubi din zi în zi, tot mai mult.

Rezeda însă simula şi de data asta. Aşteptase numai ocazia bine venită să-şi poată schimba macazul. Dăduse drumul trenului însă, tot pe o linie moartă. Dar această linie moartă, trebuia să fie acum, nebunia mea, fiindcă de bine, de rău, ea se credea înzdrevenită complect.

Iată ce trebuia să pată bietul medic psihiatru, care după ce reuşise să-i redea minţile, risca să şi le piardă pe ale lui.

La început, această pretinsă schimbare de roluri mă amuza. Gluma Rezedei era oarecum reuşită. Numai că Rezeda uita că norocul de a se fi vindecat aşa curând, nu-l datora ştiinţei mele medicale ci numai dragostei mele pentru ea. O schimbare de roluri, ar fi fost dar imposibilă fiindcă în cazul acesta, norocul meu n'ar mai fi putut fi la fel cu norocul ei. Ea se putuse da cu toată încrederea pe mâna mea. Eu însă, pentru nimic în lume nu m'aşi fi putut da pe mâna ei. Eu cel mult, m'aşi fi putut adresa unui confrate. Dar nu unui confrate din ţară... Unul din străinătate. Un confrate care nu trebuia să mă cunoască şi nici să bănuiască măcar că îi sunt confrate.

De altfel, adevărul era să fie şi de data asta, tot ca de obicei, adică nu aşa cum îl bănuia Rezeda şi aşa cum începusem să-l bănuesc tot eu. Din glumă în glumă, Rezeda începuse să facă iar pe Ofelia. Se pregătise parcă anume pentru o cât mai apropiată reluare a acestei tragedii de William Shakespeare, a cărei origină engleză era la fel cu a lui William Tuke, care după cum v'am spus, este creatorul primului azil de alienaţi din lume. Şi cum repetiţiile erau destul de avansate, piesa putea fi trecută chiar pe scenă. Numai că scena Rezedei era aceiaşi pantă periculoasă de pe la mijlocul căreia, abia reuşisem odată s'o smulg la timp pentru a o împiedica să se rostogolească până în sub-solul teatrului. La fel dar trebuia să procedez şi de data asta, mai ales că Rezeda începuse din nou să dea aceleaşi semne vădite de nebunie.

Pentru mine însă, Rezeda nu mai era clienta anonimă de altădată a cărei candidatură la nebunie mă făcuse să surâd. Era chiar viitoarea mea nevastă. Şi viitoarea mea nevastă, începuse să emită păreri şi să adopte atitudini, care pe mine mă făceau să prevăd mai repede un apropiat divorţ decât o apropiată căsătorie. De altfel, de căsătoria noastră nici nu mai vorbeam. După ce o amânasem la început din săptămână în săptămână, apoi din lună în lună, într'o bună zi, Rezeda care era probabil mai prost dispusă decât oricând, îmi propuse s'o amânăm la „Calendele greceşti". Am acceptat amânarea fără nici o discuţie, fiindcă îmi dam seama că dacă n'aşi fi acceptat-o, tot acelaş lucru ar fi fost. Rezeda se temea de căsătoria ei cu mine, ca şi cum m'aş fi pregătit s'o operez de o apendicită purulentă. Şi nu se temea numai de nedibăcia medicului psihiatru care ar fi încercat să facă pe chirurgul. Nu... Rezeda se temea de întreaga mea fiinţă, aşa cum mă vedea ea, în toate ipostasele mele omeneşti posibile şi imposibile... Dacă m'ar fi tratat ca pe un fel de medic-Don Juan, încă i-aşi fi iertat. Incepuse să mă suspecteze însă, ca pe un necunoscut dubios, care se grăbise s'o invite într'un hotel interlop dela periferia oraşului, mai înainte chiar de a i se fi prezentat. Şi eu doar, n'o invitam decât la Ofiţerul stării civile!... La căsătoria religioasă nici nu mă mai gândeam deşi Mitropolitul Ardealului îmi trimisese vorbă prin protoereul judeţului, că i-ar face mare plăcere să oficieze el personal slujba solemnă cu schimbarea inelelor şi punerea pirostiilor de lămâiţă pe cap. Rezeda însă nu mai voia să audă de nimic şi de nimeni. Nici de ofiţerul stării civile, nici de Mitropolit, şi nici chiar de mine, care fusesem nevoit să renunţ a mai fi candidat la însurătoare.

In locul ei, o altă femee, ar fi avut bunacuviinţă să-mi rezerve plăcerea de a mă păstra cel puţin ca amant. Rezeda însă mersese aşa de departe că, recunosc, i-ar fi fost imposibil să se întoarcă de unde pornise, tot pe acelaş drum. Fosta mea viitoare nevastă îşi pierduse drumul şi în lipsa unui alt drum bătătorit, încerca să-şi croiască singură o potecuţă dosnică, de-alungul unui drum arid, gloduros şi plin numai de urzică şi scaeţi. Rezeda nu mai voia să-mi păstreze nici măcar amintirea. Medicul psihiatru căruia i se adresase ea singură, nu mai era bărbatul ideal, care după ce o cunoscuse, îşi dăduse osteneala (Şi încă, ce osteneală doamne Dumnezeule!...) să o şi înţeleagă... Şi doar constatarea aceasta o făcuse ea singură; nu i-o sugerasem eu. Eu nu făcusem decât s'o accept, fiindcă îmi păruse constatarea unei femei în toate minţile. Dar de unde?... Pe Rezeda, tocmai când credeai că începi s'o cunoşti mai bine, o încurcai şi mai rău!... Dovadă că Rezeda devenise iar ceiace fusese mai înainte, de a se fi prezentat de bună voie la Azilul de alienaţi. Devenise aceiaşi veche inscripţie cu litere hieroglife săpate pe un obelisc de piatră, înalt cât statura unei femei, pe care până la Champolion nu o putuse descifra nimeni. Probabil însă că Rezeda nu auzise încă de existenţa acestui faimos medic-grafolog, graţie căruia, misterul vechiului Egipt, fusese luminat definitiv şi nu în mod provizoriu numai, ca mania nebuniei moderne a aşa ziselor femei fatale care au pretenţia absurdă să se facă descifrate de nişte simpli analfabeţi.

Ca de obicei însă, Rezeda fusese şi de data asta tot victima propriilor sale defecte, din care cel mai principal era o complectă lipsă de cultură serioasă. După ce avusese norocul să-şi găsească Champolionul ei ideal, în loc să profite de el, ca o femee inteligentă cum se pretindea, Rezeda se identificase cu idioţenia celei mai autentice vaci, care cu o lovitură de copită varsă tot laptele proaspăt din găleata propriei sale raţiuni de existenţă.

De teamă dar, să n'o pierd definitiv, trebuia s'o iau d'a capo. Trebuia să încerc s'o vindec din nou, dar bine înţeles, cu alte medicamente decât cele cu care credeam că am vindecat-o prima oară. Prima nebunie i-o vindecasem aşa uşor, ca şi cum n'aşi fi avut de făcut decât să încerc marea cu degetul. De data asta însă, marea nu mai putea fi încercată cu degetul. Rezeda mi-ar fi putut recunoaşte degetul şi s'ar fi împotrivit... Trebuia dar să mă echipez în scafandrier...

Ca să o instalez din nou în azil, nu mai era posibil. Ei poate, că i-ar fi convenit de minune, fiindcă ea era capabilă de orice năzbâtie, numai să poată face senzaţie cu ea. Mie însă nu-mi convenea deloc. Ce-ar fi spus Sibienii bunioară, dacă ar fi aflat că viitoarea mea nevastă, care la un moment dat înebunise întregul oraş, nu fusese decât ea însăşi o biată nebună, pe care însă viitorul ei bărbat, în loc s'o interneze la timp în azil, după cum se procedează cu toţi nebunii de ambele sexe, eşise cu ea în oraş în mod ostentativ ca să-şi bată joc de oamenii cu mintea întreagă? Nu m'ar fi taxat oare şi pe mine tot aşa de nebun ca şi pe ea?... Puteam oare, tocmai eu, un medic psihiatru să devin eroul unei asemenea legende?...

Cea mai nimerită soluţie, era s'o închid în taină în apartamentul meu, unde întâmplător aveam tocmai ce-i trebuia Rezedei — o odae a cărei singură fereastră dădea într'o grădină părăginită. In felul acesta, eram sigur că în lipsa mea, Rezeda n'ar fi putut veni în contact cu nimeni, care s'ar fi pretat capriciilor ei.

Ştiam că nebunii recidivişti capătă o oarecare experienţă în fabricarea conştientă a dovezilor cum că n'ar fi nebuni. Nu-mi închipuiam însă că la Rezeda, rutina acestei specialităţi ajunsese la maximum de perfecţie, ca să mă poată înşela din nou.

După câteva zile de agitaţie vizibilă, urmară alte câteva zile de linişte aparentă, după care Rezeda începu să dea oarecare semne că-şi reintră definitiv în posesia minţilor pe care nu şi le pierduse decât în mod provizoriu. Ba ceva mai mult, într'o bună zi, Rezeda merse şi mai departe şi după înscenarea savantă a unei mature chibzuinţi, îmi propuse să facem căsătoria civilă, cât mai curând posibil. Pe cea religioasă, o amânarăm de comun acord pentru mai târziu.

De data asta dar, nu mai aveam nici o teamă. Socoteam exclusă, orice nouă surpriză neplăcută. Rezeda avea să fie în fine nevasta mea, iar viitoarea mea nevastă, n'avea să-mi mai fie întâmplător şi clientă, decât cel mult pentru altfel de boale, şi nu pentru nebunia de care îmi plăcea să mă mint c'aşi fi vindecat-o definitiv.

Eram cel mai fericit om de pe lume. Simţeam cum pe zi ce trece, fericirea mea creştea în progresie aritmetică, proporţional cu fericirea ei care creştea însă în progresie geometrică. Nu vedeam totuş nici un pericol în marea diferenţă dintre cele două progresiuni, fiindcă ea nu putea fi decât rezultatul firesc al sensibilităţii excesive cu care Rezeda mă uimise încă din primul moment. Vina însă, nu era a ei, ci a fatalităţii care câteodată se abate dela legile obişnuite ale naturei, acordându-ne în plus sau în minus anume calităţi sau defecte excepţionale, cu care nu ne putem pune niciodată la punct cu restul aşa zisei omeniri normale. Era natural dar ca Rezeda să fie aşa cum era ea, iar eu aşa cum eram eu. Speram totuş că cu timpul, marea diferenţă dintre noi se va nivela complect, dându-ne astfel prilejul să formăm o pereche ideală.

Această pereche ideală însă, deocamdată se găsea numai în embrion. Pentru a se putea realiza complect, trebuia să se prezinte mai întâi la ofiţerul stării civile, ca să-i libereze permisul oficial de liberă trecere peste toate barierele, care ne-ar fi putut stingheri fericirea noastră în viitor. Odată îndeplinită şi această simplă formalitate, viitorul era al nostru. Şi viitorul nostru, trebuia să dureze după cum scrie la Evanghelie „în vecii vecilor... Amin".

Primul P. S. — Rezeda m'a înşelat din nou. De data asta, mărturisesc că nu mai ştiu ce să cred. N'am curajul să-i mai cred nici măcar ultima ei mărturisire. Nu cred să fi fost nebună. Dar nici în toate minţile ei, nu cred să fi fost vreodată. Altminteri n'ar fi făcut ce a făcut!... Pariez însă că nu bănuiţi ce a făcut... A fugit chiar în ajunul Duminicii când hotărâsem să mergem la ofiţerul stării civile.

Eu însă nu o acuz de ce a făcut. Poate că ce-a făcut ea din proprie iniţiativă, este mai rezonabil decât ce-aşi fi vrut eu să facă. De altfel îmi place şi cred că abia acum, după fuga ei, se va putea rezolva definitiv problema pe care-mi dau seama că noi împreună n'am fi putut rezolva-o niciodată. Voi încerca însă, s'o rezolv eu singur. Nu regret că a fugit. Regret numai că n'a fugit singură. A fugit cu un ofiţer aviator. Probabil cu noul ei amant... Unde, când şi cum l-a cunoscut, nu ştiu încă. Poate voi afla mai târziu. Până atunci mă mulţumesc, numai cu ce-am aflat tot graţie ei. La plecare, a binevoit să-mi lase următoarele rânduri:

„Mon gros cheri... Iartă-mă dacă sunt nevoită să te părăsesc. Nu vreau să te fac să suferi. Dar nici eu nu mai vreau să sufăr pentru nimeni şi mai ales pentru tine, pe care tot te mai iubesc. N'am fost nebună cu adevărat, niciodată. Am fost numai ceiace eu singură am vrut să fiu. Am fost şi sunt aceiaşi femee fără noroc, care-mi dau seama că nu voi putea fi vindecată de nici un doctor depe lume. Dovada, tu!... Singurul doctor pe care l-am iubit şi dela care aveam dreptul să cer ceva mai mult decât ce mi-ai dat. Probabil însă că doctorul care ar putea să mă vindece, nu s'a născut încă. Şi dacă întâmplător s'ar putea naşte mâine, ar fi prea târziu. Mâine voi fi prea bătrână, să mai simt nevoia de a-mi cerşi dela alţii vindecarea boalei pe care mi-am dăruit-o eu singură. Femeile care suferă de aceiaşi boală ca şi mine, sunt sau proaste, sau nebune. Şi eu fiindcă n'am vrut să trec drept o femee proastă am preferat să fac pe nebuna. Iată ce trebuia să înţelegi chiar din prima clipă în care m'ai cunoscut. Nu te întrista însă, fiindcă nici altul în locul tău n'ar fi putut face pentru mine nimic mai mult decât ai făcut tu. De aceia m'am şi hotărât să fac ce am făcut. Viitorul meu amant, va fi ultimul bărbat dela care voi încerca să mai reclam ceiace cred că mi se cuvine. Nu ştiu încă ce-ar fi în stare să-mi dea. Deocamdată nici nu-l cunosc. Nu i-am fost încă amantă. Ţi-o jur... Ii voi fi însă mai târziu... poate chiar mâine. Unde?... Nu te mai obosi, fiindcă n'ai să poţi ghici, ori câtă imaginaţie ai avea. Imi dai voe să-ţi spun tot eu??... Ei, bine... între cer şi pământ. Colo, sus, în aer... De-asupra Carpaţilor... De-alungul Oltului... De-alungul Argeşului... De-alungul Dâmboviţei... De-asupra Bucureştilor... Dar până la Bucureşti, cine ştie ce mi se mai poate întâmpla? Noi suntem primii amanţi aerieni. Nu cred că până azi, dragostea să se fi putut ridica până la asemenea înălţimi. Nici chiar dragostea sburătorilor din basme... Când vor să se împreune, şi ei tot pe pământ se coboară... Mie însă, mi-este scârbă de pământ. Şi tu „mon gros cheri" prea ai vrut să mă iubeşti la fel ca şi ceilalţi amanţi ai mei, numai şi numai pe pământ... Adio dar... sau poate chiar... cine ştie?... La revedere... Rezeda".

„Adio!"... Da!... Inţeleg şi eu... Dar „la revedere"?... Ce-ar mai putea însemna acest „la revedere" după ce Rezeda va ajunge la Bucureşti cu noul ei amant?...

Mă duc să-i expediez o telegramă urgentă ca s'o poată primi imediat după sosirea lor la Bucureşti.

„Adio"!... da!... „La revedere"?... Niciodată...

Al doilea P. S. — N'am avut timp să-i expediez telegrama mea fiindcă Rezeda îmi luase înainte. Numai că telegrama ei nu era semnată de ea şi nici nu-mi fusese adresată mie. Era adresată prefecturei, de către primarul unei comune rurale, dela care aveam să aflu sfârşitul celei mai triste şi mai frumoase aventuri din viaţa mea...

„Azi la orele 9.35 minute, un aeroplan s'a prăbuşit în flăcări în apropierea comunei (indescifrabil). In aeroplan s'au găsit două corpuri omeneşti carbonizate. Cadavrele şi resturile aeroplanului au fost puse sub paza jandarmilor. Aşteptăm sosirea procurorului şi noui dispoziţii".

S'a sfârşit!...

Recunosc că şi de data asta, tot Rezeda avusese dreptate. Nu era să fie „Adio". Era să fie „La revedere"... La revedere însă pe lumea cealaltă. Simt că moartea Rezedei îmi grăbeşte şi moartea mea. M'am hotărât să-i procur o ultimă şi supremă dovadă că cel care a iubit-o cu adevărat, n'am fost decât eu. Eu singur am înţeles că fericirea ei, nu putea fi decât dincolo de lumea noastră; fiindcă şi iubirea adevărată nu există decât dincolo de noi înşi-ne. Pe lumea cealaltă sper că va înţelege în fine şi ea, că numai eu am iubit-o cu adevărat. Am iubit-o mai mult chiar decât „fraţii Siamezi" care ca s'o poată regăsi, veniseră numai până la Sibiu. Idioţii!... Credeau că au bătut recordul!... Eu însă, mă voi duce şi mai departe... Mă voi duce până la ea... până acolo unde se găseşte în clipa aceasta. Iar când voi da cu ochii de ea, îi voi spune numai atât: „Bine te-am găsit!... La plecare, mi-ai spus „adio" sau poate chiar „la revedere". Probabil însă că „adio" nu era decât preludiul lui „la revedere" şi ca să-ţi fac pe plac, iată-mă!... Am venit!...

Al treilea şi ultimul P. S. — „Fraţii Siamezi" îmi telegrafiază dela Bucureşti că sosesc la Sibiu astăzi, pentru înmormântarea Rezedei. Probabil că nu bănuesc surpriza care-i aşteaptă. Rezeda nu poate fi înmormântată de două ori, fiindcă cele câteva oase carbonizate, tot ce mai rămăsese din frumuseţea ei, le-am îngropat de eri încă, eu singur, fără concursul cioclilor de care Rezeda a avut oroare toată viaţa.

Regret dar că nu le voi putea oferi plăcerea spectacolului înmormântării Rezedei, la care la drept vorbind, nu avea dreptul să participe decât fostul ei viitor bărbat. Eu!...

In schimb le voi oferi plăcerea altui spectacol. Inmormântarea mea!... Tot îmi pusesem eu în gând să mă însor cu Rezeda. Am să mă însor cu ea moartă. „Fraţii Siamezi" dacă vor binevoi, n'au decât să-mi servească de martori.

ION MINULESCU

Sarabandă pentru miezul nopţii

Vântul şi noaptea şi ora
Şueră patimi fluide:
Lesbos, Sodoma, Gomora.

Trupule, cine deschide
Porţi de grădini cu păcat
Pleoapelor tale toride ?

Cine preface 'n agate
Ochii prelungi ai femeii
Care în umbră se sbate?

Cine îmbie şi teii
La 'mbrăţişare suavă
Sub tăinuirea aleii?

Trup cu suflare bolnavă,
Monstru ce'n ochiu-ţi hipnotic
Porţi nostalgii de otravă.

(Orgi cu răsunet haotic), —
Prinde-te fără zăbavă
Cu 'ntruchipări de narcotic

In sarabanda lor gravă.

D. M. IOANID

O primăvară ca un zâmbet

(Fragment de roman)

Era Sâmbătă după amiaz. Traian îşi aştepta meditatoarea la ora de Franceză. Pentru prima dată, anul acesta, se oprise în faţa ferestrelor larg deschise. Vremea frumoasă şi căldura de afară, îi destinse şi lui — o clipă — fruntea de copil prea hotărât şi prea încordat. Rezemat de tăblia geamului privea cu ochii întredeschişi, din cauza soarelui, beţia de lumină şi viaţă din afară. De sub geam, începea grădina vilei, o patrulateră împrejmuire de ronduri, boschete şi flori. Nu prea mare, însă armonios şi cu mult gust aranjată. Aron, grădinarul, un neamţ blond şi taciturn, scund şi îndesat, era un adevărat artist. Cercurile mari şi polichrome ale panselelor apăreau din iarbă ca nişte mari farfurii smălţuite prinse pe un imens covor de iarbă. Două tufişuri dese de liliac bătut, însemnau unul în stânga grădinii, celalt în dreapta, două enorme coroane de violet şi alb. La colţuri, unde se terminau arcurile pe care se prinsese măcieşul, mugurii stăteau să plesnească sub apăsarea vieţii interioare ce avea să triumfe cu parfum şi culoare. La mijloc un mic avuz de bronz, verzit de ape şi vechime, trimetea artezian în sus, o firavă şuviţă de apă ce urca argintie, se fărâmiţa şi recădea în bazin cu susurare perlată de stropi.

Dincoace, chiar sub geamul lui Traian, un gladiator cu braţe noduroase şi umeri minunaţi, arunca discul. Traian îşi plimbă ochii cu deosebită plăcere pe marmoră dealungul torsului cu muşchi masivi, pe coapsele crispate în efortul svârlirii, la tendonul fin de deasupra câlcâiului, la linia frumoasă a profilului clasic, cu nasul în prelungirea frunţii... Minunat trup!, minunat! şopti el — pipăindu-şi, fără să-şi dea seama, cu degetele dela mâna stângă muşchiul biceps al braţului său drept, braţ descărnat şi subţire de copil slab ce nu ştie să sburde, braţ anemic de studios ce prea devreme şi prea îndelungat întârzia înaintea cărţilor.

Apoi privi la capătul aleii ce tăia în două mica grădină. Venus de Millo îşi drapase grijuliu faldurile albe ale vestmântului său deasupra neîntrecutelor şolduri şi înţepenise cu braţele ciunte, într'un gest neştiut. Traian se desfăta privind superbele forme, sânii feciorelnici, abdominalii desfăcuţi, umerii armonici şi gâtul plin de nobleţe. Cu ochii cărora numai lumina le lipsea, cu obrajii de minunată expresie, cu gura mică, ondulată de un fraged surâs ce era de-odată blând şi sfidător, — Venus apăru lui Traian ca o realizare de frumos peste care nu se poate trece. In mica lui intuiţie copilărească simţi prima dată emoţia de frumos şi de femee.

Şi ce păr superb, cu cărare la mijloc! şopti uşor.

* * *

Dincolo de grilajul şoselei, forfoteala pe care o cunoaşte Kiseleff-ul la început de primăvară. Automobilele şiruiau într'un lanţ neisprăvit. Echipajele, mult mai rare, purtau perechi respectabile, rămase credincioase vechiului protocol. Pe margini, motociclete şi biciclete contrastau însă — afişând în precipitarea motoarelor triumful nediscutat al secolului.

Pe largile alei ale pietonilor, treceau cu capetele descoperite, primind în plete soarele ca o binecuvântare, perechi fericite, bătrâni pensionari, copii cu guvernante, ofiţeri eleganţi şi frumoşi, licieni în tricouri de sport şi iar perechi fericite...

Traian privi toată acea forfoteală însorită cu inima plină, cu o mulţumire adâncă şi parcă necunoscută până atunci. Fireşte era prea mic, prea neştiutor să se coboare în el, să se analizeze, să-şi explice tainica fericire ce-l cuprindea în această după amiază de cleştar. Sburda în el o fericire surdă şi puerilă încă. Aproape o senzaţie necunoscută. Puţinii lui ani fuseseră totuşi atâta de sumbri şi de grei. Din ce-şi amintea în urmă doar chipul bunicii îi apărea cu zâmbetul mic şi blând, cu şoapta ei de nespusă bunătate. Din ceeace întrezărea în vitor, nu înţelegea decât sforţarea lui, strădania şi râvna cu care va lucra neobosit să ajungă la ceva, să se poată spune că alegerea d-lui Marino a fost bine făcută, să reuşească a mulţumi odată cum trebue, el prin el, pe acest suflet nobil, pe acest tată al său, pe generosul domn Marino, către care recunoştinţa lui nu va putea niciodată să fie îndestulă.

* * *

Departe răsună o trâmbiţă. Desigur, soldaţii la instrucţie. Pe sub geamuri alunecă rotund Aron grădinarul, mormăind gutural bună ziua. Un fluture, îi trecu pe sub nas, susurând diafan cu aripile ca două petale verzui. Se depărtă apoi, ocolind şi aterizând în fine pe creştetul Venerei de Millo.

— Minunată e! Minunată!... Şi pieptănată cu cărare! (Dece i-o fi plăcut lui Traian cu deosebire această pieptănătură femeiască). Dar cine i-o fi rupt braţele? Totuşi şi aşa e atât de frumoasă, de vreme ce chiar ciuntă, dl. Marino nu s'a îndurat s'o scoată din alee...

— Nu a fost ciuntită, copile, ci însuşi genialul ei autor, după cum spune legenda, nereuşind să dea braţelor toată graţia şi întreagă minunata formă pe care ar fi dorit-o, a lovit furios cu ciocanul marmora pe care o şlefuise. Aşa a rămas minunata Venus ciuntă, încă de-atunci, cu secole înainte de Christos.

Traian rămăsese uluit şi nemulţumit că meditatoarea lui, d-ra Anişoara Chinescu, îl surprinse e vorbind singur. Aceasta însă, pricepând stinghereala ambiţiosului său elev — trecu neobservat peste amănunt.

— Prea bine! Carevasăzică îţi place sculptura. Perfect! De mult voiam să te invit să mergem prin expoziţii să vezi şi d-ta colecţiunile noastre de artă. Sunt lucruri frumoase care plac şi apoi complectează cultura propriu zisă pe care ţi-o dă şcoala. In afară de asta, o plimbare prin muzee recrează şi primeneşte spiritul. D-ta (întrebuinţa mereu această formă de politeţe) eşti desigur foarte tânăr, dar totuşi cam obosit, te sileşti prea mult. Eşti prea ambiţios, deşi te bucuri de o robusteţe grozavă. Deaceea, voi vorbi cu dl. Marino şi dacă şi d-sa e de părere, cu plăcere te voi conduce dimineaţa, când nu am altă ocupaţie. Deasemenea cred că ar fi bine să începem a ceti împreună unele cărţi care îţi vor fi de mult folos.

Traian era cu totul încântat.

— Vă mulţumesc mult, domnişoară. Voi ruga şi eu pe dl. Marino şi cred că nu ne va refuza, bun cum e dânsul totdeauna. Vom merge sigur să vedem, nu câteva ci toate muzeele din Capitală. Ni s'a recomandat arta şi la şcoală dar nu aveam cu cine să merg.

— Dece nu mi-ai spus mie?

— Nu îndrăzneam. Dv. vă obosiţi şi aşa destul pentru mine. Cât despre lectură, îmi place enorm. Până acum, iată, am strâns în acest raft toate cărţile pe care le-am cetit. Unele mi s'au indicat de către profesorul de română. Celelalte le-am luat singur. Am căutat prin librării.

Şi d-ra Chinescu găsi cu surprindere în raftul indicat, pe lânge cele mai bune scrieri din clasicii şi modernii români, pe Cuore a lui Amicis, Gösta Berling de Selma Lagerloff, aventurile celebrului Robinson Crusoe, Prin foc şi sabie şi Quo Vadis de Sienkiewicz. Muschetarii lui Dumas, Mizerabilii de Hugo apoi Jack London şi chiar surprinzătorul Johann Boyer.

— Prea bine, prea bine. In vacanţa cea mare dela vară vei avea ce să citeşti.

— Cum voi avea? Dar bine d-ră, astea toate le-am şi cetit... Cestelalte sunt neciţite... Şi arată d-rei un alt şir întreg, într'un alt raft al dulapului de cărţi.

Meditatoarea rămase surprinsă.

— Cum? Cum ai putut, când ai avut timp să citeşti atâta?

— Foarte uşor. In fiecare zi îmi fac lecţiile până la 6 după amiază. Apoi până la 8 şi jumătate, când iau masa de seară, adică mai bine de două ore — citesc. După ce mănânc deasemenea încă o oră, cel puţin. Duminica şi sărbătorile — toată ziua. Acum, când ni s'au dat notele şi pe trimestrul al doilea — când nu mai am pe nimeni înainte adică, sunt sigur de premiul întâi şi îmi e mai uşor. Se fac mai mult repetiţii, se ascultă mai mult cei ameninţaţi. Ştiţi, d-ră, aceasta e marea mea ambiţie: să chem la sfârşitul anului pe dl. Marino să vadă că, elevul pe care îl ajută cu atâta bunătate, e primul în clasa lui...

D-ra Chinescu, privea cu admiraţie crescândă tirada acestui copil, deosebit de toţi copiii, vorba, gestul acestui bărbat în miniatură, privirea focoasă şi plină de sclipire a acestui prea nervos dar adorabil băiat.

— Bravo, domnule, eşti grozav! Eşti un elev fără pereche — spuse meditatoarea diminuând totuşi impresia adâncă pe care i-o lăsa zi de zi, acest copil firav la trup, palid la faţă, dar din ce în ce mai surprinzător şi mai prodig.

Il mângâe uşor pe obraji. Traian îşi mişcă obrazul, nu retrăgându-l ci parcă apăsându-l pe mâinile mici şi moi. Inchise o clipă ochii, el omuleţul niciodată alintat, simţind un nu ştiu ce cald şi covârşitor în atingerea aceea de o clipă.

Meditatoarea prinse tremurarea micului omuleţ. Simţi şi ea — nevrut — un sentiment, altul decât acela de a fi mângâiat un copil. Dură numai o clipă însă. Şi i se păru fără sens şi caraghios. Soarele umplea odaia. Copilul tăcea nemişcat în faţa ei, cu mâinile unite, privind vag. I se păru ciudată privirea şi grea. Ea, de 20 de ani, pleca întâi ochii în faţa celorlalţi, de 12. Işi reveni însă curând.

— Ei, dar să 'ncepem lecţia! Ce bucată ai avut pentru azi?

Elevul aduse cartea şi caetul, prima dată cu un oftat. Cu scaunul alături de al meditatoarei sale răspunse:

— Am avut bucata: „Pauvreté n'est pas vice".

— Aşa! Citeşte şi tradu !

— ...„Pauvreté n'est pas vice"...

— Bine !... Tradu.

— ?...

— Cum ai uitat? Dar bucata asta o ştiai perfect...

— ...

Traian o privea iar absent. Ii urmărea doar părul ei prea galben, prea frumos, gândind: uite, şi ea are cărare la mijloc, la fel ca Venus... Şi tăcea.

— A! ai uitat, *premiantule!...* Vezi, dacă te-am lăudat! Ai şi început s'o chiuleşti...

Şi râse sgomotos. Dar râsul nu era doar ironie. Vroia numai să-şi stăpânească şi să mascheze prin asta o manifestare nervoasă, o vagă nelinişte care, şi pe ea, cu toţi cei 20 de ani ai săi, prinse a o persecuta. Privi iar chipul supt şi concentrat din faţă-i, zâmbindu-i luminos.

Copilul îşi tremură genele şi lăsă iar ochii pe carte:

— Pauvreté n'est pas vice... şi traducea cu glasul tremurat: sărăcia nu este viţiu....

— Bine! spuse profesoara....

* * *

Lumina prinse a slăbi în cameră. Amurgul sau un nor trecător?...

De-afară răsbăteau frânturi de fanfară. Sigur, soldaţii se'ntorceau dela câmp.

HORIA OPRESCU

Dumping

de A. FRUNZĂ

Maica Roma cea bătrână
Mi-a pus arma asta în mână...

Noapte adâncă. Numai un ochiu bine deprins cu întunerecul mai poate deosebi ceva...

Păşind anevoie, tăcut şi singuratec, pe poteca întortochiată şi înzăpezită, grănicerul îşi aduce aminte nu pentru întâia dată, de ce auzise despre locurile astea, încă înainte de a sosi aici, încă din toamnă: „locuri tari, mă, pământ blestemat, nu degeaba a zis mai deunăzi un boier mare: fi-va, zice, zi de doliu (adică de chin, de amar) pentru cine va năzui într'acolo"...

Ostaşul îşi pipăi arma, îşi strânse bine tunica la piept, îşi încheie mantaua, căci dinspre stepă venea un suflu, care pătrundea până la oase.

Da, frig al dracului... Altfel, pădurea — ca pădurea, caşi pela noi. Numai malul... înalt grozav... Adânc tare şi râul — ca gura iadului!...

Incolo, linişte, pace, oameni blajini: buni ca pânea caldă! Creştini.

Pace şi dincolo, linişte. Tufani. Când şi când se arată câte un om, în suman, ori în cojoc, cu topor la brâu. Bocăneşte cât bocăneşte, adună crengi, găteje, încarcă şi se tot duce... Or fi dinspre clopotniţa de colo, de peste pădure... Au slujit eri, au dăngănit, au împuşcat... Boboteaza! Cea veche! Naiba-i ştie ce fel de oameni ar fi...

Ostaşul se opri deodată, se prefăcu în stâlp: prin reţeaua de crengi înzăpezite, — şi cu tot întunerecul nopţii, luminate numai de stele, — ochii ageri ai grănicerului zăriră jos, adânc de tot pe ghiaţa troienită a râului, două puncte nelămurite — două fantome, care se apropiau tiptil de malul nostru... A zărit, ori i s'a părut? Aşteptă câteva minute, doar s'or arăta pe pata albicioasă de lângă stânca cea mare; dar nu văzu nimic... I s'a părut, i s'a mai părut şi alte dăţi....

„Căutaţi, mă, — le tot zicea şeful, că-s vicleni ca vulpea: când n'ai visat te-ai şi pomenit cu el! Strigă-i de departe: „Cine-i?" Şi dacă nu răspunde, trage! Cu ăştia nu te joci!"

Da, i s'a părut. Şi apoi pe unde să urce? Pe după stâncă ?E un lunecuş, de se prăbuşesc până în copca râului! Pe ici, pe potecă, drept la deal?... Mai ales dacă au vr'o marfă... Dracu-i în stare să urce pe aşa râpă?... Să vie!...

Da, s'a înşelat... Grănicerul mai făcu câteva sute de paşi nainte şi se întoarse tot la râpă. Avea aici un fel de scaun: un buştean vechiu, pe care a stat de multe ori, răzămat cu spatele de copăcelul de alături. A şi dormit aici de câteva ori: epureşte, cu arma la piept cu urechea în vânt, gata să sară...

Gerul îl făcu să-şi bage capul în umeri, să-şi adune bine mantaua pe piept şi pe genunchi. Ghemuit de frig, obosit de mers, aţipi se vede, şi de data asta, căci puşca îi scăpă din braţe şi lunecă în mormanul de zăpadă proaspătă de alături.

Pe faţa obosită a ostaşului se zugrăvise poate zâmbetul fericirii paradiziace, premergătoare îngheţului, când două priviri aprinse şi speriate îi sfredeliră pleoapele, făcându-l să sară ars. Lovindu-se cu capul de o creangă, soldatul îşi răni fruntea şi-şi pierdu capela.

— Cine-i? — strigă, buimac şi îngrozit.

Dar până să-şi bâjbâie arma, — la capelă nici nu se gândi, — până să-şi ia poziţia, fantomele se prăbuşiră în râpa troienită, dispărură în haosul întunerecului.

— Stai! Stai!...

Şi o descărcătură de armă spintecă întunerecul, turburând până departe liniştea nopţii. A doua bubuitură trezi ecourile văilor şi găvanurilor din împrejurime, se auzi tocmai în sat, după deal.

Grăbit şi zăpăcit, grănicerul căuta pe unde să coboare în râpa troienită, când auzi de departe, dinspre pichet, vocea lui Bucur. Bucur gospodărea singur la pichet, căci ceilalţi erau duşi, care în santinele, care în congediu, de sărbători.

— Unde eşti, măi Gheo...? Ce s'a întâmplat?

— Hai iute, mă, poate oi fi nemerit vreunul. Pe ici, uite urmele! Şi amândoi o luară la vale, înotând prin zăpadă până în piept...

* * *

Căpitanul era în sat, la sindrofie, la popa Ion, care-şi serba patronul. Auzind împuşcătura, tânărul ofiţer nu mai stătu o clipă la îndoială, părăsi dama în mijlocul dansului, se scuză, se îmbrăcă în fugă şi o luă iute la vale, însoţit de feciorul popii, student şi viitor cumnat, înarmat şi acesta cu o puşcă de vânătoare. Nemerind tocmai la locul întâmplării şi zărind ceva în fundul râpii, se opriră amândoi, nedumeriţi şi gata să tragă.

— Noi sântem, trăiţi domnule căpitan! — strigă Bucur, recunoscând în zare silueta înaltă şi mlădioasă a ofiţerului; — eu, Bucur Pană, şi cu Turtă Gheorghe. Da' au fugit amândoi, trăiţi!

— Cine? Unde? Cine a fugit, măi Turtă?

— Amu eu mergeam, trăiţi, Domnule Căpitan,... — începu Turtă să mintă, gâfâind, simţindu-se vinovat şi abia despotmolindu-se din zăpadă, — da' ei de colo, de după copac, numai scot capu. Da' s'au mistuit, aşa, ca nişte duhuri... trăiţi...

— Cine, ei? Spune lămurit. Eşi din groapă, vorbeşte lămurit, cine a scos capul... Ofiţerul se uită la soldat mai cu luare aminte. — Dar cine ţi-a dat cu funingină pe faţă, mă, de parcă eşti dracu? Ori vă jucaţi de-a irozii?

Dar, aprinzând un chibrit, zări figura plină de sânge a soldatului.

— Dar cine te-a boit?... Şi pe faţă, şi mantaua... Dar capela depe cap? A rămas în râpă? O găseşti, când s'o desprimăvăra... A? Unde-i?

— Nu pot să ştiu, trăiţi, că ei, după ce s'au mistuit...

— Iată capela! — zise studentul, ridicând un fel de ciupercă moale din zăpadă. — Asta-i?

— Şi atunci a venit Bucur ăsta...

Dar căpitanul nu mai asculta. Zărind capela, zărind buşteanul şi pipăind zăpada călcată, îndată înţelese secretul, o parte cel puţin. Ştia că soldaţii au uneori obiceiul de a şedea pe butuci, pe pietre, că uneori chiar adorm şezând. Ba vreo doi au şi îngheţat. Ii era milă de bieţii soldaţi, dar n'avea ce să le facă; nu putea să fie nici atât de sever, atât de crud. De data asta mai avea şi siguranţa, că soldatul n'a văzut nimic, că a visat; noroc că n'a îngheţat...

— Lasă, că ştiu eu... De câte ori nu v'am spus? De aia vedeţi numai duhuri, numai stahii!... Ştii ce m'a întrebat odată un dobitoc? — se adresă către student. „Dar dacă-i dracu, Domnule Căpitan, ce să fac: să trag, ori să-mi fac cruce?" „Fă-ţi cruce, zic, că el îndată te trimite la Dumnezeu!" Ha-ha!...

— Staţi, staţi! Dar asta ce-i? — îl întrerupse din nou studentul, observând ceva jos, ceva rotund şi aproape acoperit de zăpadă.

— Unde? Ce să fie?... Vr'o marfă de a lor, vr'o contrabandă, — zise ofiţerul, dând de ceva vârtos. — Va să zică, tot a fost... au lăsat ceva... Şi ei, dobitocii, văd duhuri!... Să mai aprindem un chibrit...

Traseră un chibrit, se uitară bine, pipăiră: o damigeană! O ridicară: grea al dracului. Trebuia să tragă vreo douăzeci de chilograme!

— Bravo, Mişule, bravo! Eşti un adevărat detectiv, dragă! Al dracului... Luaţi-o, mă şi hai la pichet, s'o vedem mai bine. Ce mai petrecanie are să fie! Când o vedea-o popa Gheorghe ăla de la educaţia poporului... Bravo vouă, bravo! Mersi! — se adresă către malul de dincolo, către stepa, tainică şi fioroasă, de unde vin atâtea sudori pentru bieţii grăniceri. — Hai mai iute! Mă, dar bună treabă a mai eşit!...

* * *

Dar la pichet eşi mare deziluzie, ba şi confuzie...

Mai întâiu, abia găsiră o lămpuşoară murdară şi puchinoasă, de nu se putea deosebi albul de negru. Făcură totuşi mult haz de mutra nenorocită a lui Turtă care, fie că ar fi vrut să evite o explicaţie neplăcută, fie că nu simţea nici o durere, jura că nu simte „nimic".

— Nu vezi, mă parcă eşti dracu! — zise căpitanul, privindu-l mai de aproape. — Dar cucuiul depe frunte! Lasă, că ştiu eu... Să nu te mai împingă păcatul! — sfârşi cu tonul omului, care cu greu îşi ascunde uneori bunătatea sufletului. — Să n'aud!...

Vrând în sfârşit să încerce conţinutul damigenei, căutară un pahar. Pahar însă nu se găsea, se găsea numai o cănuţă; dar aşa de murdară, încât Bucur era să capete câteva palme zdravene.

— Spal-o cum se cade! Clăteşte-o! Incă odată. Incă! Aşa. Acuma toarnă.

Ofiţerul gustă, dar nu înţelese nimic.

— Ce dracu? Un fel de apă! Mişule, ia gustă şi tu.

Dar tot aşa i se păru şi studentului: apă goală.

(Continuare în pag. VI-a)

Ciorapii de mătase nu mai înseamnă lux de când există LUX!

Ciorapii spălaţi în LUX ţin de două ori mai mult. Dar spălaţi-i des, căci praful şi transpiraţia dăunează ţesăturei. LUX curăţă perfect, fără a ataca mătasea şi nici mâinile.

LUX

PRELUNGEŞTE DURABILITATEA LINGERIEI

iar mâinile vă rămân fine şi netede

Spălaţi în apă căldicică! Respectaţi modul de întrebuinţare!

— Gustaţi şi voi, mă.

Tot apă i se păru şi lui Turtă.

— Apă chioară, trăiţi Domnule Căpitan! — zise Bucur, hotărît. — Vr'o apă drăcească. Duhuri... vorba lui Turtă ăsta. Ori vr'un farmec...

Stăteau nedumeriţi cu toţii, miraţi, prostiţi.

— Cine dracul? — reflecta căpitanul.

Cine, în adevăr, decât dracul, putea să născocească asemenea glumă? Cine dintre ai noştri a avut nevoie de apă? Şi dece s'o uite aici, în calea santinelelor? Cine dintre duşmani a putut s'o aducă aici, cu primejdia vieţii, numai ca să facă o glumă proastă şi nesărată?

Se uitau la damigeană şi strângeau din umeri.

— Dar asta ce-i? — zise tot studentul, observând un mic pătrat de carton gros, atârnat de gâtul damigenei. — Ce hârtie o fi?

— Adevărat, — zise ofiţerul. — Ia dezlegaţi-o. Taie sfoara, măi Pană, şi dă-o încoa la lumină. Aşa... Hm, un fel de mâzgălituri, parcă ar fi slovă de aia... un fel de chirilică. Ia vezi, Mişule, că tu te pricepi. Mare drăcie! Citeşte, detectivule!

Studentul luă cartonul şi, cu toate că scrisul era destul de încurcat, cu nişte trăsături stângace şi primitive, cu unele litere şi chiar cu câteva cuvinte şterse, citi pe româneşte: „De cea adevărată Aghiazmă. De la adormirea. 18 ştofuri (Ocă). Un pud Maţa... (aici lipseau vro două cuvinte) zadatoc... (o nouă lipsă).

— Ai înţeles? — întrebă „detectivul".

— Pe dracu. Aghiazmă, dar cine a adormit? Ce ştofuri? Za... Za... cum e acolo?

— Foarte simplu: aghiazmă de cea „adevărată". va să zică de cea „bună"... Că ei o sfinţesc după stilul vechiu. N'auzeai eri, cum împuşcau? Credeam că-i revoluţie! 18 ştofuri fac 18 litri. Ca plată — un pud — 16 chilograme. Incolo, maţa, ori poate numai făină pentru maţa, că ei n'au... Ca arvună, de sigur pentru Paşti... Auzi? — sfârşi interpretul, indignat: auzi, arvună!

— Şi cine face negustoria asta? — întrebă ofiţerul.

— Cine s'o facă? Şmil şi cu frate-său de dincolo. Unul trimite aghiazmă de cea „adevărată" pentru oameni, iar istalalt îi dă maţa pentru ai lor.

— Halima, mă! Dracului să-i treacă prin minte? — se mira ofiţerul. — Dracul a mai văzut aşa negustorie? Ha-ha-ha! Să te cruceşti...

Râdea şi el, râdeau şi soldaţii.

— Şi crezi că babaca nu ştie? — zise studentul. — Dar cine să-i prindă? Ne bat până şi cu aghiazma. Dumping, nu înţelegi? Aşa dumping...

— Du... tu... te... te împung, te împing? Cum aţi zis, cuconaşule? — întrebă Bucur.

— Dumping. Dum-ping... Da, da, te împung şi te împing al dracului, când te concurează, azi cu aghiazma, mâne cu nafura! Unde mai ajungi cu socotelile, unde ajungi cu popia? De aceia eu i-am şi spus babacăi: nu-mi trebuie! Isprăvesc teologia, dar mă fac poliţist! Nu, până nu se organizează o pază... Am spus-o şi la congres: până nu s'or pune două corpuri de armată, cel puţin de aici până la mânăstire.

— Te împing, de-de-de...

— Mai sfârşiţi odată! — zise căpitanul cu autoritate. — Două corpuri... poliţişti... Ce prostii! Lasă, că-i descos eu şi singur. Punem noi capăt comploturilor astora! Dă-i dracului, hai, că ne aşteaptă acasă; — destul, — sfârşi, grozav de necăjit, că n'a putut să facă o surpriză măcar lui popa Gheoghe şi celui dela educaţia poporului. Pe figura deschisă şi simpatică a tânărului oştean se vedea o adevărată suferinţă. — Ce păcat...

Se adresă apoi către soldaţi:

— Turtă, tu acuma rămâi la pichet, şi mâine te înfăţişezi cu damigeana la cancelarie. Aghiazma... poţi s'o verşi, că-i prea grea.

— Da, da, s'o verse! — zise studentul, deşi ştia că aghiazma e bună şi că popa Avacum nu face lucru prost.

— Da, s'o verşi. Şi tu, măi Pană, pleacă, de-l înlocuieşte. Pregăteşte-te, că-i târziu. Are să vie, de altfel, sergentul... Căutaţi, măi băieţi, de fiţi cu ochii în patru, — adăugă căpitanul cu un ton mai blând, dar hotărît, cu tonul omului, care se ştie ascultat şi înţeles. Hai, Mişule, că ne aşteaptă societatea, ne aşteaptă bătrânul. De ştiam că-i numai atâta...

* * *

— N'o vărs! — zise Turtă, după ce rămaseră singuri. — In ruptul capului! Asta-i bună, mă, şi la boală, şi la vite, — de le torni în esle, — şi la femeia lehuză...

— Şi la găină, când nu se ouă. Bună al dracului! La orice. Să n'o dăm, mă! Eu, când plec de paşte, le duc două sticle. Numai decât! Acuma plec, că-i târziu. Ştii ce? Toarn'o în putina cea mică!

— N'ai grijă, — zise Turtă, închizând uşa. Şi scoase îndată de subt pat putina cea mică, pe care începu s'o inspecteze. — Tocmai bună! Şi curată — nu se mai află! Păcat că n'am nişte busuioc. Da, măcar câteva fire... Bună treabă ar fi...

— Beznă, mă-ă, beznă! Se auzea de afară vocea lui Pană, plecat ca să stea cu ochii „în patru", să îndure fiorii unei nopţi geroase şi nesfârşite, să dea ochi poate cu lupii. — In putina cea mică, mă-ă!..

— Grijania lor... — bombănea Turtă, mulţumit de căldura şi tihna gheretei, mulţumit de isprava serii. Umplu putinica aproape cu ochi. Işi făcu semnul crucii, mai băut din apa sfântă, îşi udă rana depe frunte... Băgă în sfârşit putina subt pat, împingând-o până la perete, şi o acoperi cu o cârpă.

— N'o dau! Natura şi... maţaua lor! Da' ei cum fură capre dela noi? Şi capre şi oi...

Se simţea obosit, căci mai avusese de furcă de dimineaţă, încă din zori: printre santinele, folosindu-se de viscol, trecuse un pâlc întreg de oi, sau capre. Incolo, sau încoace — nu se ştia, căci zăpada încurcase urmele. Şi nu se arăta, nici negustorul, sau hoţul, şi nici păgubaşul...

Stinse lămpuşoara şi se lungi pe scândura goală, dar mai moale decât puful, se acoperi cu cerga şi mantaua. Bună-i uneori şi viaţa grănicerească! „Ceara şi grijania lor... aghiazma lor..." — mormăia ostaşul trudit şi somnoros.

Peste două minute camaradul Turtă horăia ca în sânul lui Avraam.

A. FRUNZA

CRONICA TEATRALĂ

Teatrul Regina Maria: „Sosesc deseară" comedie în 3 acte de d. Tudor Muşatescu

D. Tudor Muşatescu a scris o comedie delicioasă. Desigur, a scris-o uşor, inspirat cum se zice, fără nicio umbră de pretenţii moralizatoare. A folosit o ironie blândă, o înţelegere largă a slăbiciunilor omeneşti şi a construit trei acte de spirit, observaţie şi excelentă technică teatrală.

„Sosesc deseară", ca şi „Take, Ianke şi Cadîr" a d-lui Popa, a dovedit, acum la sfârşit de stagiune, că literatura dramatică autohtonă poate exista şi există, că autorii noştri de teatru sunt tot atât de buni — cel puţin — ca Leo Lenz (autorul „Parfumului neveste-mi") sau Kadelberg (autorul „Punctului negru").

Tema comediei d-lui Muşatescu? Ar fi una. Dar nu tema are importanţă. „Sosesc deseară", fără să fie o comedie de moravuri, e una de tablouri ale vieţii româneşti de provincie. Câteva tipuri şi câteva obiceiuri — atât. Dealtfel este de-ajuns, cum a şi dovedit-o autorul.

Un bătrân sgârcit, tabietist şi foarte virtuos are un băiat la Paris, care are nevoe de bani. La el acasă, trăeşte o nepoată, o fecioară cuminte, cum desigur nu mai găsim decât la Câmpulung. Şi, pe nepoftite, stă în casa lui, „tanti" Adelaida, modernă în ambiţii şi libertară în purtări. Un prietin al bătrânului, credincios, sincer, care-l secondează în lupta lui contra alcoolului, tutunului, etc., îşi face şi el apariţia în scenă. Băiatul vine şi el, exuberant, liber, modernizant, băiat de viaţă şi veşnic în „pană de franci".

Ce se întâmplă între aceste tipuri, nu se poate spune. Nu că ar fi taină. Dar şi-ar pierde farmecul.

Trebue să subliniem că fiecare tip îşi are psihologia lui distinctă, căptuşită cu mult humor. Un humor veritabil românesc, care face cinste artei autorului.

Pe dealtă parte, situaţiile comediei, iscate de temperamentele deosebite ale personajelor, sunt impregnate de o atmosferă specific provincială. Soba de pământ, în gura căreia stă chiseaua cu dulceaţă, dulceaţa luată cu religiozitate şi apă rece, ceasul cu cuc, lampa cu gaz şi dealurile Câmpulungului, întrezărite prin ferestre — iată comedia d-lui Muşatescu.

N'o spun cu gând de ironie. Dimpotrivă. Găsesc că e *un tour de force* din partea unui autor, să construiască din aceste elemente trei acte care interesează, amuză, plac. Fiindcă — încă odată — tema n'are nici o importanţă. Este chiar, dacă vreţi, puerilă şi ticluită după factura veche a comediilor cu încurcături.

In legătură cu interpretarea piesei, sunt nevoit să subliniez un lucru ce mi se pare dureros. Pusă pe afiş la sfârşitul stagiunii, pare-se cu neîncredere, după codeală, *au petit bonheur*, interpreţilor li s'a părut ostenitor şi poate nu îndeajuns de vrednic să-şi înveţe rolurile. Căci comedia aceasta avea păcatul să fie scrisă de un tânăr şi încă român.

D. Maximilian, excelent în rolul bătrânului tabietist, cum este d-sa întotdeauna, subliniind subtilităţile unei psihologii, a călcat totuşi — şi d-sa, atât de conştiincios altădată — pe panta rolului neînvăţat.

D. Iancovescu în băiatul dela Paris şi d. Talianu în prietinul bătrânului au bâlbîit penibil, deşi — în special d. Talianu — au jucat rolurile cu pricepere şi vervă.

Singură d-na Maria Sandu în tanti Adelaida n'a avut nicio poticnire. Ba a fost impecabilă. „Tanti" a d-sale a fost atât de *tanti* încât şi autorul şi criticul şi spectatorii n'au a se plânge.

Spectacolul merită să fie văzut şi, desigur, reluarea lui în stagiunea viitoare îi va desvălui şi mai bine valoarea.

Teatrul Naţional: „Fântâna Domnului" tragi-comedie în 3 acte de d. Dragoş Protopopescu

Cu tragi-comedia d-lui Dragoş Protopopescu ne întoarcem în al XII-lea veac şi facem o bae de misticism.

D. Dragoş Protopopescu este autorul unei serii de esseuri, schiţe şi poezii publicate îndeosebi în revista „Viaţa Romînească'. Esseurile au dovedit că d. Protopopescu posedă un spirit critic ascuţit. Schiţele, o fantezie cu aripi desfăcute. Poeziile, un humor subţire şi de fină sentimentalitate.

In „Fântâna Domnului", d-sa ne apare subt o nouă latură: mai întîi aceea de autor dramatic şi apoi...

Să vedem.

Tragi-comedia d-lui Dragoş Protopopescu e o piesă de idei, simboluri şi atmosferă. Pare-se că, din capul locului, autorul a urmărit o idee. Zic: pare-se, fiindcă sigur nu-i. Adică nu se vede precis. Intrucât ideea ce ar părea centrală se bifurcă, trifurcă, etc. şi ajunge să se piardă într'un infinit pe care spectatorul nu-l poate atinge.

Problema ar porni dela titlu: *Fântâna Domnului*. După Stahie, schimnic bătrân care a închis în chilia lui o fecioară pe care vrea s'o facă mireasă a lui Iisus, această fântână ar fi puterea de credinţă în Dumnezeu şi puterea de înfrânare a dorurilor noastre carnale. După Trivurtie, călugăr libertin, care preţueşte preacurvia şi vinul, ar fi trăirea vieţii după pofta inimii. Dar tânărul Avenir, „sburător cu negre plete", băiat chipeş şi drag fecioarei întemniţate, este de altă părere. Fântâna Domnului este însăşi viaţa, cu răul şi binele pe care-l conţine, dar mai ales cu dragostea şi stelele, tinereţea, frumuseţea şi libertatea.

Pe această temă, despre care nu se poate spune că e anti-teatrală (fiindcă nimic nu-i anti-teatral pe mâna unui om de teatru), d. Dragoş Protopopescu şi-a scris tragi-comedia fără să cheltuiască nici spiritul său critic, nici fantezia sa. Abia-abia, am recunoscut humorul d-sale în personajul diabolic care e Trivurtie.

Dar pe lângă tema-pivot a piesei, ni se vorbeşte de pustie, de apă care seacă, de manicheism, ni se prezintă o curtezană şi câtiva admiratori în stil roman — fără să putem înţelege pentruce. Vreo două-trei tablouri sunt inutile: tabloul-prolog, tabloul întâlnirii Ionei, fecioara cu Mnezareta, curtezana, tabloul desfrâului lui Trivurtie. Acţiunea e lipsită de viaţă. Nu voiu spune: realitate, fiindcă într'o piesă de atmosferă mistică şi de simboluri, realitatea strictă poate să lipsească.

D. Dragoş Protopopescu, admirabil esseist, s'a dovedit un pueril autor dramatic. Dar marea d-sale vină este că, obişnuindu-ne în esseuri cu un stil literar îngrijit, n'a avut aici nici măcar grija exprimării. De-o pildă, câţi-va călugări necăjiţi pe soare că arde prea puternic şi seacă apele, i se adresează verbal: „Când om scăpa de dumnialui!".

Teatrul Naţional însă a dat o pildă de atenţia şi dragostea cu care trebue montată o piesă originală, deşi — şi ea, ca şi „Daniela" sau „Apollonius din Tyane" — a venit târziu pe afiş.

D. Şahighian a ţinut să arate — şi a izbutit — că mâna pricepută a unui regisor este colaboratoare indispensabilă textului şi că uneori regisorul poate umplea goluri şi poate da impresie de „teatru" unei piese care nu e.

Stareţul Stahie, iluminat, profetic a fost slujit de glasul cald al d-lui Manolescu. Iar diabolicul Trivurtie, un Priap încarnat, a ştiut să fie în chipul cel mai original, d. Sîrbu.

Un Avenir şters, dar cu „plete negre" şi frumos, a fost d. Critico.

Dacă la acest spectacol am scăpat, până la cel următor, de d. Bălţăţeanu, nu s'a întâmplat acelaş lucru cu d-na Puia Ionescu-Mihailide, care s'a uitat pierdută în gol, a visat, s'a mirat, a alergat dintr'un colţ al scenei într'altul, dar ni-a lăsat rece.

O admirabilă babă vrăjitoare, d-na Sonia Cluceru.

Decorurile lucrate cu fantezie, într'un colorit sumbru, afară de tabloul cu Mnezareta, au slujit piesa atât cât se putea.

L. SEBASTIAN

Curiozităţi

■ Studenţii universităţii din Los Angeles au adresat autorităţilor şcolare un memoriu de protestare împotriva colegelor lor care obţin note de trecere flirtând cu profesorii.

Studenţii cer să se numească profesori femei. Presa se întreabă dacă cererea aceasta nu izvorăşte cumva din dorinţa băeţilor de a-şi valorifica şi ei sex-appealul faţă de profesoarele-femei.

* * *

■ Profesorul Del Portes dela observatorul din Uccle a descoperit prin fotografiere o nou planetoidă, pe care a denumit-o provizoriu 1932 E. A. L.

Distanţa ei de pământ fiind de numai cinci milioane şi jumătate kilometri, a luat locul lui Eros, care trecea până acuma drept cea mai aproape de noi şi care e la 21 de milioane de kilometri de pământ.

* * *

■ Intr'o groapă de nisip din Gravesend (Anglia) s'au găsit zilele acestea şi s'au predat muzeului de istorie naturală din Londra trei dinţi ai unui elefant preistoric care a existat în Valea Tamisei cu mult înaintea mamutului şi care e străbunul elefantului de azi din Africa şi India.

Dinţii găsiţi sunt foarte bine conservaţi şi au o greutate de 3-4 pfunzi.

Tot în vremea din urmă, un vas care curăţa fundul apelor a scos din adâncime lângă Norfolk o cange pe care experţii au recunoscut-o ca fiind o unealtă a omului preistoric, pe când Marea Nordului era încă o limbă de uscat. Partea de sus e făcută din coarne de cerb şi prevăzută cu 17 colţi foarte frumos lucraţi. Este probabil o unealtă de care omul preistoric se slujea la prinderea peştelui.

* * *

■ La ţărmul lacului Victoria, expediţia arheologică organizată de universitatea din Cambridge, a găsit maxilarul inferior al lui *Homo Sapiens*, într'un strat asemănător cu cel din Tanganica, în care s'au găsit osemintele omului preistoric de acum vre-o 2 milioane de ani.

Maxilarul de acum pare şi mai vechi; descoperirea este cu atât mai importantă cu cât în aceleaşi straturi s'au găsit şi oseminte de om-maimuţă.

Savanţii cred a fi găsit însfârşit aşa zisul *missing link*, adică veriga de unire între maimuţă şi om, care până acum lipsea. S'au găsit în aceleaşi straturi părţi din scheletul unui dinoterium, strămoşul preistoric al elefantului, despre care se credea până acum că a existat cu sute de mii de ani înainte de primii oameni. Precum se vede descoperirea de acum răstoarnă o mulţime de teorii, ducând la concluzii noi în ce priveşte originea şi vechimea omului.

„Aş vrea să ştiu"

I. CRISTESCU-Târgovişte.

Ce cărţi pot citi în limba franceză relativ la proectul de confederaţie europeană propus de Contele Coudenhove-Kalergi?

Citiţi volumul *„Paneuropa"* de R. N. Coudenhove-Kalergi (edit. „Paneuropa" Wien-Hofburg), precum şi colecţia revistei mensuale „Paneuropa" (versiunea franceză), care apare în aceeaş editură.

UN CITITOR-Roman.

Care e teoria culorilor a lui Goethe?

In lucrarea sa *„Teoria culorilor"* (Farbenlehre), apărută în 1810, Goethe caută să lămurească origina şi mecanismul culorilor.

Polemizând cu teoriile lui Newton în materie de optică, Goethe emite în această operă ipoteza originală şi poetică — dar fundamental falsă din punct de vedere ştiinţific — că în fond, culorile sunt formate dintr'o combinaţie de umbră şi lumină, ele reprezentând degradările luminii operate prin „medii turburi" (trübe Mittel).

Explicaţia dispersiunii luminei printr'o prismă şi a culorilor spectrului sunt deasemenea pure naivităţi, datorite faptului că Gothe — deşi înzestrat cu o intuiţie genială în cercetarea naturei — era lipsit de pregătirea matematică necesară şi pe de altă parte, neglija experimentarea precisă şi meticuloasă, indispensabilă în asemenea investigaţii.

I. MARINESCU-Loco.

Ce carte în limba română îmi recomandaţi pentru a mă iniţia în doctrina darwinismului?

Citiţi *„Darwinismul"* de Ferrière, apărut în editura „Biblioteca pentru toţi" şi care cuprinde, expuse pe înţelesul tuturor şi în mod sistematic, principiile fundamentale ale teoriei transformismului.

Cronica Şahului

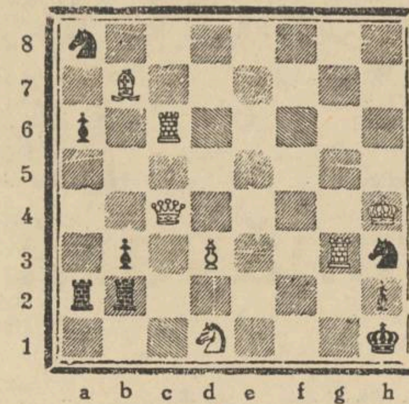
PROBLEMA No. 454 *)

de W. Pauy, Bucureşti

(inedită)

Negru :

Rh1, Ta2 şi b2, Ca8 şi h3, Pa6, b3 şi h2 (8).

Alb ;

Rh4. Dc4, Tc6 şi g3, Cd1, Nb7, Pd3 (7).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

*) Publicăm din nou această problemă, care a apărut greşit tipărită în numărul trecut.

PROBLEMA No. 455

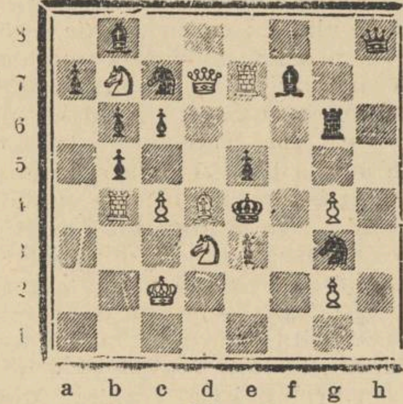
de C. G. Gavrilov, Ismail.

— *In memoria lui I. R. Fetov †* —

(inedită)

Negru :

Ré4. Dh8. Tg6, Cc7 şi g3. Nh8 şi f7. Pa7, b5, b6, c6, é3 şi é5 (13).

Alb :

Rc2, Dd7, Tb4 şi é7, Cb7 şi d3, Nd4, Pc4, g2 şi g4 (10).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 211

Jucată la un concurs din Bad Ems (Germania) în ziua de 28 Martie 1932.

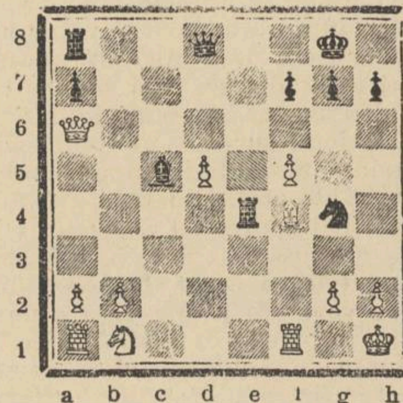
Alb: J Benzinger, **Negru : von Hennig.**

Gambitul Falkbeer.

1. é2—é4, é7—é5; 2. f2—f4, d7—d5; 3. é4×d5, é5—é4; 4. d2—d4, obicinuit se joacă aci d3. 4...., Cg8—f6; 5. c2—c4, Nf8—é7; 6. Cg1—é2, 0—0; 7. Cé2—g3, mai bine ar fi fost Cbc3 spre a întări punctul d5, dacă negrul ar fi răspuns atunci cu c6, alb ar fi avut posibilitatea să continue cu Db3, c×d; c×d. 7...., c7—c6!; 8. d5×c6, Cb8×c6; 9. d4—d5, la Né3 negrul ar fi răspuns cu Cg4 şi tot ar fi obţinut deschiderea diagonalei c5—g1. 6...., Cc6—b4; 10. Nf1—é2, Tf8—é8; 11. 0—0, Né7—c5+; 12. Rg1—h1, Cb4—d3!; un nou sacrificiu de pion, spre a deschide linia é. 13. Né2×d3. é4×d3; 14. f4—f5, alb vrea să împiedece Cg4 şi să poată muta Nf4, dar răspunsul puternic al negrului îi zădărniceşte planul 14...., 14...., b7—b5!: 15. Dd1×d3? mai bine ar fi fost Cc3, b×c; Ng5 urmat de Da4. La c×b negrul ar fi continuat astfel: Nb7; Cc3, C×d5; D×d3, Cf4! 15...., Cf6—g4; ameninţă C×h2. 16. Cg3—é4, b5×c4; 17, Dd3×c4, Nc8—a6; 18. Dc4×a6, Té8×é4; 19. Nc1—f4.

Situaţia partidei după a 18-a mutare a albului.

Negru : von Hennig.

Alb : Benzinger.

această apărare a punctului h2 nu duce la nici un rezultat. 19...., Té4×f4!; 20. Tf1×f4, Dd8—h4; 21. h2—h3, la T×g4 ar fi urmat Dé1+ şi mat în mutarea următoare. 21...., Dh4—g3!; 22. Tf4×g4, la h×g4 ar fi urmat Dh4 mat. 22. Dg3—é1+ şi alb abandonează, căci la Rh2 ar fi urmat: Ng1+; Rh1, Nf2+.

O prea frumoasă partidă!

P. I. NEGREANU.
S. THAU.

Viaţa de provincie, descrisă atât de măestrit de Flaubert în Madame Bovarry, este prinsă sub alt unghiu de Claude Anet, care ne înfăţişează în „Domnişoara Bourrat" o familie de mici provinciali, cu grijile lor mărunte şi cu viaţa lor meschină şi monotonă.

Dar o nenorocire nemaipomenită, care ia proporţiile unui adevărat cataclism, se abate asupra familiei Bourrat.

Numai tactul, înţelepciunea şi perseverenţa Doamnei Bourrat, reuşeşte să evite catastrofa, să salveze onoarea familiei şi să pue pe „Domnişoara Bourrat", la adăpost de clevetiri.

„Domnişoara Bourrat" a apărut în excelenta traducere a d-nei R. Sanielevici în „Biblioteca Dimineaţa".

Preţul 5 Lei.

Cărți și Reviste

TUDOR TEODORESCU-BRANIȘTE: Fundătura Cimitirului No. 13 (Edit. „Adeverul")

Pe d. Tudor Teodorescu-Braniște îl cunoșteam ca nuvelist încă de acum doisprezece ani când publicase volumul „Suflet de femeie". Dovedise acolo că are o aprigă viziune realistă, fraza scurtă și concisă, o remarcabilă știință a efectelor și rapiditate în conducerea unei acțiuni.

După ani de zile, în care d-sa a părăsit literatura în profitul jurnalisticei, d. Braniște publică acuma un mic roman în care toate însușirile de odinioară se regăsesc, amplificate și complectate.

In „Fundătura Cimitirului No. 13" materialul uman este ales (ca și în nuvelele din „Suflet de femeie") din viața mahalalei. Este o lume care trăește după legile ei proprii, cu obiceiuri speciale și independentă de restul orașului mare din care face, totuș, parte. Așa e și în această Fundătură a Cimitirului, unde la numărul 13 se agită o mică societate umană pe care o formează chiriașii domnului Anton, proprietar și cârciumar al mahalalei. Iată-l pe domnul Ionel Crudu, funcționar la Culte care „are două îndeletniciri în viață: slujba și propria lui persoană". Iat-o pe coana Aneta, scundă și grasă, sulemenită tare și stând toată vremea în pragul ușii la pândă după chiriașii tineri. Pe urmă d-șoara Victorița Radulian, funcționară la Poștă, dar despre care se svonește că nu e funcționară și are cu totul alte îndeletniciri. Un tip, pe care d. Braniște l-a încondeiat foarte bine, e Anibal Popescu-Delar, „student și publicist": „Tânărul Anibal, al cărui nume apăruse în ziare cu prilejul celor din urmă mișcări studențești, purta plete și lavalieră de poet. Câteodată ieșea îmbrăcat în costum național cu o frumoasă zeghe țărănească pe umeri și cu o bâtă ciobănească în mână. Atunci mahalaua știa că Anibal Popescu-Delar se duce să ia cuvântul la o întrunire publică". Acest june Anibal, bătăuș și naționalist, care stoarce parale coanii Aneta, în ale cărei bune grații este, sub pretext că îi trebuie pentru tipăritul gazetei naționaliste — este o creație reușită și foarte verosimilă. Cu o ușoară urmă de convenționalism în prezentarea lor, dar trăind cu intensitate, sunt ceilalți doi chiriași: Ștefan Crețeanu, socialistul bărbos și exaltat, și bătrânul conu Neculai, boer scăpătat care și-a pierdut averea la cărți.

Vă închipuiți că o sumedenie de intrigi se pot naște între acești oameni atât de deosebiți, dar pe care îi unește aceeaș mizerie și acelaș cotidianism meschin (de care, dealtfel, niciunul nu-și dă seama). Intrigi tragi-comice și absurde pe care d. Braniște le prezintă cu humor și îngăduință.

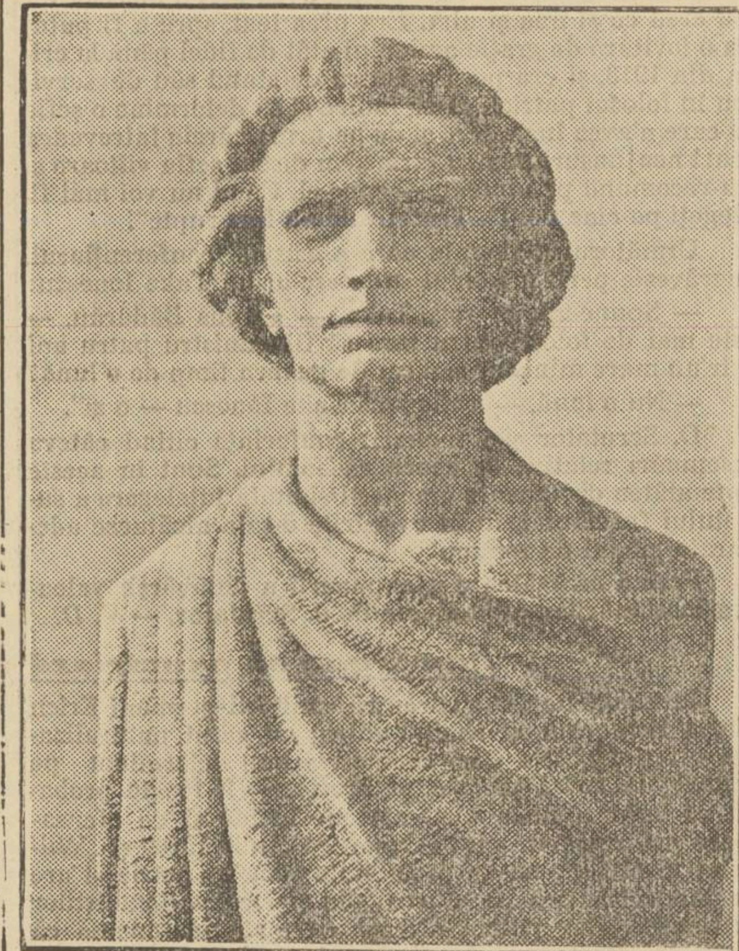
Printre toate aceste personagii se plimbă sufleurul Andrei Stoican, vecin de odaie cu Ionel Crudu, un maniac ciudat și macabru, un dement liniștit, obsedat de frica de moarte, și recitând mereu, fără șir, pasagii din piesele pe care le sufla odinioară. Este un tip de nebun bine schițat. Dealtfel el este oarecum personajul central al romanului. El face legătura între toate celelalte personagii, speriindu-i pe toți și figurând un fel de mic fatum al acestei lumi, pe care chiar o și rezolvă într'o noapte, când dă foc odăilor din Fundătura Cimitirului...

O perfectă obiectivitate artistică distinge talentul d-lui Braniște. Nimic de prisos în prezentarea personagiilor. Nici-o insistență ostenitoare. Figurile se conturează repede și expresiv, din două trei vorbe, dintr'un dialog viu, dintr'o scurtă caracterizare plină de humor. Fantezia și realismul se îmbină armonios pentru a da o carte pe care o citești cu multă plăcere și căreia nu-i poți reproșa decât doar că se sfârșește prea repede. Dar poate că asta e din pricină că autorul ne-a anunțat că e un roman pe când, în fond, este o minunată nuvelă lungă, cuprinzând posibilitățile unui roman.

Dar acestea sunt, în fond, considerații perfect inutile, care n'au aface nimic cu valoarea cărții și cu plăcerea pe care o dă când o citești.

G. CALINESCU: Viața lui Eminescu (Edit. „Cultura Națională" 1932)

Din bibliografia considerabilă pe care d. G. Călinescu a însemnat-o la sfârșitul cărții sale despre viața lui Eminescu, ne putem da seama că, dela moartea acestuia până astăzi, s'a scris o cantitate apreciabilă de broșuri, articole, studii și amintiri în legătură cu existența terestră a poetului „Luceafărului". Totuș aceasta n'a împiedecat ca viața lui Eminescu să se învălue tot mai mult în legendă. Este, într'adevăr, ciudată și interesantă această trecere în legendă și în mit a unei

M. Eminescu

existențe de stângerea căreia nu ne despart decât patruzecișitrei de ani. Există încă mulți oameni care l-au cunoscut pe Eminescu, au trăit aproape de el, au vorbit cu el de nenumărate ori. Eminescu ar fi putut încă să trăiască și astăzi: ar fi avut optzecișitrei de ani, vârstă pe care au atins-o Goethe și Victor Hugo. Totuș viața lui, încă atât de aproape de noi, începuse, încă de acum două decenii, să-și piardă din conturele ei verosimile, acoperită de un noian de anecdote, mahalagisme și informații, contradictorii, false sau absurde.

D. G. Călinescu a răscolit, cu răbdare și luciditate, acest morman de impurități. A isbutit să curețe terenul și să desfunde intrările cele juste către necropola în care zăcea înmormântată adevărata viață a lui Eminescu. După cum singur spune, cartea sa este o „biografie critică, alcătuită cu toată băgarea de seamă după toate izvoarele ce ne-au fost la îndămână și cu scopul de a strânge laolaltă știrile așa de risipite și atât de contradictorii asupra poetului".

Potrivit acestui program d. Călinescu a cercetat cu luare aminte tot ceiace se cunoaște din viața lui Eminescu. A deosebit știrile adevărate de cele false, și odată deosebite, le-a coordonat în chipul cel mai firesc și mai verosimil cu putință. Ar fi putut să ne facă să asistăm la această muncă de furnică sârguincioasă care desparte, fir cu fir, nisipul aspru și vulgar de sămânța rodnică de mac (asemeni reginei furnicelor din poveste). Cartea sa ar fi căpătat atunci, încărcată de note, trimiteri și *addende*, un aspect pedant și rebarbativ. A evitat, foarte cuminte, acest lucru. Ne-a dat numai rezultatul trudnicelor sale cercetări. Un rezultat admirabil din toate punctele de vedere.

Cu drept cuvânt, d. Călinescu spune că lucrarea d-sale nu înfățișează decât „încercarea de a scoate din narațiune și analiză *portretul* lui Eminescu". Este, într'adevăr, un portret care cuprinde multe trăsături nouă și inedite. Un portret care nu seamănă mai deloc cu portretele de până acum. Deabia după ce citim cartea d-lui Călinescu ne putem da seama cât de falsă era icoana legendară a poetului nefericit și ignorat cât a fost în viață, silit să lupte cu o mizerie continuă, fără prieteni și fără sprijin, împins spre o moarte timpurie de lipsuri și de boală.

Din toate acestea nu rămâne ca fapt cert decât boala. Restul însă trebue modificat. Eminescu a fost nefericit prin temperament și prin voința lui de a fi nefericit mai mult decât prin împrejurările vieții. Mizeria lui a fost destul de relativă. Imaginea unui Eminescu care moare de foame trebue înlăturată ca absurdă. Eminescu a avut întotdeauna prieteni care i-au sărit în ajutor la nevoie. Acesta este chiar unul din aporturile cele mai interesante ale cărții d-lui Călinescu. Anume: inadaptabilitatea socială a lui Eminescu și mulțimea de prietenii devotate care îl înconjurau și care îl dădăceau, conducându-l prin viață. Iată dar că imaginea unui Eminescu neînțeles, neprețuit și mai ales părăsit și fără prieteni se dovedește absolut falșă. D. Călinescu insistă cu date precise asupra acestui fapt. Ne vin în minte prin comparație și contrast alte vieți de mari scriitori, care au fost într'adevăr nefericite. Un Balzac, de exemplu, care ani de zile a scris opere de geniu ca să-și poată câștiga o existență de azi pe mâine, trăind mereu sub teroarea creditorilor pentruca, atunci când însfârșit crede că a ajuns la liman, să moară ucis de munca istovitoare și supraomenească cu care și-a identificat fiecare zi din viață; sau un Baudelaire, condamnat la amendă pentru atentat la bunele moravuri cu prilejul publicării volumului lui de versuri, înjurat și hulit până la moarte.

Un capitol interesant al cărții d-lui Călinescu este acela intitulat „Eminescu și dragostea". E prima dată când erotica lui Eminescu este pusă la punct. Inlăturând dela început toate vechile anecdote și mahalagisme despre Eminescu și Veronica Micle, d. Călinescu pe baza liricei poetului, definește astfel erotismul lui Eminescu: „Eminescu era un tip sexual veneric, adică stăpânit mereu de obsesia funcțiunii erotice, căutând dragostea nu femeia, victimă mereu a improvizațiunii și a absurdului. El este străfulgerat principial de orice femeie, de o actriță de varieteu sau de o tânără burgheză de periferie, întrevăzută la un geam, o urmărește cu frenezia întâii dragoste, compune declarațiuni focoase sau versuri imploratoare și rămâne mereu în aceeaș neliniște cercetătoare, nesatisfăcută. Eminescu nu are mistica transfiguratoare a marilor romantici care își creiază o femeie fictivă, platonică, pe datele imperfecte ale realității și absorb în contemplație orice nevroză sexuală, el nu vede îngeri suavi, cu ochi incandescenți, ca misticii medievali, care să-l umple de turburare și căință și să-l împingă spre o claustralitate a spiritului. *Pentru Eminescu iubirea este un leagăn de desfătări venerice, o necesitate nu spirituală dar afectivă bineînțeles și fiziologică, o nevoie naturală de a trăi viața speței cu toate deliciile de ordin sufletesc pe care conștiința le suprapune mecanismului reflex...*"

Am subliniat într'adins rândurile de mai sus. Ni se par pline de adevăr. Ele distrug altă falsă interpretare a firii lui Eminescu. Afirmația că Eminescu a fost îndrăgostit mereu de idealuri eterice și inconsistente, este injurioasă și degradantă. Ea tinde să facă din Eminescu un caraghios impotent și plângăreț. Dovada cea mai bună împotriva unor astfel de calomnii (căci nu se pot numi altfel), este însăș opera lui, versurile lui în care, la tot pasul, isbucnește un sensualism puternic, simplu și primitiv. D. Călinescu a arătat acest lucru în chip incontestabil. A scos astfel la iveală un Eminescu real și simplu, despoiat de toate ponoasele pe care i le-au adus urmașii lui literari, aceștia într'adevăr neputincioși, molâi și emasculați. Nu e prima oară când un mare poet este compromis și falsificat de propria lui progenitură literară.

D. G. Călinescu pune în evidență și alte trăsături esențiale ale caracterului lui Eminescu. Intre altele lipsa lui de ironie, ura lui împotriva sofisticei și a compromisurilor, absolutismul lui spiritual, conștiinciozitatea lui, disprețul pentru zeflemea, cinstea lui sufletească, mândria lui morală și naivitatea lui.

Citind viața lui, povestită atât de cald și de convingător de către d. Călinescu, Eminescu, ca om, trăește puternic în sufletul nostru, coborât din negura înșelătoare a legendei. Și ne dăm seama că omul, prin înaltele lui însușiri morale, este tot atât de vrednic de admirație ca și opera pe care a creat-o.

Prin calitățile ei de bun simț, disciplină, fineță critică și luciditate, precum și prin meritele ei literare, cartea d-lui Călinescu reprezintă o operă de autentică valoare pentru istoria literaturii române moderne.

AL. A. PHILIPPIDE

H. SANIELEVICI: Alte orizonturi — studii și polemici literare și științifice Ed. „Adeverul", Lei 60

D. Sanielevici e neostenit în a gândi și a-și reînnoi preocupările.

Iată câteva studii din recentul d-sale volum: Problema supremă a sociologiei în legătură cu legile evoluției vieții; Mecanismul fundamental al societății postbelice; Criza mondială; Cu privire la istoricul reformei noastre agrare; Starea de azi a științelor naturale.

In afară de aceste studii de sociologie sau știință pură, avem câteva însemnări literare despre Eminescu, Alecsandri, Șevket Aziz, Ioan Petrovici, o expoziție a lui Ștefan Popescu.

Stilul plin de fantezie, humor și mai ales precizia și justeța gândirii fac din acest volum unul dintre cele mai bune ale anului, în ce privește critica literară și științifică.

Revista „Știința" No. 2

A apărut No. 2 al revistei „*Știința*", redactată de L. Florin.

Cuprinde 32 pagini cu peste 40 ilustrațiuni. Din sumarul bogat menționăm: Goethe și Știința, calendarul lui Franklin, o tabelă a calendarului perpetuu, efemeride astronomice, buletinul timpului, biografia lui Piccard, Hertz și Marconi, telefonia fără fir, alte lumi, dr. Iuliu Barasch, dr .G. Marinescu, primul laborator al lui Pasteur, câteva fotografii reproduse după atlasul internațional al norilor, ce aduce anul 1932, cum se organizează un ziar modern, comunicări făcute societății meteorologice franceze, bolidul căzut la Arad, întâmplări extraordinare, probleme, calcule interesante, curiozități, anecdote din viața savanților, bibliografii, etc.

Amatorii pot obține revista trimițând prin mandat poștal costul abonamentului de 40 (patruzeci) lei anual pe adresa: „Știința", Căsuța poștală 70, București I.

CRONICA LITERARA

Trei cărți documentare

Ceeace m'a izbit de mult la autorul scrierii *Feciorul lui Nenea Tache Vameșul (Colecția Rosidor*, Ed. Ciornei) este însuș pseudonimul straniu Sărmanul *Klopștock*, în care un nume de poet german clasic, rigid, ce nu sugerează de loc idea de suferință este împerechiat cu un adjectiv deprimant. Deschizând volumul, impresia de originalitate împinsă până la bizarerie se confirmă în lungimea frazei înnecate de amănunte colaterale, în ortografia personală și mai ales printr'o intenție frecventă de înaltă și foarte adesea ininteligibilă semnificație, obținută prin respirații de puncte-puncte înaintea cuvintelor. De pildă: *își avea închegată o... gospodărie; direct în... Olymp prin... Muze; celui răstignit pentru... adevăr!; în chip de... porumb; subsol de... voluptate; cuerul cu... „baltoane"* și atâtea altele, uneori cu substrat ironic, mai adesea obositoare.

Cu toate aceste asperități simpatice *Feciorul lui Nenea Tache Vameșul* este o operă de un mare interes, în ciuda formei statice de rememorare extemporală. Pentru întâia oară viața de mahala este prezentată în culori abundente și autentice, de interes literar tocmai prin lipsa oricărei ficțiuni literare. Constatând că opera d-lui... Sărmanul Klopștock (ca să pun și eu puncte-puncte) prezintă un mare interes documentar, nu vrem să-i scădem meritele literare. Din prezentarea materialului se ridică o anume impresiune, care este în fond o interpretare, o finalizare a datelor și prin aceasta o elaborare artistică.

Spre deosebire de d. C. Ardeleanu, alt specialist în materie de suburbie, d.,... Klopștock nu transfigurează datele, ci le dă prin enumerație abundentă un sens de pitoresc și de fictiv.

„M'am născut — începe cartea — în casa curierului Nottara din mahalaua Cuza-Vodă, ulița „podul Beilicului", suburbia „*Flămânda*" între marginea tabacilor și maidanul lui „*sperie-pește*", colț cu Mălăeru boiangiu.

„Naș mi-a fost Niță al lui văraru, copil de suflet al lui Nenea Hristache văraru, băiatul unt-de-lemn-giului din Broșteni".

Efectul acestor rânduri stă în ineditul desăvârșit al oamenilor și locurilor. De aceeaș natură și enumerațiile de mai jos:

„Și isvorau ca din pământ, automat, din toate răspântiile suburbiei, bătătorind cu labele argăsite de umblet, salteaua fierbinte a prafului: Papazu al lui Lache, paracliserul de la biserica Slobozia, Tache nasu, culegător la tipografia cărților bisericești, armonist la completul de la hănișor la văraru, în orele libere, Trica dricarul, Costea al Ghețuleștii, Costiclici fabricant de prinzători de sticleți, Bontaș băiatul Zărăfoaiei, antreprenor de vicleimuri, Ghindă Chioru al lui Vruse, perceptor în Flămânda și Vivi țiganu luat de suflet de Marin cărbunaru, cantaragiu la uzina de gaz...".

Aceasta e lumea. Mediul respiră o duhoare de boleșniță și de lături, de egrasie și colb de ulicioare cu cadavre intrate în putrefacție și mlăștini verzi cu țânțari, evocate de autor cu multă coloare:

„Intr'o curte îngustă și lungă, lungă fără nici o noimă, plecând din poarta Ivăncioaiei, de lângă pompă și scurgându-se la Iohan Tabacu, în bălării, unde seara schinceau pui de șerpi și se uscau neculese, gutuile de de-asupra unui eleșteu brodat cu lintiță și ceapa ciorii, într'o crustă hidoasă, lipicioasă și scânteetoare și pe marginea căreia, spre grădini, își plimbau nostalgia măritișului fetele lui Bontaș cărbunarul...".

„... In casă, răcoare — răcoarea particulară a încăperilor cu mobilier și chirie puțină, cu preșuri din împetecături de toate nuanțele, cu ghivece de verbine și cerceluși focoși, cățărați pe scărișoare șubrede de hașchii de brad, având la intersecții o fundulită de pâslă roșcovană, pentru dăochi, la icoane, flori din Vinerea mare, împărțite norodului, de preot, după epitaf, la întoarcerea de la... înmormântarea lui Hristos, bune pentru alungarea trăsnetului, alături de care mucezea, an cu an o sorcovă firimițită; pe sprânceana sobei, gutui fanate și borcane cu „*unt de sunătoare*"; în unghiul rețelelor din fereastră, baletiste de o voluptate grosolană, din foiță de balon etc."

Adevăratul miez literar al acestei interesante cărți îl formează *boala*, frigurile și lingoarea unui copil de mahala fetidă și superstițioasă, în care medici sunt popa și cu mama Leanca, savanta universală:

„Descânta de dăochi, aduna pentru maslu, făcea „*de gușter*" fabrica alifie pentru sugiuc și „*abubă*", plângea la orice mort, da ajutor la moșit, se urca cu coliva pe capră, scula într'o clipă caii căzuți în stradă, plesnindu-le în frunte ou proaspăt, punea pahare și își ruga moartea zi cu zi".

Paginile de tânjire ale copilului, tratat cu leacuri băbești, într'o aiurare tristă, agravată de lăturile și părăginirea mahalalei, sunt remarcabile:

„Intre roșcovul de aramă din poarta lui Ghiță brutarul și pluta de argint care sufoca razachia lui Ioniță Roșu, se înălța foișorul verde al unui plop, la rădăcina căruia am aiurat cincisprezece ani de friguri palustre, perpelindu-mă pe o pernă umplută cu foi uscate de porumb.

„Aci am băut din apa încropită în care clincăneau cărbunii descântecului, aci mi-a strivit Perucăreasa cu coada lingurei de ciorbă, gâlcile, și tot aci am dormit în cei cincisprezece ani de jigăreală, cu o măslină caldă într'o ureche și cu un cățel de usturoi, tot cald, în cealaltă, oblojit cu cataplasme de in, sorbind ceaiul de soc al mamei Ivăncioaia — un fel de zeamă de melc fiert

* * *

După *Inchisorile mele* ale lui Slavici, în care cu nedumerire și mâhnire de om obosit și îmbătrânit într'o formă îngustă și bizară de naționalism, autorul își varsă amărăciunea șederii la închisoare, după *Poarta Neagră* a d-lui Tudor Arghezi, operă de imensă valoare artistică, d. Mircea Damian, proaspăt vizitator al Văcăreștilor, încearcă să ne dea în *Celula No. 13 (Vremea*, 1932) o icoană a cunoscutei închisori.

Opera d-lui Damian, cu toată uriașa concurență a *Porții negre*, nu e lipsită de interes. Și în definitiv comparația cu d. Arghezi nici nu trebue să se facă deoarece scrierea de care ne ocupăm este de altă natură și n'are cu literatura decât un contact accidental.

După cum foarte bine s'a exprimat un cronicar, *Celula No. 13* este un reportaj, adică însemnarea credincioasă a constatărilor și impresiilor culese în 75 de zile de detențiune, expuse într'un stil repede, vioiu și informativ.

Dar însăși forma documentară, face scrierea impresionantă, pentrucă sentimentul de adevăr nu este înăbușit de aparența ficțiunii. A spune despre lucrarea d-lui Damian că este un reportaj, nu mi se pare o coborîre, pentrucă pentru aceasta i-a trebuit un unghiu de observație, o metodă care pune o ordine în fapte și ordonând creează din nou realitatea.

Observațiunile d-lui Damian m'au impresionat și simțul de umanitate ce se strecoară printre rândurile sale au pledat pentru d-sa. Astfel de cărți desvălue un aspect al lucrurilor, rectifică judecățile și prejudecățile morale și înaintează cu un pas sentimentul de omenie al societății. Cea mai bună comparare ce se poate face, cred că este aceea cu *Le mie prigioni* a lui Silvio Pellico, operă la fel de simplă, neliterară, dar sguduitoare în cruda reportare a unei triste realități.

Nu mai puțin interesante prin documentație sunt recentele *Schițe parlamentare* ale d-lui H. Stahl, cunoscutul stenograf și publicist. Mai întâiu trebue să recunoaștem autorului un dar de caracterizare pe baze grafologice a oamenilor, cam mecanic ce e drept, dar în linii juste, de natura epigramei.

Prin paginile d-lui Stahl trec marii noștri bărbați de stat de acum douăzeci de ani: B. Delavrancea, Take Ionescu, Titu Maiorescu, Alex. Marghiloman, P. P. Carp, Spiru Haret, Nicu Filipescu, I. I. C. Brătianu, priviți cu simpatie și cu imparțialitate, precum și unele aspecte ale vieții noastre politice ca întruniri publice, ședințe la Cameră și la Senat, banchete, defilare în care d. Stahl se dovedește un om cu humor, ironie și adesea cu putere de evocare. Spre a ilustra această din urmă afirmație, citâm interesanta evocare a hanului lui Manuk, actualul *Hotel Dacia*:

„Cași Hanul lui Șerban Vodă (unde e azi Banca Națională) cași cel al lui Constantin Vodă (Palatul Poștelor), etc., Hanul Manuk se compunea dintr'un masiv corp de clădire trainică închizând o curte imensă dreptunghiulară. Spre stradă se înălțau doar ziduri goale, fără ferestre, ca o cetate. Dacă pătrundeai însă în curtea hanului, trecând prin poarta mare de stejar ferecată și legată în piroane, priveliștea mohorîtă de afară se schimba cu totul: zăreai, înveselind clădirea și împodobind-o ca un brâu, două rânduri de pălimare suprapuse, înconjurând clădirea de jur împrejur; balconul catului de sus sprijinind o strașină largă printr'o înșiruire de stâlpi eleganți de stejar, reuniți prin arcade de zidărie ornamentată cu stuc. In pridvoarele ce ocoleau tot hanul, dădeau, la etaj, încăperile; jos prăvălii boltite, iar dedesubt pivnițe adânci, unde marfa era la adăpostul prădăciunilor și focului. Imensa curte a hanului, nepavată și murdară, era vecinic tixită de care, briști, căruțe, chervane, butci, rădvane, brașovence, diligențe, ce poposeau, intrau și eșeau. Printre toate aceste vehicule noroioase sau pudrate cu strat gros de praf adunat din tot lungul țării și până departe din țara nemțească sau din Balcani, furnica o lume de chirigii, surugii, căruțași, hamali, negustori de toate neamurile, vorbind, tocmind, poruncind, strigând, chiuind, glumind, suduind, încărcând și descărcând mărfuri, înhămând și deshămând caii și vitele, lovind câte un câne, gonind câte un porc, scoțând apă din puțul cu zale de lângă grajdurile și cuhniile din fundul curții, ori cărând apă cu donițele din gârla ce curgea chiar la spatele hanului".

G. CALINESCU

ÎNSEMNĂRI

Ancheta noastră

La întrebarea noastră: „Care-i cea mai plăcută amintire din viaţa literară?" au mai răspuns d-nii:

Mihail Sadoveanu

Viaţa literară nu are prea multe amintiri plăcute. Totuşi, de una am să-mi aduc aminte, care, fireşte, este şi cea mai plăcută.

In 1904 am publicat *Povestiri din răsboiu.* Nu era prima mea carte şi nici cea mai bună nu părea să fie. Cu toate astea, Ministerul Instrucţiunii a găsit cu cale să mă premieze, din pricina acestor povestiri, cu 800 lei.

Opt sute lei în 1904 era lucru mare. Cu banii ăştia, eu mi-am făcut gospodărie la Bucureşti.

Cred că mai plăcută şi mai literară amintire decât asta, n'am să găsesc. oricât aş scormoni trecutul.

Tudor Arghezi

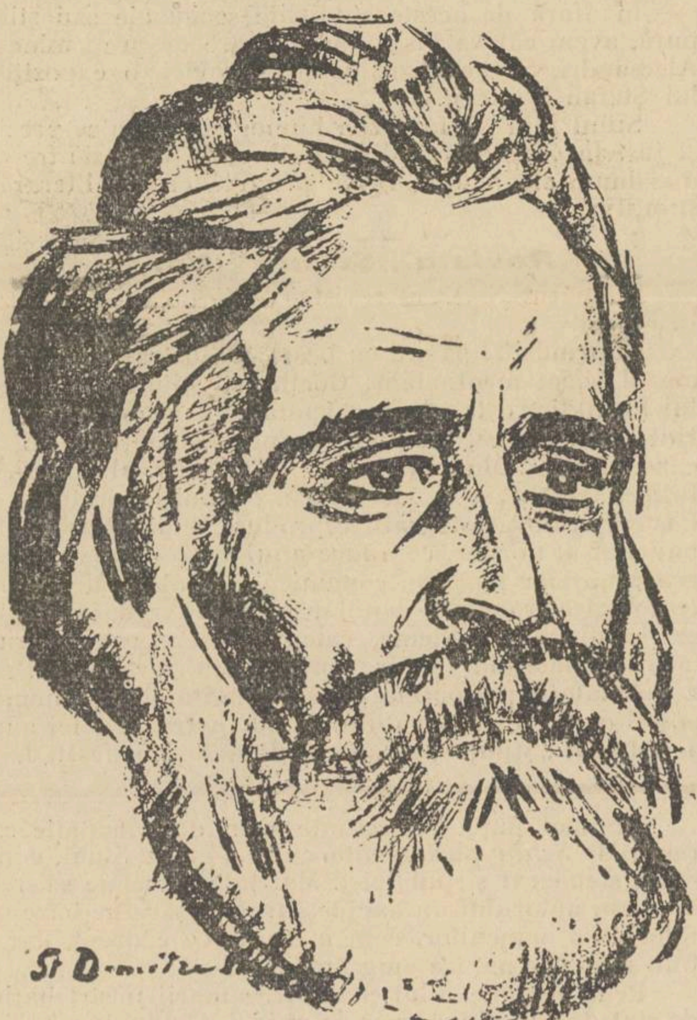
N'am niciun fel de amintire. Sufăr de amnezie totală.

Veloarea expresivă a sunetelor

In volumul d-lui G. Ibrăileanu: „Studii literare", apărut acum în ediţia doua la editura „Cartea Românească", găsim — printre alte lucruri adăogite — următoarea notă inedită, de-o deosebită importanţă. O reproducem mai jos:

„După apariţia primei ediţii a volumului de faţă, cetind tratatul (magistral) al d-lui Grammont, intitulat „Le Vers Français", am avut o surpriză emoţionantă.

Fără nici o idee preconcepută, ca simplu cetitor al poeziilor lui Eminescu, îmi dădusem seamă de valoarea expresivă a sunetelor („muzicale", „metalice", spuneam eu) m şi n din versurile lui. Intemeiat pe diverse pasagii şi în special pe sonoritatea poeziilor „O, mamă" şi „Mai am un singur dor", cele mai triste din opera poetului — concluzia mea era că Eminescu întrebuinţează instinctiv sonorităţile cele mai muzicale acolo unde sentimentul său este mai profund.

G. Ibrăileanu

Dar — şi aici e surpriza mea — d. Grammont studiind întreaga poezie franceză de la Ronsard până azi — aşa dar procedând inductiv — ajunge la generalizări cu privire la valoarea expresivă a tuturor sunetelor, printre care şi la aceia că sunetele m şi n exprimă la tristesse, la mollesse, la mélancolie, la langueur.

Acest ton afectiv, fiind aproape definiţia sensibilităţii lui Eminescu, era natural ca aceste sunete să abunde în versurile lui şi mai cu seamă în poezii ca „O, mamă" şi „Mai am un singur dor".

Frequenţa acestei sonorităţi e, aşa dar, o „expresie" a sensibilităţii lui Eminescu, a temperamentului lui, a reacţiei lui la realitate — a concepţiei lui despre lume!

Faptul acesta ca şi toate celelalte constatate cu privire la diverse sonorităţi — probează concret că „arta este expresie" până la sunet, până la atom. Iar această ultimă „expresie", această expresie... ocultă, este de o importanţă excepţională în poezia lui Eminescu. Ea este aceia care îi dă farmecul suprem. (De aceia Eminescu este prin excelenţă intraductibil).

Fireşte — de altfel, în treacăt, am atins în cursul studiului şi această latură a problemei — nu vreau să spun că Eminescu a ales conştient cuvinte cu anumite sonorităţi, ca de pildă în „O, mamă" a îngrămădit conştient sunetele m şi n pentru a crea atmosfera de tristeţă (sau că la începutul *Dorinţei* a acumulat cuvinte conţinând pe r, pentru a reda sunetul pîrăului pe prund). Se înţelege de la sine că Eminescu n'a ştiut că face acest lucru. Dacă ar trăi şi ar ceti studiul meu — şi dacă ar admite constatările mele — ar fi desigur surprins de ceiace a realizat.

Aceasta nu înseamnă însă că actul creaţiei este o halucinaţie, într'un moment de supremă inspiraţie. Poetul dibueşte, alege. Când Eminescu crea „O, mamă" — schimba, corecta, nemulţumit de noţiune, de imagine, de măsură, de ritm. Şi de sonoritate — dar nu fiindcă cuvintelor care nu-i conveneau le lipseau... cutare sunete, ci pentrucă urechea nu-i era satisfăcută. Voinţa de plenară satisfacţie comanda subconştientului, care-i procura diverse cuvinte, tot mai expresive din toate punctele de vedere, şi deci şi din cel sonor, — din care el avea să aleagă. El ar fi trebuit să-şi analizeze pe urmă forma, din punctul de vedere al sunetelor, să facă ceiace am făcut eu, ca să descopere ceiace nu-l satisfăcea în expresiile care nu-i conveniseră.

Acelaşi lucru cu privire la ritm. De sigur că Eminescu a scris elegiile în iambi, nu pentrucă ştia că iambul, mai grav, este mai potrivit sensibilităţii sale triste. Şi tot aşa, dacă în cele mai triste elegii a întrebuinţat ritme masculine, mai adequate sentimentului, aceasta nu înseamnă că a voit conştient acest lucru, etc.

Dar nici nu înseamnă că aceste versuri i-au răsărit în conştiinţă deodată, gata.

Asociaţiile între starea de suflet şi sunet, producerea simultană a formei şi a fondului (provocarea sonorităţii necesare de către starea de suflet) se făceau în subconştient. Subconştientul propunea conştientului, care accepta ori respingea, alegea mereu „varianta" mai frumoasă, mai bună, până ce poetul simţea că a spus bine, că a exprimat. De altfel, acesta este procesul obişnuit oricării minţi, când omul are de exprimat cu stricteţă stări sufleteşti.

Trebue să adăugăm că şi în privinţa conformării sonorităţii la fond se observă aceiaşi evoluţie progresivă dela 1870 până la 1883, — pe care am constatat-o şi în privinţa celorlalte calităţi, — culmea începând dela 1880".

„Dintr'un carnet indiscret"

Conferinţa d-lui Scrutator

Manifestările culturale ale Cercului „Libertatea" sunt de multă vreme cunoscute şi preţuite. E suficient să amintim serviciile pe care bogata bibliotecă a acestui cerc le-a adus acelora care simt nevoia de a se instrui şi care n'au găsit aiurea mijlocul de a putea ceti în tihnă o carte sau de-a şi-o lua acasă. Căci, din nefericire, biblioteca Cercului „Libertatea" e una din puţinele săli publice de lectură ale Capitalei, şi poate singura care îngădue accesul *oricui,* numai în urma complecătrii unui formular de înscriere.

Pe lângă asta, Cercul „Libertatea" a adăpostit în somptuosul său hall numeroase expoziţii de pictură, fără nici o pretenţiune materială şi mulţumindu-se cu satisfacţia morală de a fi contribuit la încurajarea talentelor.

In ultima vreme însă, Cercul „Libertatea" şi-a mai lărgit sfera de activitate. Mulţumită iniţiativei d-lui Dr. C. Blumenfeld-Scrutator, cercul a organizat o serie de conferinţe şi a izbutit să atragă printre vorbitori câteva din figurile cele mai reprezentative ale vieţii noastre intelectuale. Astfel am ascultat pe d-nii Const. Stere, I. Petrovici, C. Argetoianu, I. Botez, V. Madgearu, Mihai D. Ralea, I. G. Duca, Em. Paucker, care au vorbit înaintea unui public din ce în ce mai numeros despre cele mai variate subiecte, fie evocând figuri şi fapte ale trecutului, fie tratând probleme de cea mai vie actualitate.

Joile dela cercul „Libertatea" au constituit pentru ascultători adevărate clipe de desfătare intelectuală, şi măsura comitetului de a îngădui oricui să se bucure de o plăcere rezervată principial numai membrilor cercului, merită toată lauda.

Incheierea celei dintâi serii de conferinţe a făcut-o însuşi organizatorul ei, d. Dr. C. Blumenfeld-Scrutator, care a vorbit în seara de 21 Aprilie.

Spre deosebire de ceilalţi conferenţiari, d. Scrutator nu a tratat o problemă de actualitate şi nici nu a desvoltat un subiect îngrădit în limitele unui titlu. D-sa s'a mulţumit să dea în vileag câteva însemnări din acel „carnet indiscret" a cărui valoare documentară am mai avut prilejul s'o apreciem. D-sa a citit o serie de documente, unele de reală valoare istorică, privind figuri din viaţa noastră politică sau literară, altele ocupându-se de existenţe necunoscute, — toate însă interesante printr'o ascuţită pătrundere în psihologia personajilor şi prin temeinica înţelegere a situaţiilor celor mai dificile.

„Indiscreţiile" d-lui Scrutator au început cu evocarea acelui medic, poet şi gazetar care prin cultura şi talentul lui a încântat ani de-a rândul cercurile intelectuale ieşene: dr. Steuerman-Rodion. Coleg de redacţie cu Rodion, d. Scrutator l-a preţuit mai mult pentru extraordinarele lui însuşiri de ziarist. Era prototipul gazetarului de rasă, al gazetarului înamorat de profesiunea lui. Având o cultură reală, un puternic talent de polemist şi o rară uşurinţă de versificare, scrisul lui Rodion era de o variaţie surprinzătoare. Rubricile lui speciale din *Opinia:* „Oameni şi lucruri", „Ştiinţă, Litere şi Artă", „Struna zilei", erau urmărite cu un viu interes şi apreciate de lumea dificilă şi subtilă a intelectualităţii ieşene. Scria cu o uşurinţă deosebită, pe fiţuici mici şi cu nişte litere pe care doar zeţarii ştiau să le descurce.

O pagină din „carnetul indiscret" al d-lui Scrutator e consacrată acestui intelectual fin şi de o sensibilitate extremă, care, în timpul războiului, a fost obiectul unei apăsătoare umilinţe. Victimă a unei mentalităţi strâmte, Rodion avea să-şi pună capăt vieţii de care nu-l mai lega nici copilul „pe care-l plângea tot atât pe cât îl iubea".

Amintirile despre Caragiale ne-au desvăluit legăturile acestuia cu Iaşii şi în deosebi cu redacţia *Opiniei,* cu Ronetti-Roman şi dr. Lebel. Cu acest prilej, d. Scrutator a dat câteva preţioase amănunte în legătură cu pedanteria lui Caragiale în materie de corectură şi a schiţat istoricul faimoasei polemici care s'a încins între d-sa şi autorul „Scrisorii pierdute".

Trecând din domeniul literelor în acela mai misterios al politicei, d. Scrutator ne-a desvăluit câteva din secretele vieţii noastre publice dinaintea războiului. D-sa ne-a arătat rolul pe care l-a avut Al. Bădărău în încercarea de reconstituire a partidului conservator, în preajma anilor 1911—1912, reconstituire care, după toate probabilităţile, ar fi fost o dorinţă a regelui Carol I.

In această chestiune, notele şi comentariile d-lui Scrutator sunt cât se poate de sugestive. „...In fond, în calea reîntregerii stătea o singură dificultate. Marea problemă era, nu recunoaşterea şefiei lui Carp. Acest lucru era admis de toată lumea. Dificultatea provenea dela asigurarea ordinei de şefie, după ce Petre Carp nu va mai fi între cei vii... Take Ionescu punea drept condiţie sine qua non ca el să fie indicat moştenitor. Carp refuza însă categoric. Dintr'un sentiment de lealitate faţă de Alexandru Marghiloman, care, şi el, avea veleităţi de viitoare şefie ? Sau, poate, dintr'un sentiment egoist — şi Carp era un mare egoist — ca să-şi degajeze răspunderea în faţa istoriei, de a fi indicat el ca şef pe Take Ionescu, în care — în fond — nu avea nici o încredere ? Eu cred că şi una şi alta. Era prea leal, spre a fi putut da o lovitură de graţie amicului atât de fidel până la criza din 1913, şi era prea mândru de statul său de serviciu în folosul patriei, ca să indice şi să determine o şefie în care n'avea încredere şi de pe urma căreia întrevedea mari neajunsuri pentru ţară. „Nu discut şefia viitoare şi nu recomand pe nimeni, — spus el. Când nu voi mai fi, alegeţi pe cine voiţi". Tratativele au fost rupte".

Următorul dialog, la care a asistat conferenţiarul, zugrăveşte perfect fondul sufletesc al lui Take Ionescu:

— Spune-mi, te rog, Take, — a spus Bădărău, — este mai de folos pentru ţară să fii ministru patru ani într'un mare minister sau şef de guvern timp de o lună?

— Nu o lună, — a răspuns Take Ionescu — o zi".

D. Scrutator şi-a încheiat conferinţa citind câteva însemnări relative la epoca răsboiului. Sunt în aceste note atâtea documente omeneşti şi atâta înţelegere a sufletului frământat, încât evocările d-sale alcătuesc adevărate pagini de roman.

Forma atrăgătoare a expunerii a desăvârşit valoarea însemnărilor comunicate de d. Scrutator. — *V. D.*

Remarque se expatriază

Jurnalele ne aduc ştirea că scriitorii germani Erich Maria Remarque şi Emil Ludwig au cerut naturalizarea elveţiană. Nu ştim ce motive l-au determinat pe Ludwig să ceară această naturalizare. E foarte probabil că autorul unor cărţi atât de lucide şi de ofensatoare pentru şovinismul german ca „Iulie 1914" şi „Wilhelm al II-lea", nu se prea simte bine în patrie şi are de îndurat suficiente atacuri din partea naţionaliştilor extremişti. Dar putem afirma cu toată încrederea că viaţa lui Remarque în Germania astăzi, bântuită de hitlerism şi de curente revanşarde şi răsboinice, nu poate fi nici plăcută, nici comodă. Autorul lui „Nimic nou pe frontul de vest" şi al „Intoarcerii de pe front", evocatorul tragic al grozăviilor războiului, cântăreţul patetic al păcii, umanitaristul generos, a trebuit la un moment dat să-şi dea seama că nu mai este nimic de făcut în patria lui, că activitatea lui în sensul păcii este împiedicată, şi că compatrioţii lui n'au învăţat nimic din cărţile lui tragice, lucide şi atât de crud adevărate. A fost, cu siguranţă, pentru Remarque o experienţă de viaţă cel puţin tot atât de dureroasă ca şi aceea a războiului. Ba poate chiar şi mai dureroasă. In război avea cel puţin nădejdea că va veni, poate, cândva, o schimbare, o reacţiune morală în omenire, nădejdea că, însfârşit, după cea mai cumplită catastrofă din istoria umanităţii, sufletul omenesc va ieşi purificat. O nădejde care s'a dovedit a fi, dacă nu zădarnică, dar cel puţin prematură — mai ales în ce priveşte Germania.

Poate că această nouă şi tristă experienţă de viaţă îi va prilejui lui Remarque posibilităţile de-a da la iveală o operă nouă. Decepţia lui îi va servi de stimulent. Ce va fi, ce ar putea fi, viitoarea carte a lui Remarque? Va fi poate chiar povestea acestei decepţii. Ea ar înfăţişa o urmare necesară şi naturală la „Intoarcerea de pe front". Am avea, astfel, un tablou obiectiv şi expresiv al frământărilor sociale şi morale din Germania ultimului deceniu. Ar fi o mărturie şi un document omenesc de o imensă importanţă pentru istoria civilizaţiei contemporane. Şi ar fi un nou strigăt de alarmă pentru omenirea rătăcită de astăzi.

Dar omenirea pare a fi din ce în ce mai nepăsătoare la asemenea strigăte. — *AL. A. PH.*

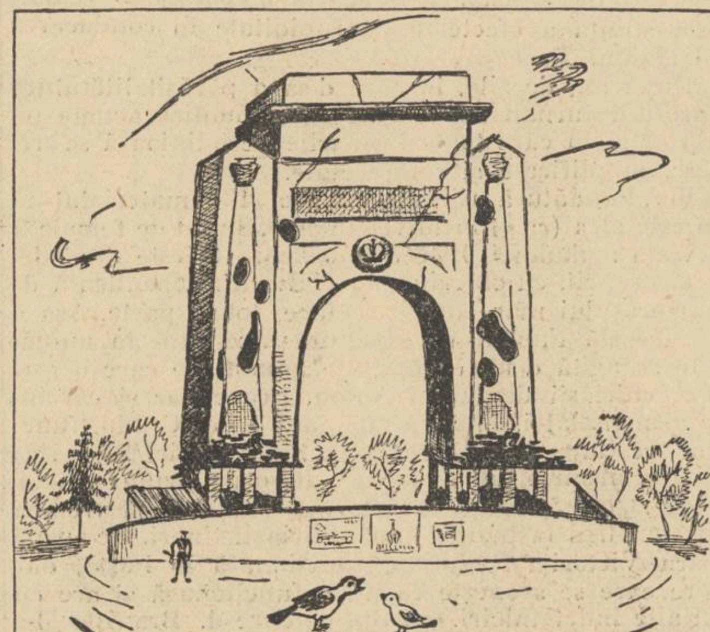
1300 numere apărute

conţine lucrări literare, de pedagogie, de educaţie, de ştiinţă popularizată ale scriitorilor români şi străini.

De vânzare la toate Librăriile din ţară.

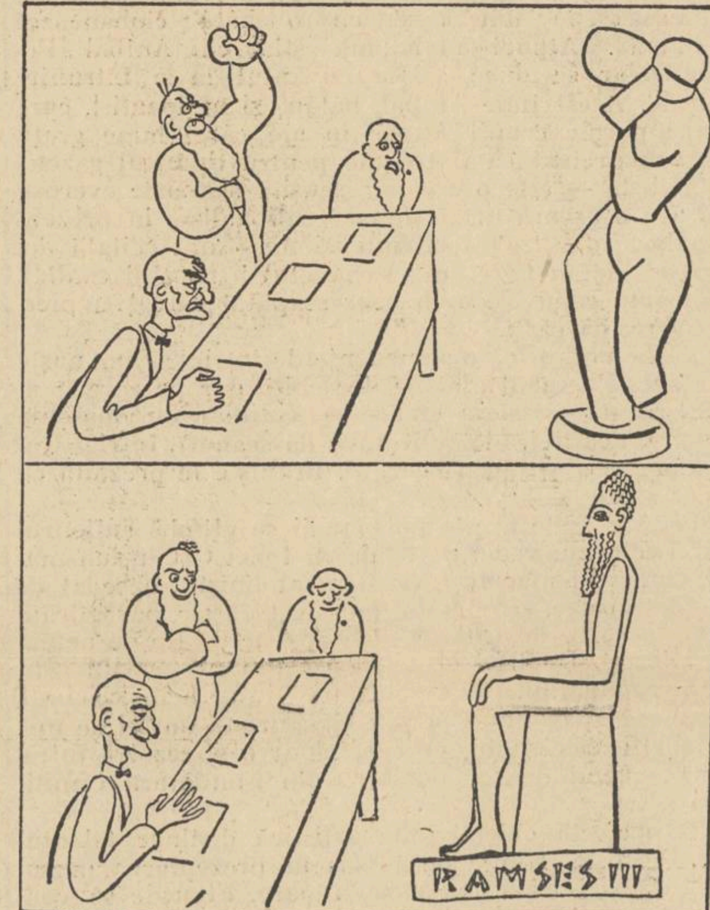
Cereţi catalogul gratuit la Librăria „Universala" Alcalay & Co., Bucureşti.

Arcul de triumf

VRABIA. — Nu te pune pe arc — că nu ţine...

Juriul salonului oficial

Intre modernism şi antichitate.

Propunere de căsătorie

MILIONARUL.— Doreşti să te însori cu fiica mea ? Nu vezi că-i un copil ?

PRETENDENTUL SARAC. — Exact! Dar vreau să nu mi-o ia alţii înainte...

Pentru tot ce priveşte „Adeverul Literar" (predarea manuscriselor, informaţii asupra lor, aducere de cărţi, reviste, etc.), a se adresa d-lui Sevastos, la redacţie, numai Joi, Vineri şi Sâmbătă, 5—6 d. a.

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR.CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ANUL X. -SERIA II-a. -No 597

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Dumnică 15 Mai 1932

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: | AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Revolta sexuală, pe englezeşte

O notă despre D. H. Lawrence: Lady Chatterley's lover

A fost, oricât, o mică febră de librărie.

Toată lumea curioasă de cărţi, într'un fel sau într'altul, vorbea de Lawrence, iar unii îl cumpărau. Toţi, dar mai ales toate, năvăleau să-ţi spue că l-au citit sau îl citesc, stimulaţi şi stimulate de un **point d'honneur** explicabil la orice popor creştin, odată ce e vorba de sex. Câteva femei cu delicateţea întârziată şi aspiraţii nesigure, adoptase să murmure că le e ruşine să ceară cartea în prăvălie. In orice caz se împrumuta energic. Cititori şi cititoare erau, de astă dată, informaţi eminent, şi în scurt. Nici că se putea altfel.

Sunt în discuţie — adică, în romanul lui Lawrence — probleme de mare încurcătură.

După ce a inventat şi aplicat, până'n capăt, pudoarea, i-a venit acum, pe semne, omului european vremea să o critice. Cu o insistenţă iresistibilă, se întreabă el astăzi: Ce ne facem, în sfârşit, ca fiinţe civilizate, cu organele sexuale şi funcţiunile lor, cu vorbele neaoşe care le denumesc, în faţa trebuinţei de adevăr, care şi ea este o obligaţie irezistibilă a civilizatului, şi sub împărăţia ruşinii pe care a întărit-o în noi, cu atât de curioasă înverşunare, creştinismul?

Dacă au avut norocul să se afle printre popoare rămase, cum se zice, mai aproape de natură, Românii sunt, şi ei totuşi interesaţi în această cauză a reformării dragostei sexuale. Este drept: pentru vorbele sexuale, sistemul nostru de înjurături, care deţine un procent atât de considerabil în stilul zilnic, face ca, şi cele mai păzite urechi feminine să fie familiarizate cu acele vorbe, de nu chiar blazate în privinţa lor. Şi în treacăt spus: minunatul uz al sudălmii ca expresie pentru cea mai plină aprobare administrativă, ar putea constitui Românului un avantaj deosebit în încercarea lui Lawrence de a câştiga vocabularului sexual neaoş un prestigiu patetic. Intru atât numai sunt eu încă puţin pesimist, că nu cred să fi având Românii, şi încă mai puţin Româncele de astăzi, curajul originalităţii şi independenţei lor reale în acest punct, şi că sunt încă, mai mult decât e bine, supuşi autorităţii Occidentului; astfel că pe Români, dar mai ales pe Românce îi va fi impresionat cât nu trebue, să afle din cartea Englezului cum, acolo, în societatea cea mai bună, bărbaţii discurează abundent despre **phallus** şi **penis** în auzul cocoanelor. E păcat că, şi pentru această revoluţie, să ne trebuiască cuvântul de ordine de peste hotare, uitând cât de tari suntem aci prin noi înşine. Tocmai: ar fi ocazie frumoasă pentru a le arăta Englezilor, că noi nu suferim vorbe cărturăreşti în materie de sex, ci ştim să o dăm numai drept pe şleau. Englezii s'au oprit totdeauna la compromise. Producătorilor noştri magistrali de text erotic li se deschide astăzi o mare pricină de vorbă.

Este amuzantă, însă şi deplin logică, întâmplarea că un Englez, tocmai, scrie acest manifest al revoltei sexuale. Desigur nu trebuie uitat, că pe vremea reginei Ana literatura englezească îndrăznea multe de toate. Tirania **shockingului** nu e lucru prea vechiu; în schimb ea s'a exercitat cu straşnică putere. Acum s'a sfărâmat şi această tiranie; regretatul tânăr Lawrence dansează pe ruinele ei o Carmagnolă grav sentimentală. Fireşte, elaborarea tiraniei a durat lungă vreme; Lawrence e mulţumit şi mândru că poate invoca refrenul **„But — Celia, Celia, Celia shits"** (verbul refrenului corespunde exact latinescului **cacare)**, dintr'un poem de dragoste al marelui Swift. Vedeţi cu cât mai violentă e revoluţia moralistică engleză, decât cea politică.

Nu se putea să nu turbeze fantezia omului, gâtuit de puritanism. Şi turbarea lui Swift nu e decât profunzime psihologică. Ne aflăm dar în linie consecvent engleză, când amantul adoră pe lady Chatterley şi pentru funcţiunea excretorie de care exclama Swift în pasionată repetare. Şi este, în definitiv, impresionant cum Connie Chatterley — o lady perfectă — savurează studios şi micrologic faptele sexuale şi, în fine, sărută cu un fel de avânt religios organul intim al lui Mister Mellors, pădurarul moşiei sale. — Apoi, cum era de aşteptat, erotica Englezului e sfinţită cu lirism în manieră biblică.

Vor râde rablezian continentalii crescuţi în spirit galic; nu se poate altfel. E deprindere veche. Civilizatul european a fost adus să scufunde sexul în comic şi ridicul. Teribilă duşmănie asupra instinctelor. Toate instrumentele dispreţului şi batjocurii au fost arme în milenara vrăjmăşie asupra vieţii sexuale; şi cu strategia batjocurii s'au combinat curios invenţiile ipocrite şi crunte ale geloziei. Bătaie de joc dintr'o parte, cruzime şi patimă gravă din partea cealaltă: straniu neasemănat e conflictul comediei sexuale a civilizatului. Totuşi este o frumoasă originalitate, că am reuşit să formăm adevărate virgine creştine; fiindcă, chiar stilizate de spiritul anecdotei, mireasa care în noaptea nunţii s'a căţărat disperată sus pe un dulap şi a tremurat scâncind acolo până s'a făcut ziuă; sau cealaltă care a zmuls fereastra şi a început să urle la stradă: săriţi că a înnebunit domnul! — poartă limpede pecetea autenticităţii logice, potrivit moralei sexuale tradiţionale.

O contrazicere paralelă acesteia din morala sexuală, s'a prelungit secular în estetica europeană. Platonică, creştină, în sfârşit academică, învăţătura filosofică despre artă a organizat dispreţul simţurilor, persecutând plenitudinea formei, vigoarea culorii, naturaleţea hotărîtă. Incolorul şi, în general, nesensualul, —: acesta a fost idealul suprem, ţinta divină, dictată artistului. Estetica academică s'a întemeiat pe o polemică contra simţurilor.

Uricioasă nerozie de impotenţi — şi cât de caracteristică! — a fost academismul. Negarea aşa zisei materii, dispreţul ţărânii trecătoare —: ce desgustător mucegăită trebue să fi fost elita intelectuală căreia i-a răsărit în cap asemenea radicalism fleşcăit!

Cel puţin în viaţa sexuală, ascetismul a dat monstruozităţi prestigioase, şi indirect a rafinat admiraţia perversă faţă cu cele mai înalte grade ale urîtului. Academismul în artă a fost o ciupercă de definitivă stârpiciune. Vitalitatea însăşi a instinctelor artistice a măcinat şi, în sfârşit, a spulberat academismul. In morala sexuală, reechilibrarea nu se poate obţine tot atât de lesne.

In practică, şi în ascuns carevasăzică, multe acomodări au fost posibile; în principiu şi la suprafaţă au înflorit penibile grimase, în partea femeilor, mai întâi. Intre morala sexuală şi practica sexuală, Europenii se târăsc în atitudine falsă şi strâmbă. Nu toţi egal, din fericire. Protestanţii şi catolicii au ajuns atât de rău, încât să se încurce serios în ruşinoasele caraghioslâcuri ale freudismului, — un episod de care noi Românii putem râde din toată inima, cu mândră satisfacţie. Pe temeiul aceleaşi sănătăţi, nu ne putem afecta prea mult de revolta sexuală scrisă de un nenorocit băiat englez, bolnav, foarte necăjit, cum bine se simte în cartea lui naiv transparentă, necăjit de multe experienţe triste, şi mai întâi de acele sexuale. Şi le cercetează cu un zel înduioşător. L'a supărat foarte conflictul sentimental între o viaţă sufletească cu orientare platonizantă şi brutalităţile, cum se zice, ale dragostei fizice, atât de complect batjocorite şi afurisite creştineşte; apoi, dar poate şi mai rău, l'a supărat ignoranţa şi lipsa oricării virtuozităţi, la bărbaţi ca şi la femei, în domeniul operei sexuale. Nenorociţii de Occidentali n'au avut parte de un **Kamasutram.** Şi doar sparge ochii oricui are spiritul întreg, că omului arta şi tehnica îi sunt fatalitate până şi în realizările instinctului genital.

Drăgălaş şi cumine învăţa Jahel pe Jacques Tournebroche: Cette fois, soyez moins emporté, et ne pensez pas qu'à vous. Il ne faut pas être égoïste en amour. C 'est ce que les jeunes gens ne savent pas assez. Mais on les forme. — Aceeaş constatare obsedează pe oamenii candidului Lawrence cu o amărăciune aproape tragică.

Tânărul literat se întristează adânc de frivolitatea sexuală a băeţilor şi fetelor din generaţia sa; îi ştie surzi la adevărurile grave pe care le-a colecţionat cu atâta sfinţenie în romanul lui.

In lipsa unui **Kamasutram** şi a unei filosofii sexuale corespunzătoare, Europenii se necăjesc, destul de ridicul, cu foiletoane, broşurele, tractate, conferinţe şi congrese pentru „Problema sexuală" — o problemă care a rămas, în sfârşit, pe seama unor medici naivi şi a fetelor bătrâne. Cartea lui Lawrence ar fi putut fi scrisă de o veche **miss** care ar fi deraiat bine. Pentru cititorul de tradiţie continentală, nu e lipsită de haz împrejurarea că romanul acesta, unde numele organelor şi ale funcţiunilor genitale, când savante, când populare (şi aci e punctul mare!) servesc abundent în descrieri amănunţite ca şi în lirism solemn, este alcătuit ca oricare altul din miile de romane tipic engleze, cu problemă, cu morală, cu peisaj poetic în regulă, totul pe măsura cititorului britanic perfect mijlociu. Literatură de fată bătrână cu imaginaţia perturbată. Este violenţă de sufragetă în joc.

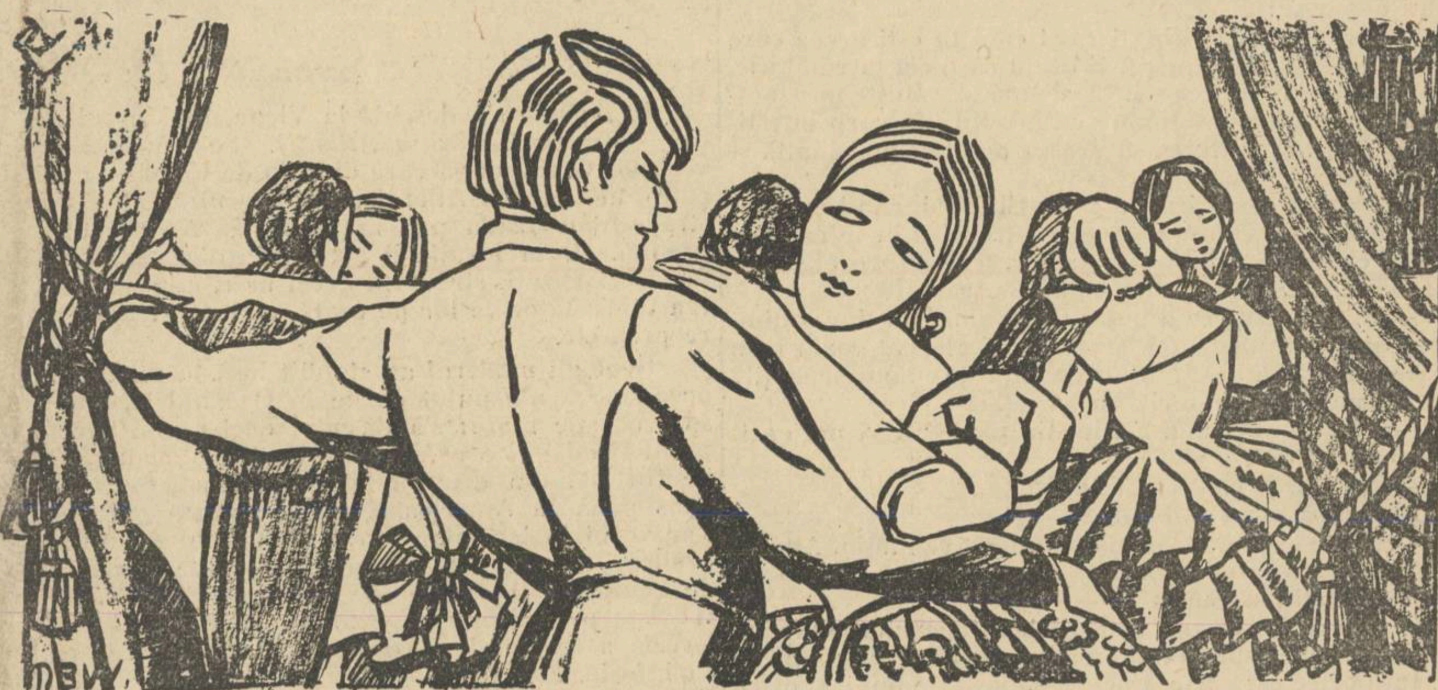
Să ne gândim însă, că un jurnalist de calitatea lui Ferrero, prin urmare un om căruia trebuie să-i atribuim judecată liberă de cea mai frumoasă speţă, a căutat să explice superioritatea — în deosebi vigoarea imperialistă a Englezilor şi Germanilor prin moderaţia lor sexuală; relativa slăbiciune a Francezilor şi Italienilor prin excesul lor de activitate erotică. Şi doar ştim de mult că Japonezii, un model de toate energiile elementare, sacrifică abuziv lui Eros. Dovadă, ce adânc înfiptă e în capul Europeanului dezaprobarea globală a dragostei fizice.

Un politician, — se putea altfel? — apostolul Pavel adică, a aruncat odată o formulă de compromis, în interes de propagandă: dacă se poate să nu fie dragoste trupească între bărbat şi femee, atunci e frumos şi pe placul Domnului; însă, pentrucă e prea greu slabei firi omeneşti să înăduşe această pornire, apoi să fie, dar nu prea mult, ci cu ruşine mare şi căinţă... Acum, mii de învăţaţi şi literaţi se căznesc să scoată piatra aruncată atunci. Insă aceasta e doar teorie; în practică, nici Englezii n'au fost vreodată chiar atât de nebuni cât cerea cartea.

PAUL ZARIFOPOL

C. Baraschi — *Leda*

D. H. LAWRENCE

Amantul doamnei Chatterley

Romanul lui D. H. Lawrence „Amantul doamnei Chatterley", ultima lui carte publicată înainte de a muri, a stârnit la apariţie o vâlvă formidabilă. Interzisă în Anglia, a cunoscut succesul în traducerea franceză inteligent prefaţată de André Mabiaux. Insuş autorul, care bănuia rezistenţa ce va întâmpina în public romanul său, a crezut nimerit să-l explice în câteva pagini premergătoare. In ele, Lawrence declară romanul său o carte onestă, sănătoasă şi necesară oamenilor de azi.

„Spiritul are o antică teamă de corp şi de puterea corpului. Trebue deci liberat şi civilizat spiritul. Imi apăr cartea şi situaţia mea: viaţa nu-i acceptabilă decât atunci când corpul şi spiritul trăesc în deplină înţelegere, când există un perfect echilibru între ele şi când simt unul pentru altul un respect firesc.

„Cuvintele pot scandaliza un moment, pe urmă nu mai scandalizează. Cuvintele nu scandalizează decât ochiul, niciodată spiritul. Oamenii lipsiţi de spirit pot continua să se scandalizeze; oamenii de spirit, bagă îndată de seamă că nu-s scandalizaţi, că n'au fost niciodată, şi au o senzaţie de uşurare.

„Ca fiinţe omeneşti, suntem astăzi evoluaţi şi cultivaţi dincolo de orice tabu *inerent culturii noastre.*

Acasă, Constanţa fu nevoită să îndure un adevărat interogatoriu. Clifford, care la ora ceaiului era plecat, se înapoiase înainte de a izbucni furtuna. Unde era doamna? Nimeni nu ştia. Numai doamna Bolton presupunea că poate se dusese în pădure. In pădure, pe asemenea vreme?

Clifford fu cuprins de un fel de criză nervoasă. Tresărea şi se îngălbenea la fiecare fulger, la fiecare tunet. Privea furtuna şi potopul deslănţuit ca şi cum era sfârşitul lumii.

Doamna Bolton încerca să-l liniştească.

—Desigur că s'a adăpostit în colibă. Nu vă faceţi sânge rău .Nu i s'a întâmplat nimic.

— Nu-mi place s'o ştiu în pădure pe furtuna asta. Şi nu-mi place să ştiu că se duce mereu în pădure. A plecat desigur de mai mult de două ceasuri. Când a eşit?

— Puţin înainte de întoarcerea dvs.

— N'am văzut-o prin parc. Cine ştie unde-i acuma şi ce i s'o fi întâmplat.

—Nu i s'a întâmplat nimic. O să se întoarcă de cum va sta ploaia. Numai din cauza ploii întârzie.

Dar furtuna trecută, soarele se arătă şi doamna nu se înapoia. Se făcu seară şi clopotul de masă răsună.

—Să se ducă servitorii s'o caute, strigă Clifford.

— Asta nu ! strigă şi doamna Bolton. Au să creadă că-i vorba de-o sinucidere şi să pălăvrăgească fără nevoe. Mai bine mă duc eu s'o caut la colibă.

O întâlni pe Constanţa pe alee ,unde stătea palidă, neîndrăznind să înainteze. La vederea doamnei Bolton se irită. Femeia asta îi cunoştea secretul.

—Cum şi-a permis să te trimeată după mine?

—Nu vă supăraţi, doamnă. In locul meu, ar fi trimes pe servitori care ar fi nimerit deadreptul la colibă. Eu nici nu ştiu bine unde-i.

Constanţa se roşi de furie. Totuş nu putea să mintă. Nici să se prefacă naiv că n'ar fi nimic între ea şi paznic Privea pe îngrijitoare care stătea în faţa ei cu capul plecat, cu privirea vicleană şi care totuş, femee şi ea, era o aliată.

— Dacă-i aşa, foarte bine. Nu-i nimic de făcut. Haidem.

—Dar n'aveţi de ce vă teme, doamnă. V'aţi adăpostit de furtună în colibă. Ce-i cu asta?

La castel, Constanţa pătrunse în biroul lui Clifford, furioasă contra lui, furioasă pe obrazul acela palid şi alterat, pe ochii lui proeminenţi. Strigă:

— Cu ce drept ţi-ai permis să trimeţi servitorii după mine?

Izbucni şi el:

— Dumnezeule ! Dar unde ai fost ? Ai lipsit atâtea ceasuri ,pe asemenea timp. Ce naiba faci în pădurea aia afurisită? De atâtea ore a încetat ploaia. Ştii cât e ceasul? Şi să nu turbez? Ce-ai făcut ?

— Şi dacă n'am poftă să spun?

Işi smulse pălăria scuturându-şi părul.

El o privea, cu ochii afară din orbite, galbeni. Furiile acestea făceau cel mai mare rău bolnavului. Doamna Bolton, îngrijitoarea, suporta consecinţele timp de câteva zile. Constanţa avu un început de căinţă.

— Parcă am fost, îmblânzi ea glasul, cine ştie unde, M'am adăpostit în colibă cât a ţinut furtuna. Am făcut foc şi nu m'am plictisit de fel.

— Ţi-e părul ud. Şi în ce stare eşti!

— Da, zise ea calmă. Am alergat prin ploaie fără haine.

— Ai înebunit?

— E vre-o nebunie ca să-ţi placă un duş de ploae?

— Şi cum te-ai uscat?

— Cu un şervet, lângă foc.

El o privea fix, încremenit de uimire.

— Şi dacă venea cineva?

— Cine să vie?

— Dar paznicul, Mellors? Trebue să fi venit.

— A venit mai târziu, după furtună ,ca să hrănească fazanii.

Vorbea cu o desinvoltură uimitoare şi doamna Bolton, din odaia cealaltă, o admira.

— Dacă s'ar fi întors pe când alergai sub ploae, goală, ca o nebună?

— Bănuesc că ar fi murit de frică şi ar fi luat-o la fugă.

Clifford o privea mereu, subjugat. Ceeace gândea în adâncul său nu ştia nici el. Era prea uluit ca să-şi formeze idei limpezi. Accepta spusele ei, fără să reflecteze. Şi o admira. Nu putea să n'o admire, atât era de însufleţită şi frumoasă şi netedă: netezită toată de dragoste.

— In orice caz, se calmă Clifford, ar fi un noroc să scapi numai cu un guturai.

— N'am nici guturai, răspunse Constanţa.

Se gândea la vorbele celuilalt: „Ai cel mai frumos spate de femee". Ar fi voit, atât de mult ar fi voit să-i repete lui Clifford că i se spusese fraza asta pe timpul furtunei. Dar luă o atitudine de femee ofensată şi se urcă în odae ca să-şi schimbe rochia.

In seara aceea, Clifford se strădui să fie cât mai amabil. Tocmai citea o carte de religie ştiinţifică. Avea în el o vână religioasă fără sinceritate: se interesa în mod egoist de viaţa viitoare a eului său.

—Ce crezi despre asta? deschise el cartea. Ai avea mai puţină nevoe să-ţi răcoreşti trupul alergând prin ploaie dacă am avea îndărătul nostru câţiva eoni de avoluţie mai mult. Ascultă: „Universul ne arată două aspecte: de o parte el se uzează în ceeace priveşte fizicul, de alta se înalţă, în ce priveşte spiritul.

—Şi dacă se înalţă spiritualmente, ce rămâne dedesupt, acolo unde era coada?

— Ei! spuse Clifford. Sileşte-te să pricepi ce vrea să spue autorul. „A se înălţa" înseamnă pentru el contrariul lui „a se uza". Aşa îmi închipui.

Ea îl privi din nou:

— Se uzează fizicul, materia? Văd că tu te îngraşi, şi nici eu nu mă simt uzată. Crezi că soarele e mai mic acum? Pentru mine nu. Şi-mi închipui că mărul pe care Adam l-a oferit Evei nu era mai mare ca un sâmbure de portocală. Tu ce crezi?

—Ascultă urmarea. Universul trece astfel în mod lent, cu o încetineală neperceputǎ măsurilor noastre de timp, înspre condiţii creatoare noui, în care lumea fizică, aşa cum o cunoaştem va fi reprezentată printr'o undă uşoară putând abia fi deosebită din neant.

Ea asculta, ironică. Ii veneau în minte replici necuviincioase. Zise numai:

— Ce jonglerie stupidă. Ca şi cum conştiinţa lui săracă poate să conceapă ceeace se petrece cu atâta încetineală. Asta arată numai că el însuşi e un ratat fizic şi vrea să facă din tot universul un rataj fizic. Pedanterie obraznică.

— Recunosc că-i cam vag, zise Clifford. Totuşi cred că nu-i cu totul greşită ideea aceasta că universul e pe cale de a se uza materialmente şi a se înălţa spiritualmente.

— Da? Să se înalţe atunci, dar să mă lase pe mine aici, sănătoasă şi solidă la trup.

— Iţi place să fii „fizică"?

— Foarte mult.

Işi amintea iar vorbele paznicului: „Ai cel mai frumos spate de femee, cel mai frumos".

—Mă uimeşti puţin. Pentrucă într'adevăr, fiinţa fizică e mai degrabă o povară. Se vede că femeile nu prea găsesc o supremă plăcere în viaţa spiritului.

— Genul ăsta de idioţie poate fi suprema plăcere a vieţii spiritului? Atunci mulţumesc. Dă-mi mai bine cor-

(Continuare în pag. II-a)

pul. Cred că viaţa corpului e o realitate mai mare ca a spiritului, cu condiţia ca trupul să fie într'adevăr trezit la viaţă. Dar vezi că o mulţime de oameni, ca şi faimoasa dumitale maşină de vânt au spiritul agăţat de un cadavru.

Clifford o privea uluit.

—Viaţa corpului, zise el, este viaţa animalelor.

— Chiar numai atât ar face mai mult decât viaţa cadavrelor doctorale. Dar nu-i adevărat. Corpul uman abia începe să se deştepte la viaţa adevărată. Sub Greci a fost o scântee plăcută, repede întunecată de Platon şi Aristot şi definitiv stinsă de Isus. Acum însă, corpul revine la viaţă, învie cu adevărat din morţi. Şi ce viaţă frumoasă va fi în frumosul univers, viaţa aceasta a corpului omenesc!

— Draga mea, vorbeşti ca şi cum tu eşti aceea care ai s'o introduci pe pământ. E drept că pleci în călătorie, dar te rog, fii mai decentă. Crede-mă, dacă este un Dumnezeu, grija lui e să elimine cu încetul din corp intestinele şi tubul digestiv ca să creeze o fiinţă mai înaltă şi mai spirituală.

—Pentru ce vrei să te cred, Clifford, când eu simt că dacă este un Dumnezeu, el s'a trezit şi în intestinele mele şi circulă cu toată ardoarea veselă a aurorei? Cum să te cred, când eu cred tocmai contrariul?

— A, aşa? Dar ce a putut să producă în tine schimbarea asta extraordinară? Fiindcă ai alergat goală prin ploaie, ca o bachantă? Sau dorinţa de noui senzaţii? Sau perspectiva călătoriei la Veneţia?

— Toate împreună. E rău din parte-mi să mă excit la ideea plecării?

— Nu-i prea gentil să te arăţi.

— Am să m'ascund atunci.

— Nu te osteni. Mi-ai şi comunicat excitaţia. Aproape mi se pare că eu plec.

— Atunci vino cu mine.

— Am vorbit despre asta. Şi dealtfel excitaţia ta vine de acolo că poţi spune adio pentru câtva timp, vieţii de aci. Insă orice călătorie procură cunoştinţe noui, şi orice cunoştinţă e o nouă legătură.

— Nu vreau legături noui.

Dar era într'adevăr excitată la gândul plecării şi a rupturii legăturilor.

Veni şi ziua când sosi Hilda. Constanţa se înţelesese cu Mellors că dacă totul se anunţa bine pentru noaptea lor de dragoste, va agăţa la fereastră un şal verde. Dacă nu, un şal roşu.

In salonaş, surorile stăteau de vorbă, regulând etapele călătoriei.

— Hilda, zise Constanţa, intimidată de ceeace avea de spus, vreau să petrec noaptea asta aproape de aici, nu aici, — undeva aproape.

Hilda fixă pe soră-sa cu ochii ei cenuşii, indescifrabili. Părea calmă, şi era totuşi capabilă de cele mai mari mânii.

— Unde, aproape de aici? întrebă cu blândeţe.

— Ştii, cred, că iubesc pe cineva.

—Am înţeles asta.

— El stă aproape. Vreau să petrec noaptea asta din urmă cu el. Trebue. Am făgăduit.

Hilda plecă în tăcere capul ei de Minervă. Apoi ridică ochii:

— Nu vrei să-mi spui cine-i ?

— Este paznicul pădurii noastre, bolborosi Constanţa şi se înroşi toată ca un copil prins asupra greşelii.

—Constanţa! zise Hilda lărgind nările cu un aer de desgust.

Moştenise gestul acesta de la mamă-sa.

— Ştiu. Dar e drăguţ, te asigur. E un om care înţelege cu adevărat dragostea, zise Constanţa, încercând să-şi scuze amantul.

Hilda plecă capul, reflectând. Era furioasă, dar se stăpânea, căci Constanţa, care semăna lui tată-său, s'ar fi revoltat.

Desigur, nici Hildei nu-i plăcea Clifford, cu siguranţa lui ridiculă, şi rece că este cineva. Găsea că profită de Constanţa în mod nepermis şi neruşinat. Sperase că soră-sa va divorţa. Dar solida ei burghezie scoţiană avea oroare să vadă pe cineva din familie înjosindu-se.

— Ai să te căeşti, zise.

— Nu, n'am să mă căesc, izbucni Constanţa, roşindu-se, El nu-i ca ceilalţi de seama lui. Il iubesc cu adevărat. E un amant fără pereche.

Hilda se gândea înainte.

— Ai să te saturi repede şi pe urmă o să-ţi fie ruşine de tine din pricina lui .

— Nu, nu, sper că o să am un copil cu el.

— Vai, Constanţo! strigă Hilda, aspru ca o lovitura de ciocan şi palidă de mânie.

— Am să fac tot posibilul să am un copil. Aş fi cât se poate de mândră să am un copil cu el.

Hilda înţelese inutilitatea oricărei discuţii. Era furioasă, dar cedă, din diplomaţie. Consimţi să plece cu Constanţa, să cineze seara la Mansfield, şi de acolo să o aducă înapoi pe soră-sa până în pădure, la locuinţa paznicului şi să vie iarăşi să o ia a doua zi dimineaţa. Ea va dormi la Mansfield care era la o depărtare de abia jumătate de ceas cu automobilul.

Constanţa agăţă şalul verde la fereastră.

In furia contra soră-sei, Hilda înclina acum spre indulgenţă faţă de Clifford. La urma urmei, omul acesta era o inteligenţă! Şi dacă ţintuit în fotoliul său, era incapabil de amor fizic, cu atât mai bine. Un motiv mai puţin de ceartă. Hilda îndepărta fără ezitare amorul fizic care preface pe bărbaţi în mici monştri de egoism. Viaţa Constanţei era mai uşoară ca a altor femei. Ea nu-şi cunoştea fericirea.

In seara aceea şi Clifford hotărî că Hilda, la urma urmei era fără îndoială o femee inteligentă, că ar fi o ajutoare şi o tovarăşe de primul ordin pentru un bărbat care ar vrea de exemplu să facă politică. Nu, ea nu era capabilă de copilării, ca soră-sa, pe care nu puteai să te bizui totdeauna.

Trad. de A. G.

Biblioteca „DIMINEAŢA"

Ultimele numere apărute

No. 134	*„Naivul"* de Voltaire, 130 pagini	Lei 12.—
„ 135	*„Fedra"* de J. Racine 130 pagini	„ 12.—
„ 136	*„Maternitate"* de Sigrid Unset, 90 pagini . .	„ 8.—
„ 137	*„Câţiva inşi"* de Const. Graur, 130 pagini . .	„ 10.—
„ 138	*„Incercări de Precizie literară"* de Paul Zarifopol, 112 pagini	„ 8.—
„ 140	*„Ce-am văzut în Olanda"* de Eduard S. Konya 94 pagini	„ 6.—
„ 141	*„Scene Nocturne"* de Nicolae Nicandrov . .	„ 5.—
„ 142	*„Nuvele"* de Em. Gârleanu 92 pagini . . .	„ 7.—
„ 143	*„Atitudini Critice"* de Ion Sân-Giorgiu, 96 pag.	„ 7.—

Caleidoscop intelectual

O expoziţie instructivă

In Aprilie s'a deschis la Viena, în Muzeul de Istorie Naturală, *Expoziţia Atlantis*. Se cunoaşte legenda vechilor Greci, după care dincolo de Coloanele lui Hercules, în Oceanul Atlantic, s'ar fi scufundat în vremuri străvechi o insulă mai mare decât Asia şi Libia împreună. Dela locuitorii acestei insule, care ar fi fost foarte civilizaţi, strămoşii greci ar fi adus, la întoarcerea din călătoriile lor pe mare, obiecte artistice de mare preţ, etc.

Geologii moderni au stabilit însă în mod cert că la acea epocă n'a putut exista în Oceanul Atlantic o insulă aşa de mare; s'a discutat deci multă vreme ce-a putut fi misterioasa Atlantis? Unii susţineau că, abătuţi de furtună din drumul lor, navigatorii greci ar fi ajuns până în America şi că de această parte a lumii s'ar vorbi în legenda greacă. In timpul din urmă, cercetătorii au căzut de acord că nu poate fi vorba decât de Peninsula Iberică, unde din timpurile preistorice ar fi existat o civilizaţie înfloritoare. Intre 2000 şi 1000 a. Ch. Grecia a fost desigur, din punct de vedere cultural, în inferioritate faţă de Iberia, căreia Nordul Europei îi datoreşte şi el tot atât de mult ca şi Orientul. Celebra Atlantis trebue să fi fost vechiul şi bogatul regat *Tartessus*. Expoziţia din Viena oferă o privire generală asupra culturii iberice vechi. Sunt expuse obiecte interesante, desgropate pe terenul Spaniei, — între altele copia celebrei statui „Femeea din Elche", desgropată la Elche, lângă Murcia, şi reprezentând o regină iberică din secolul al V-lea a. Ch. Originalul acestei statui, care este cea mai însemnată operă de artă cunoscută din acea vreme, se găseşte la Paris la Luvru.

Criza căsătoriei

O revistă franceză adresează personalităţilor de marcă ale Parisului următoarea întrebare: „Ce măsuri credeţi necesare pentru remediarea crizei căsătoriei? Ce reformă ar putea pune capăt situaţiei catastrofale de astăzi, în care 2 milioane de femei franceze rămân în afară de instituţia mariajului?"

Altă publicaţie lansează întrebarea: „Căsnicia dintre o franceză şi un străin poate fi fericită?". După *Cecile Sorel*, criza căsătoriei nu dăinueşte numai la Paris, ci în toată ţara; consecinţele ei fiind pentru Franţa tot atât de grave ca ale unui războiu pierdut. Celebra artistă crede că şi pentru actori şi scriitori, e bine să se însoare de tineri, familia putând fi în artă o sursă de inspiraţie.

Dranem răspunde: N'am fost însurat decât de trei ori. Trei soţii nu-mi ajung ca să-mi fac o părere justă despre căsătorie. Peste câţiva ani, când voiu fi ieşit probabil teafăr din a patra căsătorie, voi avea mai multă experienţă. *Mistinguette* spune: Căsătoria e o farsă neizbutită, fără sare şi fără poantă. De altfel, nu pot spune nimic precis, fiindcă, slavă Domnului, n'am fost niciodată măritată. Mă pot da ca pildă bărbaţilor, recomandându-le să mă imite. *Madame Aurel* răspunde: Intr'o casă în care soţii aparţin la două patrii deosebite nu poate domni fericirea. Când femeia e slabă şi se căsătoreşte nu numai cu bărbatul, ci şi cu naţionalitatea şi mentalitatea lui, nu mai merită titlul de *soţie*. După scriitorul *M. H. Rosny*, deosebirea de naţionalitate joacă în căsnicie un rol secundar, multe legături de dragoste închegate între o pariziană şi un străin dovedindu-se mai fericite decât acelea dintre soţi de aceeaş naţionalitate.

O piesă originală

André Paul Antoine, fiul întemeietorului Teatrului Liber din Paris, şi autorul piesei „Duşmana", care a făcut acum câţiva ani serie la Paris, a scris acum o nouă piesă foarte originală „La prochaine" (Viitorul războiu"), al cărei prolog se petrece în 1950. Sătul până în gât de filmul sonor, de televiziune, etc. şi desvăţat de teatrul de odinioară, publicul s'a pus în grevă. Directorul ultimului teatru îl aşteaptă zadarnic în sala goală. Vine autorul şi-i supune o piesă care iese cu totul din comun. Directorul o citeşte şi-i cade de gât autorului. Acesta deschide un cufăr mare electric, din care ies personagiile: Bătrânii (preşedintele, preotul, generalul, academicianul, judecătorul, etc.) şi tinerii (jandarmul, lucrătorul, ţăranul şi... femeea). Bătrânii îi stăpânesc pe cei tineri, le impun legi, exploatându-i.

In curând însă stăpânătorii se ceartă între ei, majoritatea se desbină; preşedintele are de partea lui numai o parte a poporului, dar întregul teritoriu. Generalul ia conducerea tinerilor, emigrează cu ei „alături" şi întemeiază alt stat. Conduşi de un necunoscut misterios (idealistul), tinerii dărâmă totul; vor să clădească din nou. Ameninţaţi de falimentul financiar, bătrânii de „alăturii" le declară războiu. Tinerii se revoltă contra generalului, iar necunoscutul declară în numele lor: Noi nu facem războiu. Il desfiinţăm pentru totdeauna. N'aveţi decât să ne ocupaţi ţara. Bătrânii o fac imediat, crezând partida câştigată, însă tinerii din cele două state se solidarizează ca să ajungă pe cale pacinică la putere. Incep să dărâme, să facă experienţe. Bătrânii îi lasă câtva timp să-şi facă de cap, iar apoi îi înving cu rutina lor de oameni de stat experimentaţi. Necunoscutul dispare, bătrânii unesc cele două ţări, tinerii se întorc la ordine şi toate intră în vechiul făgaş.

Prologul a fost foarte aplaudat; totuşi piesa n'a prea plăcut. Critica, atât cea de dreapta cât şi cea de stânga, laudă unanim lipsa de convenţional a piesei, curajul de a biciui ipocrizia oamenilor şi străduinţa de a face din teatru arena curentelor generale.

Femeia în Japonia modernă

După cum arta japoneză a evoluat rapid în sensul artei occidentale, fără să-şi piardă capacitatea caracteristică de a îmbina idealul cu realul, tot aşa viaţa socială a Japoniei, rupând zăgazurile străvechi, s'a îndreptat pe cărări nouă. Această transformare s'a petrecut după renaşterea naţională, contemporană cu a noastră.

Cea mai mare minune s'a săvârşit însă în evoluţia femeii. Ea, care de mii de ani zăcea închisă în cercul strâmt al familiei, în condiţii de sclavie, şi-a cucerit în viaţa socială de azi, un loc egal cu al bărbatului. Fără îndoială, asta se datoreşte influenţei Americei, care şi-a exportat, odată cu mărfurile, şi formele ei sociale, dincolo de Pacific.

Fireşte că această influenţă nu s'a putut exercita decât asupra femeilor dela oraş, viaţa dela ţară păstrându-şi încă aspectele tradiţionale.

Transformarea femeii te izbeşte la prima vedere. Tradiţionalele coafuri complicate ale Japonezei au făcut loc părului scurt, a cărui modă a pătruns în Japonia cu doi ani înainte de Europa.

Primele mişcări feministe cu caracter social, nu politic, s'au ivit cu ocazia războiului ruso-japonez, când s'a întemeiat *Asociaţia patriotică feminină*. Au urmat, la scurt interval, alte asociaţii, cele mai multe cu forme, scopuri şi mijloace americane, deci inasimilabile pentru spiritul japonez: Asociaţia creştină a femeilor, Armata salvării, etc. Numeroasele asociaţii feminine indigene s'au unificat astăzi într'o singură organizaţie cu caracter naţional, controlată de guvern.

Dela activitatea pur socială, aceste organizaţii au trecut la activitate politică, deslănţuind o mişcare pentru emanciparea femeii. După acţiunea desvoltată pentru protecţia copilului, pentru abolirea prostituţiei, pentru prohibirea alcoolului, femeile japoneze au obţinut primele drepturi politice şi civile, fără să cucerească însă dreptul de vot şi de eligibilitate.

Astfel, femeea are dreptul de moştenire. Legitimarea copiilor nu se mai poate face de către bărbat, fără consimţământul femeii. In caz de adulter, legea nu mai pedepseşte numai pe femee, ci şi bărbatul.

Femeile participă, în mod activ, în politică, multe dintre ele aparţinând partidelor de avantgardă.

Ceeace e mai interesant este felul cum femeea japoneză a reuşit să-şi deschidă drum spre toate profesiunile şi artele. Mişcarea feministă a reuşit să ridice nivelul cultural al femeii la înălţimea bărbatului. Astăzi, se găsesc femei în învăţământul universitar, în magistratură, în direcţiunile societăţilor industriale şi comerciale.

In teatru, în cinematograf, în muzică, în pictură, femeile japoneze aduc un aport foarte important. Dar s'au afirmat, mai cu seamă, în literatură. Multe scriitoare şi-au pus pana în serviciul propagandei politice şi sociale.

Unele au reuşit să găsească accente profund omeneşti în operele lor. Astfel, cel mai mare poet al Japoniei moderne este o femee: *Iosano Akiko*.

Fireşte că femeea a învăţat repede să conducă automobilul şi aeroplanul, aşa că sunt destule pilote. Ba există, şi la ei, o paraşutistă celebră.

Aproape nu există meserie, care să le fi rămas închisă. Taxatoare în tramvaie şi autobuze, marinare, comandante de vapoare, călăuze la oficiile turistice, chelneriţe, etc. femeile se dovedesc tot atât de capabile, uneori chiar mai mult decât bărbaţii.

Pe scenele music hallurilor, *girls*-ele japoneze au înlocuit pe franţuzoaice şi americance.

Există chiar o meserie caracteristică, de pe urma căreia trăesc nenumărate fete, aceea de comisionar. In diverse puncte ale oraşelor, se pot vedea grupe de fete numerotate, cărora le poţi încredinţa, fără grije, orice comision. Deasemenea, nu există industrie, în care majoritatea lucrătorilor să nu fie femei.

Evoluţia şi emanciparea femeii apar mai în evidenţă prin participarea lor la viaţa sportivă. Ele excelează în orice gen de sport şi deţin multe recorduri mondiale.

Acolo unde femeea japoneză a păstrat ceva din tradiţie este viaţa de casă.

In casa ei, construită şi mobilată după tradiţie, ea regăseşte în obiceiuri, gesturi şi gândiri sufletul vechiu al neamului ei. — *(Luce Nuova)*.

Paul Konran Honich — Gravură în lemn

Curiozităţi

Un mijloc eftin de publicitate

Ruinele oraşului Pompei ne arată că acum 2000 de ani, oamenii aveau cam aceleaşi bucurii şi suferinţe ca cei de azi. Ceiace pentru noi e ziarul, erau pe atunci pereţii caselor. Pe ei se scriau ştirile însemnate, se anunţau spectacolele, se făcea propaganda electorală, ba chiar şi declaraţiile de dragoste.

Printre firmele prăvăliilor se mai văd trase cu vopsea roşie inscripţii de acestea:

„Alegeţi-l duumvir pe Publius; e un om bun şi merituos care va efteni pâinea şi va strânge baerile pungii".

Alte apeluri sunt batjocoritoare, de pildă:

„Pe Vatia îl cer edil hoţii".

Sau:

„Alegeţi-l duumvir pe Claudius, vi-l recomandă iubita lui".

(Precum se vede, viaţa privată se amesteca şi atunci în luptele politice!)

Se mai anunţau pe aceiaşi cale luptele gladiatorilor, (pe atunci idolii sexului slab), gratificaţi cu epitete ca: „suspirium puellarum" (dorul fetelor), sau „puparum medicus" (doctorul fetelor).

Astfel, se spune:

„La 28 ale lunii va avea loc o luptă cu animale; Felix se va bate cu un urs".

Altă inscripţie anunţă că deasupra circului se vor întinde pânze contra arşiţei soarelui; un alt anunţ are grija să adaoge:

„Lupta va avea loc numai dacă va îngădui vremea".

In locul cărţii de vizită de azi, se scriau pe ziduri răvaşe ca:

„Sabinus a fost aici".

Ba chiar şi urări, ca:

„Samius îi doreşte lui Cornelius să se spânzure".

Un trântor nepoftit la masă, scrie pe peretele amfitrionului:

„Cine nu mă pofteşte pe mine la ospăţ, e un barbar".

Altul scrie unui prieten mort de curând:

„Pyrrhus te salută, tovarăşe din Chios. Imi pare rău că ai murit. Călătorie bună!".

Prin cârciumi şi birturi, inscripţiile sunt însoţite de desene. Oaspeţii îşi exprimă nemulţumirile sau laudă localul. Dragostea e cântată şi ea, în proză şi versuri, de pildă:

„Zeii să-i ocrotească pe îndrăgostiţi. Blestemat cine nu cunoaşte dragostea. De două ori blestemat cine ne opreşte pe noi să ne iubim".

Tot pe pereţi se fac şi declaraţiile de dragoste:

„Methe îl iubeşte pe Chrestus".

Sau:

„Auge îl iubeşte pe Amonius".

Pur şi simplu!

Unii îşi critică nevasta:

„Am intrat în datorii, pentrucă m'am însurat cu o femee care miroase a sofran şi a pomadă".

Murdăria pereţilor e oprită cu vorbele :

„Cacator, cave malum!"

Şi cu ameninţarea cu furia zeilor:

„Cine nu se supune, va simţi mânia lui Jupiter".

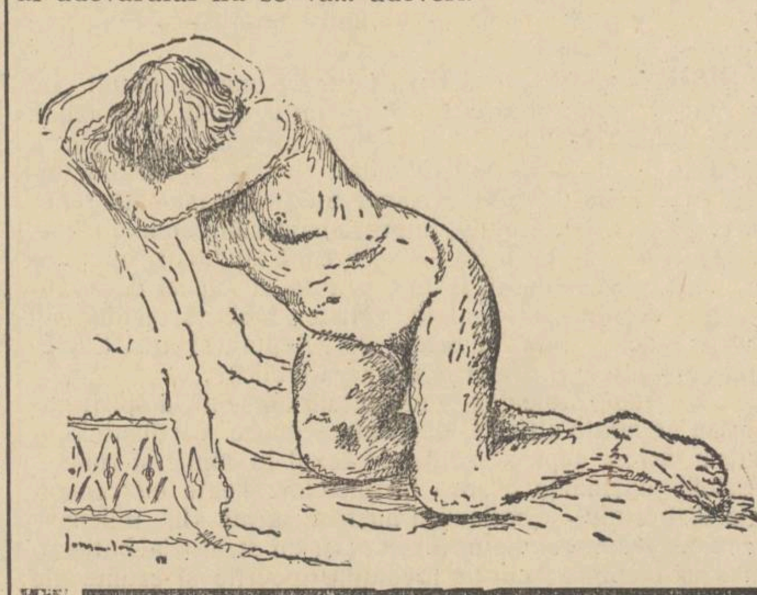
In sfârşit, ca o prevestire a sfârşitului oraşului, vedem pe peretele unei case sărăcăcioase inscripţia:

„Sodoma, Gomora".

Un ser al adevărului

Doi savanţi americani anunţă că au preparat un ser, care injectat în doze slabe sub piele, te sileşte să... spui adevărul. Creerul omului reţine faptele adevărate, la a căror ascundere duc numai inhibiţiile impuse de voinţă. Serul cel nou moleşind sistemul nervos, înlătură inhibiţia şi te sileşte să declari adevărul.

Optzeci la sută din persoanele supuse experienţei au confirmat eficacitatea preparatului. Foloasele lui faţă de criminali, hoţi, etc., ar putea fi incalculabile, simplificând şi eftinind instrucţia judiciară. In schimb, în diplomaţie, politică, căsnicie, etc. efectele ar putea fi dezastruoase; sperăm deci că ştirea despre acest ser al adevărului nu se va... adeveri.

Viaţa de provincie, descrisă atât de măestrit de Flaubert în Madame Bovarry, este prinsă sub alt unghiu de Claude Anet, care ne înfăţişează în „Domnişoara Bourrat" o familie de mici provinciali, cu grijile lor mărunte şi cu viaţa lor meschină şi monotonă.

Dar o nenorocire nemaipomenită, care ia proporţiile unui adevărat cataclism, se abate asupra familiei Bourrat.

Numai tactul, înţelepciunea şi perseverenţa Doamnei Bourrat, reuşeşte să evite catastrofa, să salveze onoarea familiei şi să pue pe „Domnişoara Bourrat", la adăpost de clevetiri.

„Domnişoara Bourrat" a apărut în excelenta traducere a d-nei R. Sanielevici în „Biblioteca Dimineaţa".

Preţul 5 Lei.

CITIŢI AZI:

LECTURA No. 379

FLOAREA LITERATURILOR STRAINE

CAMEN SYLVA

CUPA CU VENIN

Lei 5. Scrierea complectă la chioşcari şi librari.

Femeie în galben, cu berbec

— Epistolă către Timotei —

Pentru situarea subiectului în tablou trebuie precizat raportul dintre femeea zveltă, îmbrăcată în galben de morcov şi miel. Nu l-am numit dela început pentrucă subiectul implică sex şi ne-am ferit de diminutivul berbecuţ, pentru că ne displace şi pentrucă e rimă la drăguţ. Diminutivul e cuvântul înmuiat în dulceaţă zaharisită şi prezintă facilităţi neliterare de fetiţă prostuţă şi de cavaler palid.

Un berbec mic e tot un berbec: berbecuţul e de vată, înfăşurat cu foiţă de mătase, în surprizele oului de Paşti, jumătate ciocolată şi jumătate noroi, încins diagonal cu panglici.

Va să zică, Timotei, o femeie în capotă galbenă avea un berbec, rămas de la o stână, în ziua în care fusese fătat în dreptul grădinii. Neavând copii, ea îl luase de la baciul din Teleorman, care va umbla toată vara cu oile şi cu măgarul lui după iarbă, până la Borcea, şi nu se întoarce decât după seceriş, când câmpurile slobode primesc turmele înapoi. Şi-l iubesc ca ochii din cap, hrănit cu lapte de vacă, giugiulit şi înflorit cu funte roşii pentru deochi. Un clopoţel îşi sună limba de sticlete la gâtul agneţului alb şi creţ. Poate că singurul cusur al mielului nevinovat era căcăreaza, un cuvânt neobişnuit în graiul de salon din pricină că e fără diminutiv. O domnişoară i-ar fi zis odată măzăriche, pentru că mazărea seamănă cu duiosul excrement de mieluşea, dar nimeni nu a înţeles sensul lui de arpacaş. Insă considerat în sineş, cusurul avea o însuşire bună, că putea să fie măturat ca alicele, fără urmă.

De multă vreme, în trei luni de viaţă, berbecului i se urîse cu închisoarea desfătătoare a stăpânii lui, femeea în galben, şi proiecta în capul lui cu două cucuie boante o evadare, care de trei ori a dat greş iar a patra oară a izbutit. Printre fustele galbene ale femeii din tablou, berbecul a scăpat pe poarta de zăbrele, sărind ca iezii de vârsta lui şi mai şireţi, de câteva sute de ori. El sărea dintr'o bucată, ca un porţelan de Copenhaga şi cum sar în basoreliefurile antice caii, cu două picioare odată, împinşi de picioarele de dinapoi. Numai Napoleon Bonaparte se asemăna la saltul lui înţepenit pe armăsar, cu berbecul femeii în galben. La o panoramă de tragere în ţintă, de acum 40 de ani, unde copiii îşi exersau preciziunile geometrice şi balistice ale unui ochi închis, dacă puteai să izbeşti cu glonţul bumbul porţii unei cetăţi de tinichea, se auzea un clinchet, apoi o muzică şi o tobă, porţile se dădeau de păreţi şi ieşea, înaintând până la ţintaş, Impăratul călare, complimentând rigizi, calul şi călăreţul, publicul trăgător şi pivotând pe un cui cu bielă din pântecul animalului, găurit.

Berbecul ingrat şi-a uitat femeia în galben în cea dintâi câmpie de trifoi, unde până la nasul lui turtit, veneau mirodeniile stânelor depărtate şi ale oierilor, care printr'o îndelungată vieţuire cu oile şi cu caşul lor, le căpăta mirosul, ca Englezii la Bombay limba indiană şi cearşafurile naţionale. Iar femeia în galben şi-a lăsat poarta şi casa deschisă şi, desnădăjduită a urmat după berbec. Neapucând să-şi ia în vârful picioarelor goale măcar papucii, tălpile grăbite şi gleznele ei subţiri, de mahalagioaică frumoasă, au trebuit să se rupă de bulgări şi de mărăcini, până ce femeia în galben a dat de berbec.

El fugea cu ochii micşoraţi ironic ca după un vânat nevăzut, căutându-şi oaia, de care fusese despărţit. Când ajunseră la noi, în Chanaan, femeia în galben era istovită. Ea se ruga de berbecul care nu voia să priceapă mângâierea şi durerea omenească. Păşea tiptil cu braţele întinse pe din dosul mielului oprit la o saladă şi şoapta ei îi spunea cât îl iubeşte şi că inima ei nu mai poate răbda să trăiască fără el. Dacă ar fi avut un ochi la spate, berbecul n'ar fi văzut mai bine şi mai exact. In secunda în care braţele ei însetate credeau că l-au cuprins, berbecul şi sărise mai departe, ca o lăcustă. Şi batjocura ochilor sporea cu zeflemeaua jignitoare a căcărezei, aruncată ca un pachet de capere negre desfăcut. Coada frizată şi cu un puf de panglici la vârf, tremura satisfăcută.

— Femeie în galben! vino şi te odihneşte puţin. Iată, din puţul lui Abraham îţi voi scoate un urcior de apă rece şi din pomul de alături voi rupe pentru gura ta o zmochină cu mâzga de miere. Lasă berbecii mici să pască şi să-şi vadă de drum şi rămâi să mulgi oile mele şi să te joci cu mieii mei. Sunt tot atât de plăcuţi ca şi berbecul tău ţâcnit şi pe de-asupra, la noi, ai şi pe baci lângă miel. Nu vrei să-ţi cânte oierul cu cavalul sau să-ţi fluiere din fluier?

Femeia în galben nemaiputând să umble pe picioarele-i frânte, păşea ca broasca după berbec şi se ruga mereu de el, ca de un domnişor. Pe toate hotarele Chanaanului nostru s'a văzut trupul ei îndoit cu şoldurile pline şi cu mijlocul lung de leoaică, până la scăpătatul portocaliu şi haina ei galbenă, lungă s'a tot sfâşiat de buruienişte şi ghimpi. Se întuneca şi genunchii ei mai cotrobăiau la marginile luminii, iscată pe albia pârâului cu salcii. Berbecul trecuse de mult în altă lume, prin bezna câmpului fără sfârşit.

Genunchii şi palmele pe care se târîse femeia în galben, au strivit în drumul ei căpşunile şi sparanghelul şi au frământat salada, rămasă ca nişte şomoioage murdare de cârpă. Tocmai pe la miezul nopţii, veneau călări nişte soldaţi cu suliţi. Caii lor au trecut, atât fugeau de sus, peste bordeiele şi clăile noastre de fân. Şi-i urmărea un fulger de mai de sus şi despica din când în când ca să-i zărească fugind, cerul, prin zarea crăpată mai departe de un bici de foc. Clopote multe, strigăte multe.

— Da' bine, ciobane, asta-i noaptea Invierii. De ce n'ai spus nimic, tu care umbli cu zodiile şi te joci de-a crugul anului şi de-a Pascalia?

— Şi-o fi găsit Smaranda berbecul?

T. ARGHEZI

A APĂRUT

FUNDĂTURA CIMITIRULUI No. 13

ROMAN de TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE

Desene de I. Anestin

Romanul vieţii de mahala, cu comicul şi tragicul ei.

Ed. „ADEVERUL" 50 LEI

De vânzare la toate librăriile.

PLASTICA

Un critic francez constata că de la război încoace saloanele şi expoziţiile de artă se succed necontenit. La noi, ca şi în Franţa, pictura a devenit un spectacol permanent şi obligatoriu, care se impune pretutindeni privirilor noastre. In cafenele şi restaurante, în sălile de aşteptare, în marile magazine, în foyerele teatrelor, la librar, la cinema, — peste tot, pictura ne întâmpină provocătoare şi indiscretă.

T. Papatrianda il — Rochia neagră

Sub masca belşugului, producţia aceasta ascunde însă o supremă dezorientare.

Două tabere distincte au fost remarcate: una, a celor ce continuă să fabrice, pe ruinele vechilor formule, cópii de pe natură, alambicate, pitoreşti, lipsite de viaţă, de bun simţ şi de personalitate; alta, în care se grupează aşa zişii novatori, modernii, moderniştii.

Lupta s'a deslănţuit şi se continuă. Dreptatea nu poate fi în nici un caz a celor dintâi, dar nu e în întregime nici de partea celor din tabăra opusă.

Tradiţionalismul rău înţeles are ca exponenţi pe câţiva artişti de perimat prestigiu, care, strecuraţi în juriul saloanelor oficiale, aduc cu dânşii toată sgura şi tot balastul inutil al unei arte în descompunere.

Lucrul acesta se poate verifica mai bine decât oriunde la actualul *Salon Oficial*.

G. Nichita — Peisaj

Dar alături de operele de disciplină artificială, plată, care înlocuesc tema emoţională cu pictarea minuţioasă a motivelor rigide, — salonul cuprinde o întreagă literatură plastică de gust mai mult decât îndoelnic, în care imitaţiile goale, abstractizările savante şi sintezele pretenţioase reduc la simple ingeniozităţi decorative toată vigoarea şi prospeţimea picturii de şevalet.

Dacă vizitatorii salonului vor dori numai să se distreze, decorativul acesta sărbătoresc îi va satisface.

Menirea artei nu este însă numai să amuze; ea trebue să înalţe fiinţa umană. Esteticei acesteia noui trebue prinurmare să i se alieze neapărat un filon etic care s'o umanizeze.

Decorativul, dominant în lucrările artiştilor noştri moderni, înlătură emoţia, reduce totul la cadrul limitat al pânzei, păstrează din desen numai arabescul, din valori — numai întinderea, din colorit — numai densitatea sau strălucirea superficială.

Intre d-nii Verona şi M. H. Maxy se înghemuesc astfel specimene plastice dintre cele mai ciudate, mai inegale şi mai inutile.

Nu sunt în salonul acesta mai mult de zece pânze demne de numele şi de reputaţia celor ce le semnează.

Cu sculptura — acelaşi lucru.

Niciodată nu s'au expus atât de multe lucrări mediocre.

Parcă şi cei mai buni dintre artiştii participanţi se contopesc şi dispar anonimi în ansamblul amorf.

Sala din mijloc e un adevărat cimitir.

Străjuite — ca doi stâlpi de cavou — de sfinţii d-lui Jalea, sculpturile se înşiră printre dubioase ghivece cu flori, într'o impresionantă dezordine, ca nişte triste monumente funerare.

Vina acestui haos oficial o poartă în egală măsură artiştii şi oficialitatea. Artiştii — pentrucă au trimis la această expoziţie de recomandare opere nereprezentative şi fără adâncime; oficialitatea — fiindcă a confirmat un juriu a cărui compunere îl făcea de la început inapt pentru misiunea sa.

Dar dacă artiştii au fost mai puţin scrupuloşi în selecţionarea lucrărilor trimise la salon, juriul — ale cărui criterii de judecată au fost tot atât de şubrede şi de imprecise — n'a ştiut să salveze nici măcar aparenţa, printr'un aranjament mai estetic al lucrărilor.

In loc să fie grupaţi după şcoale, epoci şi curente, artiştii au fost asvârliţi la întâmplare, înghesuiţi după asemănarea ramelor sau după o superficială coincidenţă de tonalităţi dominante.

Cu asemenea criterii, nu ne miră că cele mai bune lucrări au fost respinse.

Judecata s'a făcut după rame şi după familia de vopsea pe care o încadrau.

Vasiliu-Falti — Gâscă

S'a realizat astfel o vagă armonie exterioară între grupuri restrânse de tablouri, încercându-se în felul acesta mai mult o mistificare decât o prezentare estetică.

Pentrucă o confuzie trecătoare între Iorgulescu-Yor şi Vasile Popescu sau între Marcel Iancu şi Muhoş Cornel nu poate soluţiona nimic, nu poate fi în avantajul şi nici în dezavantajul vreunuia.

P. Iorgulescu-Yor — Nud

Juriul n'a izbutit să compromită pe nimeni. A izbutit numai să dezorienteze publicul.

Dacă acesta este scopul unui Salon Oficial, atunci Ministerul care patronează asemenea manifestări deconcertante se poate mândri cu efectul obţinut.

H. BLAZIAN

Memorial II

Note de călătorie în Scoţia

28 Septembrie

Locuesc în cartierul din jurul lui British-Museum. Grădini, squaruri, largi şi monotone înconjură locuinţa, o pensiune de familie. Toamna a început să-şi coboare negurile şi seara e umed şi rece. Clienţii pensiunii se adună puţin înaintea mesei în jurul focului copios din cămin.

Sunt şi câteva tinere fete foarte sociabile. Se pare, orice fată de la ţară, când ajunge la vârsta măritatului vine la Londra, intră într'o pensiune şi devine gentilă cu unii şi alţii. O pensiune e un loc unde se perindă sute de vizitatori. Acolo se pot recolta bărbaţi virtuoşi şi serioşi. Şi astfel o parte din candidate se pot mărita.

Dimineaţa suntem sculaţi în sunete de muzici. Un cor de orbi cântă vechi serenade uitate de mult în Europa. Mai pe urmă o fanfară de invalizi, apoi patru chitarişti. Lumea svârle gologanul pe fereastră în căciula întinsă. La toate ferestrele, printre oale cu geranium roş ca sângele se arată capete surâzătoare de odihna nopţii şi de muzicalitatea bunei dimineţi. Unii au ceaşca cu cafea cu lapte la gură, doi îndrăgostiţi ascultă sprijiniţi unul pe altul, o bătrânică zâmbeşte cu ochii udaţi de lacrimi şi de amintiri din veacul trecut. E veselie, bună voinţă, speranţă, tinereţe. Aerul dimineţii e pur, florile respiră în sunete de mandolină şi de flaut, atmosfera e cordială.

Cerşetorii cer cu demnitate, fără platitudine, fără acreală. Ochii lor sunt buni, fireşti, fără acel aer de câine bătut ori de jacobinism revendicator cum am văzut adeseori. Ca să nu cerşească de pomană ei oferă ceva în schimb: îţi cântă sau îţi desenează în grabă. Şi orgoliul lor (căci acolo şi cerşetorii au mândrie) e satisfăcut de acest schimb.

29 Septembrie

Tate Gallery

Pe malul Tamisei, departe de frământarea comercială a oraşului, din magnificenţa unui bogătaş, s'a instalat o galerie a artei moderne engleze. Englezul nu e un vizual prin excelenţă. Brumele şi negurile i-au slăbit acuitatea pentru nuanţe, pentru vivacitatea tonurilor care nu-şi capătă maximum lor rendament decât în strălucirea soarelui. Linia se pierde, se estompează şi ea în această lumină stânsă pe jumătate, cenuşie. Dar tocmai în această lipsă de saturaţie a culorii au găsit Englezii misterele şi enigmele luminii. Ochii lor, crepusculari ca ai bufniţelor au ştiut să scruteze ceaţa şi să-i fure secretele, s'o descompue în elemente vii, cu tonul lor specific.

Pictorul cu care se mândreşte Tate Gallery, pe care-l prezintă cu reclamă, cu evidenţă, e Turner. Pictură marină de cer şi mare, de cer şi mare englezească, adică alianţa între soare blând, difuzat şi verde. De la cer la apă, azurul luminos e filtrat de pături groase de aer umed. In fiecare din ele rămâne un efect de curcubeu. Fiecare colţ al pământului tratează altfel soarele. Optica are geografia ei şi Turner s'a angajat cu aceea a mărilor nordice. Efectele sale sunt prinse dimineaţa şi seara: avântul şi declinurile luminii. Rareori apogeul ei. Desenul lipseşte, fiindcă lipseşte şi conturul. Relieful iese din culoare. Turner e evident un precursor al impresioniştilor, al lui Claude Monet. In plus nostalgia depărtării: viziune de pe ţărm a unei corăbii care se înfundă în zări fără sfârşit.

Prerafaeliţii deziluzionează complect. Literatură complicată, convenţionalism, manieră elaborată, conştientă, intenţionată. Nu e de mirat că au plăcut fraţilor lor buni, poeţii simbolişti.

29 Septembrie

Vizită la Windsor, Versailles-ul Londrei. Castel imens de piatră cenuşie, cu forme bizare, cu donjoane crenelate, cu festoane de piatră, cu turle parcă imaginare şi stranii. Impresie de artificialitate cartonată. Decor de teatru pentru o feerie nordică. Ansamblu puţin înfricoşător de basm cu gnomi, cu silfe, cu strigoi, cu salamandre. Decor pentru anumite scene din Shakespeare.

* * *

Englezii nu sunt culturali ca Germanii şi nici intelectuali ca Francezii. Nu trăesc literar sau principial filosofic, viaţa nu e modificată după norme de imaginaţie. Lectura lor săracă: din zece călători în tren, nouă citesc romanele lui Edgar Wallace. Centrul Londrei nu conţine aproape nici o librărie.

* * *

Majoritatea femeilor au înfăţişarea de guvernantă şi profesia de mătuşă. Nu se mărită, rămân fete bătrâne ca să se consacre unui nepot ori unui frate. E o formă de apostolat şi acesta. Sexualitatea lor e slabă. Femeile au oroare sinceră de sexualitate. Tandreţa, duioşia e totul. Fetele odată măritate sunt, în mare parte, ireproşabile. Ici şi colo fenomene de lesbianism, din cauza comprimării şi a ipocriziei puritane.

„L'amant de lady Charterley" ultimul scandal englez e expresia unui refulat exasperat, e visul diletant şi lipsit de precizie a unui puritan care se laudă cu amorul. Pentru un meridional competent aceste divagaţii sunt penibile şi puerile.

MIHAI D. RALEA

Varia

André Lurçat, Marcoussis şi Max Ernst au reţinut sala librăriei de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada 7 pentru a expune ultimele lor lucrări.

Expoziţia se va inaugura la 15 ale lunii. curente. Va fi un mare eveniment artistic al actualei stagiuni plastice.

■ „Asfinţit de oameni", romanul d-lui Ludovic Dauş, va apărea peste câteva zile în editura „Adevĕrul".

■ A apărut *„Incotro?"*, An. II No. 47, cu următorul sumar: „Bătălia cu experţii", episod eroi-comic din cariera de ziarist a unui şef de guvern; „D. Dim. Gusti în halat şi papuci"; Săptămâna laptelui; Invierea eroului necunoscut; Toma şi duminicile lui; „Ca să nu mai fim idioţi..."; Sfaturi practice pentru interpretarea articolelor d-lui prim-ministru N. Iorga; Svonuri. Fapte. Răfueli. Culise. Polemici.

J. F. LOUIS MERLET

Un poet persecutat

Désiré Poutron era osândit să trăiască toată viaţa în Guyana, ca surghiunit liber, după ce-şi ispăşise cei zece ani de muncă silnică.

Câteva încercări de fugă, pedepsite aspru, îl legaseră pe totdeauna de pământul vechii colonii.

Această celebritate a lumii penitenciare mi-a fost prezentată la sosirea mea în Saint-Laurent-du-Maroni, unde mă oprisem pentru puţin timp înainte de a pleca din nou cu hidroavionul spre Mana, Cayena şi Oyapoc.

Un fost comandant al Insulelor Mântuirii, care mă însoţea, mi-a spus la ureche:

— Acesta-i Désiré Poutron, poetul şi, în acelaş timp scriitorul public al ocnei. In lumea asta specială, se bucură de o adevărată celebritate...

Omul părea să aibă cincizeci de ani. Era mărunţel, şi gâtul lui subţire, ieşind dintr'o bluză prea larg răscroită, purta povara unui cap uriaş, chel, pământiu şi ofilit ca un bostan trecut cu coptul. Venea spre noi târându-şi papucii pe drum, şi colbul stârnit îl învăluia ca un nour. Trecând, a salutat plecat pe comandant, care l-a oprit o clipă.

— Iar te-ai îmbătat aseară, de-au trebuit să te închidă.

— M'am culcat, d-le comandant...

— Veşnic aceiaşi poveste! Intr'o bună zi ai să te rătăceşti prin pădure şi acolo ai să rămâi, — afară numai dacă nu te-oi trimite la arestul de la Saint-Jean, de unde ştiu că n'ai să mai ieşi.

— Voiu încerca să mă îndrept, domnule comandant. Dar ce să fac? Am nevoie să uit că sunt persecutat...

A salutat foarte supus şi şi-a urmat drumul.

Comandantul m'a întrebat:

—L-ai auzit?

— Da. Acesta vi-i poetul?

— Nu glumi. Mai bine aruncă-ţi ochii pe cartea lui de vizită. Işi zice *Laureat al Academiei Franceze!*

—Nu se poate.

— Uite-te singur.

Şi tovarăşul mi-a întins o carte de vizită galbenă :

Désiré Poutron
Om de litere şi apărător
Laureat al Academiei Franceze

Ne-am dus la nişte prieteni de-ai noştri mineri, care căutau aur în Inini, şi în timp ce preparam ponşul la ghiaţă am cerut informaţii cu privire la poetul persecutat.

Poutron, osândit pe vremuri pentru escrocherie, şantaj, furt şi alte blăstămăţii, fusese îmbarcat pentru Guyana la 28 de ani. Până atunci, instruit, licenţiat, îşi câştiga viaţa ca repetitor, — când nu stătea la închisoare.

La ocnă, a căzut în patima *tafiei* şi în curând n'a mai fost decât un prăpădit, bun pentru toate îndeletnicirile urîte, când spion, când fugar, de cele mai deseori făcând pe copistul la infirmierie, unde era trimis în fiecare lună din pricina beţiei.

Insă Désiré Poutron era poet, — sau mai curând, confecţiona versuri corecte, de o platitudine neînchipuită. Baladă, odă, sonet, — toate conveneau deopotrivă muzei lui prolifice. Compunea poezii cu prilejul celor mai neînsemnate evenimente: când se împăcau doi ocnaşi, când se întâmpla o naştere în vre-un menaj de funcţionari, la 14 Iulie, la Crăciun, când se făcea o jalbă la administraţia superioară... Totul era transcris pe curat cu o scriere îngrijită de sergent major. Literele caligrafiate fără cusur; subţire-gros, acopereau hârtia albastră împodobită cu o deviză.

Désiré Poutron îşi vindea literatura. De la ocnaşi şi de la surghiuniţi lua câţiva gologani, iar dela persoanele cu vază, pe care le slăvea în alexandrini impecabili, o piesă de argint. Trăia din milă şi-şi trecea cea mai mare parte din zi la Chinez, căruia-i ducea produsul versurilor şi al pomenilor, dimpreună cu venitul câtorva furtişaguri mărunte.

Odaia din spatele crâşmei servea de cabinet de consultaţie. Poutron dădea sfaturi surghiuniţilor şi uneori negrilor şi indienilor care aveau neînţelegeri cu localnicii. Şi tot acolo „scria".

M'am hotărît să fac cunoştinţă cu acest confrate.

L-am găsit ,ca de obiceiu, la Pho-Sang, instalat în faţa unui pahar mare cu rom. De la primele vorbe, mi-a oferit un caet cu versuri în manuscris:

— Patru franci ! Nu ţin samă de majorarea preţurilor de după războî...

Vorbea aşa de serios, cu atâta gravitate, încât n'am avut puterea să zâmbesc. Şi omul, după ce a repetat consumaţia, a început să-şi povestească viaţa într'un monolog bine recitat, fără să se înfierbânte decât acolo unde trebuia:

—Sunt, domnule, un poet persecutat. Şi fiindcă vorbesc unui confrate, permiteţi-mi să vă mărturisesc că ispăşesc aici greşeli de-ale tinereţii... Am plătit cu viaţa pentru o femee pe care o iubeam şi care ar fi fost osândită în locul meu. Ştiţi ce însamnă asta : ori eşti gentleman ,ori nu eşti! Aici, mi-am dat sama imediat că dreptatea era alcătuită prost. Am utilizat cunoştinţele mele ca să servesc cauza celor asupriţi. Surghiunit dar liber, şi cetăţean ca orice alt muritor, am legat din nou relaţiile mele vechi cu metropola. Am protestat împotriva legii ridicole şi neomeneşti care face din oamenii liberaţi nişte surghinuiţi în mijlocul unei gloate infame, într'o ţară unde se moare de foame. Am primit scrisori de la d-l Ribot, de la d-l Chautemps, care vor trebui să ţie samă de notele şi de indicaţiile pe care li le-am furnizat. Intre timp, îmi trimeteam poemele pe la academicieni. De altfel, unul din ei mi-a şi răspuns, cu cele mai vii felicitări... Aştept dintr'o zi pe alta o telegramă care să-mi vestească sfârşitul chinurilor mele...

După ce şi-a răcorit inima, Désiré Poutron, din ce în ce mai întărîtat de paharele cu rom, a scos din buzunar un portofel spăimântător de rupt în care avea câteva hârtii murdare. Mi le-a arătat, şi am putut să citesc, într'adevăr, mai multe scrisori de pe la personalităţi politice şi de la un academician celebru, care luaseră în serios aiurelile unui ocnaş beţiv şi lăudăros.

Poetul şi-a păturit la loc titlurile lui de nobleţă şi a încheiat:

— Nu v'am minţit. Dar, — vai!— aici sunt persecutat. Nu le convine să mă întorc în Franţa, unde aş avea prea multe de povestit. Se ştie ce relaţii înalte am, se ştie că aş fi ascultat... Şi atunci, mi se fac mizerii, mă batjocoresc în cinstea mea de om şi în talentul meu de scriitor. Eu sunt poetul defăimat ,cel despre care vorbeşte Baudelaire: *Ses ailes de géant l'empêchent de marcher*.... Dacă vă întoarceţi curând la Paris, o să vă rog,— şi n'o să-mi refuzaţi acest serviciu, scumpul meu confrate, — o să vă rog să-mi duceţi câteva scrisori. Nu vă mai reţin, şi vă cer iertare de-atâta vorbă goală, — dar aşa de rar se întâmplă să stau de vorbă cu cineva din lumea mea!

* * *

Patru luni mai târziu, mă duceam să iau la Paramaribo marele vapor-curier olandez. M'am oprit câteva ceasuri la Saint-Laurent-du-Maroni, ca să-mi văd câţiva prieteni, între care şi pe comandant. Cum l-am văzut, l-am întrebat:

— Şi poetul meu ?

— Désiré Poutron? Ce întâmplare, dragul meu! E închis şi o să înfunde iar ocna pentru falşificare de bancnote. Omul ăsta, căruia nu i-se cunoştea decât o patimă: alcoolul, şi pe care-l toleram de milă, s'a îndrăgostit nebuneşte de o mulatră cu părul blond, — una care cutreerase toate posturile din pădure şi se oprise aici, servitoare la Chinezul unde „compunea" Désiré.

„Şi frumoasa era pretenţioasă. A sosit în zdrenţe, dar îndată s'a gătit cu *madras*-uri într'ales, cu rochii albe şi cu bijuterii din Martinica, — găteli sărace, dar pe care mulatrele, foarte cochete de felul lor, pun mare preţ.

„De unde veneau banii ăştia? Fata nu câştiga decât bacşişuri neînsemnate de la clienţi, culegători de *balata* din păduri şi căutători de aur.

„Dar toate s'au dat pe faţă.

„Poutron se folosise de talentele lui de caligraf ca să imite la perfecţie biletele Băncii Guyanei, mai ales hârtiile mici de unul, de doi şi de cinci franci. Trăgea copiile pe o placă de cupru, într'o instalaţie făcută la întâmplare. Afacerea a durat abia o lună. A fost prins asupra faptului şi pus la carceră.

„In celula lui nu se plânge şi nu regretă nimic. Işi cântă în poeme nesfârşite amorul lui nefericit...

— Şi femeia?

— Femeia? N'a avut nici o neplăcere. A plecat din Saint-Laurent spre Brazilia, îmbarcată ca servitoare de căpitanul unui vapor comercial. Când i-se vorbea de prietenul ei, ocnaşul, ea răspundea râzând cu lacrimi:

— Désiré?... Poetul?... Ce mare dobitoc !

Traducere de OTILIA CAZIMIR

Magie

Când sboară ca din praştii stele'n gol,
Mă furişez de ochi şi-adulmec taine:
Sunt mag tăcut cu ponosite haine
Şi gârbov — dând firidelor ocol.

Ies limbi de-azur din scule de cleştar
Şi leagăn surd de luntre din miresme...
Acum despic gândiri, catapetesme,
Şi, ca pe-o punte, trec orice hotar...

...Prin mii de hoituri şi năprasnic svon
Dobor oşteni şi 'nchinători de steme,
Sculptând apoi triumful în poeme,
In umbra cnidianului fronton...

...Spun lângă doi conduri de-argint la bal
Rondeluri sub lumini de lampadare.
O spadă sună, trece şi dispare.
Târziu m'ajunge'n râpă un pumnal...

...Paşi rari s'aud, şi chei în lacăt greu,
Şi cleşti de foc în braţe cu sutană,
Iar sufletu-mi scăpat din subterană
Se urcă — abur alb — spre Dumnezeu.

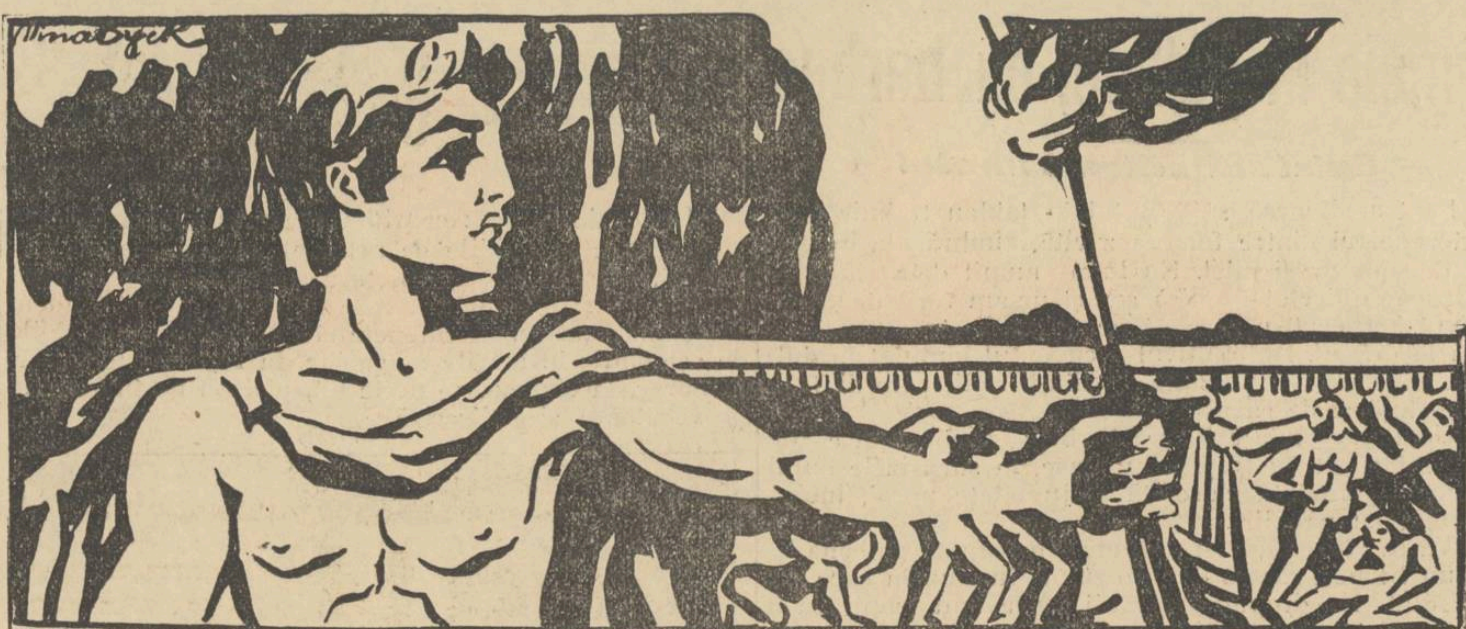
...Fluid decor de noapte citadin...
Şi eu purtând făptură fără nume,
Sunt cel de azi, iubesc, dar trec prin lume
Pierdut ca Petru Schlemil şi străin...

Târziu, cu groază şi cu mers buimac
Mă duc să-mi caut umbra în iatac.

M. D. IOANID
(Din volumul „Poteci înlăuntrul meu" apărut acum).

Luky Galaction-Zambra — Panou

A. CEHOV

Trifon

Pe Grigore Simionovici Şceglov începu să-l doară mijlocul. El se trezi din somn, zvârcolindu-se în pat de durere.

— Nastiuşa — şopti el : — ia, dragă, spirt şi freacă-mă pe spate!

Nu urmă nici un răspuns. Şceglov pipăi cu mâna alături de dânsul şi nu găsi pe nimeni. Patul era gol.

— Unde o fi ea? — se întrebă el — Nastea! Nastiuşa!

Nici de data asta nu urmă vre-un răspuns. Se auzeau numai paşii gardianului şi sfârâiturile lămpii care se stingea. Şceglov presimţi o nenorocire, îşi şterse sudoarea rece de pe frunte şi sări din pat. Era ora trei din noapte — tocmai vremea când Nastea dormea de obicei adânc, ca un copil obosit — nu putea dormi numai dacă se întâmpla ceva cu totul deosebit. Şceglov se îmbrăcă repede şi eşi afară. Luna, plină şi solidă, ca o gospodină de general, plutea în cer şi umplea cu lumina ei cerul, curtea cu nenumărate zidiri; grădina, umbrită pe ambele laturi ale casei. O lumină blândă, plăcută, egală, desmierdătoare. Nici pe jos, nici în pomi, nu era o singură frunză verde, grădina părea neagră şi uscată, totuş în toate se simţea sfârşitul lunei Martie, începutul primăverii. Şceglov îşi aruncă privirea asupra curţii. Pe întreaga întindere, nu se vedea decât un viţel, care, — încurcându-şi în frânghie un picior, — sărea într'una. Şceglov se duse în grădină. Acolo era linişte, lumină. Din tufişurile întunecoase eşea o duhoare umedă, ca dintr'o pivniţă.

„Dar dacă s'o fi dus în sat! — se gândi Grigore Simionovici, tremurând de nelinişte şi de frig. — Dacă nu-i în chioşc, trebue să trimet după ea în sat".

Şceglov cunoştea două slăbiciuni ale Nastei; ea adesea de plictiseală pleca de la el la rudele ei la ţară şi apoi mai avea şi obiceiul să se ducă noaptea la chioşc, unde rămânea în întuneric şi cânta cântece duioase.

„Eu sunt bătrân, istovit... — se gândi Grigore Simionovici — nu-i place ei să stea cu mine..."

Apropiindu-se de chioşc el auzi o voce de femee. Dar vocea asta nu cânta, ci vorbea... Vorbea ceva repede, fără să se oprească, fără intonaţie, plângător....

— Dă dracului javra asta bătrână ! — întrerupse discursul vocii femeeşti o voce aspră de bărbat. — Ţi-e milă! Umbli numai în mătasă şi mănânci din farfurii de porţelan; dar, proastă ce eşti, nu înţelegi ce păcat faci... N'ai minte, Nastiuşa ! S'ar cădea să te bată bine cineva, dar n'are cine!

— Ce neînţelegător eşti, Trişa! Dacă aş fi de capul meu, m'aş duce focului la o sută de kilometri, dar vezi... tata vrea să-şi zidească o casă... iar fratele e în armată. Ii trebue măcar tutun.

Se auziră suspine, pe urmă sărutări. Pe Şceglov îl luă cu frig de la ceafă până în călcâi. El recunoscu în bărbatul din chioşc pe vizitiul lui, pe Trifon.

— Uite pe cine am scos-o din noroi, am apropiat-o de mine, şi pot zice, am făcut-o fericită — se gândi Şceglov îngrozit: — ba am luat-o oarecum ca nevastă, şi deodată — cu Trişcă, cu derbedeul ! Cum aşa ? Am îmbrăcat-o în mătase, am pus-o la masă cu mine, ca pe o cucoană, şi ea... cu Trişcă!"

De mânie şi de amărăciune slăbiră genunchii bătrânului. El ascultă încă puţin; apoi, bolnav şi aiurit, se târî până în casă.

„Dar puţin îmi pasă! — se gândi el, culcându-se în pat. Ea îşi închipue, poate, că nu pot trăi fără ea! O, nu... Mâine chiar o gonesc. Lasă să se ducă să rumege crupe cu ţăranii ei. Dar Trişca, ticălosul... să-i piară urma! Dimineaţă îi fac socoteala..."

Se înveli cu plapoma şi începu să se gândească din nou. Gândurile lui erau negre, chinuitoare, iar când Nastea se înapoe din grădină şi se culcă, aşa parcă nu s'ar fi întâmplat nimic, pe Şceglov, torturat de gânduri, îl cuprinseră frigurile.

„Chiar mâne am să-l gonesc... Adică, nu... nu-l gonesc... Il goneşti, şi el se duce în altă parte... parcă n'ar fi vinovat de nimic... Nu se poate,trebue pedepsit, ca să ţie minte toată viaţa... Trebue bătut, cum se bătea înainte... Pui să-l întindă jos în grajd şi aşa... Zece mâni îi trag cu vârf şi îndesat... El se roagă să-l ierţi, dar tu stai lângă el şi-ţi freci doar mânile: „Aşa-ţi trebue ! Mai dăi! Mai tare!" Şi pe ea o pui alături şi te uiţi cum se face la faţă: — Ei, ce-i măicuţă? Vezi, aşa"

Dimineaţa Nastea turnă după obicei ceaiul. El stătea şi o privea. Faţa ei era liniştită, ochii priveau senin, fără şiretenie.

„N'am să-i zic nimic — se gândea el. — O las să înţeleagă singură... Am s'o fac să sufere sufleteşte... sufleteşte! N'am să vorbesc cu ea, am să mă arăt supărat, şi ea are să înţeleagă... Dar ce, nu cumva are să asculte de ticălosul Trişcă şi să plece cu adevărat ?"

Veni o clipă în care gândul acesta din urmă îl speriă într'atâta, că se îngălbeni şi zise :

— Nastiuşa, de ce, sufleţelul meu, nu mănânci prăjiturile ? Sunt doară cumpărate pentru tine !"

Pe la ceasurile nouă sosi şi vizitiul Trifon ca să raporteze. Lui Şceglov i se păru că ţăranul se uită la el cu ură, cu dispreţ şi cu un fel de neobrăzare triumfătoare.

„Nu-i destul să-l goneşti... — se gândi el măsurându-l cu privirea. — Ăsta trebue bătut".

Aici nu înţeleg nimic! — începu el să caute cusur frunzărind chitanţele aduse de Trifon. — Ce cifră e asta? 75 sau 15? Prostule! Nu eşti în stare măcar să pui, cum trebue, liniuţa pe şapte! Şapte seamănă cu un vătrai, iar unu seamănă cu un biciu cu şfichiu scurt. Nu ştii asta ? Do-bi-to-cu-le... Pentru aşa ceva mai înainte ai voştri erau bătuţi în grajd!

— Or fi fost multe mai înainte... — bombăni Trifon, uitându-se în tavan.

Şceglov se uita pe furiş la Trifon. I se păru că ţăranul zâmbea cu răutate, şi că-l privea cu şi mai mare neruşinare.

— Ieşi afară!! — izbucni Şceglov, nemaiputând suferi mutra lui Trifon.

Până seara Şceglov a umblat prin curte şi studia un plan de pedeapsă şi de răsbunare. Multe planuri i-au trecut prin cap, dar toate ajungeau la pedepse ca în codul penal.

După o chibzuire îndelungată, sfâşietoare, a rămas că n'avea curaj să facă nimic.

La orele trei din noapte, stând lângă chioşc auzi o convorbire mai rea ca aceia din seara trecută. Trifon râzând repeta Nastei conversaţia pe care o avusese cu boerul.

— Să-l iei, înţelegi, de ceafă şi să-l zgâlţâi puţin — îi şi ese sufletul.

Şceglov nu mai putu răbda.

— Cui îi ese, ticălosule — isbucni el. — Al cui suflet ese?

In chioşc tăcură cu toţii. Trifon gemu şi peste un minut eşi şovăind din chioşc şi se rezemă cu umărul de un stâlp.

— Cine strigă aici? Cine-i ăsta? A, d-voastră sunteţi? — zise el văzând pe boer. — Uite cine e. —

Trecu o minută de tăcere...

— Pentru asta mai înainte îi băteau pe ai noştri în grajd, dar acum nu ştiu ce are să fie... — zise Trifon râzând, şi uitându-se la lună: — Ei, au să-mi dea socoteala... Grozav!

Râzând plecă prin alee în casă. Şceglov porni în rând cu el.

— Trifon ! — mormăi el, trăgându-l de mânecă, când ajunseră la portiţa grădinii. — Trişa! Iţi spun numai o vorbă... Stai! Nu e nimic... Doar o vorbă să-ţi spun... Eu, bătrân, vin să te rog pe tine, păcătosule ! Drăguţule !

— Ei ?

— Uite ce e... Dacă vrei îţi măresc leafa... Iţi dau treizeci de ruble... şi tu în schimb... lasă-mă să te bat! Numai odată! Numai odată cu biciul — şi nimic mai mult!

Trifon se gândi puţin, se uită la lună şi dădu din mâni :

— Nu mă 'nvoesc! — zise el şi se duse în casă.

Din ruseşte de SOFIA DOBROGEANU-GHEREA

Oameni celebri despre femee

Bărbatul, oricât de maliţios ar fi, nu va putea vorbi niciodată despre femee atât de rău cum gândeşte ea însăşi despre semenele ei.

Balzac

Femeia începe a trăi abia când iubeşte; ea se găseşte pe sine însăşi în clipa când s'a rătăcit într'un bărbat.

Borne

La început femeia îşi iubeşte amantul; după aceia iubeşte iubirea.

Lord Byron

Femeia fără afecţie este o fiinţă şi mai monstruoasă decât bărbatul fără curaj.

Auguste Comte

Femeia nu vede niciodată ce-ai făcut pentru ea; ea ştie numai ce nu i-ai făcut.

Courteline

Despre femee nu poate vorbi în cunoştinţă de cauză decât dracul; eu nu!

Dostoievski

Femeile, ca şi visurile, nu sunt aşa cum le-am voi noi.

Pirandello

Bărbaţii crează opere, femeile crează bărbaţi.

Romain Rolland

N'o găsiţi niciodată fără răspuns, afară doar dac'o găsiţi fără limbă.

Shakespeare

In inima femeii şi-au dat întâlnire toate contradicţiile.

Voltaire

Citiţi „Biblioteca Dimineaţa"

Au apărut până acum 150 numere, cuprinzând capodoperele literaturilor străine. Ultimele numere apărute: Fermina Marquaez, de Valery Larbaud, roman din viaţa liceenilor adolescenţi; Munkyttan, de Selma Lagerlöf, roman din viaţa mistică a nordului; Transval, de Constantin Fedin, roman din vremea revoluţiei ruse; Fedra, de Racine; Ce-am văzut în Olanda, de Konya, memorial de călătorie. Atitudini critice, de Ion Sân Georgiu, cuprinzând interesante studii literare pentru elevi si studenti

Doi fraţi

In seara aceea la redacţia ziarului „Presa" toţi se strânseseră în jurul lui Mircea Radian — sosit de curând din Elveţia — şi-i cerură să le povestească ceva din impresiile lui de călătorie.

Radian era un minunat povestitor. Dacă meseria de avocat nu i-ar fi adus câştiguri însemnate şi politica nu l-ar fi ajutat să pătrundă des în parlament, cine ştie ce scriitor de seamă s'ar fi ales din darul lui neîntrecut de a reda faptele.

De rândul acesta însă, ezită să înceapă. Din când în când tuşea, îşi plimba mâna pe cap, resfirând părul printre degete, ofta adânc.

Intr'un moment păru că se hotăreşte:

— Povestea-i cam tristă, zise el. E vorba de un prieten bun al nostru. L-am găsit la Davos cu desăvârşire consumat de tuberculoză din ghiarele căreia n'a fost chip să scape... Sărmanul Tudor Cornea, ce repede s'a prăpădit! Azi se împlinesc exact două săptămâni.

Apoi după un răstimp de gândire:

— Am stat lângă el până în ultimele momente şi am aflat lucruri de care noi, cei din ţară, habar n'avusesem. Noi atâta ştiam: de un Tudor, băiat serios, care, dupăce s'a întors din Franţa s'a însurat cu o fată bogată, a avut cu ea un copil; apoi s'a îmbolnăvit pe neaşteptate. Boala a degenerat în tuberculoză, iar el a fost silit să plece la Davos.

Incolo, nimic! Nu cunoşteam nici un amănunt din tinereţea lui, viaţa plină de peripeţii sentimentale ce dusese ca student la Paris. Ea ne-ar fi rămas desigur necunoscută dacă întâmplarea nu m'ar fi ajutat să dau peste el în sanatoriul de la Davos şi să-mi facă unele confidenţe.

Dacă aveţi răbdare pot să vă povestesc cum s'au petrecut lucrurile:

Am plecat din San Moritz după o şedere de aproape două săptămâni în împărăţia zăpezilor eterne ale Engadinei.

In drumul spre Landguard m'am oprit să văd Davosul, aşezat într'o regiune înaltă şi atât de bine adăpostită, încât iarna, cu toată zăpada ce te înconjoară, poţi sta pe bancă în parc, la soare, fără ca frigul să te supere. In Elveţia asemenea locuri minunate nu sunt rare. Câţiva bolnavi întinşi pe *cheaise longue*-uri se vedeau ici şi colo în parcul însorit al sanatoriului. Un văl de tristeţă acoperea locul acela izolat. Mă hotărîsem să mă întorc spre gară când îmi veni în gând să întru la portar şi să întreb dacă nu sunt şi vizitatori din România. Atunci am descoperit şi numele lui Victor. Şi un amănunt în plus: că e destul de rău şi că o telegramă a fost trimeasă familiei chiar în ziua aceea.

Am suit scările cu paşi repezi, am bătut uşor la uşa lui şi am intrat cu sfiala cu care intri într'o catedrală în timpul oficierii.

Lumina vie a ferestrelor mari mi l-a arătat deodată sub grozăvia boalei care pusese totală stăpânire pe fiinţa lui.

Vederea mea îl înviora ca o adiere de aer proaspăt. Intinse braţele spre mine şi mă chemă spre el. O slabă roşaţă îi colora obrajii ici şi colo cu mici petale de trandafiri. Tuberculoza prezintă acest fenomen ciudat: când nu eşti doctor să asculţi bolnavul şi să-i studiezi mersul boalei, n'ai posibilitatea să ştii că sfârşitul e atât de aproape.

Am înţeles că nu mai pot pleca de lângă Tudor până la sosirea soţiei sale.

Simţeam cum se agaţă de mine cu desnădejde, cum mă asalteaza cu o ploaie de întrebări din care desprindeam un dor exagerat de fiecare dintre cei mai apropiaţi.

M'a întrebat de voi toţi. Nu v'a uitat pe nici unul.

Intr'un târziu, când soarele furişa printre munţi ultimele raze care se jucau trist pe peretele din faţă, uşa se deschise şi intră o femeie tânără, căreia îi venea atât de bine halatul alb al sanatoriului, încât fără voie la apropierea ei, mă ridicai în picioare.

Mi-am dat seama numaidecât că nu-i o simplă femeie de serviciu.

Aducea un pahar cu lapte şi din stăruinţa şi tonul intim cu care îl rugă să nu refuze porţia ce i se impunea, am înţeles că o anumită prietenie o lega de bolnav.

După accent ghicisem că e franţuzoaică. Am întrebat pe Tudor cine e. El se roşi la faţă, reflectă o clipă şi-mi răspunse scurt:

— E Madeleine Jérôme...

Apoi îmi povesti cum în timpul studiilor la Paris a cunoscut în familia unde era găzduit, pe această fată, pe atunci studentă în medicină, care îl cucerise nu atât prin frumuseţe, cât prin firea ei afectuoasă. A urmat un adevărat roman de dragoste. Increderea fetei crescu tot mai mult în el. Legăturile — întemeiate pe perspective şi promisiuni formale — se strânseseră din ce în ce. Când părinţii îl chemară urgent printr'o telegramă acasă, Madeleine îl duse lângă leagănul copilului lor şi-i zise numai atât:

— Iată actul nostru de căsătorie. N'am nevoie de altă dovadă de credinţă din partea ta.

Şi privindu-l printre lacrimi îi întinse mâna, pe când mama ei, care o crescuse în văduvie, se uita la el cu neîncredere din pragul uşii: Instinctul mamei care mai niciodată nu înşală.

Intors în ţară, găsi pe tatăl său bolnav de supărare căci aflase de legăturile lui din Paris. Il dojeni, îi suprimă bursa, îl obligă să-şi termine studiile în ţară. Apoi boala îl răpuse pe bătrân şi Victor rămase singur pe lume. Mama îi murise de mult.

Cuprins de remuşcare că-şi mâhnise părintele, căută un pretext şi-i scrise Madeleinei că nu se mai poate reîntoarce. Ii trimise o sumă mare de bani, iar după câtva timp o uită. Se însură apoi cu o vară a lui bogată. Urmă un an de uitare, de linişte, de fericire. Un copil legitim veni să consolideze temelia căminului.

Dar duhul rău sta la pândă. O pneumonie neglijată lăsase în urma ei o tuse uşoară, căreia la început nu-i dete atenţie. Când băgă de seamă era prea târziu. Nu-i mai rămânea decât calea spre Davos.

In acest timp Madeleine trăia cele mai cumplite zile de amărăciune. Bătrâna, văzându-şi fiica dezamăgită, căzu la pat şi muri proferând blesteme în contra lui Victor.

Sărmana fată îşi găsi refugiul în pasiunea cu care îşi îngrijea copilul. Cu banii trimişi de Victor îşi formase un capital, cu ajutorul căruia putu să-şi termine medicina.

Imprejurările o siliră să rătăcească prin spitalele din Elveţia. Copilul fu instalat într'un cămin de lângă Geneva, iar ea se fixă la Davos, devotându-se din ce în ce meseriei pe care acum o socotea drept un apostolat.

Intr'o dimineaţă citi pe lista noilor sosiţi numele lui Tudor. Alergă după informaţii şi se convinse că era el. La început fu cuprinsă de furii, apoi de milă, aflând că boala îl osândise fără nici o nădejde de scăpare.

După câteva zile se hotărî să-l vadă. Pândi un moment prielnic, când îl ştia odihnit după o noapte bună.

Victor o recunoscu îndată.

Urmă un proces de conştiinţă, care se topi într'un potop de lacrimi şi o năvală de explicaţii.

Totul fu lăsat pe seama fatalităţii care adesea ori scapă oamenii de vinovăţie.

Coincidenţa era atât de izbitoare încât atât Madeleine cât şi Victor au ţinut să mi-o povestească, fiecare în parte. Acum eram luminat pe deplin.

Printre sticluţele de medicamente pe măsuţa de lângă pat Victor aşezase într'o singură ramă de catifea, fotografiile celor doi copii — pe al Madelenei şi pe cel legitim — la un loc.

In câteva zile Madeleine Jérôme mă numără printre cei mai buni prieteni ai ei. Ea însăşi streină găsea în mine un confident ca într'un frate bun. A treia zi de dimineaţă, veni să-mi arate telegrama prin care soţia lui Tudor, Henrietta, răspundea că din cauza copilului prea mic nu poate părăsi ţara...

Am sfătuit-o să nu-i spuie nimic. De altfel doctorii nu dădeau bolnavului mai mult de două zile.

Dar medicii se înşelaseră pentrucă în seara aceia chiar, odată cu apusul soarelui, Tudor trecu în altă lume, cu gândul îndreptat spre copilul pe care îl lăsase atât de departe.

Creasta încremenită sub zăpada veşnică a munţilor din apropiere părea că întinsese şi pe fruntea lui Tudor Cornea vălul argintiu cu care Alpii uriaşi înfruntă de atâtea veacuri veşnicia. Sub stăpânirea lor tăcută, durerile se potolesc şi tristeţea din inimi se împrăştie mai uşor.

Dacă moartea lui Tudor se petrecea în altă parte, ar fi fost de o mie de ori mai jalnică.

Trec peste celelalte amănunte. Un singur lucru însă, de un dureros tragism, mi-a rămas adânc săpat în suflet.

In ziua plecării m'am dus să-mi iau rămas bun dela Madeleine.

Am găsit-o în camera lui Tudor, stând pe marginea patului lui gol, dusă pe gânduri, cu mâna la frunte în paroxismul unei dureri fără margini.

Sticluţele cu doctorii dispăruseră de pe măsuţa de noapte. In schimb rămăsese acolo — ca un monument ciudat — rama care încadra fotografiile celor doi copii.

Doi fraţi pe care capriciul întâmplării îi apropiase aici din două tărâmuri depărtate; doi fraţi care se întâlneau astfel la adăpostul unei rame de catifea, dar care de la început erau osândiţi să nu se cunoască, să nu se poată iubi niciodată...

L. LEONEANU

Comemorarea unui poet uitat

Intr'un număr viitor „Adevĕrul literar şi artistic" va comemora pe V. Cozmin, poetul mort acum treizeci de ani, care a avut o activitate prodigioasă la *Tribuna liberală* dela Galaţi.

Versurile sale au fost mult apreciate pe vremuri pentru latura lor satirică şi discreta lor sentimentalitate. Articolele lui de gazetă, deşi scrise pe marginea evenimentelor cotidiane, mai pot fi şi azi citite cu plăcere, pentru stilul lor îngrijit, ideile umanitare care le animă şi tinereţea atitudinii lor.

Comemorarea lui V. Cozmin înseamnă atenţia pioasă pe care o datorăm sufletelor înalte, pe nedrept uitate

Pansexualismul freudian

Cum a ajuns Freud la pansexualism

La început Freud s'a ocupat timp îndelungat cu chestiuni de medicină practică. De fapt nici mai târziu el n'a neglijat practica medicală, însă a lăsat-o pe al doilea plan, ocupându-se în deosebi cu elaborarea doctrinii de largă anvergură care poartă numele său. Termenul „freudism" a reuşit să fie astăzi definitiv adoptat în filosofia vieţii şi a culturii. Ideile care o alcătuesc, căci sunt numai câteva idei simple şi seducătoare, s'au transformat în vremea din urmă într'un curent ideologic de proporţii impresionante. Curentul freudian are un răsunet puternic în toate domeniile vieţii spirituale.

Noţiunea de „psihanaliză" se întâlneşte pentru prima oară în psihiatrie. Aci a obţinut ea primele succese, dealtfel modeste şi îndoielnice. Freud o defineşte astfel: metoda de tratare a boalelor nervoase. Işi păstrează nealterate caracterele sale originale, însă şi-a lărgit şi îmbogăţit domeniul de cercetare, nu este numai o metodă ce se aplică bolilor nervoase, ci a devenit o metodă de cercetare şi interpretare a vieţii şi a întrupărilor sale.

Psihanaliza scoate în relief o lume nouă şi nebănuită, ea ridică vălul de pe o parte importantă a vieţii sufleteşti, parte imprudent ignorată multă vreme. Ea a devenit o teorie a inconştientului, o ştiinţă care explorează regiunile subterane unde sufletul păstrează ascunse necazurile şi bucuriile. Ea dovedeşte că sub viaţa conştientă, compusă din fapte clare şi orânduite logic, se disimulează o viaţă inconştientă, compusă din elemente confuze şi ignorate, care se manifestă tumultos, ascultând numai de scopurile urmărite de energia vitală. Adevărurile dobândite de psihanaliză au provocat revizuirea concepţiei despre viaţă şi cultură. Astfel psihanaliza dintr'o simplă psihoterapie s'a transformat într'o filozofie a vieţii.

In 1885 Freud a fost primit docent în neuropatologie la Universitatea din Viena. Era în căutarea unei metode mai potrivite tratării afecţiunilor nervoase. Cu această intenţie în cursul aceluiaş an a plecat la Paris şi a intrat ca elev la Salpêtrière ca să-şi însuşească metoda celebrului Charcot. In scurt timp şi-a însuşit deplin technica tratării prin hipnoză a boalelor nervoase. După un an îl găsim la Viena stabilit ca medic practician. Incercarea de a introduce metoda lui Charcot în tratarea boalelor a întâlnit însă o serioasă opoziţie din partea medicilor vienezi. Intre timp şcoala psihiatrică din Nancy, a cărei metodă consista în sugestie şi hipnoză, a devenit un mare centru de atracţie pentru lumea medicală. Freud a plecat în anul 1889 la Nancy şi a asistat câteva săptămâni la interesantele şedinţe ale lui Bernheim şi Lièbault. Inapoiat la Viena Freud s'a ataşat de Iosif Breuer, care de multă vreme studia fenomenele isterice şi devenise o mare autoritate în această materie.

Inainte de a cunoaşte pe Freud, Breuer a avut fericita idee de a trata prin hipnoză un caz de isterie. El a procedat astfel: a hipnotizat bolnava şi a constrâns-o prin conversaţie să regreseze din asociaţie în asociaţie până când a ajuns la cauzele care au provocat simptomele isterice. Pacienta a reuşit să descopere singură stări psihice pe care în starea normală le ignora complet. Cu această ocazie s'au constatat două lucruri: că există stări psihice inconştiente care activează din umbră şi că demascarea lor provoacă o apreciabilă uşurare a bolii. Metoda fiind folosită în numeroase cazuri a condus la concluzia că simptomele nevrotice relevă dela evenimente întâmplate mai de mult şi cu vremea devenite inconştiente. Era suficient să faci pe bolnav să-şi aducă singur în conştiinţă aceste evenimente pentru ca simptomele corespunzătoare să dispară.

Freud a colaborat câţiva ani cu Breuer şi au publicat împreună rezultatele cercetărilor în comun. Obiectul cercetărilor l-au format fenomenele isterice. Din aceste lucrări se degajă ideia principală că afecţiunile nervoase sunt consecinţe ale conflictului dintre conştient şi inconştient. Isteria este consecinţa unui fel de retenţiune psihică, a unei înmagazinări în inconştient a energiei psihice care nu s'a putut exterioriza prin acte. Breuer şi Freud afirmă: istericii sufăr de reminiscenţe. Isteria are o lungă istorie psihică. Germenii săi sunt evenimentele trăite, emoţiile înnăbuşite, dorinţele nesatisfăcute, tendinţele refulate într'o fază îndepărtată, de regulă generală în faza copilăriei şi a pubertăţii. Prin simptome sufletul încearcă să se apere contra acestor amintiri penibile.

Acum se pune chestia naturii acestor elemente care formează inconştientul. Freud a examinat nenumărate cazuri şi a ajuns la concluzia că în general tendinţele şi dorinţele refulate, cele ce formează conţinutul inconştientului, sunt de natură sexuală sau în imediată legătură cu viaţa sexuală. In acest moment el se află în posesia unei idei destinate să revoluţioneze concepţia despre natura umană. Ideia a fost primită cu o îndârjită opoziţie de cercurile medicale şi de apărătorii moralei publice. Breuer a refuzat să urmeze pe Freud în această ipoteză şi în consecinţă s'au separat. Freud a rămas să întreprindă singur elaborarea nouii concepţii. Breuer a rămas la vechiul punct de vedere al psihiatriei, la acela după care afecţiunile nervoase sunt provocate de factori fiziologici, iar Freud a desvoltat mai departe punctul de vedere după care boalele nervoase sunt provocate de factori psihici.

Timp îndelungat Freud a fost complet izolat. In 1900 a publicat opera sa fundamentală „Ştiinţa Visurilor", unde enunţă amănunţit principiile metodei noui şi indică perspectivele largi pe care le deschide pentru înţelegerea vieţii sufleteşti. Aci circumscrie în mod desăvârşit noţiunile de inconştient, conştient, rezistenţă, refulare, libido, sexualitate infantilă, etc... cu care va trebui să opereze noua doctrină. La apariţie lucrarea a fost ignorată aproape complect. Abia în 1906 E. Breuer şi asistentul său C. G. Jung au încercat tratarea boalelor nervoase prin psihanaliză în clinica psihiatrică din Zürich. Freud a intrat în legătură cu ei, căci au avut norocul să dispună în Zürich de o clinică bine organizată unde să facă experienţe. Impreună au organizat în 1908 la Salzburg primul congres de psihanaliză. Este prima manifestare internaţională. Ea se desfăşură cu o deosebită amploare, întemeiază mai multe publicaţii periodice, ia fiinţă „Asociaţia psihanalitică internaţională", îşi recrutează numeroşi adepţi printre medici, filosofi, literaţi, moralişti, etc. In Germania şi America doctrina freudiană este primită cu entuziasm, numai în Franţa a întâlnit o rezistenţă îndărătnică. Medicii francezi au respins dela început psihanaliza ca fiind o metodă care atunci când te afli în sala de spital lângă patul pacientului te atrage în controverse metafizice inutile.

Literatura şi arta au resimţit profund influenţa psihanalizei. Şi aceasta pentru motivul că psihanaliza este un admirabil instrument de cercetare şi de scoatere în relief a conflictelor psihice. Psihanaliza, fiind angajată într'un culoar profund şi plin de fapte în dezordine, poate să lămurească procesele misterioase ce au loc în suflet şi să scoată la suprafaţă substraturile inconştiente ale faptelor omeneşti. Ca urmare literatura simte nevoia de a abandona descrierea exterioară a vieţii şi de a aborda analiza psihologică. Cazurile patologice devin, odată cu aceasta, subiectele de atracţie ale literaturii. Ea brodează drama pe baza conflictului permanent dintre tendinţele naturii umane şi exigenţele lumii exterioare.

Opinia publică îşi apără morala sa şi acuză psihanaliza de mistificare ştiinţifică. In parte are dreptate, căci psihanaliza se sprijină pe un aparat ştiinţific contestabil. Dar se pare că la baza vieţii noastre sociale se află o stare psihică care se acordă admirabil cu rezultatele psihanalizei. Iată despre ce este vorba: psihanaliza reduce viaţa psihică şi morală la instinctele sexuale şi derivaţiile acestora. Factorul primordial, cel din care derivă şi se întrupează viaţa, cel care este unic în origine şi multiplu în manifestări, este libido sau instinctul sexual. Libido este la origine un element simplu, însă se amplifică progresiv în cursul luptei pentru viaţă şi devine isvorul proteiform din care se alimentează personalitatea. Sursa de viaţă este, după Freud, instinctul sexual. Din această cauză concepţiei freudiene i se dă numele de pansexualism.

Nu numai viaţa omului matur, ci şi viaţa copilului este dominată de dorinţele sexuale. In cercetările întreprinse asupra copilăriei şi pubertăţii, psihanaliza a ajuns la concluzia că în general copilul trăeşte o viaţă sexuală intensă şi tumultoasă. Sub acest raport psihologia a rămas încă la credinţa în natura serafică a sufletului infantil şi acuză psihanaliza de „profanarea copilăriei". Aceste argumente nu sunt valabile deoarece nu se sprijină pe date pozitive, ci se mărginesc să invoace

(Continuare în pag. VI-a)

Ca nouă — atât de moale şi fină rămâne lâna, prin LUX

LUX curăţă perfect şi cruţă. Lenajurile rămân ca noui în culoare şi ţesătură, păstrându-şi forma — şi apoi LUX nu ataca niciodată mâinile.

LUX

PRELUNGEŞTE DURABILITATEA LINGERIEI

Iar mâinile vă rămân fine şi netede

Spălaţi în apă căldicică! Respectaţi modul de întrebuinţare!

numai morala socială. Dar, răspunde Freud, sub argumentele morale contra psihanalizei se disimulează o ipocrizie periculoasă. Morala reprobă în public ceeace fiecăruia îi permite să facă atunci când se află singur. Ar trebui ca morala să respecte adevărul şi sinceritatea şi totdeauna să măsoare cu aceiaş măsură. Oare exibiţionismul şi libertinajul societăţii noastre nu reprezintă o confirmare deplină a concluziilor la care a ajuns psihanaliza? Evident, da. Şi starea aceasta se resfrânge în literatura pe care generaţia noastră o savurează cu o pasiune indiscretă. Nu se poate vorbi de o decadenţă morală, căci toate epocile au avut o literatură similară, toate generaţiile au simţit imperios nevoia literaturii pornografice şi fiecare a avut-o după dorinţa sa.

Freud face deosebire netă între conştient şi inconştient. Inconştientul consistă în organizarea tendinţelor sexuale, iar conştientul consistă în organizarea exigenţelor lumii externe. Există un conflict permanent între inconştient şi conştient, între sexual şi moral sau social.

Lumea exterioară şi-a creat un organ propriu, cu sediul în însuşi sufletul omenesc, menit să organizeze viaţa psihică şi s'o menţină sub influenţa societăţii: este conştiinţa. Conştiinţa cuprinde o sumă de valori etice şi estetice de care se foloseşte ca să selecţioneze dorinţele şi ideile, ca să mijlocească satisfacerea şi realizarea unora şi să refuleze în adâncul sufletului pe altele. Dorinţele şi ideile refulate sunt trimise să se îngrămădească şi să se conserve în inconştient. Inconştientul este aşa dar format din experienţele vieţii anterioare, din urmele evenimentelor trăite, din dorinţele nesatisfăcute, din ideile nerealizate, cu alte cuvinte, din tot ce a trecut prin suflet şi din tot ce conştiinţa a împiedecat să treacă. Căci a refula nu însemnează a suprima, în viaţa sufletească nu se suprimă nimic, ci numai a ignora, a uita. Inconştientul nu este menit să mocnească etern, să implore perpetuu adeziunea conştiinţei, din contră, el şi-a creat căi proprii prin care se exteriorizează împotriva conştiinţei. Exteriorizarea inconştientului nu este reală, ci numai iluzorie. Dar aceste acţiuni iluzorii sunt veritabile descărcări de energie. Din această cauză ele sunt privite ca patologice. Inconştientul evită conştiinţa şi se încorporează în visuri şi afecţiuni nervoase. De aci rezultă că visurile şi afecţiunile nervoase fac parte integrantă din viaţa sufletească, sunt momente ale aceleiaşi vieţi sufleteşti.

Conştiinţa a presimţit soarta inconştientului şi, ca să evite conflicte grave, i-a oferit sublimarea pentru ca aceasta să se consume în elaborarea de valori culturale. Astfel arta, literatura, ştiinţa, filosofia, religia, politica, etc. sunt numai încorporări ale năzuinţelor inconştiente care au fost împiedecate dela realizarea lor normală. Societatea constrânge pe individ să sacrifice o parte din energia sa vitală pentru ca ea să-şi creeze valorile în virtutea cărora se menţine. Din aceiaş sursă de energie se alimentează, aşa dar, afecţiunile nervoase ca şi operele culturale. In acest sens există o înrudire originală între manifestările patologice şi creaţiile artistice, între psihologia nevropatului şi aceea a artistului.

MIHAIL UŢĂ

E. ARMAND

Secta scopiţilor

Mentalitatea slavă e puţin cunoscută occidentalilor. In istoria popoarelor slave se poate distinge predominarea misticismului; diversele secte religioase au dat totdeauna de lucru guvernelor din aceste ţări. Se atribue în special femeii ruse, aceleia de altădată, plăcerea de a fi bătută. Kraft-Ebbing scrie în „Psychopathia sexualis": „In deosebi femeile ruse nu sunt nicidecum mai fericite şi mai satisfăcute, decât atunci când ele sunt bine cotonogite de bărbaţii lor".

Una din cele mai curioase secte din Rusia, e acea a Scopiţilor (castraţii), ale căror femei se prostituau cu voia soţilor, pentru ca setea lor să nu se stingă. In 1715, sub Petru cel Mare, în guvernământul Iaroslav, au fost arestaţi un număr de eretici care s'au devirilizat voluntar. In 1717, la Moscova, a fost închis un anume Procopie Lupkin, împreună cu două duzini de bărbaţi şi femei care au creat o sectă de eunuci şi de mutilate. In 1770, Kondrati Selivanoff, străbătea provinciile ruseşti, prezentându-se ca Petru III, ţar şi Christ în aceiaş persoană. Caterina II l-a exilat în Siberia; acolo el s'a dat drept fiu legitim al împărătesei Petrovna. Ţarul Paul l-a rechemat. Legenda acestui fanatic, transmisă din generaţie în generaţie, e socotită azi ca un adevăr incontestabil printre Scopiţi. Stabilit la Petersburg, unde şi-a cumpărat un palat, Selivanoff a început să răspândească doctrina lui, convertind persoane din toate clasele. Era atunci epoca de aur a sectei. Pentrucă Selivanoff se adresa ţarului Paul caşicum acesta ar fi fiul său, suveranul a fost nevoit să-l închidă pe „Dumnezeu-Tatăl" într'un ospiciu de nebuni. Alexandru I l-a eliberat, dar fiind tratat şi el ca nepot, Selivanoff a fost trimis la o mânăstire, unde muri la 1832, în vârstă de 112 ani. Fiul său adoptiv, Petrovici Selivanoff era tot aşa de fanatic caşi iniţiatorul său.

Invăţătura Scopiţilor, care se consideră singuri „cei curaţi, cei drepţi, adevăraţi copii ai Domnului", e destul de simplă. Dumnezeu a creat pe om pentru o viaţă asexuală; Adam şi Eva au păcătuit însă prin actul sexual. Păcatul original nu poate fi stârpit decât prin tăierea părţilor genitale ale bărbatului şi a sânilor femeii. După săvârşirea operaţiei, mutilatului i-se deschid porţile Raiului. (Aceasta e interpretarea literală a versetului 12, cap. XIX din Evanghelia lui Matei: „se află eunuci care, pentru împărăţia cerului, au ajuns în această stare").

La o reuniune a Scopiţilor, sectarii asistă în cămaşe albă; ceremonia, care începe dela ora zece seara până dimineaţa, e tăinuită; imnurile sunt tradiţionale sau după inspiraţia momentului, caşi dansurile. Când adunarea cade în extaz, după „sfântul sărut" care duce la un fel de delir erotic, momentul e potrivit pentru săvârşirea operaţiei. Rareori sunt castraţi copiii. Adulţilor li se aplică două feluri de „purificări": acea „imperială" sau pecetea mare care constă în tăierea membrului viril şi pecetea mică: tăierea testiculelor. Operaţia e făcută de specialişti care ştiu să evite complicaţiile, deşi instrumentul lor e un briciu, uneori un cuţit simplu sau nişte foarfeci. Hemoragia e oprită cu ferul roşu şi se adaptează un tub mic de zinc sau de plumb pentru ca urina să nu irite rana. Uneori operaţia e făcută de femei bătrâne. Cei mai fanatici se castrează singuri, cu o bărdiţă, un briceag sau chiar cu o bucată de sticlă. Şi la femei operaţia are două grade: cu fier sau cu foc, se distruge una sau amândouă mamelele; adesea, cu cuţitul sau foarfecele, se taie şi *labia minora*.

Scopiţii trăesc mult: octogenarii sunt numeroşi, unii ajung până la 110 şi chiar 130 de ani. Sunt socotiţi însă insensibili, trişti, singurateci, fără vlagă. Ţarismul a persecutat fără milă pe Scopiţi. Ucazul lui Alexandru I îi consideră ca duşmani ai legilor divine şi umane, distrugători ai moralei. Au fost exilaţi cu miile în Siberia, dar au rezistat până azi. Pentru a perpetua secta lor, ei se mutilau după ce zămisleau copiii sau îşi prostituau femeile. Unii fanatici erau bogaţi şi dădeau bani pentru recrutarea noilor partizani. Cine şi-a dat adeziunea, nu se mai putea sustrage cuţitului operatorilor, chiar dacă fugia în străinătate. Cei care veneau din curiozitate la reuniunile Scopiţilor, erau legaţi de o cruce şi castraţi cu sila. In 1866, s'au numărat 470 de astfel de cazuri.

O parte din Scopiţi s'au refugiat în România. Principalele lor comunităţi erau la Bucureşti, Galaţi şi Iaşi, ajungând până la 20.000 de adepţi. Recensământul din 1865 a arătat că se aflau în România 8.375 Scopiţi: bărbaţi şi femei; In 1871, numărul lor s'a ridicat la 16.098. Primii Scopiţi au apărut la Bucureşti în 1840, formând o colonie care ocupa cartierul dintre strada Romană şi Calea Moşilor. Constituţia Română garantând libertatea cultului, ei au practicat ritualul lor fără teamă, cunoscuţi de toţi şi toleraţi de justiţie. Au construit temple şi locuinţe, stabilindu-şi în cartierul lor centrul afacerilor. Cei mai mulţi erau birjari, („muscalii" s'au modernizat azi, devenind şoferi), şi s'au remarcat prin excelenta ţinută a echipagiului, prin frumuseţea cailor. Alţii s'au dedat negoţului şi au adunat averi mari.

Li s'a reproşat Scopiţilor şi sacrificarea copiilor noinăscuţi, obiceiu practicat şi de alte secte. Se alegea o fecioară, de 15-16 ani, denumită *Bogoritiţa* („Maica Domnului"), menită să dea naştere unui mântuitor. Aşezată, goală, pe un altar, fanaticii dansau în jurul ei, sărutând-o pe tot corpul. Apoi stingeau lumina, pentru orgia rituală. Dacă, după nouă luni, *Bogoritiţa* dădea naştere unui băiat, acesta era menit să îndure moartea martirilor. După opt zile, i-se străpungea inima, caşi lui Isus. Sângele cald servea la împărtăşanie. Din trupul uscat şi pulverizat al copilului se făcea anafură, ce se mânca de Paşti, în comun. La alte secte, Bogoritiţa e sacrificată ea însăşi; în dansuri frenetice şi cântece delirante, i-se tăia sânul stâng, pe care credincioşii şi-l împărţiau.

Aceste scene sângeroase, sub pretextul unei „perfecţiuni mistice", erau foarte des practicate în Rusia. Revoluţia din 1917 n'a desfiinţat secta Scopiţilor. Chiar în 1930, din desbaterile unui proces, reesă că, într'un sat de lângă Leningrad, 39 de ţărani înstăriţi, „Kulaci", s'au dedat ceremoniilor descrise mai sus şi că zece noui aderenţi, printre care şi băeţi de 14 ani, au fost castraţi prin vicleşug. Acuzaţii s'au referit la versetul din Evanghelia lui Matei şi n'au vrut să denunţe pe operatori. Au fost condamnaţi la 2-4 ani închisoare şi bunurile lor confiscate. Sub ţari, pedepsele erau mult mai aspre.

„Aş vrea să ştiu"

I. N. ROSENBLÜT-Piatra Neamţ.

Ce deosebire este între morala stoică şi cea creştină?

E drept că atât stoicismul cât şi creştinismul, recomandă renunţarea voluntară şi deliberată la anumite lucruri, pe care firea noastră le consideră în general ca o nevoie sau o plăcere.

Aceasta în scopul de a acorda o supremaţie legii morale faţă de inclinaţiunile şi pasiunile naturale.

Totuş, această practică comună a stoicismului şi creştinismului derivă în realitate de la două premize teoretice diferite.

Intr'adevăr, renunţarea stoică exaltă în fond sentimentul valorii şi măreţiei umane, întrucât ne face independenţi de bunurile exterioare vremelnice şi capricioase şi ne sustrage la tot ceeace ar putea să ne turbure liniştea şi seninătatea.

Dimpotrivă, ascetismul creştin e bazat pe o ideie de umilinţă şi ispăşire, şi aceea că omul îşi răscumpără păcatele prin austeritate şi penitenţă.

M. ILIESCU-Ploeşti.

Care sunt operele şi în ce constă valoarea scriitorului francez Proust?

Operele lui Marcel Proust (1871-1922) sunt o serie de studii: „*Les plaisirs et les jours*", „*Pastiches et Mélanges*", „*Chroniques*" şi în primul rând admirabila serie de romane psihologice din ciclul „*A la recherche du temps perdu*", anume: „*Du côté de chez Swann*", „*A l'ombre des jeunes filles en fleurs*", „*Le côté de Guermantes*", „*Sodome et Gomorhe*", „*La prisonnière*", „*Albertine disparue*", „*Le temps retrouvé*". Toate aceste opere sunt publicate în editura „Nouvelle Revue Française" — Paris.

Intreaga artă a lui Proust o găsim în acest monument literar ce-o alcătueşte seria de romane autobiografice. Autorul înfăţişează în culori vii sentimentele cele mai mărunte, în aparenţă ascunse în colţurile tainice ale sufletului, explică pasiunile pătrunzând din ce în ce mai adânc în conştiinţă şi sfredelind-o încet în toate direcţiile. In chipul acesta Proust reuşeşte să sugereze substratul întreg al unei gândiri, şi să exploreze tărâmurile nebănuite ale subconştientului uman, a cărui importanţă psihologică a fost pusă în valoare, după cum se ştie, de doctrina freudiană.

Deşi am fi tentaţi să socotim greoaie lectura operei lui Proust, din cauza balastului enorm de detalii psihologice, în realitate această lectură este deosebit de pasionantă.

Marcel Proust a dobândit premiul Goncourt în 1919, pentru opera sa „A l'ombre des jeunes filles en fleurs".

Cronica Şahului

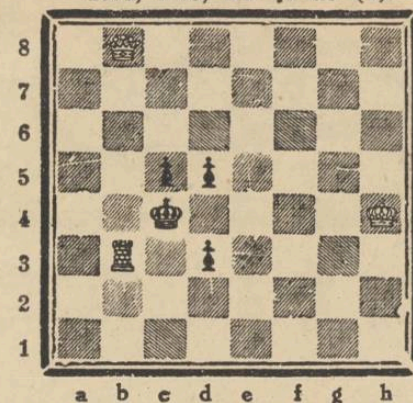
PROBLEMA No. 456

de **Fr. Palitzsch** †

(*«Neue Leipziger Zeitung» 1923*)

Negru:

Rc4, Pc5, d3 şi d5 (4).

Alb:

Rh4, Db8, Tb3 (3).

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

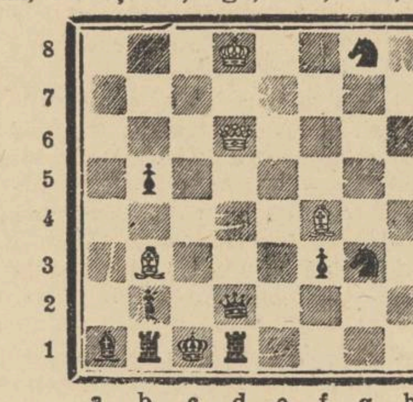
PROBLEMA No. 457

de **Fr. Palitzsch** †

(*«Gartenlaube» 1927*)

Negru:

Rc1, Dd2, Tb1 şi d1, Cg8, Na1, Pb2, b5 şi f3 (9).

Alb:

Rd8, Dd6, Nb3 şi f4 (4).

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

PARTIDA No. 212

Jucată în Ianuarie 1931 la unul din concursurile dela Hastings

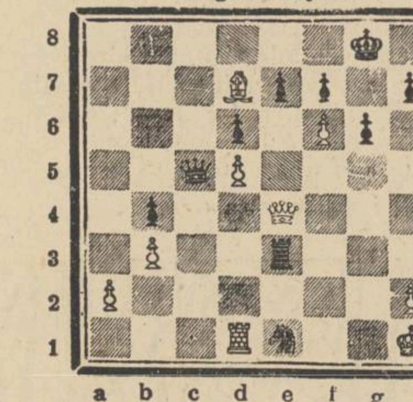
Alb: H. Golombek. **Negru: T. H. Tylor.**

Apărarea siciliană

1. é2—é4, c7—c5; 2. Cg1—f3, Cb8—c6: 3. d2—d4, c5×d4; 4. Cf3×d4, Cg8—f6; 5. Cb1—c3, d7—d6; 6. Nf1—é2, g7—g6; 7. 0—0, Nf8—g7; 8. Cd4—b3, 0—0; 9. f2—f4, a7—a6; 10. Nc1—é3, Nc8—d7; 11. Né2—f3, Dd8—c7; 12. Dd1—d2, Ta8—c8; 13. Cc3—d5!, prin această mutare alb ocupă câmpul d5. 13...., Cf6×d5; 14. é4×d5, Cc6—b8; 15. c2—c3, mutare naturală, dar mai bine ar fi fost Tac1 cu ameninţarea c4 urmată eventual de c5. Dacă la Tc1 negrul ar răspunde cu Nb5, alb ar continua cu c4!, N×c4; Ca5 şi câştigă nebunul. 15...., Nd7—b5; 16. Tf1—é1, Cb8—d7; negrul nu se teme de schimbul de piese, nici de dublarea pionilor, deoarece obţine în acest caz un joc avantajos pe aripa damei. 17. Cb3—d4, Cd7—b6; 18. Cd4×b5, a6×b5; 19. Dd2—é2, Cb6—c4; 20. Né3—f2, Ng7—f6; 21 Ta1—d1, b5—b4; 22. b2—b3, Cc4—a3; 23. c3—c4, b7—b5! 24. c4×b5, Dc7—a5; 25. b5—b6, Tc8—c2; 26. Dé2—é3, Tc2—c3?; după ce-şi asigurase o poziţie favorabilă, negrul se arată nehotărît. Mult mai bine ar fost T×a2 cu ameninţarea Cc2 sau Cb5 ameninţând Cc3! 27. Dé3—é4, Tf8—c8; 28. Nf3—g4, Tc8—b8; 29. Ng4—d7, Tb8×b6; zadarnică încercare de a recâştiga atacul pierdut! la Td8 ar fi urmat b7! 30. Nf2×b6, Da5×b6+; 31. Rg1—h1, Db6—c5; 32. g2—g4 începutul unui îndrăzneţ atac împotriva aripei regelui adversar. 32...., Ca3—c2; 33. g4—g5!, la Té2 ar fi urmat Cé3 şi negrul ar câştiga. 33...., Cc2×é1? aviditate care duce la o pierdere fulgerătoare, pe când prin Nd4! cu ameninţările C×é1 sau Cé3 negrul ar fi dat naştere unor complicaţii al căror rezultat ar fi fost nesigur. 34. g5×f6, Tc3—é3; 35. Dé4×é7!! un frumos sacrificiu de damă

Situaţia partidei după a 34-a mutare a negrului.

Negru: Sylor.

Alb: Golombek.

care nu mai lăsa negrului nici o speranţă; 35...., Dc5—b6; la T×é7 ar fi urmat f×é7 urmat de é8D., 36. Td1×é1 şi negrul abandonează.

Fr. Palitzsch †

Cunoscutul problemist german Friedrich Palitzsch a murit la Dresda în vârstă de 43 de ani. Incă din liceu s'a ocupat cu şahul. După ce a terminat studiile, în 1914, s'a angajat ca medic pe front. In acest timp a scris o celebră carte: «Abaterea, elementul combinaţiei indirecte» care a apărut în 1917 şi este azi una din cele mai însemnate lucrări în domeniul problemelor de şah. In 1908 a apărut prima sa problemă în «Deutsches Wochenschach». Conducător al rubricei dela «Deutsche Schachblaetter», a desvoltat o mare activitate dând naştere aşa numitei «Dresdner Idee», în diferite opere. Deosebitul său talent se poate vedea şi din cele două simple probleme pe sare le publicăm mai sus.

P. I. NEGREANU.
S. THAU

Cronica Filatelică

Timbrele elveţiene „pentru dezarmare"

In cursul lunei Februarie a. c., cu prilejul Conferinţei pentru dezarmare, ziaristul *François Laya*, membru al Uniunei filatelice din Geneva, a lansat ideia de a se imprima o serie de timbre comemorative.

Raportul Laya, convingător şi cu sugestiuni precise, a fost acceptat de guvernământul genevez şi a căpătat aprobarea autorităţilor federale elveţiene.

Astfel că în ziua deschiderei conferinţei Filatelia contribue, printr'o admirabilă serie pe care o reproducem mai jos — la popularizarea ideei dezarmării.

Tipul 1 Tipul 2

Vom cataloga: *a) timbre de francare (tip 1).*

5 Cent. verde albastru; 10 Cent. galben închis; 20 Cent. vişiniu deschis; 30 Cent. albastru deschis; 60 Cent. brun deschis. *(Tip 2):* 1 Fr. albastru verzui gris.

b) Timbre de aviaţie (tip 3): 15 cent. verde, 20 cent. roşu, 90 cent. albastru.

Ideia de protestare împotriva războiului, a fost admirabil realizată de pictorul genevez *Maurice Barraud*, creatorul timbrului tip 1, „porumbelul".

Sabia frântă e ţinută de un pumn viguros, iar pe lama ei stă un porumbel cu aripioarele desfăcute, ţinând în cioc ramura de măslin.

Timbrul de 1 Fr. (tip 2), care complectează seria timbrelor de francare este opera pictorului *Geo Fusstier* din Geneva şi reprezintă un geniu înaripat în plin zbor, întinzând făclia clasică, iar în mâna cealaltă ţine o ramură de măslin. Legenda: *Desarmement Genève 1932;* într'un soare sus la stânga: *Post tenebros lux* (După întuneric lumină).

Primele cinci timbre de francare au fost executate tipografic pe când timbrul de 1 Fr. a fost executat în rotogravură, în atelierele casei *Courvoisier* din *La Chaux de Fonds.*

Timbrele de aviaţie (tipul 3) sunt opera pictorului *Otto Baumberger*, sunt în format mare, executate în tipografie, pe un fond de culoare mai slabă decât culoarea timbrului.

Tipul 3

Concursul impunea ca imaginea timbrului să amintească scopul special — poşta aeriană — şi să evoce sub o formă oarecare oraşul Geneva, ca sediu al conferinţei.

Baumberger a ales ca simbol un avion comercial, stilizat, cu trei helice; iar pentru evocarea oraşului Geneva a ales o minusculă stemă genevezăl.

Ca împodobire — HELVEŢIA — şi cifra valorii, *destul de mare*, ocupând o treime din suprafaţa timbrului. Legenda aceiaşi ca la primele tipuri.

Aceste timbre — în execuţie modernistă — nu sunt prea reuşite din punct de vedere estetic şi puţin adecvate scopului. Suntem siguri că „porumbelul" lui *Barraud* va fi bine primit. N'am putea prezice acelaş lucru „omului-zburător" al lui *Fusstier*.

Cât priveşte timbrul de aviaţie al lui *Baumberger*, el va stârni desigur dezaprobări din partea filateliştilor şi mai ales din partea profanilor.

Va fi nevoie de multă fantezie pentru a recunoaşte în desenul geometric al timbrului de aviaţie... un avion comercial. De altfel aceste figurine, ies complect din cadrul timbrelor „dezarmării"

ALDO

1300 numere apărute

conţine lucrări literare, de pedagogie, de educaţie, de ştiinţă popularizată ale scriitorilor români şi străini.

De vânzare la toate Librăriile din ţară.

Cereţi catalogul gratuit la Librăria „Universala" Alcalay & Co., Bucureşti.

Cărţi şi Reviste

H. SANIELEVICI: Alte orizonturi
(Edit. „Adevarul", 1932)

Studiile literare ale d-lui H. Sanielevici reprezintă întotdeauna, prin conţinutul şi prin tonul lor, un protest împotriva trândăviei spirituale şi împotriva ideilor primite de-a gata. Mânuind deopotrivă de bine bunul simţ şi paradoxul, d. Sanielevici apare, când îl citeşti, ca un spirit ciudat şi original, dovedind un curios amestec de simţ critic şi de pătimaş personalism, de subiectivism înverşunat şi de luciditate obiectivă, de calmă judecată şi de iritabilitate excesivă.

Această iritabilitate îl face pe d. Sanielevici să dee articolelor d-sale un ton agresiv şi polemic. Il vedem susţinându-şi, aprig şi eloquent, teoriile şi părerile, revendicând cu violenţă paternitatea cutărei idei sau protestând vehement contra acelora care se folosesc de studiile şi ideile d-sale fără să-l citeze. Această neîntreruptă protestare împotriva ingratitudinii contemporanilor — care, după părerea d-sale, nu-l apreciază cum se cuvine — face din articolele d-lui Sanielevici o lectură plină de surprize şi de neprevăzut, menită să epateze chiar pe cititorul cel mai blazat.

Şi d. Sanielevici are toată dreptatea să fie indignat. E destul să amintim de aventurile studiului d-sale despre „Sărmanul Dionis", apărut acum vreo douăzeci de ani, studiu într'adevăr remarcabil şi de mare utilitate pentru explicarea lui Eminescu. Din acest studiu (după cum a arătat d. G. Ibrăileanu), un critic contemporan a „împrumutat" din belşug, nu numai idei ci chiar imagini şi expresii, fără să pomenească de autor, ca şi cum acesta nici n'ar fi existat.

„Alte orizonturi" — ca toate volumele d-lui Sanielevici — este o carte de idei şi de invective. Autorul polemizează cu înverşunare şi cu o plăcere evidentă. Articolele sale trăesc extraordinar, aproape ca nişte nuvele, în care eroul principal e d. Sanielevici în chip de cavaler „sans peur et sans reproche", pornit să dărâme ideile false, concepţiile învechite şi banalităţile curente.

Din articolele volumului de faţă — cu subiecte şi preocupări foarte variate, în care se amestecă antropologia, sociologia şi literatura — ne vom mulţumi să scoatem la iveală două: acela despre „Vasile Alecsandri" şi acela despre „Mioriţa" — nu pentrucă ar fi cele mai interesante ci pentrucă ni se par accesibile unui public mai vast.

D. Sanielevici încearcă o situare mai exactă a lui Alecsandri în literatura noastră şi în acelaş timp o reabilitare a lui: Punctul de vedere din care este considerată astăzi opera lui Alecsandri este greşit. Meritele lui, mai ales în ce priveşte limba, au fost întunecate de meritele (de altă natură) ale lui Eminescu. „In Alecsandri — spune d. H. Sanielevici — sunt trei scriitori diferiţi, unul romantic, altul realist şi altul clasic, cărora trebue să li se aplice măsuri deosebite..." Acuzaţia care se aduce lui Alecsandri că multe din personagiile lui Alecsandri (mai ales ţăranii) nu sunt reale n'are ce căuta aici. Procedeul lui Alecsandri e procedeul clasicilor: scoaterea din realitate a unei sinteze cuprinzând însuşirile tipice şi fundamentale. Personagiile lui Alecsandri sunt reale în măsura în care sunt (sau nu sunt) reali eroii lui Corneille. D. Sanielevici poate cam exagerează. Personagiile lui Alecsandri, chiar privite sub aspectul acesta şi susţinute de tovărăşia ilustră a lui Corneille şi Racine, nu isbutesc să trăiască şi să ne emoţioneze. Credem că are mai multă dreptate d. Sanielevici când reabilitează limba lui Alecsandri şi când cu drept cuvânt scoate în evidenţă frumuseţea calmă şi perfecţiunea „Pastelurilor".

Studiul despre „Mioriţa" este, fără îndoială, articolul cel mai interesant, chiar senzaţional, din volumul de faţă. D. Sanielevici nu aplică rezultatul cercetărilor d-sale antropologice la analiza „Mioriţei". După d-sa balada aceasta trebue interpretată ca relatarea unui fapt divers dar caracteristic pentru starea socială a Românilor din trecut. Nu este povestea unei certe între nişte ciobani, a unui asasinat premeditat urmat de furt. „Mioriţa" este expresia unui mit străvechi, a unui rit făcând parte din religia primitivă a locuitorilor băştinaşi ai Daciei. Argumentarea d-lui Sanielevici pentru a dovedi aceasta este extrem de interesantă şi de foarte multe ori convingătoare. Studiul acesta este fără îndoială unul din cele mai ingenioase şi mai inteligente din câte s'au scris în literatura noastră în anii din urmă. El este numai un fragment dintr'un volum pe care d. Sanielevici îl are gata despre „Mioriţa". Apariţia lui va da loc, sperăm, la interesante discuţii, va stârni idei şi controverse şi va oferi cititorului un nou prilej de alese voluptăţi intelectuale...

Acestea sunt, dealtfel, calităţile tuturor scrierilor d-lui Sanielevici. D-sa are marele merit de a stimula gândirea celui care-l citeşte. Merit rar, care-l face să fie mereu interesant, chiar atunci când exagerează — sau, poate mai ales atunci când exagerează...

AL. A. PHILIPPIDE

VICTOR EFTIMIU: Kimonoul instelat
Roman din Parisul american. — Ed. „Adeverul"

D. Victor Eftimiu a voit să păcălească şi a ieşit păcălit.

Acum vreo şapte-opt ani, d. Eftimiu publica în „Facla literară" un fragment de roman de aventuri cu un erou abracadabrant, anume Pitirim. In acest fragment ghiciai intenţia autorului de a ironiza genul romanelor poliţiste, cu catacombe, bandiţi şi detectivi.

Cu aceeaşi intenţie de ironizare, d. Victor Eftimiu a reluat subiectul său de ieri şi a ticluit cele patru sute de pagini ale „Kimonoului înstelat". Dar aşternându-se la scris, întreaga acţiune a acestui „roman din Parisul american" l-a furat pe nesimţite, şi pare-se intenţia iniţială de ironizare s'a atenuat pagină cu pagină, iar fantazia, imaginaţia şi-au deschis larg aripile. De unde abia ar fi voit să facă pe cititor să creadă în minunile aventuroase ale romanului, d. Victor Eftimiu a păţit nobila ruşine de-a crede d-sa deabinelea în noul său roman.

Numai aşa se explică cum printre criminali şi poliţişti, păcăleli de-o parte şi de alta, amoruri humoristic tragice, întâlnim pagini de pură literatură, pagini scrise cu abilitate artistică, în care imaginea şi realitatea se amestecă armonios.

Iată o furtună noaptea în Paris:

„Un vânt umed cu miros de fân plouat, de pădure mucedă, venea de pe colinele Seinei, din spre Longchamps şi Mont Saint-Valérien, un vânt ameţitor, care împingea dela spate şi ajuta norilor să urce vertiginos, în vreme ce cu o repezeală egală, limuzine, taximetre şi motociclete se reîntorceau în Paris, ducând la adăpost pe cei înfricoşaţi de furtună. Ofensiva cerească începu. După un bombardament de mare calibru, urmă o imensă mitraliare cu grindină, în timpul căreia oraşul răspundea platonic, aprinzându-şi becurile.

La ora şapte şi jumătate, zidul de plumb crăpă la bază, lăsând să se vadă, pe o largă fâşie orizontală, roşul aurit şi tragic al asfinţitului, care după zece minute, se stinse de la sine, fără să mai aştepte nouile rezerve de nouri ce se ridicau din pământ, asemeni cortinelor teatrelor antice.

Era noapte bine. Ca oricărei reprezentaţii, furtunei îi stă mai bine noaptea. Luminând contururi de nouri — năluciri de bizare continente, proecţiuni cereşti ale unor nedescoperite Americi — fulgerele erau atât de dese şi de lungi, încât păreau acuma fulgere numai pauzele negre dintre ele.

Intregul orizont, întreaga boltă căptuşită cu tuci, erau un imens incendiu violet şi alb, deasupra clădirilor, turnurilor, arcurilor, monumentelor, care, luminate brusc şi parţial, căpătau aspecte noui, inedite.

Intermitenţele, secundele de haos dintre fulgerele colorate şi prelungi, creiau tenebre sinistre, fulgere negre pe care abia le suportai, aşteptând să se aprindă văzduhul, cât mai repede, să înceteze acel întuneric activ şi dramatic.

In pâlpâiri şi sfârîituri pripite, noruleţi se rupeau din grupul principal şi goneau în vânt ca nişte năframe sfâşiate, ca nişte dantele arse, ca baniere şi oriflame sburate din vârfuri de turn, peste creneluri şi arcade, în miros aprins de praf de puşcă.

Tunetul era foarte departe, cu toată apropierea spectacolului.

La un moment dat, începu să plouă orizontal.

Cascadele cădeau violent, compact. In zadar căutai sârmele lichide ce leagă cerul de pământ, în ploile obişnuite, firele dese pe care focul trăznetului le încinge şi le preface în argint topit, fier înroşit sau râuri de perle. Lichidul se prăbuşea în tone, ca din uriaşe butoaie desfundate, fără măsură, fără ritm, fără armonie, fără acel răpăit egal şi amplu al frumoaselor ploi de vară. Ceva grandios şi dezechilibrat se petrecea acum, o furtună de bărăgan, nu de metropolă arhitectonică.

Rezerve necontenite escaladau înălţimile şi, după trei ore deluviane, ploaia avea impetuozităţi de debut, iar bubuiturile care se apropriau anunţau forţe noui, ofensive proaspete, irezistibile.

Abia pe la ora 11 îşi găsi furtuna forma ei obişnuită, aşternându-se pe tunete care urmau, cu exactitudine, fulgere, pe trăznete cu zigzacul biblic şi rezonanţe pline, în etaje.

In lungi zăbrele oblice şi dese, ploaia zidea ferestre de 'nchisori, frângea de asfalt bastonaşe de cristal, prefăcându-le în băşici şi aburi, la câtiva milimetri deasupra solului, iar pârâiaşele ce adunau această minusculă feerie lichidă, alergau, svelte şi disciplinate, spre canaluri. Aşternută astfel, în tiparele ei milenare, această primă sburlire a verei urma să ţină întreaga noapte, majestuos şi sigur".

D. Victor Eftimiu şi-a luat astfel rolul în serios şi de aceea ni-a dat un roman bun, substanţial. Humorul, fantazia, poezia interioară — iată calităţile „Kimonoului înstelat".

Lectura romanului are darul de a se face dintr'o răsuflare, ceeace nu-i puţin lucru pe vremea asta de delăsare şi tristeţi. Pare că tu însuţi ai dori să goneşti, alături de eroi, prin subterane.

L. S.

DEZIDERIU SZABO: Ajutor!
Roman. — vol. II. — Ed. Ciornei 60 lei.

S'ar părea că în stilul lui Zola nu se mai poate scrie azi, cu succes, în veacul nostru dinamic, rapid, nervos.

Totuşi Dezideriu Szabó a consolidat cu „Ajutor!" o operă socială, în care moravuri, tipuri şi masse sunt descrise cu crudă realitate, cu dorinţă de descriere strict adevărată.

In cel dintâi, ca şi în cel de al doilea volum avem o imagine realistă a societăţii maghiare contimporane.

Totuşi, romanul are o temă precisă şi câteva personaje centrale, printre care idealistul luptător social Valentin Boor.

Un suflu de largă umanitate, o înaltă şi nobilă concepţie despre viaţă şi oameni, o putere de expresie dură, pamfletară, fac tăria şi farmecul romanului.

PANCIATANTRA — cele cinci cărţi ale înţelepciunii — traducere din limba sanscrită de Th. Simenschy — ed. „Cartea Românească", — Lei 60

„Panciatantra — spune traducătorul în prefaţa sa — este cea mai celebră colecţie de poveşti din literatura universală. O bună parte din fabulele şi istorioarele care au răsfăţat copilăria noastră îşi au origina îndepărtată în această carte, care-i cel mai simplu şi cel mai atrăgător tratat de înţelepciune din câte s'au scris vreodată".

Panciatantra are farmecul pildelor şi înţelepciunilor populare, pline de savoare şi tâlc.

Viaţa lui Eminescu

Despre recenta *Viaţă a lui Mihai Eminescu* de d. G. Călinescu, d. Al. Rosetti scrie un frumos articol din care extragem următoarele:

D. Călinescu e un bărbat plin de daruri şi aceasta se vădeşte dela cetirea primelor rânduri ale volumului său. In personalitatea d-sale şi-au dat întâlnire două personaje care stau rare ori laolaltă: eruditul şi literatul. „Viaţa lui Eminescu" e scrisă în baza întregei informaţii ce stă la îndemâna cercetătorului. Am fi putut avea deci o carte de preţioasă informaţie, cu bogate referinţe, ce ar fi satisfăcut toate apetiturile universitare. Dar literatul a prefăcut întreg materialul, dându-i cea mai inteligentă şi elegantă formă literară, fără a deforma faptele stabilite de erudit... Rolul unui biograf de calitatea d-lui Călinescu nu se putea mărgini însă la înşirarea singurelor fapte cunoscute chiar cu talentul de care d-sa a dat dovadă; ci, în primul rând se cerea reconstituirea „vieţii" din atâtea fragmente disparate şi uneori contradictorii.

Caracteristica volumului stă tocmai în *dinamismul* ce-l animă dela prima la ultima pagină şi în darul autorului de a pătrunde resorturile tainice ale personajelor sale. Paginile consacrate lui Maiorescu şi Creangă trebuesc reţinute cu deosebire; figura „academică" şi ideologia celui dintâi, precum şi punctele comune cu ideologia lui Eminescu sunt înfăţişate în trăsături definitive. Iar figura rabelaisiană a lui Creangă e zugrăvită cu paleta unui pictor flamand... *Viaţa lui Eminescu* este o realizare desăvârşită, pe care o salutăm cu deosebită bucurie: ea ni se înfăţişează, odată cu primăvara, ca o întrupare a talentului renăscut.

SO_4H_2

E titlul unei fiţuici provinciale care vrea să cuprindă „literatură-pamflet-humor" pe patru pagini de formatul *Biletelor de papagal.*

Titlul acesta, care tradus cu vorbe înseamnă acid sulfuric, este cum nu se poate mai nimerit conţinutului fiţuicii. Atât de nimerit încât unul din colaboratori, adică d. Petrică Misici, este din Miroşi (Teleorman), după cum se vede din semnătura d-sale complectată cu locul de baştină.

Tânărul poet Petrică semnează câteva strofe foarte serioase, subt titlul „Crucea mamei". Poezia compusă dulce şi sentimental, are un punct obscur: nu reiese clar despre crucea cărei mame e vorba. După ultima strofă:

Pe urma mea, o umbră albă
In câmpul negru a rămas;
Mă strigă 'ntr'una, mă întreabă
E, par'că, mama, după glas!

pare-se că vorba-i de crucea mamii d-sale.

PENTRU CINE ARE NEVOE
DE CURA DE KARLSBAD

„Indicaţiile şi contra indicaţiile
Curei de Karlsbad"

de Doctorul GR. GRAUR
medic balnear de Karlsbad

Un volum de 72 de pagini 40 lei

Dacă sunteţi amatori de pocker şi vreţi să aflaţi cum puteţi să furaţi la acest joc atât de răspândit citiţi capitolele privitoare la taverna chineză, din

Kimonoul Instelat

In acest roman, care obţine un mare succes de librărie autorul, d. Victor Eftimiu are câteva pagini în care e descris felul ingenios al unor aventurieri internaţionali de a trişa la cărţi fără ca cel mai abil jucător să remarce.
Importat din America, sistemul bandiţilor Pickleston i-a îmbogăţit la Paris, până'n ziua când detectivul Tom Sincler le-a venit de hac.

CRONICA LITERARA

Mihai Ralea, memorialist

D. M. Ralea era până mai acum doi ani un esseist, cu aplicaţiuni în domeniul literar, de un merit indiscutabil deşi nerelevat îndeajuns de o parte a criticei, dacă nu chiar cu reavoinţă ignorat. Şi cu toate acestea rar mi-a fost dat să cunosc un om mai binecuvântat de zei. Un occidental ar rămâne uimit în faţa acestui exponent al culturii române, atunci când ea ajunge la cea mai mare potenţă. De înfăţişarea agreabilă şi sportivă a unui distins ofiţer de marină care prin frecventarea atâtor metropole şi-a alcătuit o distincţie cosmopolită, d. Ralea înlătură de la început idea oricărei pedanterii doctorale. Şi cu toate acestea are studii bune de filozofie în genere, de sociologie în particular fiind profesor universitar, o cunoaştere temeinică a literaturii universale consultate în limbile germană şi franceză şi o sensibilitate faţă de fenomenul artistic ce răsare în paginile sale la tot pasul. Imperecherea sportivităţii atitudinii intelectuale cu fondul temeinic de cultură şi generală şi de specialitate a dat la d. Ralea o rezultantă strălucită a cărui pată este numai excesul, excesul unei flăcări de lampă prea mult lungite, care filează. Cu o inteligenţă sclipitoare d-sa comentează fenomenele, unificându-le, raportându-le la altele, aruncând punţi între cultură şi natură, descoperind relaţii foarte adesea surprinzătoare, nu rareori admirabile. Aceasta se cheamă a descoperi *idei*. Cât de bogat în idei este d. Ralea se poate constata în relatarea unei călătorii pe mare, care oricui i-ar fi lăsat o seamă de impresii vizuale şi câteva anecdote. In primul rând marea îi stârneşte prin antiteză idea uscatului, de unde o definire a celor două elemente. „Marea e aceiaşi ca şi pe timpul când Xerxe punea s'o bată cu bice. Omul n'o poate preface. Fiindcă nu e prea mare schimbare, dacă azi brazdele ei spumoase sunt tăiate de vapoare cu aburi în loc de trireme cu pânze. După ce a trecut vaporul se aşterne aceiaşi virginitate geologică. Aici timpul nu se măsoară ca pe pământ, secular, pentru înfiripările civilizaţiei, ci geologic, cu milioanele de ani". Deodată esseistul stabileşte un raport uluitor şi foarte poetic dealtfel între suprafaţa mării şi stofe: „Mă uit la întinderea ei lucie, alunecoasă, cu reflexe mereu schimbătoare şi nu ştiu de ce-mi vine această bizară idee că marea a sugerat fabricarea mătăsii. Şi pădurea, poate catifeaua. Cu tot adâncul ei, marea ne arată mereu suprafeţele lucii. Ea dă farmecul planului, nu al adâncului, al reliefului. Pădurea, cu tufişul şi boschetul ei, văzută de sus, din aeroplan de pildă, trebue să ne amintească o altă ţesătură". Pornit pe acest cer de amplitudini asociatul artifiţiului ideologic se desface pe dată în alţi sori căzători. Esseistul constată în chipul cel mai firesc că mătasea lucioasă a fost găsită de Chinezii şi Japonezii navigatori, pe când catifeaua grea şi onctuoasă de Germanul nordic, omul pădurii. Nu mai urmărim pe d. Ralea în admirabilele sale divagaţii ideologice. Obiectul articolului de faţă este să relevăm o altă însuşire a d-sale pe care înainte de apariţia primului *Memorial* n'am bănuit-o şi care mi se pare că n'a fost observată îndeajuns.

In Notele de drum din Spania (MEMORIAL I) şi în însemnările de călătorie prin Olanda şi Anglia (MEMORIAL II) d. Ralea se descopere a fi nu numai un observator de o rară inventivitate de idei, dar un admirabil scriitor, fixând în nuanţe infinite priveliştele cu un penel stilistic desăvârşit. După călători ca Taine, Barrès, Gautier, Kayserling, P. Loti, Meyer Gräfe, d. Ralea străbate Europa, izbutind să aştearnă totuş impresii originale. Trec cu vederea numeroasele acuităţi ale călătorului nostru şi mă opresc la însuşirea esenţială a sa, care constă în putinţa de a-i lua în grabă ţării vizitate temperatura morală. Ceeace este într'adevăr remarcabil în memorialul spaniol nu este prezentarea însăşi a peninsulei iberice cât determinarea ei prin tranziţie. Raportată încontinuu la Europa centrală, Spania lasă în cartea d-lui Ralea o duhoare de aer încins, torid, o tristeţe africană de stânci pleşuve şi austere care-ţi usucă gâtlejul şi te fac să visezi izvoare limpezi şerpuind la umbra marginilor de pădure.

„Toledo nu e un loc pitoresc; e altceva: un loc teribil. Inchipuiţi-vă o stâncă în formă de trunchiu de con. Baza e înconjurată de o buclă, în formă de cerc, deschis numai într'o parte, pe care o alcătueşte, săpând de jur împrejur prăpăstii adânci si furioase, spumosul Tajo. Pe vârful stâncii, către care duc serpentine de poteci săpate în piatră, e aşezat oraşul, cu străzi înguste de nu pot trece decât trei pietoni aşezaţi unul lângă altul şi prin care nu circulă nici măcar trăsuri".

Tot aşa de picturală este descrierea mânăstirii Monserrat:

„Monserrat e o mânăstire de benedictini, aşezată la vreo 20 km. de Barcelona, în văgăunile unor munţi abrupţi şi goi, făcuţi din piatră roşie lucioasă. Ca să ajungi la înălţimea de o mie cinci sute de metri unde e aşezată sihăstria, te ajută un funicular. De sus, toată întinderea e un ocean solid de piatră, cu talazuri de piscuri, fără pete de verdeaţă, fără sate şi fără turme. Dezolare complectă a unui astru stins; atmosferă de prăpastie, de cavou, de noapte şi de eternitate. Agăţată pe o coastă de prăpastie, prăvălită, gata să cadă în întunericul abisului, înfundată la spate de un defileu strâmt cu maluri înfricoşătoare, apăsată din toate părţile de stânci şi de înălţimi care acopăr centrul, Monserrat, cu cei ai săi opt sute de călugări, dispreţueşte să se măsoare cu altceva decât cu eternitatea".

In ultimul *Memorial* (publicat fragmentar în *Adevĕrul literar)* însuşirile de scriitor ale d-lui Ralea a par consolidate şi ajunse la virtuozitate. *Ideia* la care autorul nu renunţă e lichefiată într'o imagină rezumativă indimenticabilă.

Iată Berlinul:

„...clădiri negre încruntate, proectate pe un cer „de cenuşă, oglindite în apa neagră, ca un râu de in„fern, a Spreei şi a canalurilor ei, văzut de pe eşafo„dajul de oţel, înălţat la etajul caselor, pe care trece trenul, Berlinul nu oferă, ca bucurie pentru ochi de„cât acoperişuri de aramă oxidată"...

Hamburg:

„Nu se poate închipui nordul fără lacuri negre, cu reflexe de păcură, pe luciul cărora plutesc leneşe şi visătoare, lebede de porţelan. In mijlocul Hamburgului se întinde un asemenea lac. De jur împrejurul său, nu sunt castele stranii cu vechi donjonuri care în seri cu lună trebue să-şi trimită imaginea pe oglinda apei, ci bulevarde de o perfectă curăţenie şi somptuoase hoteluri. Aici în centru, nimeni n'ar bănui că Hamburgul e un port. Mişcarea şi circulaţia sunt potolite ca în oraşele continentale. Nimic sordid, nimic din împestriţarea de seminţii şi mentalităţi care e un port. Aspectul e elegant, liniştit, sobru ca într'un oraş universitar din centrul Germaniei. Dar pe măsură ce înaintezi către cartierele de pe malul Elbei, apropierea portului se presimte. Străzile se îngustează şi mahalalele venerabile şi murdare se accentuează. Şi pe urmă, deodată, ca o oază şi ca o revelaţie, se deschide portul"...

Cea mai izbutită pânză este aceea care zugrăveşte liniştea Amsterdamului comentând-o prin Rembrandt:

„Astăseară, ca de veacuri, liniştea domneşte. Ne găzdueşte un hotel de impecabilă curăţenie. Parchetele şi clanţele uşilor lucesc la fel. Lenjurile patului sunt impecabile. Odaia hotelului are jilţuri şi chemineuri vechi de secole. Aerul care intră pe fereastră e greoi, stătut, penibil. Nu se aude nici un sgomot. Dar deodată în liniştea monumentală un bătrân ornic începe să sune o melodie. Şi când a încetat un altul înfioară tăcerea. Un altul şi apoi un altul. Când au încetat „carilloanele", liniştea ne înghite ca un mormânt.

„Acum înţeleg elementele picturii lui Rembrandt. Tablourile sale sunt făcute din linişte, din reculegere, din sbucium interior şi comprimat. Expresia, culoarea, linia, erau interzise aici ca un scandal. El a scoborît vitalitatea la minimum. S'a inspirat de întunecimea fundurilor de mare. A făcut să tacă pasiunea. Şi a interzis exuberanţa, expresivitatea. Şi-a mărturisit lumea şi viaţa în şoaptă. Toate dimensiunile vieţii au fost coborîte la scara cea mai joasă. Tensiunea inimii, afluenţa vorbei, splendoarea culorii, verva vieţii s'au redus la un puls minimal. Lumina a fost stinsă. S'a lăsat numai o „veilleusă" ca în camerele bolnavilor. Conversaţia a devenit înăbuşită, paşii catifelaţi şi uşori. Toată viaţa a devenit interioară".

D. M. Ralea are fără îndoială talent literar şi acest talent e cu atât mai preţios cu cât consolidează o dispoziţie către speculaţie şi excurs ideologic ce ar părea ostilă artei. Prin acuitatea observaţiilor şi înclinarea către unitate d. Ralea are multe puncte comune cu H. Taine. Vivacitatea, frenezia vieţii sale ideologice şi afective şi remarcabile mijloace literare îi alcătuesc însă o figură a parte şi fac din d-sa unul din cei mai de seamă poeţi ai ideii din literatura română.

G. CĂLINESCU

INSEMNĂRI

Interwievul d-lui M. Dragomirescu

Revista „Drumul Vremii” publică un interview cu d. M. Dragomirescu.

Asupra dispariției „Institutului de literatură”, d-sa dă următoarele lămuriri:

„L-am desființat pentrucă de patru ani nu i s'a plătit de Stat subvenția prevăzută în legea din 21 Martie 1926 de 65.6000 de lei anual, cu care putea să-și plătească publicațiile. Rămânând dator două milioane și jumătate lei, pe care i-am luat asupra mea, am vândut o casă pentru ca să-mi scap propria-mi locuință. Afară de aceasta Institutul era al *studenților*. La subvenția Statului se adăoga cotizația de 200 lei pe an, din care se tipăreau publicațiile curente (regulamente, ordine de zi, cursuri tipărite, etc.). Studenții anului acestuia n'au mai priceput importanța Instituției și s'au abținut să-și mai plătească cotizațiile. Firește, mie mi-a venit ușor, în urma acestei atitudini să desființez Institutul, care atrăgea după dânsul, pe lângă cele 6 ore de curs și seminar, alte 10 ore de contact cu lucrătorii în seminar și în Institut. Când se vor întoarce lucrurile, vom vedea dacă mai e locul să-l reînființez”.

Vra-să-zică, statul cheltuia 656.000 lei cu educația psiho-fizică a studenților. Vorbind serios: nu făcea...

Totuși din aceste lămuriri, ne impresionează faptul că d. M. Dragomirescu și-a vândut o casă pentru literatura sa. E ceva rar și frumos. Jertfa însă era demnă de un alt obiect... Așa... păcat de casă!

In privința operelor epice, d. M. Dragomirescu formulează opiniile de mai jos:

„Dacă înțelegem prin literatură, operele de maturitate ale scriitorilor ajunși la 50 de ani, nu putem zice că stăm rău. „Zodia Cancerului” de *Sadoveanu* e o dovadă. Poate că „Copilul cu trei degete de aur” cel mai desvoltat roman-epopee din câte s'au scris în românește, și care va apărea la „Cartea Românească” va fi altă dovadă”.

Poate?

Se îndoește d. M. Dragomirescu de asta? Curios!

Deși Institutul de literatură și-a închis porțile, deși revistele i-au murit rând pe rând, — d-sa nu desperează:

„Scriu acum o „Critică a operelor dramatice Shakespeareane”; un nou roman „Spre lumină” al 7-lea din colecția „Copilul cu trei degete de aur”, și a treia și a patra parte din „Les systhème philosophique de l'Intégralisme”. Aș fi vrut, de la tribuna Academiei, să citesc câteva comunicări, care ar fi înviorat îmbâcsitul amvon de notițele pe ceasloave ale „marelui” istoric, cu inteligență frecat în „Revista română”, dar Academia — firește — *m'a refuzat*. In schimb „Cercul de studii estetice” dobândește din ce în ce mai mulți aderenți și tinde să devină o „Academie estetică”. S'a discutat până acuma Estetica lui Platon și Aristotel, în comparație cu Integralismul, și-acum vom trece la *Horațiu, Plotin* și *Boileau*”.

Prin urmare, „Copilul” d-lui M. Dragomirescu are până acum trei degete de aur și șapte volume. Câte volume îi vor mai crește?

După noi, mai bine i s'ar înmulți degetele și i s'ar împuțina volumele...

O conferință

In una din sările trecute, d. dr. C. Blumenfeld-Scrutator a citit la Iași — subt formă de conferință — câteva pagini dintr'un „carnet indiscret”.

A asistat numeros și select public grație numelui conferențiarului, care a condus — timp de mai mulți ani — un răspândit ziar ieșan.

Asistența a manifestat o călduroasă simpatie pentru conferențiar. Vremea petrecută împreună n'a șters urmele bunelor relații. Ziarul „Opinia”, susținut și împrăștiat grație priceperii d-lui dr. Blumenfeld, a lăsat o amintire adâncă în conștiința publică pentru vremea, când entuziasmul conferențiarului și febrila-i patimă gazetărească puneau un ziar de provincie pe picior de egalitate, în importanță politică, cu marile gazete din Capitală.

Conferențiarul a schițat — în trăsături caracteristice de-o rară precizie — tipuri ziaristice și politice de odinioară. Un om rezultă uneori dintr'o singură expresie — dar tocmai aceia care rezumă un caracter și simbolizează o viață.

Dar d. dr. Blumenfeld a mers mai departe. A redat nu numai personalități, îndeobște categorisite. A prins și figuri vii de pe front: un sanitar român și un croitor evreu — tipuri pe care le-a creat artisticește. Fiecare personaj are trăsăturile unui neam întreg.

Pe lângă aceste tipuri, cu o profundă semnificație omenească — conferențiarul a întins o atmosferă de masă pe front.

Scenele descrise nu-s simple tablouri de viață — ci fâșii de suflet, purpurii încă...

Forma conferinței — îngrijită, dar fără podoabe — se adecvează perfect subiectului, menit să impresioneze prin adevărul interior, prin fiorul de suferință. Orice găteală ar fi dat caracter de literatură — vieții însăși în tragică desfășurare.

Ascultând conferința, atât de impresionantă, a d-lui dr. Blumenfeld, — ne-am gândit la subiectele de mare roman, pe care le oferă viața societății românești.

Dar subiectele nu ies la iveală decât atunci când le descopere un ochiu ager. — *M. Sevastos.*

Ce e cu premiul național de literatură?

Se zvonise în ultimul timp că anul acesta nu se va mai acorda premiul național de literatură. Adevărul este că acest premiu continuă să existe, însă sub altă formă. Se pare că va fi acordat de-acum înainte „pentru cea mai bună carte, de orice fel, apărută în cursul anului”. (Imprumutăm aceste informații din „Neamul românesc”). Așa dar va fi premiu național dar nu de literatură. Mărturisim că ni se pare cam vagă destinația acestui premiu transformist, care dispare ca să apară din nou sub altă formă și cu alte scopuri (mai ales!)

Ce înseamnă „cea mai bună carte *de orice fel* apărută în timpul anului”? De orice fel... Asta înseamnă că nu numai de literatură ci și de știință, de filosofie, de filologie, de chimie, de matematică — însfârșit de orice.

Nu vi se pare cam bizar acest criteriu? Să zicem că ar fi așa și să presupunem că în cursul unui an au apărut trei cărți absolut remarcabile din trei domenii diferite, de exemplu o carte de filologie, una de geografie și una de chimie. După ce norme se va hotărî care este „cea mai bună?” Toate sunt bune, în felul lor. Dar premiul național se acordă celei mai bune cărți de *orice* fel. Problema, credem, este insolubilă.

Totuș să admitem că la nevoie s'ar putea decide bunătatea cărții după importanța domeniului căruia aparține (Dar poate exista în această privință vre-o normă absolută de judecare?) Cine va hotărî care e cea mai bună carte de filologie, de geografie sau de chimie? Comisiunea. Comisiunea *compusă din premianții de până acum*. Adică din scriitorii premiați anii trecuți. Ce nostim lucru și minunat! Scriitorii chemați să hotărască nu numai care e cea mai bună carte dintr'un anumit domeniu al științei (ceeace este deja o operație cerând cunoștinți speciale) ci chiar care e cea mai importantă ramură științifică, meritând să fie onorată cu celebrul premiu. Mai este nevoie de comentarii?

Un alineat al regulamentului privitor la decernarea premiului ne informează că „membrii comisiunei pot propune și lucrări pe care nu le-au prezentat autorii”. Alineatul acesta e cu două fețe. Pe deoparte pare să fie făcut pentru a înfrânge modestia scriitorilor care n'ar avea curajul să se prezinte singuri la premiu (fapt care nu e tocmai verosimil și e în orice caz extrem de rar). Pe dealtăparte, însă, alineatul acesta lasă loc la mult arbitrar și e menit, credem, să știrbească puțin obiectivitatea membrilor onoratei comisiuni. Ia închipuiți-vă numai ce dictatorială putere capătă, în acest chip, președintele comisiunii, care, după cât știm este ministrul instrucțiunii publice! Acest alineat este fără îndoială, plin de bune intenții, în fond. Numai că aplicarea lui este, în situația actuală a lucrurilor, extrem de dificilă și poate da loc la multe nedreptăți.

Ori, poate, autorul regulamentului pentru acordarea premiului, va fi vrut să spună altceva, cu cartea de orice fel și cu celelalte... preciziuni care ne aduce aminte cumplit de un anume stil, vestit în toată țara românească...

Regulamentul a fost publicat, după cum se știe în „Neamul Românesc”...

Romane lungi

Un roman poate fi considerat lung sau scurt din două puncte de vedere, complect deosebite între ele, ba chiar diametral opuse, după cum e vorba de numărul de pagini, rânduri, vorbe și litere sau de durata pe care o îmbrățișează acțiunea. Nu înțelegem prin durată timpul material, intervalul de zile, luni sau ani în care au loc peripețiile romanului. Ceiace interesează este cantitatea de fapte și de întâmplări care umple acest interval de timp. Considerând astfel lucrurile, o acțiune interesantă care umple bine un interval de douăzecișipatru de ceasuri poate da unei povestiri caracterul de roman mai degrabă decât o serie de peripeții banale sau rău conduse, înfățișate ca petrecându-se în câțiva ani de zile.

Romanele lui Balzac, pot oferi câteva exemple pentru amândouă punctele de vedere de mai sus. Iată „Illusions perdues”, trei volume bine îndesate, cu un număr destul de apreciabil de personagii, dar care nu sunt, în fond, decât povestea unui debut în viață, debutul lui Lucien de Rubempré, eroul. Durata materială a romanului este scurtă, cantitatea de evenimente sufletești cuprinsă în această durată este imensă. Și iată alături „Le colonel Chabert”, care e o nuvelă mare, și a cărui durată este durata unui roman, prin impresia de lungă și înceată trecere de timp pe care o lasă cititorului. Și prin cantitatea de fapte care umple această durată.

Credem că lungimea unui roman nu poate fi măsurată rezonabil decât după durata lui lăuntrică, independentă de dimensiunile lui exterioare. Nu ne interesează dacă un roman are două sute sau șapte sute de pagini. Totul e ca romanul să ne lese o impresie de durată lungă.

Făceam aceste considerații gândindu-ne la romanul modern și la un fenomen care, repetat foarte des în ultimii ani, pare chiar să devină caracteristic pentru întreaga literatură de după război. Se scriu astăzi din ce în ce mai rar romane lungi, în mai multe volume, compacte, cu zeci de personagii, cu o acțiune împrăștiată din belșug în spațiu și în timp. Am ajuns astfel să vedem cărțulii costelive și subțiri, cu pagini puține și rânduri rare, botezate cu numele de romane. Mai ales în Franța acest soiu de roman a devenit frequent. Paul Morand a dobândit cu această specie de roman succese și sume strălucite. Și meritate, de altfel, ne grăbim s'o spunem. Morand cunoaște secretul duratei.

Se credea, la un moment dat, că această scurtime a romanului contemporan s'ar datora influenței pe care ar exercita-o cinematograful asupra literaturii. Fără îndoială, afirmația aceasta e fondată în mare măsură. Credem, numai, că influența tehnicei filmului se vede mai mult în decupajul romanului modern, în felul cum sunt aranjate epizodurile și în ritmul accelerat și variabil, capricios și neprevăzut, al narațiunii.

Dovada este ultima operă a lui Jules Romains; „Les hommes de bonne volonté” care a apărut acum de curând la Paris. Romains publică primele două tomuri din acest vast roman, care va cuprinde cincisprezece sau douăzeci de volume. E aproape de necrezut. In vremea noastră înebunită de viteză iată un scriitor care s'apucă să scrie romane în douăzeci de tomuri! Romanul lui Romains, deși compact și de lungă durată, e scris, totuș, cu o perfectă libertate de tehnică, în disprețul tuturor regulilor clasice de compoziții ale romanului. Aici stă noutatea lui și originalitatea lui. Apariția acestei opere este menită să transforme puțin punctele de vedere din care începuse, cu prea multă siguranță, să fie judecată și pusă la punct evoluția literaturii contemporane.

Incă o dovadă că, în acest domeniu, trebue contat pe imprevizibil mai mult decât oriunde. — *Ph.*

Anton Wildgans

Wildgans, unul dintre cei mai însemnați literați ai Austriei a încetat din viață la 3 Mai crt.

Anton Wildgans s'a născut în 1881 la Viena. După absolvirea studiilor de drept, el a intrat în magistratură. Dramele la care a asistat ca judecător au găsit un răsunător ecou în sufletul lui de poet. După călătorii îndelungate, care l-au dus până în Australia, Wildgans a publicat, începând din 1905, în „Muskete”, poezii care au atras atenția prin marea lor muzicalitate și sentimentul social de care erau pătrunse.

In 1909 a apărut primul său volum, sub titlul „Herbstfruehling”. Au urmat apoi „Und haette der Liebe nicht” și „Sonette an Ead”.

In 1913, i s'a jucat piesa „In vecii vecilor, Amin”, cu subiect din viața judiciară; apoi „Sărăcia”, piesă cu caracter social, care a avut succes dincolo de granițele Austriei.

In 1916, piesa „Iubire” s'a jucat pe toate scenele germane. De atunci, Wildgans a rămas printre primii dramaturgi germani. Mai târziu el a scris marea operă „Dies irae”, în care înfățișează lupta dintre două generații. Popularitatea și-a câștigat-o însă Wildgans în timpul războiului, cu poeziile patriotice întitulate „Poezii austriace”. In ultimii ani el a dat la iveală: „Amiazi”, 30 de poezii și sonete alese, din italienește, apoi marea epopee „Kirbisch”, care se numără printre operele monumentale ale Austriei. Ultima lucrare, întitulată „Muzica copilăriei”, este povestirea în proză a tinereții poetului.

Wildgans a fost în două rânduri directorul Burtheatrului, dar numai scurtă vreme, pentru că independența sa de gândire nu se putea încovoia în fața convenționalismului oficialității. Conflictele acestea au contribuit chiar în mare măsură la agravarea bolii de inimă, care i-a fost fatală.

In opera lui Wildgans predomină elementul liric, cu scopul vădit de a specula efectul dramatic. Acțiunea primei sale piese „In vecii vecilor, amin”, care se petrece în cabinetul liniștit al unui judecător de instrucție, vădește o tendință accentuată spre naturalism.

Cași Reinhard Sorge, în „Cerșetorul”, Wildgans își lasă personajele să filosofeze în momentele culminante ale acțiunii, și să privească lumea și problema dramatică sub unghiul veciniciei.

Acest fel de tratare a contribuit la clasificarea lui Wildgans printre impresioniști. Revărsările sale lirice împrumutau dramei o fizionomie ireală, care poate fi viabilă numai raportată la un sens mai înalt.

Folosind versul și proza, poetul a zugrăvit tablouri impresionante ale mizeriei, cu tendințe pur umanitare.

Portretul micului slujbaș ia proporțiile mizeriei sociale. Moartea apare sub aspectul unui substitut.

Concepția artistică a lui Wildgans nu este expresionistă, ci simbolică.

In drama romantic-pesimistă „Iubire”, personajele vorbesc, ce-i drept, despre iubire, dar nu iubesc. Ele suferă cum suferă cei slabi, bolnavi și lipsiți de voință; își beau suferința, sunt necontenit în căutarea unei poze melancolice și interesante.

In „Dies irae” Wildgans trece de pe planul naturalist — care ne amintește de drama conjugală a lui Strindberg — la un specific substrat metafizic.

Vina părinților care, fără să se iubească, fac copii, e pusă aci sub acuzare.

In scena finală, sufletele acestor demoșteniți aruncă anatema asupra celor care i-au adus pe lume lipsiți de vlagă și de entuziasm.

Psihologie feminină

Printre scriitoarele care și-au creat un renume pe piața literară germană, Hans von Kahlenberg — sau cu adevăratul ei nume Helene von Monbart — este una din aparițiile cele mai atrăgătoare.

Făcând parte din pleiada femeilor care au luptat cu talent pentru emancipare în epoca dinaintea războiului, Helene von Monbart a adus în opera ei literară critici juste în legătură cu viața socială modernă, desvăluind interesante și prețioase laturi ale psihologiei feminine.

„Nixchen”, recenta lucrare a acestei scriitoare, poartă subtitlul: o contribuție psihologică. Este o nuvelă amuzantă și rafinat scrisă, alcătuită din corespondența dintre doi bărbați: unul realist, celalt idealist Această corespondență cuprinde reflexiile paralele provocate de una și aceiași fată.

Unul vede în ea un înger, celalt, tipul simbolic al fetei de azi.

Nixchen este fiica unui consilier prusac. Părinții locuesc într'un cartier aristocratic al Berlinului. Veniturile sunt mici; obligațiunile sociale — mari. Trebue să ții casă deschisă lumii. Fetele se mărită cu cine se lasă prins.

Nixchen, înainte de a se mărita cu bogătașul Achim von Wustrow, se distrează în garsoniera scriitorului frivol Herbert Gröndahl, dar nu merge prea departe...

Dar Nixchen are și o prietenă, pe Daisy Grimme, un drac de fată cu ochi negri, care o întrece în îndrăzneală.

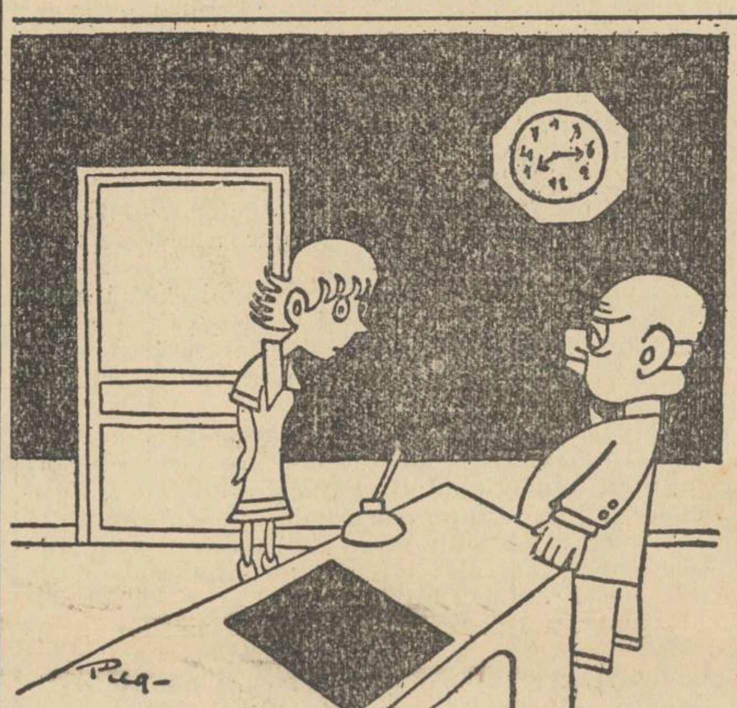
Problema morală e rezolvată cu virtuozitate, humor și oarecare scepticism. Un „pendant” la „Demi-Vierges” ale lui Marcel Prevost. — *ad. b.*

Memoriile d-lui E. Lovinescu

„Am rezervat modesta-mi putere de creație numai pentru rarul moment muzical”.

Modernism

— Da' bine, domnișoară, după ce stai numai cu un etaj mai jos... cum ai găsit mijlocul să întârzii la serviciu?

— O pană de ascensor, domnule director.

Inventivitate

— Dar ce faceți cu clopotul?

— Cum nu prea aud bine, nevasta-mea sună ...de câte ori cade.

In expoziție

— Dar așa... mă recunoști?

TIP. „ADEVERUL” S. A., STR.CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

a „ASOCIAȚIUNII" SIBIU

ANUL X. - SERIA II-a. - No 598

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Duminică 22 Mai 1932

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897; CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

Către cetitori

Dorind să stabilească un contact cât mai strâns cu publicul cititor și în deosebi cu tinerimea școlară, Adevĕrul Literar, *al cărui scop principal este răspândirea gustului pentru literatură, va aduce, începând cu numărul viitor, îmbunătățiri importante în alcătuirea paginilor sale și anume:*

1) O rubrică săptămânală intitulată Primii pași *în care se vor publica fragmentar compunerile poetice care ne vor fi trimise spre publicare de începători, reținându-se acele părți ce merită o încurajare.* Adevĕrul Literar *ține să afirme în acest chip interesul pe care îl poartă tinerimii. Totdeodată se va răspunde personal debutanților, în scris, dându-li-se îndrumările necesare, în cazul când nu doresc să li se comunice opinia critică la* Poșta Redacției. *Pentru aceasta se vor trimite timbrele necesare.*

2) O cronică sportivă *a cărei intenție este de a pune de acord interesul arătat de tinerimea modernă pentru sport, încadrându-l în preocuparea de artă și exprimându-l într'un stil literar lipsit de rebarbativele locuțiuni „tehnice". Boxul, atletismul, înnotul, tennisul, gimnastica în aer liber, prodistica, ciclismul, scrima, pescuitul, vânatul, etc., vor forma rând pe rând obiectul acestei cronici.*

3) O cronică turistică, *expunând în chip literar aspectele țării noastre. In această rubrică, precum și la celelalte, vor putea colabora și cetitorii, exercitându-se astfel să observe natura și s'o descrie.*

4) O cronică a modei *care va privi aspectele multiple ale vieții mondene sub raportul artistic, judecându-le după un principiu statornic de frumos.*

5) Pentru a obișnui pe cetitori să judece ei înșiși operele literare instituim un concurs literar lunar permanent. *In al patrulea număr dela anunțarea fiecărui concurs se vor decerne trei premii pentru cele mai bune lucrări din cele primite în cele dintâi trei săptămâni. Temele cu care începem sunt următoarele: I.* Privire critică asupra romanului d-lui C. Stere, IN PREAJMA REVOLUȚIEI. *II.* Privire critică asupra volumului de poezii FLORI DE MUCIGAI al d-lui T. Arghezi. *III.* Sinteză literară a Vieții lui M. Eminescu. *Studiile nu vor depăși 10 pag. caet dictando. Manuscrisele pentru concursul nr. I* (In preajma revoluției) *se vor trimite până în ziua de 10 Iunie inclusiv.*

Se vor acorda următoarele premii: Premiul I lei 600; Premiul II lei 400; Premiul III: Cărți din editura Adevĕrul, după alegere, în valoare de 300 lei.

Lucrările premiate se vor publica însoțite de fotografia autorilor.

6) Deoarece tinerimea arată în ultima vreme un mare interes pentru jocurile de perspicacitate (rebus, jocuri încrucișate, etc.), ne-am gândit că putem face asemenea preocupări utile instrucției literare. Ca atare în fiece număr va apărea câte un joc *pentru deslegarea căruia se cere o inițiere literară și care, nu ne 'ndoim, va fi interesant și adesea insolubil chiar pentru persoanele de cultură înaintată. Premiile se vor decerne după încheerea unei serii de 12 jocuri și vor consta în cărți de literatură în valoare de câteva mii de lei. Primul joc se află în numărul de față.*

Orice corespondență adresată Redacției trebue să poarte pe plic arătarea destinației manuscrisului (Primii pași, Cr. sportivă, Cr. turistică, Cr. modei, Concurs literar nr..., Jocuri).

AD. LIT.

Intre originalitate și căutarea ei

Pe foarte mulți oameni îi obsedă și-i schimbă până la deformare dorința, în sine lăudabilă, de a se deosebi într'un fel oarecare de semenii lor, de a eși cât mai în mărgini din drumul pentru toți.

A se singulariza devine însă la ei o obsesie bolnavă, o fascinație, o carieră cu orele toate ocupate, cu oboseli și riscuri de trecut. Originalul *cu orice preț* ajunge adesea, cu sforțările-i exagerate, dincolo de barieră, unde-l pândesc doi dușmani primejdioși: ironia și ridicolul, și uneori unul mai de temut: nedumerirea.

Doamna care ținând să fie originală și-a combinat o rochie după cea mai țipătoare modă de mâine, nu recoltează uneori nici persiflarea: „e caraghioasă", ci numai surâsul de milă: e demodată. N'au înțeles-o. Și-a pus pălăria întoarsă altfel, a adăugat un volan și o fundă care nu-s pe model, cercelul unic a fost comandat bijutierului după o idee proprie... Unde sunt privirile convergând admirative, unde despăgubirea murmurului umilit al femeilor de duzină : Ce originalitate! Nimeni nu pare a ridica din sprâncene decât cu zâmbete fără pricepere și fără invidie.

Din tagma acelora s'au recoltat totdeauna cel mult excentricii, nu simplii originali, dărâmătorii de fațade, nu de interioare. Pornind, de pildă, în literatură, să reconstituiască *totul* pe baze noui, îi vedem mărginindu-se mulțumiți la o ortografie neacademică, sau numai la o punctuație schimbată. Cel ce-și iscălește numele propriu cu literă mică, e sigur că a reușit să-l scoată din banal. Dacă unuia i-a surâs să scrie: Ce mai faci, fără semn de întrebare, al doilea „original" a suprimat a doua zi toate punctele și virgulele din articol.

Dar originalul intrat în teatru, cel mai fertil teren pentru asemenea „produceri"? Cu ce râvnă îndârjită pregătește el în ascuns de directorul de scenă și mai ales de autorul incomprehensiv, o nouă interpretare piesei în studiu. In seara premierei, când scenele se desfășoară în neputința oricărei împiedicări, turnate din nou, schimbate de înțeles, cu adăugiri dezastroase, satisfacția lui ia forma și proporțiile unei răzbunări.

„De ce, de ce?" se întreabă autorul nevinovat, turtindu-se la fiecare replică în fotoliul din lojă.

La a doua piesă, dacă mai are curajul s'o scrie, va alege precaut interpreții din aceia care-și cheltuesc originalitatea pe lavaliere voluminoase, pe ghetre albe și bersagliere pleoștite cu șic. Din nefericire, aceștia s'au împuținat și toate eforturile noui tind spre originalitățile intelectuale, cu nopți de insomnii în căutarea lor.

Originalul autentic își bate capul mult mai puțin. La el fiecare gest, fiecare fapt este dictat instinctiv altfel decât ar trebui, dacă socotim normal în viață numai drumul bătătorit al celor mulți. Până și fizicul concordă cu spiritul în tendința înăscută spre originalitate.

„Ce sunt eu de vină, spunea Sarah Bernhardt, femeia cea mai originală a deceniilor trecute și cea care-și dădea mai puțină silință să fie. (Se apăra de reclama, vasta bătae de tobe ce se făcea în jurul fiecărui pas al ei și la care nu contribuia intenționat cu nimic).

„Ce sunt de vină dacă-s slabă, dacă am prea mult păr și încă creț? Dacă nu judec ca alții? Să zicem că mă pun să iau tonice până m'aș îngrășa ca un butoi, că-mi rad părul ca un Arab și că încep a răspunde la toate „da". O să ziceți că fac așa pentru reclamă.

— Bine, fetițo, i-a răspuns Perrin, administratorul „Comediei franceze" care s'a războit câți-va ani cu răzvrătirile, demisiile și toanele „domnișoarei Revoltă", sunt doar oameni care nu-s nici grași nici slabi, nici rași pe cap nici păroși, și care răspund și *da* și *nu*.

Observația aceasta simplă o uluise pe Sarah care abia atunci își dădu seamă că într'adevăr nu putea merge prin viață decât eșind totdeauna prea mult într'o parte, sau prea mult în cealaltă.

Ciudățeniile *divinei Sarah* erau desigur o rezultantă a temperamentului său afară din comun. Ceeace înșeală pe căutătorii de originalitate este credința copilăroasă că ciudățeniile ar fi o condiție sau o dovadă a originalității autentice.

ALICE GABRIELESCU

Cîntecul Omului

— *Athena* —

Mormântul regelui de la Mycena

Masca i-a transfigurat împărătește
Liniile feței lui întunecate,
Diadema de pe cap îl ocrotește
Iar armura-l scoate din eternitate.

Spada 'n flori de crin pe șold apasă
Cu mânierul ei lucrat în corn de taur,
Și colanele 'mpletesc în juru-i plasă
Și tot plasă fac brățările de aur.

Pietre rare 'mprăștiate 'ntre fibule,
Plăci de-argint cu pectoralele grămadă,
Risipesc cu frăgezimi de libelule
Jocul lor de purpură și de zăpadă.

E mormântul regelui de la Mycena,
Stâlp de veghe la cetatea lui, și'n humă,
Și e fastul dela curtea lui și trena
Mărturie-a strălucirii lui — postumă.

Filigran

Un ins bărbos, un efeb și un copil
Se uită 'n sus cu priviri cercetătoare,
Și gestul lor aurit și plin de soare
Presimte 'nfloriri, în azur, de April.

„— Un bob, a zis unul, ușor, urcă scara
„Văzduhului ca un fulger negru 'n sus;"
„— Pe Zews, e rândunică!" altul a spus,
Și-al treilea-a murmurat: „E primăvara!"

Parfum pentru Afrodita Tesaliană

Ți-am adus un porc drept jertfă, iată.
Are părul galben ca sulfina,
Coada ca un sfredel, și curată
Ca un fruct îi e slănina.

Carnea lui înseamnă bogăție
Scoasă din grăunțe cu 'ngrijire,
Și'nchinat de mic fusese, ție,
Dătătoare de iubire.

Ai în grije purpuria navă
Legănată-adormitor de briză;
Poartă 'n ea, înaltă și suavă,
Pe frumoasa Artemisă.

N. DAVIDESCU

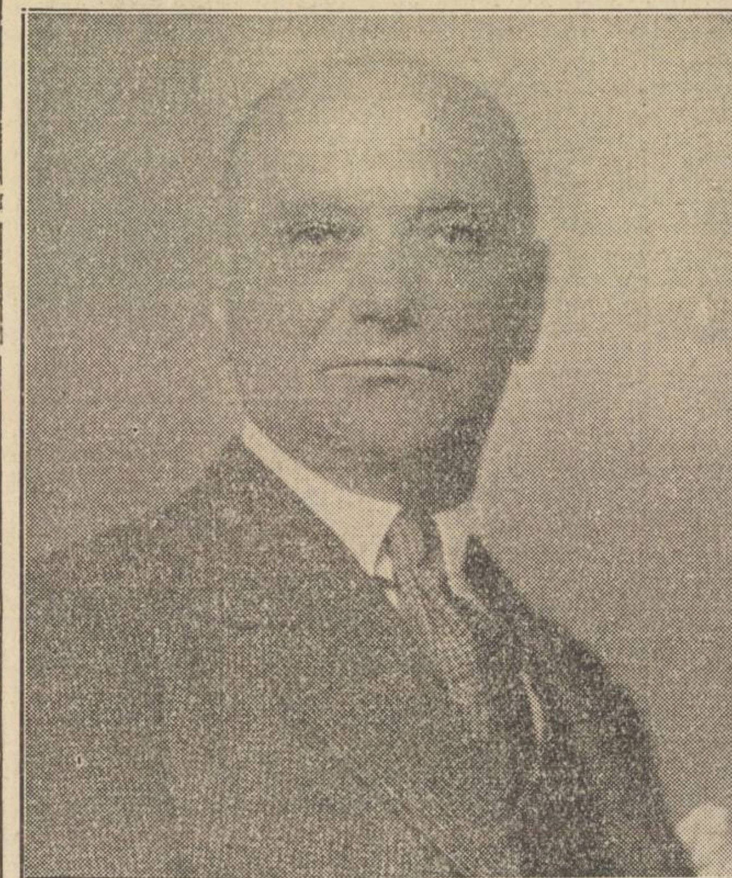

Convorbire cu Jérome Tharaud

„Un cititor este în chip firesc înclinat să taie imaginea pe care și-o face despre un scriitor după patronul operelor lui. Dar e rar cazul când acesta este la masa sa de lucru exact acelaș cu omul de toate zilele. Nu s'ar putea spune că e dublu: sunt numai laturi diferite ale spiritului său care se preschimbă alternativ. I-ar fi fost cu neputință lui Barrès să scrie altfel decât scria și n'ar fi putut să vorbească altfel decât vorbia. Numai că talentul său de causeur și de scriitor erau aproape contradictorii".

Aceste rânduri scrise de frații Tharaud în *Mes années chez Barrès,* și citite la vremea lor în chip fugitiv, îmi revin în minte acum, după convorbirea cu cel mai mare dintre frații scriitori, luând proporția unei semnificații de circumstanță.

Desigur, cunoaștem opera variată a d-lor Jérome și Jean Tharaud. Ne-au cucerit descripțiile pitorești ale moravurilor evreilor din Sighetul Marmației în *l'Ombre de la croix* și ne-a emoționat să vedem că un occidental s'a oprit să descrie un colț de pământ românesc. Și *l'An prochain à Jérusalem!* și *la Rose de Sâron,* ne-au interesat pentru acelaș material ciudat plămădit într'însele și ne-au fermecat prin stilul lor limpede, cursiv, prin darul de povestitor aproape sfătos al acestor scriitori franceji.

Bon succès
à l'Adevĕrul literar
journal plus ancien que
les Nouvelles littéraires!
et honneur au précurseur!
J. J. Tharaud

Poate că era ceva în aceste lucrări care ne jena. Dar jena venia târziu, după lectură. Personajele romanelor pomenite, înfățișate subt un unghiu psihologic perfect real, trăind cu intensitate viața lor bizară, mistică, personală, păreau să nu fie îndeajuns de înțelese și în construcția lor interioară și în moravurile lor externe, de către creatorii lor. Părea să lipsească înțelegerea și mai ales acel suflu de umanitate care dă tărie unei opere de genul minunatelor istorisiri ale fraților Tharaud. Atitudinea autorilor, oarecum și discret vrăjmașe, aș spune chiar: uneori inutil protivnică, scădea cu un grad cel puțin temperatura normală a unor opere de mare valoare literară. De-aceea ni s'au părut mai suculente, dacă vreți: mai frumoase sufletește, cărțile pe care acești scriitori le-au închinat prieteniei calde, desinteresate: *Notre cher Péguy* și *Mes années chez Barrès.*

In convorbirea cu d. Jérome Tharaud, atingând chestiunea subtilă a unei concepții ce se degajează firesc din lucrările convorbitorului meu, d-sa a renunțat la discreția atitudinii pe care o folosia în opera scrisă și, cu un *déboutonnons nos gilets à notre aise,* a vorbit franc și limpede. Ceeace m'a făcut să-mi aduc aminte de rândurile referitoare la Barrès: „talentul său de causeur și de scriitor erau aproape contradictorii".

Dar înainte de-a relata răspunsurile — acele răspunsuri clare și deschise — voiu spune că discuția noastră (fiindcă la un moment dat convorbirea a luat aerul unei discuții), s'a desfășurat în cadrul unui castel romantic, alături de un lac și împrejmuit de copaci, de alei: castelul prințului Bibescu dela Mogoșoaia.

In acest cadru, evident, convorbirea ar fi trebuit să atingă problemele generale ale artei și, poate, esteticele neliniști ale spiritului omenesc. Totuși, am criticat cu oarecare nisip în gură, am vorbit de rău și am fost încruntați, fără codeală în fața păreților bătrâni, albi și înalți ai castelului romantic de lângă București.

D. Jérome Tharaud vorbește admirabil. Simți, în felul său de-a vorbi, spiritul unui scriitor occidental. Deși chipul d-sale n'are trăsăturile adânci ale gânditorului, deși are aproape înfățișarea burgheză a unui parizian *casaligna,* vorba d-sale trădează pe omul cărții și al gândului.

— S'a spus despre dv., d-le Tharaud, și despre fratele dv. că sunteți antisemiți. Ce este adevărat și fals în afirmarea aceasta?

— Dar nu suntem antisemiți de loc. Și eu și fratele meu avem prieteni foarte buni, care sunt evrei. Apoi, existența antisemitismului, în Franța cel puțin, este cu neputință. Evreii fac armata, plătesc impozite și au drepturile oricărui cetățean francez.

— Totuși, d-le Tharaud, din opera dv. se întrevede o atitudine aspru critică față de poporul iudeu.

— Asta e altceva. Fratele meu și cu mine, ne facem un orgoliu din a cunoaște, pe temeiul unor studii efective, viața, obiceiurile și concepțiile poporului evreesc. Cunoașterea aceasta adâncă și faptul că suntem spirite libere, ne fac să vedem toate scăderile evreului de pretutindeni. Fiindcă, oricum, defectele acestui popor sunt covârșitoare.

— Care ar fi, după dv., aceste defecte?

— Evreii risipiți în toate țările globului, în loc să se mulțumească cu o existență pe care să și-o asigure prin mijloace modeste, discrete, umile — au o aroganță supărătoare, sunt *démesurés* în pretențiile lor, se vâră peste tot și se folosesc de o abilitate vinovată.

— Găsiți că abilitatea e un defect?

— Firește că da. Țăranul francez nu e abil: își vede de treaba lui. Pe țăranul francez, și cred oricare țăran, n'ai să-l găsești la marile cotidiane, la reviste, la teatre, la bursă, în comerț.

— Asta fiindcă e țăran.

— Nu, fiindcă știe să stea la locul lui. E umil și modest.

— Cu toate aceste, cerințele urbanului nu se potrivesc cu ale săteanului. Urbanul, mai complex sufletește, are tendința, care nu-i excluziv evreească, de-a parveni, de a-și impune voința și opinia în cercul lui și — în urma necesităților create de civilizație — de a-și satisface gusturile rafinate în existența sa.

— Intr'adevăr, așa cum spui d-ta, această tendință este naturală cetățeanului unui oraș civilizat de azi. Decât, ai să recunoști și d-ta că această tendință este exagerată la evrei.

— Poate că nota asta de exagerare vine în urma faptului că evreul, deși face armată și plătește impozite, este socotit totuși un tolerat, un minoritar.

— Dar tocmai fiindcă e socotit minoritar și tolerat, ar trebui să fie mai puțin arogant, nemăsurat și abil.

N'am voit să insist, deși mi s'a părut că admirabilul autor al cărții despre Barrès, nu se află în cadrele stricte ale logicei. La geamul înnalt, zăbrelit cu dantele de fier, al castelului, s'a oprit să fâlfâe din aripi și să plece mai departe o rândunică a primăverii.

— Spuneați adineaori, d-le Tharaud, că, în Franța

(Continuare în pag. II-a)

cel puţin, antisemitismul este imposibil. Il găsiţi posibil în alte ţări?

— N'aş putea spune că antisemitismul, care nu-i posibil în Franţa, ar putea fi în alte ţări într'un chip permanent. Sunt unele epoci însă, când antisemitismul ia fiinţă în chip spontan şi necesar, ca ceva care a mocnit o vreme. In Ungaria de-o pildă, antisemitismul a fost posibil atunci când în fruntea statului se afla Bela Kuhn. Acest evreu îndrăzneţ, aventurier al politicii de stânga, pe drept nu putea fi suportat ca şef politic al Ungariei de către cetăţenii maghiari.

— Lucrul ăsta, d-le Tharaud, nu i se putea întâmpla şi celui mai ungur dintre unguri? Adică să nu fie suportat ca şef al statului?

— Cum să nu! Dar închipueşte-ţi când mai e şi evreu... Evreului nu i se poate îngădui ambiţia de-a conduce statul în care trăeşte şi în care ar trebui să trăiască la locul lui.

— Dar o personalitate excepţională, cu vederi largi, cu spirit practic desvoltat, nu poate visa să slujească cu virtuţile sale statul în care trăeşte şi să lupte prin urmare, plin de voinţă şi ambiţie, ca să ajungă până la puterea efectivă ?

— Evident că are acest drept. Uneori are chiar datoria. Orice talent şi orice voinţă de bine trebue să-şi facă loc şi să se releve.

— In cazul acesta, personalitatea aceea excepţională, dacă este un om de origine evrească, adică cetăţeanul evreu care a făcut armata şi a plătit birul, nu mai are acest drept?

— Cine spune asta? Iţi pot spune în treacăt că evreul este totdeauna o voinţă negativă, un spirit revoluţionar, nemulţumit de starea societăţii contimporane lui şi atunci uzarea de acest drept — drept real şi intangibil, fireşte — aduce totdeauna primejdia. Altfel, evreul, personal, poate ajunge cât de sus. Şi cu deosebire în Franţa, nimeni nu i-a pus piedici.

— Atunci, dacă înţeleg bine, dv. vă ridicaţi împotriva spiritului colectiv evreesc. Cu alte cuvinte reprobaţi tendinţa evreilor de-a impune — hai să zicem — ca toată lumea să poarte barbă evreească.

— Exact. Nu mai am nimic să adaog acestei distincţii pe care o faci.

— Dar această tendinţă n'am văzut-o nicăiri, nici în intenţii măcar.

— Greşeşti, domnul meu. Dacă ai spus-o la propriu, sigur că aşa ceva nu există. Dacă ai înţeles-o la figurat, să ştii că sunt evrei care ţin şi fac tot ce pot să impună vederile lor, ce le sunt specifice. Iată în Franţa: Léon Blum? Pe mine mă interesează Franţa aşa cum stimă şi crede în Franţa pe care o visează şi vrea s'o realizeze şi, desigur, ar realiza-o, dacă ar avea puterea. Dar crezi d-ta că pe mine mă interesează Franţa lui Léon Blum? Pe mine mă interesează Franţa aşa cum e, aşa cum există.

— Dacă nu greşesc, d-le Tharaud, Franţa pe care o visează Léon Blum este o Franţă social-democrată, aşa cum ar visa-o orice social-democrat din lume, fără să fie neapărat evreu. O asemenea Franţă a visat-o şi Jaurès.

— Nu-ţi expuneam eu că evreii sunt prin excelenţă revoluţionari?

Rândunica de adineaori a venit din nou la fereastra bizantină.

— Pentru o recapitulare, d-le Tharaud: e primejdios ca un evreu să ajungă la conducerea efectivă a unui stat, deşi acest drept l'ar avea?

— Da. E un drept şi omenesc şi social. Orice om are în chip firesc dorinţa să-şi desvălue virtuţile, pe care le pune la dispoziţia colectivităţii. Pentru creştini însă, e primejdioasă dorinţa aceasta la evrei.

— Dar nu vi se pare că există un spirit specific poporului evreesc, talente, inteligenţe, voinţe specific iudaice?

— Orice popor are trăsături caracteristice, consolidate de istorie şi tradiţii. Evident, poporul evreesc la fel.

— Atunci... sunteţi sionist?

— Nu înţeleg de ce aş fi.

— Desigur că nu sunteţi de părere că specificul unei naţiuni poate să piară, fără păreri de rău. Că mai mult, poate exista o dorinţă imperioasă unei naţiuni de-a nu-şi omorî esenţa şi particularitatea sa.

— De acord.

— In acest caz, trebue să fiţi sionist. Adică să admiteţi nevoia de regăsire a unei patrii pentru poporul evreu, ca spiritul specific acestui popor să aibe loc de desvoltare în libertate, să nu dispară.

— Admit nevoia de regăsire a unei patrii, cum spui d-ta. Dar cred că sionismul este o utopie, o imposibilitate. Americanii, pe al căror sprijin special se întemeează mişcarea sionistă mondială, fie că au găsit de cuviinţă că fac un lucru zadarnic, fie că nu mai au bani de dat, au renunţat să mai finanţeze întreprinderile evreeşti din Palestina. Şi dacă înşişi evreii americani s'au convins că crearea patriei lor este o imposibilitate, ce să mai spunem noi creştinii....

— Presupunând, după demonstraţia dv., că acest lucru este imposibil, vă întreb însă dacă este dezirabil?

— Nu, nici dezirabil nu este. Aşa cum i-am vorbit lui Einstein, pe care l-am întâlnit la Berlin acum câteva luni, şi care a fost de acord cu mine, îţi spun că nu e dezirabil, fiindcă evreii s'au purtat în Palestina cu arabii, care trăesc acolo de mai bine de un veac, aşa cum se poartă creştinii cu ei în diversele state europene.

— Atunci ce facem cu spiritul poporului evreesc? Renunţăm la el?

— Ştiu eu! Pe mine personal mă interesează mult acest spirit. Dar destinul poporului evreesc nu-l putem cunoaşte noi. Poate că e al rătăcirii şi risipirii eterne.

Prin geam, soarele amiezii bătea pieziş în odaie. Vremea trecea.

— Să renunţăm la evrei, d-le Tharaud. Aş vrea să cunosc opinia omului inteligent şi european care sunteţi, despre războiu.

— De ce mă flatezi? Nu ştiu dacă sunt omul pe care-l crezi d-ta, dar cred eu că în ce priveşte războiul am într'adevăr opinia pe care trebue s'o aibe omul inteligent şi european. Il reprob cu toată forţa gândirii şi simţirii mele. Instituţie abominabilă, războiul trebue evitat. Ceeace se petrece acum subt ochii noştri, la Shangai, este rodul unei politici meschine de aţâţare a unor oameni destul de primitivi, naivi şi neînarmaţi.

— Fiindcă aţi pomenit în treacăt de politică, socotiţi că scriitorul poate face politică în afara activităţii sale scriitoriceşti?

— Nu că poate, dar e ceva firesc unui scriitor să facă politică. Consideraţia că un scriitor este şi unul din cetăţenii cei mai conştienţi ai patriei sale, nu e lipsită de temei. Creatorul unei opere literare nu se poate dezinteresa de politica ce se face în ţara lui. Dar dacă e vorba de politică militantă, e altceva. Nu întotdeauna scriitorul poate fi un militant politic. Pentru asta îţi trebue în primul rând un talent oratoric. In ce mă priveşte, n'am acest talent şi nu-s aşa dar un om politic militant. Nu sunt nici măcar causeur.

— Totuşi aţi ţinut conferinţe la „Université des Annales" şi aiurea.

— Da, cu textul în faţă, gata scris şi bun de citit.

— Fiindcă veni vorba, d-le Tharaud, acum vreo şase luni publicul românesc a făcut cunoştinţa lui Georges Duhamel, care s'a dovedit un admirabil causeur. Ce părere aveţi despre opera şi personalitatea acestui coleg de litere?

— Din opera lui Duhamel, iubesc cărţile sale de războiu: *Vie des martyres* şi *Civilisation*. Incolo, mi se pare inegal şi schimbăcios în opinii. Cu cele dintîi cărţi, s'a arătat un om, cu *Voyage à Moscou* un comunist, acum se pare că nu mai este, iar *Scènes de la vie future* e cartea unui conservator.

— Dintre scriitorii din urmă ai patriei dv., pe care îi iubiţi mai mult?

— Pe acela despre care am scris două volume: *Charles Péguy*. Mi se pare a fi şi cel mai francez şi cel mai bun scriitor din ultimile decenii.

— Dar dintre contimporani, care scriitor vi se pare a reprezinta mai mult spiritul galic?

— Colette.

— Desigur, că vizita pe care o faceţi ţării noastre, nu înseamnă călătorie de plăcere.

— Intr'adevăr. Am fost în Bucovina, am fost la Chişinău şi în Maramureş. Mă interesează evreii deaici, fiindcă ştiu că hasidismul — o şcoală mistică judaică, întemeiată de un rabin anume Balşem — a avut un răsunet puternic în aceste locuri. M'a interesat acest voiaj, dar m'a şi încântat. Admirabilă Bucovina dv! E tot atât de înflorită şi aromată ca acest parc ce împrejmue castelul prinţesei Bibescu, care mă găzdueşte. Nu-ţi spun o amabilitate de circumstanţă. Am convingerea că Bucovina e unul dintre cele mai frumoase colţuri europene.

Fără să mai fi bătut în geam aripile rândunicii, am simţit că ora e târzie, depăşită. M'am despărţit de d. Jérome Tharaud şi de castelul dela Mogoşoaia, gândindu-mă dacă mărturisirile scriitorului francez, în ulterioara mea relatare, vor izbuti să-i facă portretul nu în totul adevărat, dar cel puţin veridic. Schimbul de opinii şi confesiunea preferinţelor sale, pot desigur să constituiască desenul unei personalităţi.

L. SEBASTIAN

Caleidoscop intelectual

Sensul literaturii lui Lawrence

Moartea prematură a lui Lavrence, survenită acum doi ani, a însemnat o pierdere incontestabilă pentru literatura engleză.

Lawrence a fost mai mult profet decât artist, mai mult un aventurier spiritual decât un meşteşugar. Ca şi Wells, el îşi considera opera aproape ca unic mijloc de convertire a altora la felul lui de a privi viaţa.

Romanele lui Lawrence sunt pline de intuiţie şi abundă în fraze neuitate. In ceiace a scris însă, afară de câteva nuvele, găseşte aceiaşi uitare de sine datorită faptului că se lasă dus de sentiment fără să se îngrijească de natura obiectului.

Proza sa e plină de gesturi teatrale, de un dispreţ violent, de râs amar, de un accent dramatic, — pe care ştie să-l propage oamenilor şi lucrurilor prin propriile-i emoţii, — şi mai ales de o mândrie solitară şi sbuciumată.

A-l citi pe Lawrence — înseamnă să te adânceşti în personalitatea lui, în aceia a personagiilor, care, oricât de accentuat tratate, nu sunt nici odată complet deosebite de dânsul.

Numai în legătură cu propriul său conflict interior, i-a fost posibil să inventeze figuri imaginare sau să dea un interes evenimentelor închipuite. Partea nouă în fiecare din cărţile sale dela „Song and Lovers" până la minunata „The Man who died" depindea întotdeauna de natura conflictului care-i domina sufletul în acele momente.

Spiritul său era stăpânit de dorinţa intensă de a avea un contact mai intim cu viaţa şi cu fiinţele umane.

Toate romanele sale trădează aceiaşi nenorocire a omului, care a fost înşelat.

Lawrence era un om care ştia ce-i dragostea, dar care neputând-o gusta complect — ajunse să prefere ura, care cel puţin avea meritul realităţii. Pasiunea, pe care o nutrea, pentru un contact imediat cu viaţa, îl făcea să considere contactul fizic dintre bărbat şi femee ca o experienţă esenţială. Aceasta i se părea că dă forma cea mai intimă şi mai pură comunităţii dintre fiinţele umane.

Astfel se explică şi furia-i contra tuturor ideilor, obiceiurilor, moralei şi teoriilor care degradează relaţiunile sexuale.

Amorul fizic, în lumea lui Lawrence, e soarele care încălzeşte şi însufleţeşte universul. Toată greşala civilizaţiei, — după dânsul, — este încăpăţânarea de a nu recunoaşte în amorul fizic sursa din care izvorăşte curentul natural şi cald al simpatiei dintre noi — ca dintre bărbat şi femee.

Lawrence a fost considerat pornograf.

In realitate el n'a fost decât un mistic religios, al cărui misticism se lega de corp.

Descurajat şi din ură pentru omul civilizat, Lawrence căuta omul instinctiv. Adesea îl reprezintă subt forma unei emanaţiuni personale, ca „Birkin" în „Women in love" sau eroul din „Kangora", unde apare torturat şi nesatisfăcut. Câteodată ca în „Serpent à plumes", el îşi caută eroul printre Indienii Americii de Sud.

Omul „natural" al lui Lawrence este o fiinţă foarte diferită de creaturile lui Rousseau, Tolstoi sau Whitman. Eroul lui e o fiinţă, care n'ar fi putut fi concepută înainte de descoperirile antropologilor moderni şi ale psichanaliştilor.

Foarte mulţi nu mai consideră astăzi absurdă importanţa acordată trupului faţă de spirit. Tipul creiat de Lawrence poate fi un model.

Părerea aceasta e fără îndoială o erezie pentru spiritele religioase cărora li se oferă un misticism al simţurilor în loc de un misticism ideal.

De asemenea e o absurditate în ochii celor ce consideră civilizaţia ca prima condiţie a echilibrului intelectual.

Pentru un spirit religios ca şi pentru unul raţional, filozofia lui Lawrence nu e decât o somaţie adresată omului de a se reîntoarce la condiţiile obscure şi primitive de unde s'a ridicat înce-încet.

Dar (şi asta e esenţial) cu toate că doctrina pozitivă care-i aţâţă inspiraţia ar putea părea inacceptabilă, — fiind considerată dimpotrivă ca punct de plecare în critica vieţii moderne şi mai cu seamă în viaţa descrisă de Aldous Huxley, — ea pare admisibilă.

(După „Le roman anglais d'après-guerre" 1919-1929 de *Desmond Maccarthy*, în „La revue de Paris", 1 Mai, 1932).

Citeva descoperiri din evul mediu

Comandantul Lefebre des Noëttes a publicat mai demult o carte în care susţinea că sclavajul antic decurgea mai curând dintr'o necesitate economică, decât dintr'o concepţie particulară a moralei şi a omului.

„Antichitatea, — spunea el, — a cunoscut un sistem foarte rudimentar pentru înhămatul animalelor. Caii sau boii erau înhămaţi unul lângă altul, nepotcoviţi şi cu un harnaşament aşa de prost, încât greutatea căruţelor celor mai încărcate nu trecea de cinci sute de kilograme". Anticii deci erau lipsiţi de orice forţă motrice serioasă, în afară de cea a omului însuşi.

In secolul X modernizarea înhămatului a schimbat înfăţişarea lucrurilor.

Azi se poate vedea mult mai uşor ce importanţă economică şi socială a avut perfecţionarea şi modernizarea hamului.

Dar, — spune comandantul Lefebre des Noëttes,— noi, modernii, datorăm evului mediu, considerat ca o epocă de întuneric, o mulţime de descoperiri.

Mai întâi, în secolul IX au fost puse la punct lucrurile necesare călăritului. Până atunci calul era condus de o simplă zăbală de sfoară, iar călăreţul era aşezat pe un covor.

In secolul X s'au pus bazele morilor de apă, de vânt şi fierăstraelor mecanice.

In secolul XII s'au pus în practică foalele cu plăci, care au înlocuit burduful pe care-l călca în picioare un sclav. Deasemenea s'au descoperit vitraliile şi încrucişarea ogivelor.

Să ne oprim asupra unei descoperiri foarte importante — anume asupra sobei.

Combustibilul principal al antichităţii era cărbunele de lemn.

Era întrebuinţat cu ajutorul cuptoarelor. Pentru bucătărie şi încălzirea camerelor se întrebuinţa mangalul cu jeratec, lăsându-se uşile deschise, oricare era temperatura. Pentru încălzitul termelor se întrebuinţa un cuptor subteran.

Cuptorul acesta nu trebuie confundat aşa cum a făcut Viollet-le-Duc, cu caloriferul cu aer cald. Acesta în adevăr comportă o circulaţie dublă: gazul şi fumul pe de-oparte şi aerul pe de alta.

In cuptorul subteran din contra, circulaţia era simplă; ea se reducea la trecerea gazului şi a fumului subt podeaua camerelor şi prin ţesutul zidurilor. Localnicii erau deci încălziţi, fără ajutorul unei deschizături. Cu sistemul acesta puteai foarte bine să închizi toate uşile şi să obţii astfel o temperatură ridicată.

Rămânea însă pericolul unei infiltrări de gaz prin deschizăturile zidurilor şi duşumelelor.

Tot evului mediu datorăm apariţia lumânărilor de său şi de ceară, care au înlocuit torţa; de asemenea pavajul şoselelor; roaba; ochelarii; cârma dinapoia corăbiei. Această invenţie e foarte importantă.

Antichitatea nu cunoscuse decât vâsla-cârmă.

Sistemul acesta, chiar perfecţionat, graţie întrebuinţării mai multor vâsle unite, era foarte rudimentar.

Cârma pusă la partea dindărăt, sprijinită într'o pucată de piele, lăsată în voia loviturilor repetate ale valurilor, era greu de ţinut în aceiaşi direcţie.

In felul acesta pe un timp defavorabil, cârmuirea era cu neputinţă şi deci foarte periculoasă.

De aceia antichitatea n'a cunoscut decât navigaţia în lungul coastelor cu dese opriri în porturi, întreruptă cu totul în timpul iernii. Invenţia nouei cârmuiri a permis călătorii mai lungi şi în tot timpul anului.

In sfârşit tot „întunericului din evul mediu" datorim praful de puşcă, pendula, polifonia vocală şi imprimeria.

D. Iordache — *Portret*

Ernst Verebes

Mi-am făcut, dela o vreme, obiceiul să însemn aici — „cu ocazia trecerii prin oraşul nostru" — ceeace mi se părea a fi caracteristic în figura personală şi personalitatea artistică a fiecărei stele de cinematograf, care ni-a vizitat. Insemnările mele erau complectate în adevărul lor posibil, şi de convorbirile mai mult sau mai puţin îndelungi, pe care meseria de gazetar le înlesneşte cu mai mult sau mai puţin marile vedete.

Iată, ni-a vizitat Ernst Verebes.

Dacă am putut sta de vorbă pe 'ndelete, revenind chiar în zilele următoare, cu Georg Alexander, cu Marcelle Chantal, cu Albert Préjean — a fost aproape imposibil să-l prind liniştit, astâmpărat, cu oarecare patriarhal chef de vorbă, pe acest tânăr şi simpatic prinţ al operetei germane care-i Ernst Verebes.

Şi dacă altădată mi-am permis îndrăzneala să caracterizez, după capul meu, celelalte staruri, de data asta voiu comite modestia de-a fura, pentru un portret succinct al d-lui Verebes, vorba unei doamne. O doamnă ce şedea lângă mine, la spectacolele date de actorul nostru într'un cinematograf din capitală, şi care, faţă de exuberanţa gesturilor şi precipitarea frenetică a vorbelor d-lui Verebes, a exclamat *pamée:*

— Vai, ce copil nebun!

E o exclamaţie poate dură şi poate da impresia unui gând peiorativ. Cu toate aceste, e cea mai bună caracterizare a temperamentului juvenil şi focos ce porneşte din inima lui Ernst Verebes.

Für die Leser der „Adevarul literar" Herzlichst
Ernst Verebes

Ernst Verebes e un copil nebun, adică nebunatec. Ochii lui par a fi ochii Olgăi din „Medelenii" d-lui Teodoreanu. Neastâmpărul privirilor sale nu-i întrecut decât de frenezia picioarelor. Mi-a făcut impresia că, şi atunci când răspundea întrebărilor noastre, dansa. Şi dintr'un colţ al încăperii într'altul, a trebuit să-l urmăresc, cum se întâmplă adesea în cinematograf.

— Credeţi, d-le Verebes, că numai opereta poate fi scenariu pentru film, ori este cu putinţă să se folosească şi un text de piesă gândită?

— Eu joc în operetă.

— Intrucât regizorul se face indispensabil la inscenarea unui film? Un actor mare, de puternic talent şi de-o inteligenţă excepţională nu se poate dispensa de indicaţiile regizorului?

— Exclus.

Răspunsurile atât de telegrafice ale convorbitorului meu ilustru, mi-au dat a înţelege că trebue să formulez întrebări mai scurte şi, desigur, mai frivole, ca să obţin răspunsuri mai lungi şi mai consistente. Şi atunci:

— Vă plac chefurile, d-le Verebes?

— *Sehr!*

— Cum concepeţi un chef?

— Nu înţeleg ce vrei.

— Cu femei, fără femei?

— Cu, cu...

— Cu bere, vin, şampanie?

— *Alles !*

— Dar cu literatura cum staţi?

— In copilărie l'am citit pe Mauriciu Jokay şi Gyula Verné (adică Jules Verne)...

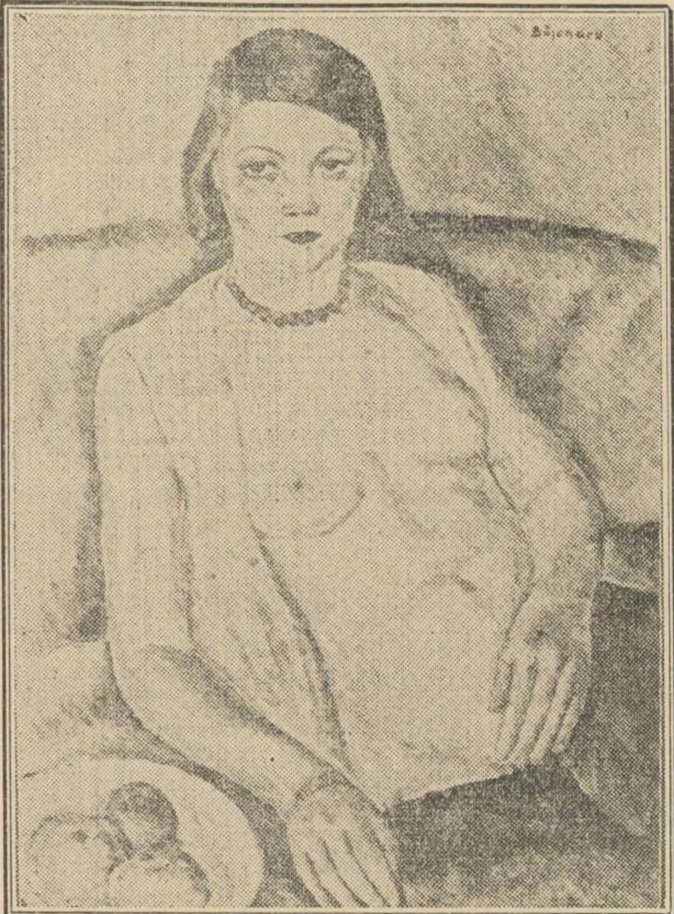
Astfel, convorbirea noastră a luat sfârşit: d. Ernst Verebes, prinţ al operetei germane, trebuia să plece la cinematograf unde trebuia să danseze.

L. Sb.

A APĂRUT
FUNDĂTURA CIMITIRULUI No. 13
ROMAN de TUDOR TEODORESCU-BRANIŞTE
Desene de I. Anestin
Romanul vieţii de mahala, cu comicul şi tragicul ei.
Ed. „ADEVERUL" 50 LEI
De vânzare la toate librăriile.

PLASTICA

D. prim-ministru Iorga, care este şi ministru al artelor, a retras protecţiunea şi subvenţia acordate de guvern Salonului Oficial, desfiinţând pur şi simplu regulamentul în virtutea căruia se organizează anual asemenea expoziţii colective.

D. Băjenaru **Nud**

Deciziunea e scurtă, agresivă şi nemotivată:

„Se abrogă regulamentul privitor la Saloanele Oficiale de artă, ministerul atribuindu-şi numai rolul de a face, potrivit cu menirea sa firească şi în măsura mijloacelor sale, cumpărături din expoziţiile de artă ale deosebitelor societăţi".

In „Adevĕrul literar" de săptămâna trecută ne-am arătat şi noi nemulţumirea faţă de felul cum a fost alcătuit şi aranjat Salonul de anul acesta, cel mai puţin reprezentativ şi mai slab Salon Oficial dela 1924 încoace. Am fi înţeles aşa dar supărarea d-lui prim-ministru dacă ar fi pornit dela consideraţiuni de calitate.

Const. Mihalcea **Şomeurii**

Dar d-sa a fost scandalizat nu de nivelul scăzut al operelor expuse, nu de aranjamentul de prost gust, ci de faptul că au fost acceptaţi prea mulţi modernişti.

Măsura apare astfel cu desăvârşire arbitrară. Ministrul Artelor nu are dreptul să se amestece în organizarea Saloanelor de artă pe care le patronează decât atunci când — conform regulamentului în vigoare — e preşedinte al juriului. Şi nici atunci nu are decât un vot (dublu în caz de paritate). Nimic nu-l poate îndreptăţi să-şi impună gustul şi criteriile sale unor artişti calificaţi, a căror reputaţie e definitiv stabilită şi recunoscută şi oficial, prin confirmarea sau numirea lor în juriu.

D. Iorga s'a revoltat că preferinţele juriului n'au mers în sensul artei academice. Aceasta însă nu-i dă dreptul să dicteze conduita juriului. Dacă ţinea neapărat să facă un salon al secolului trecut, putea prezida juriul, prevalându-se de calitatea pe care i-o oferă articolul 3 al regulamentului. (D-sa a preferat totuşi să dea delegaţie d-lui Verona).

Fiind preşedinte, ar fi convins poate şi pe membrii juriului că punctul d-sale de vedere e cel just.

De vreme ce n'a făcut lucrul acesta, acuma e prea târziu ca să mai intervină.

Regulamentul Saloanelor Oficiale nu menţionează nicăeri ce fel de artă trebue să conţină aceste expoziţii. Se lasă juriului cea mai largă libertate: expoziţia este *„a artiştilor în viaţă"* (Art. 1).

Singurele restricţii sunt în privinţa ramelor: „La lucrările de pictură nu se admit ramele negre" (Art. 7), şi în privinţa operelor nesemnate: „Lucrările anonime nu vor fi luate în consideraţie de juriu (art. 9).

Selecţionarea operelor e condiţionată prin urmare numai de talentul expozanţilor: cine are talent e admis, cine nu — rămâne pe dinafară, indiferent de şcoala din care face parte.

Salonul Oficial trebue să fie oglinda tuturor curentelor şi manifestărilor caracteristice din ţară. Ministrul de astăzi nu acceptă modernismul. Mâne va veni poate unul care — din şovinism — nu va admite pe minoritari. Altul, în sfârşit, ar putea să protesteze împotriva tradiţionaliştilor... ş. a. m. d..

Procedeul d-lui Iorga e şi nedrept şi primejdios. Să-i lase pe cei care au mai făcut lucrurile acestea să se ocupe şi de-aci înainte de ele. Să le ceară însă mai mult discernământ, mai multă severitate şi conştiinţa misiunii lor. Să le ceară mai ales să se respecte, să se preţuiască mai mult între dânşii şi... *să nu se mai lucreze* unii pe alţii.

Salonul actual e slab. Dar asta nu înseamnă că trebue desfiinţat. Altfel, şi şcoalele care ar avea într'un an prea mulţi elevi slabi ar trebui închise.

Rostul Salonului Oficial este să informeze publicul şi să încurajeze energiile active.

Talentele tinere în deosebi nu trebuesc lipsite de sprijinul oficialităţii.

Soluţiile ce se impun în imprejurările de azi sunt — dacă vrea d. Iorga —: modificarea şi complectarea regulamentului Salonului Oficial; acordarea foarte scrupuloasă a premiilor; darea unui avertisment artiştilor pentruca la viitoarele saloane să-şi controleze mai

Ionescu-Sin **Nud**

sever lucrările, altminteri riscând să fie respinşi; eventual reorganizarea actualului Salon printr'o nouă selecţionare şi un nou aranjament; — dar în nici un caz suprimarea premiilor şi retragerea patronajului oficial.

Nimic n'ar îndreptăţi menţinerea unei măsuri atât de brutale şi de grăbite.

H. BLAZIAN

Rodica Maniu **Aquarelă**

Scoica

Te legăn lin printre talaze
Sunt scoica — eşti mărgăritarul.
Ascunzi comoară de extaze.
Te legăn lin printre talaze.
Sunt humă — eşti izvor de raze.
Mâini, nemurire-ţi dă pescarul.
Te legăn lin printre talaze.
Sunt scoica — eşti mărgăritarul.

GEORGE VOEVIDCA

(Din volumul manuscris: „Cântece pentru Lu").

Clopotele din heleşteu

de I. ST. IOACHIMESCU

— Taci!... Taci acum şi ascultă...

— Ce s'ascult?... Auzi ceva?

— Auzi cum răsună clopotele în heleşteu...

— Hahahahaha!... Cum or să sune clopotele 'n apă?

— Taci şi ascultă!

— Nu ascult!... Am să te spui mamei că mă sperii...

Trezită de ameninţarea fetiţei, Anuşca se posomorî la faţă. In totdeauna, de când slujea la Silion, arendaşul pădurii Râncăciobului, avusese de furcă cu încăpăţânările Salomiei. N'ar fi spus ea, ca lumea cealaltă, Doamne fereşte. Mai curând ceilalţi jucau cum cânta pituşca aceea de copil, decât altminteri. Dar acum se obişnuise toată casa, să zică negru sau alb, după cum dormise Salomia, bine sau rău. Chiar Anuşca nu se mai contrazicea cu ea. Unde însă nu se înţelegeau de loc, copilul şi slujnica, era pe malul heleşteului, al Râncăciobului.

Acolo, femeia auzea, ca şi cum ar fi eşit din fundul apelor, sunet de clopote. Salomia nu voia, — aşa credea Anuşca — niciodată, să audă tainicele sunete, care o umpleau pe ea de groază. Din această pricină, slujnica era mereu paraponisită şi turburată. Toţi cei cărora le vorbise de năzărirea ei, dacă şovăiseră la început, sfârşiseră în cele din urmă prin a trece, în întregime, de partea ei. Chiar cei care încă nu auzeau destul de lămurit talăngile, consimţeau că Anuşca poate să aibă dreptate, fiindcă heleşteului nu i se zicea Râncăciob, decât dela o vreme încoace. Pe adevăratul lui nume l-ar chema Smârcul Dracului. Şi când aşa stăteau lucrurile, nu deasurda îşi bagă Necuratul coada într'o împrejurare ca aceasta.

In ciuda tuturor evidenţelor, împeliţata aceea mică, nu numai că se prefăcea că nu aude, dar o şi batjocorea pe Anuşca, cu vorbele auzite în casă. De multe ori abia apuca ea să spună: „Taci! Taci şi ascultă!...", căci fetiţa şi izbucnea în cântece gălăgioase ori, dacă era ocupată cu pietricele sau floricele, nici măcar nu se uita la ea, ci îi reteza scurt:

— Eşti nebună!...

Nebună, Anuşca nu se credea, oricât ar fi susţinut unii că seamănă cu maică-sa, Maruşca, care, înfierbântată de friguri, într'o noapte, se unsese cu păcură şi-şi dăduse foc. O înebunea însă încăpăţânarea Salomiei. O scotea din sărite. Ii venea uneori, când simţea ea că se urcă vaierele clopotelor până sub luciul apei, să intre în heleşteu şi să smulgă de-acolo dovada mărturiilor ei. O înspăimânta însă viaţa tainică a smârcului. Şi spusele oamenilor o nelinişteau.

Din câte ştia, nu intrase nimeni, până atunci, în mâlul Râncăciobului, cu toate că, glăsuiau unii, ar fi bun de leacuri. Prea era cătrănită apa şi clocită ca pucioasa. Şi pe urmă, prin păpurişul ţărmurilor foiau şerpi. Nişte şerpi mici şi subţiri, cu limbi de ace şi cu dinţi de sidef. Uneori orătăniile acestea se împleteau până şi prin răchita firavă, de pe malul uscat şi crăpat ca o talpă desculţă. Mai erau şi lipitori. Acestea se făceau chiciură pe picioarele vitelor însetoşate şi atrase de oglinda mincinoasă a apei.

De poveştile Râncăciobului puţin i-ar fi păsat, deşi nici acelea nu erau de neţinut în seamă. Bătrânii spuneau că în lac ar fi Sânzene, care stau ziua prefăcute în pufuleţ de Drăgaică, pe sub geana codrului din jurul Râncăciobului. Florile erau însă atât de blânde, încât Anuşca nu-şi putea închipui că Sânzenele ar putea fi mai rele. Alte istorisiri o nelinişteau. De pildă, credinţa că în fundul heleşteului ar fi poarta Iadului.

Dacă e Iad, — şi trebue să fie, fiindcă o spun şi popii, care sunt cei mai luminaţi oameni, — aşa judeca Anuşca, atunci Iadul are o poartă. De poarta aceasta îi era frică, ori de câteori se gândea să intre în smârc, după clopote. Dacă s'ar fi spus numai că e poartă, încă n'ar fi fost nimic. Dar se spunea cu hotărîre, că pe acolo, intrase în Impărăţia Intunerecului, la cutremurul cel mare, Drăghioaia, cea mai afurisită vrăjitoare a ţinutului. Baba şi-ar fi avut streatul pe sub ruinele morii arse, ale cărei ziduri afumate se mai tupilau încă de după bozii şi bălăriile crescute în putregaiu.

Pe locul Râncăciobului ar fi fost iazul morii. De acolo, din iaz, cu meşteşugul ei şi cu un ceaun de jeratec, îl scotea Drăghioaia pe Necuratul şi-i poruncea să scape de oştire pe flăcăii, cărora le venea rândul să tragă sorţi. Tartoriţa îşi făcea tocmai vrăjile ei cele grele, când s'a cutremurat pământul. Apele iazului s'au răzvrătit deodată, au ţâşnit ca flăcările şi, când s'au domolit din fierbere, au sorbit şi trupul vrăjitoarei. Au rămas de-atunci, aşa precum se văd astăzi, cătrănite şi pucioase, adâncind credinţa că în bezna lor meştereşte Tartorul Dracilor, cu cujniţele, praftoriţele, foalele, minghinelele şi barosurile lui.

Legenda aceasta pusese stăpânire pe cugetul Anuşcăi şi, dacă nu-i trezea îngrijorarea când forfotea prin preajma heleşteului, o umplea, în schimb, de groază când se gândea să intre în apă.

Totul s'ar fi schimbat însă dacă Salomia s'ar fi hotărît să mărturisească adevărul. Cât a spus numai ea, că răsună dangăt de clopot, nu s'a supărat pe nici unul dintre cei care o luau în râs. Tinerii o vrăjmăşau. Pe bătrânii însă, — i-a văzut ea, zguduindu-se pe mal, strânşi de mână, cu groază. Dacă nu erau clopote, ce-i biciuia aşa?

Numai Silion, arendaşul, răspândea neîncredere în spusele ei. De aceea nici oamenii nu-l mistuiau, fiindcă le batjocorea toate credinţele. Zeci de ani rămăseseră codrii Râncăciobului necălcaţi. Silion a venit într'o zi, cu nepăsarea lui de târgoveţ înavuţit, a umplut codrul de năvala omului, a înfipt în pământ ţarcuri pentru vite, a făcut şoproane, („saivane în cosoroabă", cum le zicea arendaşul în graiul lui de cojan), şi-a clădit conac, a sleit puţul dela răspântie şi i-a înălţat ghizdurile prăvălite.

Toate acestea au fost bune, fiindcă i-a trezit pe oameni din amorţire şi sărăcie; dar tot ce s'a făcut, s'a clădit pe locuri blestemate, hălăduite de duhuri necurate. Clopotele din heleşteu erau semnul mâniei acestora. Aşa spunea toată lumea şi aşa credea şi Anuşca.

— Şi ea fugiţi în colo, mă zănaticilor! striga trufaş, râzând cu poftă, oridecâteori băiguiau bătrânii câteceva despre clopotele Anuşcăi.

Bătrânii, însă, nu se lăsau.

— Se poate, boerule, se poate, întăreau ei convinşi. Nu degeaba îi spune heleşteului, Smârcul Dracului. Drăghicioaia, pe acolo pe unde se va fi aflând, va fi trebuind să tragă clopote şi să se roage, dacă nu altcum, măcar pentru câte a făcut, înfruntând tăria Celui de sus.

Silion pufnea iarăşi, dar altceva de împotrivit credinţei oamenilor, nu găsea decât necredinţa lui. Avea bani, pricepere însă, în taine de acestea nu găsea în el. Şi cu „fugiţi încolo" nu-i clintea din ale lor, pe oamenii aceia.

In schimb, Anuşca, întărită în sminteală de superstiţia oamenilor, punea tot mai multă patimă în credinţa ei despre vuetul de clopote eşit din smârc. Patima devenea adevărată furie, când era vorba să o convingă pe Salomia.

Dacă n'ar fi fost cucoana Vitca, mama fetei, poate că într'o clipă de rătăcire ar fi făcut copilului cine ştie ce rău.

Arăndăşoaica era însă o femee tare înţelegătoare. Nu-şi dojenea sluga, niciodată, cu vorbe aspre, cum făceau Silion şi Salomia.

— Vezi tu fată, îi spunea ea Anuşcăi, poate că unde te gândeşti mereu la Oniţă, să te fi zdruncinat tu aşa.

Drept e, Anuşca se gândea mereu la Oniţă. Atât avusese pe lume. Deschisese ochii pe el, ca Eva pe Adam. Ioniţă scutarul, — Oniţă, cum îi zicea toată curtea, după graiul neîntreg al Salomiei, — era singurul bărbat de seama ei, dela conac. Inlănţuiţi de munca lor, ascunsă departe, în codru, nu bănuiseră, decât ca prin neguri, că ar mai fi alţi oameni şi alte femei, de seamă-le, pe lume. Işi încredinţaseră unul altuia fecioria, ca fiarele din codru. Din această împrejurare, Oniţă împărţea aşternutul cu Anuşca, la conacul boeresc. Şi cu toată vrăjmăşia celorlalţi, — văcarii, rândaşii, tăietorii de lemne, care şedeau mai la vale, în bordeie de bârne, pe lângă ţarcurile de vite, — n'au avut de ce spune că nu e bine. Şi tot bine a fost până într'o zi de Joia Paştilor, când pe cioban l-a spintecat buhaiul şi şi-a împletit borhotul omului în coarnele însângerate.

De atunci, pentru Anuşca n'a mai fost bine, deşi n'a scos un strigăt de durere.

L-au plâns toţi pe Oniţă, că era meşter mare în fluere şi neîntrecut la făcutul brânzei de burduf. Până şi Salomia, — auzind bocete sfâşietoare, în jurul carului cu boi, pe care fusese orânduite năsăliile scutarului, — s'a prins schincind de poalele cucoanei Vitca, deşi nu prea înţelegea rostul atâtei desnădejdi.

Anuşca însă n'a scos o lacrămă, un oftat. Se împietrise. I se făcuse faţa ca smoala, tremura toată, dar n'a primit nici măcar să urmeze, cum s'ar fi cuvenit, racla mortului, până la munte, în satul de unde se trăgea cel ce-i fusese tovarăş de viaţă. Zile de-arândul nici n'a vorbit. Alerga la treburi, — poate mai repezită ca de obiceiu, — mătura, dereteca, căra apă dela fântâna cu ghizduri noui, îşi frământa trupul în fel şi chip, dar faţa şi-o păstra ca de lut. Devenise alta. Hoitul îi era pe pământ, dar mintea îi rătăcea zănatecă, pe alte meleaguri. Părea hotărît desprinsă din lumea celor vii.

Cucoana Vitca a văzut cea dintâi, — cu înţelegerea ei de femee, — chircirea împăienjenită de desnădejde în făptura Anuşcăi. A îndemnat-o, pe cât s'a priceput, să uite lucrurile trecătoare, dar ea tot nemângăiată rămânea.

Ciobanii şi-au ales un scutar nou. Acesta pretindea să i se dea aceiaşi simbrie ca şi lui Oniţă, socotind cu mintea lui simplă, că Anuşca ar fi un drept al bacilor lui Silion. De aceia, când slujnica venea de vale, la stână, după lapte, scutarul cel nou se bucura când flăcăii, câinoşi la inimă, o amărau cu tot felul de împunsături răutăcioase.

O puneau mai întâi, prefăcându-se blajini, să le spună povestea cu clopotele. Minţită de feţele lor viclene, Anuşca se lăsa furată.

— Se aude, — spunea ea cu vocea învăluită — mai întâi aşa ca un murmur. Parcă ar arunca oarecare, miez de soc în apă. Miezul de soc devine cu timpul măzăriche pe poleiu şi începe să vuiască, până când clinchetesc clopoţei mici, mici... Clopoţeii se înmulţesc şi cresc, de parcă s'ar apropia, de departe, o sanie, două sănii, trei... Uneori nici n'apucă să se înmulţească săniile cu zurgalăi şi încep tălăngile turmelor, bălăngile schiturilor. Alte ori pornesc toate deodată: clin, clin, bang-balang! Clin-clin, bang-balang! Clin-chin, bang-balang!

Anuşca, încrezătoare, se lăsa momită de sunet şi încordându-şi tot trupul, ca şi cum ea ar fi trebuit să tragă toate clopotele acelea, se legăna, se frământa, înălţa şi cobora braţele, umflând mereu glasul.

— Clin-clin! Bang-balang! Clin-clin! Bang-balang!

Pierzându-şi cuminţenia stăpânită până atunci, ciobanii izbucneau pe rând:

— Clin-clin! Bang-balang!

— Clin-clin! Bang-balang!

— Clin-clin! Bang-balang!

Zece piepturi, mai dogite sau mai tinere, răsunau deodată cu Anuşca:

— Clin-clin! Bang-balang! Clin-clin! Bang-balang!...

Şi o duceau aşa, până când scutarul izbucnea în râs. Atunci se repezeau la fată, o înfundau mai mult pe sus, într'un ungher şi o pişcau sălbatici, de obrazi, de trup, de sâni.

Scoasă din sărite, Anuşca ţipa, lovea cu pumnii şi cu picioarele şi chiar muşca până la sânge. Se spunea că unde muşcase ea odată, nu se mai vindeca rana.

Indârjiţi de purtarea ei, ciobanii i-au strigat cu răzbunare: „Fatamaruşcăi!"

Era în această poreclă o crudă aducere aminte.

Bătrânii, mai lesne crezători, se lăsau înduplecaţi de năzăririle Anuşcăi. Mergeau în taină, pe malul smârcului şi, înnecaţi de tuse, ascultau cu încordare bănuitul răsunet al acioaielor. Dacă apuca unul că le aude, apoi le auzeau toţi. Şi îşi lămurea fiecare auzul în graiul său. Unii prindeau numai sunetul fulgilor groşi de zăpadă, căzuţi pe cleştarul lacurilor îngheţate. Alţii distingeau zurgalăii săniilor, talăngile vitelor, dar toţi erau deopotrivă înţeleşi, că se aud, pe furtună, bălăngile a o sută de schituri, care vuesc până sub oglinda apei, de parcă acolo le-ar fi căpriorii clopotniţelor.

Erau dintre ei care susţineau, întocmai ca Fatamaruşcăi, că pe vijelie mare sunt şi mai multe schituri.

Dacă se mai găseau şi neîncrezători, nu mai rămăsese în schimb nici unul, care să mai îndrăznească să se apropie de heleşteu. Fugeau de el cu groază, fără a avea tăria să-şi mărturisească slăbiciunea.

Nu tot aşa făcea Anuşca. Dimpotrivă, cu timpul, ea începuse să caute vecinătatea lacului, ca pe o mângâiere. Nu o mai înfricoşau nici basmele, nici codrul, nici şerpii. Chinul pe care i-l dădeau clopotele, îi făcea

(Continuare în pag. IV-a)

bine. Numai că uitarea pe care o găsea acolo, îi era turburată de încăpăţânarea Salomiei. Dacă fata ar fi spus că aude clopotele, lucrurile s'ar fi schimbat. Anuşca era însă convinsă că le aude, dar numai din vanitate şi trufie nu vrea să recunoască.

— Nici acum nu le auzi? o întreba Anuşca îngândurată, cu fălcile în pumni.

Fetiţa, după ce asculta zadarnic, cu mânile ei străvezii, pâlnie, la urechi, se răstea bosumflată:

— Doamne, Anuşca, tu trebue să fii nebună! Ce clopote auzi?... Eu nu aud nimic...

Anuşca, nevăzând în nevinovăţia ei decât încăpăţânare, se înroşea, se învineţea toată şi dacă nu i-ar fi fost frică de Silion ar fi înăbuşit glasul copilului cu palma. Se mulţumea numai să strige surd:

— Taci!... Taci!... Taci şi ascultă!...

Salomia ridica din umeri cu trufie de copil.

— Eşti nebună!...

Şi fără să se mai sinchisească de clopotele ei, îi întorcea spatele.

De data aceasta, Anuşca era însă, hotărâtă. Intâmplă-se orice, va intra în lac. Mintea ei înfierbântată simţea clopotele acolo, atârnate de luciul apelor, ca de-o grindă. Le auzia limpede, doar că nu le vedea. Dacă ar intra în apă ar putea pune mâna pe ele. Aştepta numai să se mai întărîte puţin vremea. Pe furtună, ştia ea, clopotele vin până sus, sus de tot... Schiturile se apropie de pârtiile lipitorilor şi ale şerpilor... Şi pe urmă îi era tot una: oamenii o batjocoreau, pe lume nu mai avea pe nimeni. O hulea până şi împieliţata aceea, cu rochie vişinie, căreia în zadar încerca să-i destăinuească frământările cugetului ei. Ce-i mai rămânea?

In vremea aceasta vârfurile codrului deveneau sfârcuri de bice în bătaia vijeliei. Vuetul din fundul heleşteului creştea.

— Haide-acasă, Anuşco, că ne-apucă ploaia, îi spuse Salomia.

— Taci... Taci acum şi-ascultă!...

— Eşti nebună... Ce să mai ascult?...

— Şşşşş!...

— Dacă îmi stric rochia, te bate mama.

Dar Anuşcăi îi păsa atât de puţin de rochie, în clipa aceea, încât nici nu dădea atenţie vorbelor fetei.

Altele erau preocupările ei. Auzea acum clar cum pornesc din fundul lacului clinchetele înăbuşite, voci neînţelese, voci îndepărtate, voci mărunte de copii, care întonează preamăriri. Şipot de lacrămi. Picurare de izvoare pe corzi de viori, de ţambale. Ison de cobze.

Pironită în loc, cu faţa strânsă în jurul trupului chirchit pe un buştean putred, Anuşca pândeşte cu încordare.

Salomia se uită la ea şi, cu veşnica ei nepăsare, pufni în râs.

— Hahaha!... zău dacă nu eşti nebună!...

Anuşca i-a făcut numai un semn cu mâna, să tacă. Sunetele începeau să se îmbulzească şi nu voia să piardă nici unul. Printre lăute şi ţambale, se desprindea din cârdul de bondari al cobzelor, vaer de scripete. Fălcile slefuite ale săniilor porneau, cu scâşnet, pe lunecuşul imaginarelor zăpezi, învârtoşate de polei. Clinchetul zurgalăilor clopoţea din ce în ce mai limpede.

Salomia privise o vreme nepăsătoare, dar freamătul umflat al vijeliei, coborând în puful arămiu al codrului veştejit de toamnă, începuse să pătrundă şi în sufletul ei de copil. Singurătatea, zbuciumul frunzişului şi al femeii aceea, care se încăpăţâna în împietrirea ei de pe buştean, sensul nelămurit al clopotelor, pe care nu le auzea dar le temea, cu atât mai mult, au umplut-o de nelinişte. Ar fi plâns, dar îi era ruşine. Crezuse până atunci că toată povestea e un joc, dar Anuşca împingea gluma prea departe.

— Anuşca!... Tu n'auzi? Hai acasă. Te las singură!

Slujnica nici nu băga de seamă că fetiţa tremură. A ridicat iarăşi mâna şi a şoptit scurt:

— Şşşşt!...

Ea aştepta clipa încercării celei hotărâtoare, fiindcă, după sănii, porniseră tălăngile turmelor şi înaintau ca o viitură de ape. Se apropiau. Se apropiau mereu, răbufnind uneori până în hăul clopotelor celor mari. Erau acolo oştiri întregi de clinchete, cu tot vuetul lor de metaluri. Se risipeau ca fumul şi se închegau ca sângele, ameninţând, cu umflarea lor, cazanul uriaş al heleşteului, în care pătrundeau acum, ca într'un vis, ochii imaginaţiei Anuşcăi. Pântecul tot al pământului se umplea de sunete, care năzuiau spre pâlnia smârcului.

— Anuşca!

— Şşşşt!...

— Mi-e frică!...

Clocotul se deslănţuia tocmai în acea clipă purtând în el toată turbarea vijeliei din afară. Smulsă din loc, Anuşca sări în picioare, legănându-se. Cu ochii holbaţi, cu degetele încleştate în funii nevăzute, cu tot trupul zguduit de o tărie lăuntrică, Anuşca părea smucită de-o herghelie de cai, ale căror căpestre le ţinea în mâini.

— I-auzi! I-auzi! strigă ea răguşită, înfiptă în călcâie şi rezemată în funii.

— Anuşca, mi-e frică!

— I-auzi!... I-auzi! Balang!... Ba-lang!... Clopotele!...

— Nu vreau!... Nu mai vreau! Nu mai mă joc aşa!...

— Bang!... Balang!...

— Eşti nebună!... Adu-le să le văd şi eu dacă sunt!

Anuşca păru că se trezeşte.

—Le vrei, urlă ea cu glas tare, ca să acopere vuetul clopotelor? Le vrei?... Le vrei?...

Era atâta înfricoşare în faţa ei şi în ţipăt, încât fetiţa i se atârnă de poale înfiorată.

— Nu le vreau. Lasă-mă. Te spui mamei. Eşti nebună!... Mă sperii!... Haide-acasă!...

— Nu!... Ai vrut clopotele! Le-ai vrut!... Sunt aici. Auzi-le viforul!... Auzi schiturile!... Bang!... Bang!... Lasă-mă!... Lasă-mă să ţi le aduc!...

Şi înainte ca fetiţa să se potă atârna de ea, s'a smucit din strânsoarea mânilor străvezii şi a pornit cu hotărâre. A dat papura în lături, şi-a tăiat drum şi orbită a călcat în păcura smârcului. Apa a plescăit murdară.

— Anuşca, stai!... Te mănâncă şerpii!

Dar fatamaruşcăi nu mai auzea decât glasul clopotelor, al căror bubuit clocotea tot, în căldarea heleşteului, sub oglinda apei.

— Te rog, Anuşca... Dacă vii acum, nu-i mai spun mamei!

Trăznetele acioaielor acopereau însă zurgălăii de argint ai săniilor şi şipotul de lacrămi. Anuşca clocotea cu clocotul la un loc şi se afunda. Până la genunchi, până la brâu, până al sâni, până la umeri. Doar capul i se mai vedea.

— Anuşca, stai!

Glasul copilului, răbufnit de furtună, se amesteca cu dangătul schiturilor, se topea în oştirea de sunete, de ţipete, în vuetul căldării fără fund, în care clocoteau furnicarele de clopote.

Anuşca ajunsese la ele. A aspirat adânc, a închis ochii, gura, a deschis larg braţele să le cuprindă şi s'a afundat toată.

Inţepenită pe mal, Salomia a aşteptat cu groază de copil, s'o vadă pe Anuşca ridicându-se cu clopotele. Cu respiraţia oprită, cu mâinile prinse între genunchi, numără: unu, două, trei!... Anuşca rămânea însă acolo.

— Anuşca!... Sfârşeşte!... Te rog!... Ajunge!.. A început să plouă!... Anuşca!... Anuşca!...

I-a răspuns numai ecoul codrului biciuit de ploaie.

— Anuşca!... Anuşca!...

Când cucoana Vitca şi-a adunat copilul de pe poteci, trecuse şi furtuna şi ploaia. Salomia a plâns şi a povestit cum a intrat Anuşca să scoată clopotele din heleşteu şi nu s'a mai întors. Nu a crezut-o însă nimeni. Bănuesc cu toţi că alt drum va fi luat Fatamaruşcăi decât cel al pârtiilor şerpilor şi lipitorilor. Scutarul cel nou, chiar o aşteaptă la saivane, să-i împlinească simbria, ca răposatului Oniţă.

I. ŞT. IOACHIMESCU

Lucrări refuzate de Salonul Oficial

B. Dracea — **Autoportret**

CĂRŢI NOUĂ

Librăria de artă „*Hasefer*" din strada Eugen Carada (Karagheorghevici) 7 recomandă următoarele cărţi interesante:

LITERATURĂ-BELETRISTICĂ

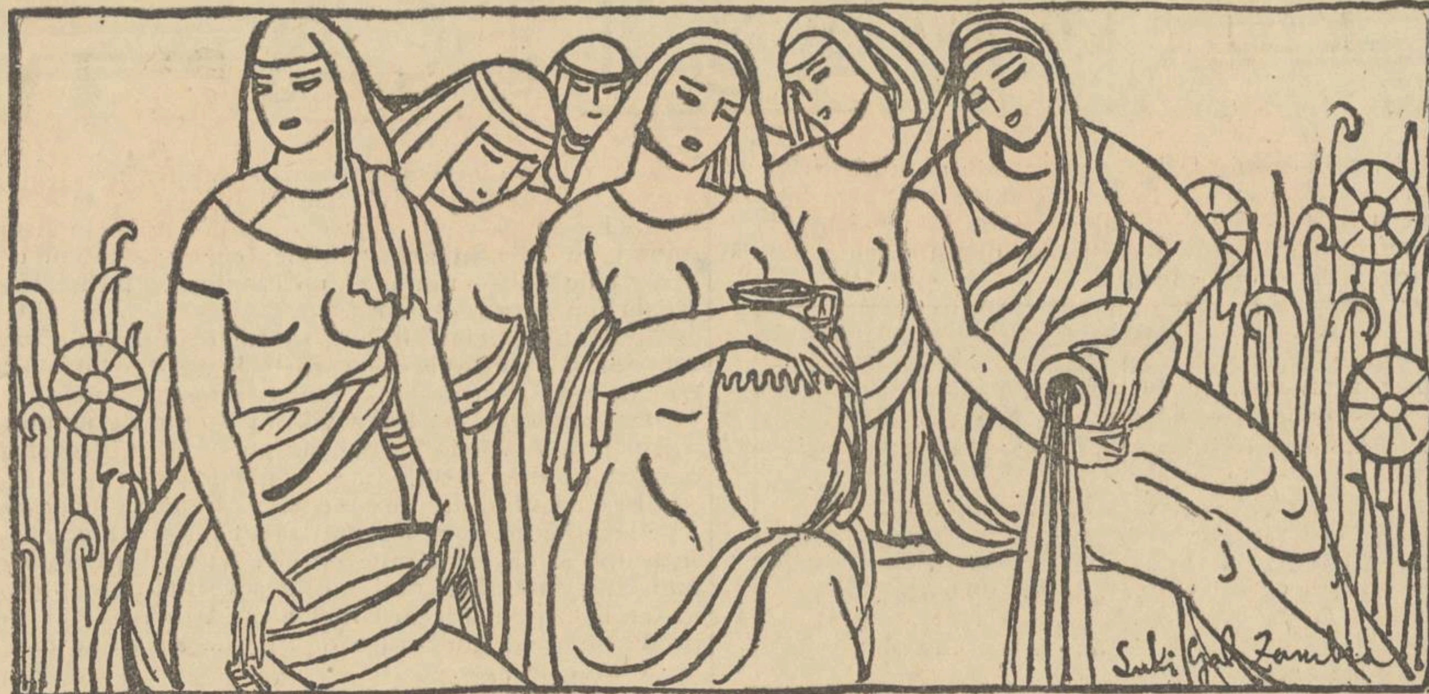
In limba franceză: *Julien Green:* Epaves 98.—; *Chamson:* Héritages 98.—; *Fr. Mauriac:* Le noued de vipères 98.— *André Maurois:* Cercle de famille 98.—; *Paul Morand:* Flèche d'Orient 98.—; *Jules Romains:* Le 6 octobre şi Crime de Quinette; *Colette:* Ces plaisirs 98.—; *Lacretelle:* Sabine 98.—; *Paul Rival:* César Borgia 98.—; *André Thérive:* Noir et Or 98.—; *Robert de Traz:* A la poursuite du vent 98.—; *Chardonne:* Eva; — Claire à 98. — *Ch. Péguy:* Clio 98.—; *Comtesse de Grammont:* Mémoires: troisième tome paru: Clair de lune et taxi auto (Paris pendant la guerre) 98.— *Ribemont-Dessaignes:* Elisa 98.

CATEVA TRADUCERI DIN MARII AUTORI STRAINI IN LIMBA FRANCEZĂ

Lawrence: L'amant de Lady Chatterley (romanul senzaţional al cărui succes merge crescând) 98.—; Amants et fils 130.—; Ile, mon île 78.—; *Ratclyffe Hall:* Puits de solitude (o prietenie între femei — roman al cărui mare succes nu porneşte dela confiscarea şi arderea cărţii în Anglia, ci se datoreşte minunatului stil în care este scris) 160 lei. *Katherine Mansfield:* Garden Party 98.—; Félicité 98.—; Lettres 120.—; Sommerset Maugham: Ronde de l'amour. L'envoûte. Agent secret. Sortilège Malais. Archipel des sirènes (fiecare 98 lei). *Knut Hamsun:* Pan (cel mai frumos roman al marelui scriitor norvegian) 98.—; Victoria. Rosa. Benoni. La faim (fiecare 98 lei). *Sigrid Undset:* Printemps. Jenny (fiecare 98 lei). *Thomas Mann:* La montagne magique (două volume mari: traducerea în extenso a minunatului: Zauberberg (fiecare volum lei 185). Tristan. La mort à Venise. Din *Ilya Ehrenburg* — unul din cei mai spirituali scriitori ruşi contemporani amintim: Europe S. A., romanul în care Ehrenburg descrie viaţa şi opera lui Ivar Kreuger, prevăzând sfârşitul fatal al marelui capitalist, deşi romanul a apărut anul trecut (98 lei). Mai amintim: Les aventures de Julio Jurenito. Ruelle de Moscoy. Les 10 CV. (fiecare 98 lei).

Librăria „Hasefer" trimete cărţi în provincie socotind numai 6,50 lei francul francez — numai în urma unui acont prin mandat poştal-restul ramburs.

1) Falsul astrolog şi fakir din Champs-Elysée.
2) Un detectiv ca oricare alţii.
3) Boby Hamilton, regele Vaxului.
4) Frumoasa Ida va fi goală sub kimonou?
5) Un arap care fusese alb, la naştere.
6) Parisul pe furtună.
7) Americanii pornesc spre Franţa.
8) O capcană care n'a reuşit.
9) Taverna respectabilului Li-Fung.
10) Wing-Taï-Pu zisă Murmur-de-Isvor.
11) Dragoste şi gelozie de dansatoare.
12) Cum a ajuns Boby Hamilton miliardar.
13) Adelaïda fuge din Rusia.
14) Cine sunt bandiţii Hary şi Malvina Pickleston?
15) Poliţia intervine.
16) Cum au fost trădaţi doi periculoşi tâlhari prin culorile verde şi roşu.
17) Arapul îşi regăseşte părinţii albi.
18) Jucătorii de cărţi, morfinomani, femei pierdute.
19) Canalul de sub tavernă.
20) Tristeţi de miliardar...
iată numai o parte din cele mai interesante capitole ale extraordinarului roman „KIMONOUL INSTELAT" *de Victor Eftimiu.*
400 pagini cu nemeroase ilustraţiuni 80 lei.
Editura „Adevărul" S. A.

ŞALOM ALECHEM

Birtul din Berdicev

— Schiţă umoristică —

„Cuşăr! Mâncare proaspătă şi ieftină! Sura Hindic".

Cetind această inscripţie mă urc pe nişte scări lunecoase la etajul al doilea al unei case neisprăvite, cu toate că mirosurile ce se resimt depe scară nu sunt atât de plăcute pentru nas...; dar un stomac flămând nu alege!...

— Unde stă Sura Hindic? întreb eu pe un evreu bătrân, cu faţa galbenă, care stă pe jos şi cârpeşte un mindir vechiu.

— Departe de tot! îmi răspunde bătrânul şi scutură mindirul de-i scoate un fum verziu...

— E plecată? îl întreb eu.

— Plecată!, îmi răspunde bătrânul şi dă din cap. E plecată pentru totdeauna!

— A murit? Odihnească-se'n pace! zic eu gata să mă retrag.

— Da, zice el, a murit. In ajunul paştelui se împlinesc şase ani de când a murit... Crede-mă că încă n'am uitat-o, nici o clipă... Cum poţi uita o asemenea fiinţă? Gătitul ei, cuptorul ei, chipul cum se purta cu lumea, cum vorbia cu muşteriii şi mai ales cum suporta nebuniile mele!... Dar nu înţeleg de ce trebue să ţi-le mai înşir toate astea... Pe semne c'ai cunoscut-o?

— De unde, zic eu, s'o fi cunoscut, dacă pentru întâia oară în viaţa mea mă aflu în Berdicev?

— Aşaaa? Atuncea, zice el, de ce întrebi?

— Nu întreb de Sura, zic eu, ci întreb dacă aicea e restaurantul „Sura Hindic" cum stă scris pe zid. Vreau să mănânc ceva.

— Ceva mâncare? îmi zice el. Atuncea de ce taci? Ruhla! Ruhla!

Şi deodată apare o femeiuşcă negricioasă şi plăcută, cu nişte ochi negri, zâmbitori, cu mânicele suflecate şi plină de făină pe mână, pe faţă şi pe şorţ.

— Da' ce e, ce strigi? zice femeiuşca cea brună, ştergându-şi nasul cu cotul. Nu-i chip să cern făină... la fie-ce dată: Ruhla! Ruhla!

— Dumnealui vrea să mănânce ceva, îi zice bătrânul, bătând mereu mindirul...

— Ceva de mâncare? întreabă femeia într'un ton ciudat, scuturându-şi şorţul şi umplându-mi ochii de făină. Ce vrei să mănânci?

— Ce ai? îi răspund eu în acelaş ton.

— Ce doreşti?! răspunde ea la fel.

— Ce doresc? zic eu... Hm, peşte umplut aveţi?

— Peşte după ce s'a isprăvit piaţa? zice ea. Frumoasă poveste!

— Atunci fie un borş, zic eu, dacă nu-i peşte!

— Unde ai văzut d-ta borş după vremea dejunului? Borşul trebue să fiarbă bine, ştii sau nu?

— Toată mâncarea trebue să fiarbă, zic eu.

— Bine că ştii, zice ea, foarte bine!

— Dar vre-un rasol este? întreb eu.

— De unde să fie rasol, dacă toată carnea s'a mâncat?

— Ei, atunci fie o supă! zic eu.

— Cu ce doreşti să fie supa? Cu crupe, cu tăeţei sau cu altceva?

— Fie cu ce o fi, dar supă să fie!

— Şi pe când doreşti să fie supa?

— Cum pe când? întreb eu. Chiar acuma, îndată!

— Cum îndată?! Desigur că doreşti o supă de pasăre, căci ce gust poate să aibă o supă fără de pasăre? Şi pasărea trebue mai întâi s'o prinzi, s'o trimiţi la haham ca s'o tae, s'o cureţi, s'o sărezi, s'o speli şi s'o pui la foc, aşa că poate fi gata pe diseară...

— Atunci dă-mi repede o bucată de friptură, o mâncare caldă, nişte jumări, sau poate ai ceva sărat?

— Ciudat evreu! — zice ea către bătrân... E pofticios la toate... Dacă vrei, pot să-ţi fac o scumbie...

— Fie şi scrumbie, zic eu, numai repede!

— Cum vrei să fie, cu ceapă?

— Cu ceapă!

— Şi cu oţet?

— Cu!...

— Şi cu untdelemn?

— Şi!

Şi scuturându-şi din nou şorţul, îşi aranjează mânecile, dă să se ducă după o scrumbie, dar se întoarce.

— Cum îţi place să fie scrumbia? Cu lapţi sau cu icre?

— Fie cum o fi, zic eu, numai să fie odată!.

Ruhla dă să se ducă, dar se întoarce iar.

— Peştişori afumaţi mănânci?

— De ce nu! răspund eu.

— Dar nişte chefali din Odesa? întreabă ea.

— Mai vorbă! răspund eu.

— Dar nu ştiu dacă au sosit sau nu!... Mi se pare că încă n'au sosit, dar poate că da?!... Nu, e prea devreme! Totuşi m'oi duce să văd, poate că s'au adus!...

Ruhla dă să plece, dar se întoarce iar.

— Dar salam cuşăr îţi place?

— Cum nu! Ia să văd, cumpără ceva salam, că mie îmi place salam!

— D-ta crezi, poate, salam de Varşovia?!

— Da, zic eu, obişnuitul salam de Varşovia.

— Aşa va să zică! zice ea. Atunci fii bun şi du-te la Varşovia şi vei mânca acolo salam de Varşovia! La noi se vinde numai salam de Berdicev, dela noi din Berdicev, din fabrica noastră! Dar trebue să ai dinţi tari, nu glumă, ca să-l poţi mânca, căci nu-l poţi tăia cu cuţitul, ci cu toporul!... Dracu ştie ce pun într'însul de-i aşa de tare!... Mai dăunăzi s'a tăiat un salam şi s'a găsit un cui... Pesemne că pun cue ca să tragă greu la cântar!?...

— Dar nu mai isprăveşti odată cu vorba? zise bătrânul. Du-te şi adă mâncare şi isprăveşte odată!

— Cum să mă duc şi să aduc? Trebue să ştiu ce să aduc! Fiecare cu nebuneala lui! Iată, bunăoară, ţie îţi place peşte prăjit... şi unui altuia nu-i place peşte prăjit... Sau sunt unii muşterii la noi cărora li place creer, ficat tocat cu ceapă şi cu grăsime pe deasupra... Sau alţii cărora le place să mănânce, în mijlocul săptămânei, paceă cu usturoi şi cu pânişoară prăjită... Sau sunt unii mâncăcioşi care îşi dau sufletul pentru maţe umplute cu tăeţei... Sau alţii care nu-ţi mănâncă o mâncărică, să-i dai aur!...

— Mă rog, zic eu, adă ce-i aduce, că-s rupt de foame!

Ruhla pleacă şi bătrânul mi se adresează:

— Vorbă lungă!...

— E fiica d-tale? îl întreb eu.

— Ce fiică? îmi răspunde el. E nevastă-mea, de-a doua! Ehei! Desigur că nu-i ca cea dintâi... Aceea, fie-i ţărâna uşoară, a fost o femee ce nu se mai găseşte!... Adică la drept vorbind n'am ce mă plânge nici de asta... căci munceşte, sărmana, cu toată credinţa, vai de zilele ei!... Iată, mindirul ăsta pe care-l vezi aicea, e tot aşternutul nostru!... Şi pe lângă asta mai sunt bolnăvicios şi capricios!... Ca să intri în voia mea trebue să fii tare ca focul. Adică de felul meu sunt bun, dar pe mine dacă mă stârneşti cu o vorbă, atuncea tot ce-mi cade în mână zboară în cap!... Aşa sunt eu!... Poate crezi că nu i-am spus-o dela început, înainte de am luat-o?!... I-am spus verde că n'o să aibă lapte şi miere la mine şi că va trebui să se mulţumească să aibă numai pâine! De carne şi de lapte nu-i vorbă! Şi i-am mai spus din capul locului că va trebui să muncească cât trei!

— Atunci de dragul cui te-a mai luat? îl întreb eu.

— Cum asta? îmi zice el cu uimire. Dar „casa" nu-i nimic la d-ta?

— Care „casă"? zic eu. Clădirea asta e a d-tale?

— Nu! îmi răspunde el râzând, vreau să zic „restaurantul", o afacere pe care am introdus-o de ani de zile... Uite aşa cum merg astăzi rău toate afacerile, cu toate acestea casa e casă!... Dacă ai vedea-o pe Ruhla mea când se găteşte şi iesă la şpaţir, ai crede că-i o contesă!... Căci, — să nu fie de deochiu!... — e foarte frumoasă... Acuma e cam vlăguită, dar s'o fi văzut mai înainte cu câţiva ani!...

— Câţi copii ai? îl întreb eu.

— Te-te-te! face el. Copii? Apoi aista-i tot năcazul, că n'am copii! Dar nu iei puţin rachiu? O să-ţi dau nişte spirt curat.

— A, zic eu, cu plăcere, cum să nu iau!!

— Am să-ţi dau într'o ceaşcă cam întunecată! zice bătrânul şi scoate din buzunarul dela piept o sticlă şi o ceşcuţă de sticlă şi-mi toarnă puţin „spirt". Spirtul acesta îmi sporeşte foamea şi simt că-mi vine să leşin!..

Şi vine Ruhla cu scrumbia şi se pălmueşte deodată cu mânile peste faţă.

— La naiba! Am uitat că nu-i pâine în casă! Ce-ţi place d-tale: coilici, franzelă, sau pâine de secară?

— Ce vei găsi mai repede, — zic eu, — asta să aduci! Te rog să nu mă mai întrebi ce-mi place! Imi plac toate cele!... Toate cele!...

— Curios muşteriu! — zice Ruhla, — e mult mai zăpăcit decât bărbatu-meu!... Lui bărbatu-meu nu-i place decât pâine proaspătă... Pâine veche nu-ţi mănâncă de fel! Dar e cu putinţă să ai în fiecare zi pâine proaspătă? Asta poate s'o obţină doar Kobilanski, milionarul!...

— Hai, aleargă mai repede, — zice bătrânul. Nu-l vezi că-i leşinat de foame?

Ruhla pleacă după pâine şi intră o femee înaltă, chioară de un ochiu; ţine o mână în sân şi cu cealaltă se scarpină în ureche.

— Ce să fac, domnu Moise-Iancu, dă-mi o povaţă! — zice femeea către bătrân. Pe Smiellechel al meu iar îl doare urechea...

Rubla aduce pâinea şi-mi face scrumbia, iar femeea cea lungă nu mai încetează de a arăta cum îi curge din urechea lui Smiellechel al ei... Ii e frică să nu fie iar nevoe de felcer [1]) şi nu ştie la care să se ducă... Căci ştia dinainte că la oricare s'ar duce, asvârle banii de pomană.. ducă-se dracului toţi felcerii din Berdicew... că-s nişte adevărate lipitori! Unui felcer din Berdicew dacă îi dai mai puţin de un ban de argint ţi-l trânteşte drept în faţă... Face pe profesorul!...

— Faceţi-vă pomană cu un biet bolnav!, imploră un individ cu picioarele strâmbe, par'că-s încrucişate între ele. Faceţi-vă pomană cu un om sărac şi bolnav!

Mă las păgubaş de „masă", plătesc socoteala şi fug din „restaurant" să nu-l mai văd dinaintea mea!...

In româneşte, de C. SĂTEANU

[1]) sub-chirurg.

Turisme

S'a zis turism probabil ca să nu fie călătorie şi să ne aducă aminte calea ferată. Mi se pare că turismul are accepţie de „mers pe jos", în şes întins, şi că exclude muntele, rezervat alpinismului, şi apa, făcută pentru canotaj... Dacă mai căutăm o indicaţie, turismul e diminutivul voiajului, ca drăguţul şi nostimul comparativ cu frumosul. In sfârşit, o preciziune instructivă; dacă *turism* iese din rădăcinile franţuzeşti *tourner, autour* şi *alentour,* e tocmai ce ne trebuieşte: drumul ţine între zece ore şi maximum patru zile. De Sâmbătă până Lunea dimineaţa este turism, după cum din Iunie până în Septembrie este vacanţă. In terminologia gradaţiunilor plimbării se pot aşeza, între turism şi vacanţă, sintactic, băile de orice fel.

Poţi face turism cu o singură condiţie: să te întorci de unde ai plecat, căci îndată ce treci peste termenul chiriei şi chiar al poliţei care expiră peste două luni, călcarea scadenţelor nu mai e compatibilă cu turismul şi implică voiaj adevărat, cu bagaje cu cheie, cu garnitură de două bastoane şi o umbrelă, strânse într'o îmbrăcăminte ecoseză, cu caschetă şi cu căţel.

E de prisos să recomandăm un deghizament mai expresiv pentru turism decât costumele din vitrinile marilor magazine de pantaloni şi veste. Cât mai numeroase buzunare cu nasturi aparenţi vor decora pieptul atletic al turistului: idealul consistă în a nu mai avea loc decât pe spinare, ca să intercalezi o fantezie de croială. Şi buzunarele vor fi cu atât mai necesare cu cât se poartă mai goale. Pantalonul va fi covârşit de intrări numai de jurîmprejurul centurii: două la spate, două pe vipuşcă, una pentru ceasornic şi cealaltă pentru brichet, mici şi disimulate. Utilul aci se aliază armonic cu dulcele; bretelele cu o curea trecută prin câteva ochiuri de geamantan şi cureaua prevăzută cu cataramă. In celelalte profesii cureaua ţinea pantalonii. Turismul se armonizează cu o curea, pe care, ca să nu cadă, o ţin pantalonii.

Cine vrea să devie turist — şi cine nu vrea? trebuie să fie atent, ca în toate sporturile, la butonieră. O roată dinţată, o inscripţie invizibilă de metal, simbolul unei fabrici de cauciucuri sau emblema unei litere triple, afiliată la o societate şi la o federală, pun punctul pe i şi ies pe clişeu. A! să nu uitaţi în niciun caz aparatul fotografic al amatorului şi trusa picioarelor articulate, pentru peisagiul cu poză. O privelişte splendidă trebuie numaidecât înregistrată pe suprafaţa unei pelicule cât un timbru fiscal. Cu aparatul atârnat de cingătoarea lui pe şoldul stâng şi cu trepiedul în dreapta, simetria cere şi un binoclu prismatic legănat între ele.

Incălţămintea trebuie să fie neapărat de 22 de kilograme părechia, dat fiind că turistul nu poate pleca de-acasă în papuci. Cu toate că umblă de vre-o câteva mii de ani, ţăranul nu e un turist şi abia după descoperirea bicicletei s'au înţeles foloasele certe, pe care le aduc mersului pe jos vechile potcoave ale cailor, strămutate în ghete de toval şi bizon. Un bocanc venerabil, cu carâmbii cuprinşi de o altă păreche de carâmbi cu catarămi, până la genunchi, complectează partea inferioară a turistului. Cu cât picioarele lui vor fi mai grele, cu atât mersul îi va fi mai lesnicios, iar când picioarele lui, lipite la toc, vor semăna cu un soclu monumental, turistul atinge perfecţiunea genului.

Practica turismului a impus împotriva soarelui, de care sedentarii se apără cu marginile pălăriei de paie, capacul de pâslă, o capsulă situată în istoria costumului, între tichie şi fes. Aţi înţeles că e vorba de basca, preferabilă albastră. Cu o talpă grea şi cu craniul uşure, turistul poate parcurge zeci de kilometri ca într'un vis.

Dar turismul se împacă şi cu vânătoarea. O puşcă, o cartuşieră şi o geantă pentru eventual vânat, care la rigoare se pot reduce la o pereche de cârnaţi, fac neapărat parte din costum. Turiştii de forţă refuză să doarmă în hoteluri, cu animalul vulgar, care vine în vagon, cu trenul zis, Direcţia ştie pentru ce, de plăcere. Hotărît să soarbă libertate şi aer, el ia în cârcă, pe lângă mantaua de ploaie, care îl escortează prin arătările divine ale naturii cu o uşoară aromă de gumă vulcanizată, un cort demontabil şi serviciul respectiv al interiorului improvizat frugal, o furculiţă-lingură-cuţit, un pahar turtibil, de jos în sus sau în lături, o perină umflată cu gura şi maţul. Turistul e doară un cercetaş mai bătrân sau un cercetaş neorganizat în cohortă şi trebuie să aibă cu el, redusă în aluminium, o bucătărie, o cameră de dormit, o spălătorie, o bărbierie şi o bibliotecă. Peste toate, se poate pune un instrument muzical, ghitară sau mandolină, reductibil la un ţignal cu boabă.

Englezii pornesc de la treburile lor din Londra, ca să facă turism terestru, lacustru şi muntos în Elveţia, şi nu uită niciun amănunt şi sunt cei mai bine puşi la punct sportsmeni din lumea întreagă. Deliciul unui Englez consistând în a sorbi un lapte fierbinte pe un gheţar, turistul din Marea Britanie ia cu el şi câteva „Thermos". Echipamentul nu lasă nimic de dorit; afară de o cămilă, care nu se găseşte de vânzare la magazinul sportiv, Sir Albion cumpără tot ce poartă un preţ, pe un carton înfipt cu ac chiar şi biciuşca de îndemnat absenţa cămilei.

In Place de la Taconerie, el ia tramvaiul electric, care-l va lăsa, de pildă, la Anemasse, la picioarele muntelui pleşuv. Intrarea în vagon e triumfală şi se operează de-a'ndaratele, ca să poată încăpea întâi povara estetică din spinare, încărcată cu o funie groasă de scoborît în prăpăstii şi de urcat din fundul râpilor pe piscuri. Cârligele, bastoanele lungi cu dinte de fier — şi acel vehicul minuscul cu macara, care serveşte de alunecat pe funie, dintr'o singură lăsare 'n jos, o mie cinci sute de metri, sunt de faţă cu o păreche de pingele de sky.

Insă la Anemasse, turistul se suie în funicular şi îşi aprinde pipa cu mahorcă parfumată. El ajunge sus intact, nichelat şi preţurile obiectelor care-l califică turist, mai spânzură când turistul a pus piciorul pe vârfuri, de funiile profesionale. Năzuinţa lui este să se fotografieze între precipicii abrupte şi să-şi trimită instantaneul eroic la Londra.

Cititorul va putea să-şi recapete spiritul critic care îl caracterizează şi să renunţe la turism, după o relatare a condiţiunilor de împlinit. Nimic mai elementar, într'adevăr, decât să rămâie la domiciliu şi să-i tragă un somn toată Duminica, până Luni dimineaţa. E un turism care se practică în pat şi pe canapea, cu cele mai sigure şanse de a respira un văzduh şi un azur în odaia de dormit.

E turismul căscatului şi al lenei. Şi nu e de dispreţuit.

T. ARGHEZI

Ciuma

P. MAC ORLAN

(Din jurnalul de bord al corăbiei de piraţi „Steaua Dimineţii")

Când, într'o zi din toamna anului 1720, ajunserăm la Vera-Cruz, cu steagul olandez la pupă, în nădejdea că vom putea trata cu Spaniolii fără teama de-a fi denunţaţi, văzurăm că toate corăbiile din port purtau steag galben, ceiace însemna că molima ticăloasă învăluia oraşul cu răsuflarea ei misterioasă şi rău mirositoare.

Câţiva dintre noi, printre care şi George Merry căpitanul, fură de părere să întoarcem corabia şi să fugim cât mai repede din faţa ciumei viclene. Alţii, însă, printre care Mac Graw chirurgul, spuseră că dimpotrivă, ar vrea să abordeze şi să se coboare, sub motiv că afacerile ar fi mai uşoare în mijlocul dezolării generale şi că ştiau ei un spiţer în târg care le va înlesni să scape de carantină şi de alguazilii costelivi şi mândri.

Mac Graw cerea o săptămână pentru a duce la bun sfârşit toate treburile. George Merry, deşi şovăind la început, se lăsă convins şi „Steaua Dimineţii" ancoră lângă coastă, nu departe de portul pavoazat cu galben, către locul numit San Juan d'Ulhua.

Când veni noaptea, desprinserăm barca şi ne coborîrăm: Mac Graw, Pew şi cu mine.

Cerul înourat ne înlesni intrarea în vechiul oraş catolic pe care Mac Graw îl cunoştea până în cele mai dosnice uliţi. Fără sgomot acostarăm la picioarele unei mari clădiri întunecate şi triste care trebue să fi slujit de lazaret. Cu multă greutate isbutirăm să tragem barca pe mal şi s'o ascundem după o movilă de moloz şi pietre. Treaba aceasta ne luă aproape un ceas. O duserăm la bun sfârşit şi, după ce ne spălarăm mânile în apa sărată, pornirăm bâjbâind în întuneric pe uliţele bogatei cetăţi. Zorii zilei ne găsiră rătăcind mereu, dar cu bucuria că n'am întâlnit straja şi sbirii Sfintei Inchiziţii care în târgul acesta foesc ca ciorile pe un câmp semănat proaspăt.

Odată cu lumina zilei ne găsirăm iarăş drumul şi Mac Graw ridică în curând ciocanul de aramă al unei case clădite după obiceiul spaniol, bine închisă din toate părţile, răcoroasă şi poroasă ca o oală de lut cu apă proaspătă.

La sgomotul ciocanului se deschise o ferestuică în uşă şi un glas, nu tocmai prietenos, ne întâmpină cu vorbele acestea: „Ce vreţi? Ce e aicea han că toată golănimea de pe lume bate şi vrea să intre ?"

— Foarte bine, spuse Mac Graw... Nici-o vorbă mai mult... Te cunosc după glas, Peşte Roş. Nu te-ai schimbat deloc, ticălosule... Hai deschide uşa locuinţei tale ospitaliere. Eu sunt, Mac Graw cu nişte prieteni. Până una alta nu prea cred că ciuma are să aibă cinstea să mă înfăţişeze diavolului pe care-l onorez tot aşa de mult ca şi pe Domnia ta.

In timpul acestei cuvântări alese, uşa se deschise şi mutra lui Peşte-Roş, luminată de un felinar ieşi la iveală ca să arate cât de bine i se potrivea porecla pe care o purta.

Faţa lui Peşte-Roş era împodobită de doi ochi roşi; nasul mic şi subţire atârna deasupra unei guri fără buze; bărbia teşită înapoi se confunda aproape cu linia gâtului, ceeace îi dădea — dacă ţinem seamă de craniul lui pleşuv şi ascuţit — înfăţişarea unui cap de peşte. Culoarea feţii era roşie închisă, după cât puturăm să vedem la lumina felinarului şi a celor dintâi raze ale unor zori livide.

— Intraţi şi închideţi uşa, spuse Peşte-Roş.

Il urmarăm. Ne duse printr'o curte împrejmuită de patru corpuri de clădire şi de un cerdac de lemn sculptat. Ne urcarăm pe o scară de piatră şi Peşte-Roş, dându-se într'o parte, stânse felinarul şi ne făcu loc să trecem. Cu Mac Graw în frunte intrarăm într'o vastă încăpere decorată într'un chip ciudat, care mirosea a iad cale de-o poştă. Mac Graw şopti :

— Parcă ar fi o biserică în care se slujeşte lui Belzebuth şi sfinţilor lui.

Şi se aşeză pe un scăunel. Făcurăm şi noi la fel, căutând un loc unde să ne întindem picioarele printre tinichelele cu vopsele şi pensulele băgate în oale ştirbe.

— Nu mai eşti spiţer? întrebă Mac Graw.

—Nu, răspunse hursuz Peşte-Roş, acuma fac pictură. Dar de ce aţi venit toţi trei ?

Spunând acestea se apropie de mine încât îi simţeam răsuflarea pe faţă; cu mâna lui uscată îmi luă mâna şi cu un deget îmi pipăi pulsul :

— Ia seama...

Apoi întorcându-se spre Mac Graw, spuse cu mânie în glas: „Eşti sigur că n'o ai ? Arată limba... Şi ochii... ce-ţi sunt aşa roşi ?

— Mai bine ne-ai da ceva de băut, răspunse Mac Graw.

Peşte-Roş ieşi mormăind. Il auzirăm mânuind un mănunchi de chei în curte.

Fără să scoatem o vorbă privirăm în jurul nostru. Pe podelele odăii erau împrăştiate bucăţi de pânză, oale cu vopsele şi pensule uzate; într'un colţ stăteau înşiruite nişte ciudate căpăţâni de zahăr din carton; câteva din ele, pe jumătate zugrăvite, aveau o înfăţişare delaolaltă caraghioasă şi hidoasă; de pereţi erau agăţate cruci acoperite de inscripţii latine, halate ca nişte odăjdii largi cu duble cruci brodate şi altele purtând diavoli înaripaţi cu furci în ghiare şi suflând foc pe nări.

Priveam mereu aceste decoruri, din care nu înţelegeam nimic; calitatea proastă a stofelor nu evoca, în orice caz, decât o mascaradă vulgară. Peşte-Roş intră cu două sticle pe care le puse pe o masă împreună cu un capăt de lumânare, câteva coji de pâine şi coji de portocale uscate. Spuse :

— Beţi. Nu cumva aveţi febră ?

Umplurăm paharele precum şi paharul lui Peşte-Roş şi băurăm în sănătatea lui. In clipa aceea auzirăm în stradă un sgomot ca un gemăt lung şi sumbru, un tropot de cai şi murmurul solemn şi grav al unei mulţimi care se roagă. Ne repezirăm la ferestre şi printre jaluzele zărirăm o mascaradă religioasă a cărei privelişte ne umplu de uimire. Intre două şiruri de soldaţi desmăţaţi şi purtând puştile cu lenevie, păşeau bărbaţi şi femei îmbrăcaţi în halate zugrăvite ca acelea pe care le văzusem pe pereţii odăii. Toţi purtau pălării ţuguiete şi caraghioase, ceeace ne lămuri şi scopul căpăţinelor de zahăr care ni se păruseră atât de hidoase. In urma acestor penitenţi de carnaval veneau sclavi metişi purtând pe umeri nişte lădiţe de lemn în formă de mici sicrie. Preoţii cântau în toată această harmalaie şi câteva femei în halate şi cu pălării ţuguiete de carton zugrăvit, galbene de spaimă, priveau mute şi întrebătoare mulţimea oamenilor bărboşi. Fălcile le tremurau. Unele din ele cădeau din când în când, poticnindu-se şi îndoind genunchii; şi atunci un preot cu crucifixul în mână le ridica cu o bunăvoinţă foarte puţin discretă.

— E Inchiziţia, spuse Mac Graw, şi câteva evreice pe care le duc la rug. Steagul olandez ne apără !

— Jidovii au adus ciuma, răspunse Peşte-Roş. Eu am zugrăvit îngerul ciumei pe pălăriile şi pe hainele lor. Sunt pictorul brevetat al Sfintei Inchiziţii. Păgânele astea mi-au dat prilej să fac unele din operele mele cele mai frumoase, pline de simţire.

Şi adăogi, vorbind rar şi aşezat, în vreme ce procesiunea se punea din nou în mişcare: — Zugrăvesc crucile pe halatele acestea de stofă cenuşie. Uitaţi-vă, chipul ereticului şi al vrăjitorului e plin de naturaleţă şi de viaţă. Pictez după natură, în închisoarea unde nelegiuiţii ăştia stau închişi, ostenind cerul cu strigătele lor. Vedeţi pe fata aceia, a treia după primul rând de bărbaţi... I-am zugrăvit portretul pe faţă şi pe spate. Poartă acest vestmânt artistic pentrucă în faţa sfântului tribunal a minţit, deşi e dovedit că ea a adus ciuma în oraşul nostru.

Noaptea — spuse pictorul — mi se pare că pielea mi se strânge şi se întinde ţuguindu-se către un buboi uriaş care se sparge cu sgomot de tunet. Ciuma va stăpâni lumea şi vulcanii nu sunt decât nişte buboaie, care poate au să uşureze pământul, dacă visurile mele se vor împlini.

— Şi comerţul? întrebă Mac Graw.

— Dracul să te ia, strigă Peste Roş. Ce-mi vorbeşti de comerţ când tot oraşul tremură ca o fetiţă care întinde palma unei ghicitoare ! Priviţi mai de grabă portretele mele; am alăturat fiecăruia principiile decorative ale feluritelor cazne, după sufletul osânditului, după gusturile lui, după ceeace a fost, ce va fi şi mai ales ce regretă; pentrucă toată iscusinţa artei mele stă în a întruchipa părerile de rău după viaţă în imagini care nu sunt toate simbolice.

Artistul îşi luă capul în mâni şi gemu: Vai, capodoperele mele, bietele mele capodopere vor fi iarăşi jertfele *autodafeului*. Dobitocii care zugrăvesc cruci roşii pe odăjdii sunt mai fericiţi decât mine. Sunt cel mai mare osândit al Sfintei Inchiziţii !

Mac Graw spuse în şoaptă: Când are să treacă mascarada asta blestemată avem să plecăm. Il vom lăsa pe pictor să-şi vadă de arta lui. Pe urmă, cu voia lui Dumnezeu, avem să ne întoarcem pe corabie şi vom fugi de pe locurile acestea unde frigurile şi boala se scaldă în toate fântânile.

— Oraşul acesta parcă e o uriaşă monedă de aramă înfierbântată în foc, spuse Pew.

Şi îşi pocni limba de cerul gurii. Aerul mirosea într'adevăr a aramă fierbinte; din când în când se amesteca şi un miros de lemn ars şi de carne friptă.

— Mi se pare că aiurezi — spuse Peste-Roş trezindu-se deodată din gânduri... Aiurezi şi tremuri... Ia scoate limba: e încărcată. Ochii ţi-s roşii... Ai friguri....

— Haide, Peşte-Roş, linişteşte-te. Adă-ţi aminte de vremurile bune la Londra, când beai punch cu urină, la hanul mătuşii Knox, lângă Covent-Gaden... Lasă copilăriile....

— Ce! Copilării? Cum îndrăzneşti să huleşti aşa...

Şi Peşte-Roş, înăbuşindu-se de indignare, duse mâna la gât. Apoi, domolindu-se, începu să-şi frece mânile şi, timid, se apropie de uşă.

— Eu am să vă las o clipă. Imi las comorile în paza voastră. Mă duc să vă pregătesc un ospăţ straşnic, vrednic de voi şi de vechea noastră prietenie, deşi nu prea înţeleg la ce făceaţi pomenire adineauri. Mă întorc îndată.

Şi mai făcu un pas spre uşă... dar numai unul singur... Pricepurăm toţi după felul cum ne privi Mac Graw că trebue să procedăm fără zăbavă. Dealtfel Mac Graw cel dintâi se repezi la Peşte-Roş, care sub puterea isbiturii căzu în genunchi, icnind.

Şi Mac Graw îl gâtui cu mânile lui puternice în timp ce noi îl ţineam de mâni şi de picioare, întins la pământ. Ochii se întoarseră încet în orbite, limba îi alunecă printre buze şi faţa lui vânătă căpătă înfăţişarea pe care o aveau portretele lui. Mac Graw, ca să-şi recapete puterile, din când în când îl slăbea din degete; atunci un suflu de viaţă părea că îl însufleţeşte pe Peşte Roş. Camaradul nostru îl gâtui de trei ori şi însfârşit simţirăm că pictorul murise în mânile noastre.

— Voia să ne denunţe pentrucă mi-am bătut joc de călugări, spuse cu un oftat de uşurare Mac Graw.

Lăsărăm pe podele cadavrul. De după jaluzele cercetarăm din ochi piaţa pustie, fierbinte, fără aer. Un om cu înfăţişare de nebun alerga dealungul zidurilor, căutând umbră şi ridicând braţele spre cer. Gâfâind se aşeză lângă o fântână secată şi se rostogoli pe jos, scurmând pământul ca o fiară rănită.

— Cred că e vremea să plecăm, spusei eu.

Mac Graw şi Pew dădură din cap. Dar plecarea asta în grabă prea semăna cu o fugă. Deaceea căutarăm în jurul nostru ceva care să ne despăgubească.

Luarăm pe Peşte-Roş, şi aşa cum era cu faţa lui schimonosită, îl îmbrăcarăm într'un halat de penitent pe care diavoli zugrăviţi pe jumătate se strâmbau printre flăcări în formă de limbi; îi puserăm în cap o pălărie de carton ţuguiată; şi făcând asta ne simţeam şi noi artişti. După ce îl împodobirăm cum se cuvine, îl coborîrăm în curte şi îl spânzurarăm în faţa uşii, cu picioarele sprijinite de lespezi.

— Nu putem încă să ieşim, spuse Pew. E ziuă. S'aşteptăm să se facă noapte... L-am spânzurat prea devreme... Ia vezi nu cumva am friguri, Mac Graw ?

Mac Graw, în penumba curţii, pipăi pulsul lui Pew:

— Nu-i nimic.

Ne aşezarăm toţi trei pe treptele scării, stând aşa fără o vorbă, în faţa mortului cu bonetă ascuţită.

— Mi-e rău... la stomah... spuse din nou Pew.

Şi se aplecă puţin, ca să verse.

— Dă-te mai încolo, porcule ! spuse Mac Graw.

Aşteptam noaptea cum aşteaptă moartea un hoţ tras pe roată. Clipele treceau încet şi soarele, pe care-l zăream deasupra curţii, ca dintr'un fund de fântână, nu voia să-şi domolească razele omorîtoare.

— Mi-e rău.. spuse Pew.

Nu îndrăznea să se plângă. Il zării în umbră pe Mac Graw care şi el îşi pipăia pusul, neliniştit.

Odată cu noaptea, în timp ce miasme umede se împrăştiau în aer, ieşirăm din casa zugravului de diavoli.

Pew de-abia mergea. Picioarele îi erau moi. Il ţineam de braţe şi mânile noastre simţeau cum îi svâcnesc vinele.

Mirosul de carne friptă plutea peste oraş. Un mare stol de corbi şi vulturi treceau deasupra noastră, cu ţipete felurite; unele păsări scânceau ca nişte copii.

Pew se prăbuşi însfârşit, cu toate sforţările noastre. Il lăsarăm să alunece jos. Ridică spre Mac Graw doi ochi sclipind de o minunată înţelegere. Spuse, arătând locul inimii :

— Uite ici, Mac... Repede...

Şi Mac Graw, aplecat asupra lui ca şi cum ar fi vrut să-i vadă limba, îndesă cu toată puterea pumnalul pe care-l sprijinise discret de inima tovarăşului lui.

Lăsărăm mortul şi ajunserăm pe corabie. Şi niciodată nu pomenirăm nici de Peşte-Roş nici de ciumă, de frică să nu fim coborîţi, din precauţie, într'o barcă cu pesmeţi, apă, o puşcă şi ceva pulbere. Moartea lui Pew fu explicată în chip natural ca întâmplată în urma unei certe, iscusit descrisă după tradiţiile noastre.

Insă timp de două săptămâni după aceea, zi şi noapte Mac Graw şi cu mine ne pipăirăm, pe furiş, artera cea mare dela mâna stângă şi ne privirăm limba în oglindă... Nu mai aveam poftă să ne răscolim amintirile dela Vera-Cruz.

In româneşte de AL. A. PHILIPPIDE

Noapte (Eichendorff)

Prin calmul nopţii rătăcesc,
Din negrii nori ce-o'nvăluesc,
Furiş şi 'ncet apare luna
Prin văi din când în când
Privighetori cântând
Şi iarăşi calm ca'ntotdeauna.

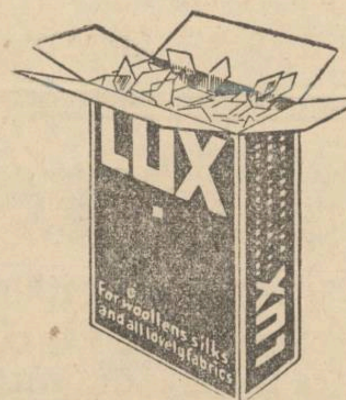
O, cânt al nopţii fermecat!
De râu susurul depărtat,
Prin pomi a vântului dulci şoapte
Gândirea mi-au vrăjit
Şi cântu-mi aiurit
E strigătul din vis de noapte.

I. M. MARINESCU

Durabilitate dublă
lingeriei fine,
prin LUX!

Pentru toată lingeria fină numai LUX.
Culoarea şi ţesătura nu va fi atacată,
căci nu este deloc necesar a freca. Şi
mâinile vă rămân fine şi catifelate.

LUX

Spălaţi în apă căldicică! Respectaţi modul de întrebuinţare!

Memorial II

Londra 28 Septembrie.

Turner, ca toţi pictorii ce-şi pun probleme de rezolvat e de multe ori enervant. Câteodată chiar, deadreptul fals. Paleta sa nu corespunde nici unei viziuni imaginare, nici vreunui aspect al realităţii. In schimb Constable, din familia lui Corot, e substanţial, cu pasta groasă, emotiv până la simplitate, „bon enfant", fără emfază. Portretistica, Romney, Raeburn sunt corecţi, dar fazi, searbăzi, cu inclinări strict fotografice. Singur Gainsborough are amploare, dar e prea maiestos, prea grandios, prea grandoman.

* * *

Cea mai desăvârşită formă a bunei creşteri e abstentinismul, adică discreţia, rezerva. Această congenitală virtute le vine Englezilor, de la insularitatea şi izolarea lor. Englezii nu intervin decât pe chestiuni de principii. Nu se amestecă niciodată în chestiuni de persoane.

* * *

Cu tot liberalismul lor, Englezii sunt foarte poliţişti. Mişună la Londra mai multe interdicţii chiar decât în ţara clasică a lui „Verboten". Un deputat a fost arestat fiindcă ţinea în braţe o fată pe o bancă în Hyde Park (întins cât tot Bucureştiul) Abordarea unei femei pe stradă fără voia ei aduce ca penalitate închisoarea. Dar fiindcă poliţismul e egal de sever cu toată lumea, dă impresie de libertate.

* * *

Dârzi şi orgolioşi, ei au desvoltat totuşi spiritul de compromis.

Politica uvrieră a conservatorilor şi cea externă a tuturor partidelor o dovedeşte. Ei ştiu să cedeze oportun şi lucru bizar, pentru un popor de îndărătnici cum sunt n'au superstiţii.

* * *

Privit de pe celalt mal al Tamisei, Parlamentul englez e de o arhitectură măreaţă şi mediocră. Massa clădirii e enormă, dar rămasă masivă, fără modelări, fără subtilităţi. Englezii şi-au plasat cea mai înaltă instituţie politică pe malul apei ca un simbol ce vrea să arate că libertatea lor a fost cucerită cu ajutorul mărilor, că toată civilizaţia lor e o operă de piraţi.

* * *

Docurile Londrei rezumă istoria colonială a lumii. Lângă aceste pântece uriaşe unde gem nemistuite toate bogăţiile lumii, mişună cea mai mizeră plebe a lumii, privind mormanele de avuţii şi înghiţind în sec. Darwinieni prin fire, Englezii iubesc astfel de vecinătăţi, cum privesc calm şi dur foametea în Indii ori masacrul rebelilor într'o altă colonie. Francezii au făcut o expoziţie colonială împopoţonată, artificială, decorativă. Lumea colonială vie e în docurile Londrei. Pe zeci de mii de hectare, braţele Tamisei se desfac în nenumărate canaluri. Aici e compania Indiilor, dincolo comerţul Rhodesiei, dincolo companii sud americane, dincoace o casă din Vladivostock, din Singapore ori din Zanzibar. O armată asudată încarcă, o alta descarcă. Canalurile se ramifică unul din altul. Pe cheiuri toate rasele pământului. Când au o clipă de răgaz se adăpostesc în ceainării, unde chinezi agili şi iuţi ca şoarecii, reci şi perfizi ca felinele servesc în faţă ceai şi în dos opium. Sărmană omenire, în veşnică robie, ce s'ar face fără opium şi fără alcool?

* * *

Englezii au sufletul pueril, naiv. Să-i vezi în tren, cu un volum de roman detectiv, deschizând ochii mari, pironiţi de pasiune, asupra episodului unde banditii misterioşi au mai asasinat pe cine-va şi unde poliţistul i-a scăpat din nou.

* * *

British Museum e icoana Angliei: imperialism şi universalitate. Grecia antică, Iava, Roma, India, Aztecii, Incaşii, Irlandezii. Arme, vase, amulete, cărţi, costume, bijuterii chiar şi moschei remontate.

Lord Elgin a furat marmurele Panteonului, un amiral o pagodă, un altul un palat de rajah.

British Museum e cel mai întins şi mai comprehensiv cimitir al lumii. Aici zac scheletele tuturor ideilor, tuturor avânturilor, tuturor amorurilor şi tuturor gloriilor, în care s'a strădănuit omenirea acestei planete prin popoarele şi civilizaţiile ei succesive. De la grota preistorică şi până la sgârie norii contemporani, de la tribul Waramunga din Australia centrală şi până la viaţa pariziană, tot ce a năzuit, tot ce a sperat omul în forme concrete şi trecătoare e acumulat aici, catalogat în cavouri, cu catalog, cu număr, cu epitaf. Esenţe moarte de zădarnice eforturi sunt toate manuscrisele, toate cărţile rare, papirusuri, palimpseste, tablete cerate, foiţe de fildeş, cărţi rulate în uriaşe suluri ca hârtia noastră de closet, din India, din Roma veche, din Egipt, din China. Pe toate este scris cum împăraţi superbi şi îngâmfaţi s'au luat la întrecere cu Dumnezeu, cum au sfidat nemurirea şi eternitatea şi cum apoi, cuprinşi de groază s'au prăbuşit şi s'au sfărmat în pulbere. Invăţăminte de înţelepciune pe care nu le ascultă totuşi nimeni.

* * *

Apare umilă şi mizerabilă în acest muzeu prejudecata europeană, care face din continentul nostru centrul de greutate al lumii. Planeta noastră e imensă şi a trăit multă vreme fără noi. Cu tot ceeace ne lăudăm; am fost de mult prevestiţi. Aproape toate formele de civilizaţie au existat, grandios, înaintea noastră sau în alte părţi.

* * *

Music-hall-ul englez aşa de lăudat se deosibeşte mult de cel european prin absenţa sexualităţii. E un spectacol foarte aproape de circ, cu totul decent, făcut din acrobaţii şi clownării pentru aceşti copii mari şi de treabă.

MIHAI D. RALEA

PENTRU CINE ARE NEVOE
DE CURA DE KARLSBAD
„Indicaţiile şi contra indicaţiile
Curei de Karlsbad"
de Doctorul GR. GRAUR
medic balnear de Karlsbad
Un volum de 72 de pagini 40 lei

Cronica teatrală

Teatrul Naţional: „Crima din strada Justiţiei" comedie în 3 acte de d. Gh. Costăchescu

D. Gh. Costăchescu, deşi debutează, este un maestru. Un maestru al neverosimilului în teatru.

Ţin să pun în capul acestei cronici remarca aceasta, fiindcă e mai lesne de suportat întâiu observarea scăderilor unei lucrări, ca apoi să relevi calităţile ei.

Comedia d-lui Costăchescu are o acţiune neverosimilă şi unele amănunte care trec cadrul realităţii teatrale.

Un om se 'mbată cu doi prieteni. Pleacă noaptea singur acasă şi cade pe o scară în nesimţire. In zori mahalaua îl descoperă şi-l presupune mort, omorât de cineva. Anchetă, transportare la morgă, acuzaţi, început de proces. Omul beat însă, se trezeşte la morgă, mahmur, dar viu. Imbracă hainele unui popă mort şi fuge. Stă ascuns câtăva vreme şi apoi îşi face apariţia acasă. Totul se lămureşte. Decât că judecătorului de instrucţie îi vine greu să renunţe la ancheta lui, la ordonanţa definitivă şi dă în judecată pe cel presupus mort pentru furt: furtul anteriului şi potcapului popii dela morgă.

Ideea piesei e exprimată de nevasta chefliului, înainte de-a se lăsa ultima cortină: „De moarte ai scăpat, dar de proces nu scapi!"

In jurul crimei presupuse judecătorul de instrucţie şi prim-procurorul fac ancheta şi iau interogatorii pe loc, faţă de o mahala întreagă. Scena aceasta e stingheritor neverosimilă, deşi personajele sunt psihologiceşte bine prinse.

In al doilea act, acuzaţii — cei doi tovarăşi de chef şi încă unul, un basarabean, care spunea că mortul seamănă cu unul „Colac Vasile dela Barboşi" — arestaţi preventivi, îşi fac apariţia în cabinetul judelui de instrucţie în haine de ocnaşi. Aici, poate e vina regisorului. Dar şi d. Costăchescu are una, întrucât d-sa e avocat de meserie: trebuia să remarce regisorului că acest lucru nu-i cu putinţă. Primul procuror, după ce victima a dispărut dela morgă, face unele prezumţii atât de puerile încât ridicolul acestui personaj reese din lipsa lui de adevăr psihologic în care a fost conceput, şi nu din reala lui construcţie sufletească.

Apoi, după ce ancheta e terminată, ordonanţa definitivă aproape redactată, vizita pe care o fac judele de instrucţie şi procurorul acasă la soţia victimei, e făcută din necesitatea de-a exista un al treilea act şi nu din cerinţele unei anchete adevărate.

Dar presupusa victimă, în ce chip a fugit dela morgă şi de ce a stat ascuns până să ia hotărârea să se 'ntoarcă în propria-i casă? Funcţionarul dela morgă spune că a încuiat uşa pe dinnăuntru şi a lăsat cheia în broască. Inţelegem pentruce: ca apoi, victima îmbrăcată cu hainele popii să aibă pe unde ieşi. Dar funcţionarul pe unde a ieşit, dacă a lăsat cheia pe dinăuntru? Apoi, victima, odată scăpată, stă ascunsă câteva zile ca să apară în actul al treilea. Stă ascunsă „de frica nevestei", spune autorul. E pueril! Noi credem că nu şi-a făcut apariţia până la al treilea act. tocmai ca acest act să poată exista, iar presupusa victimă să deslege acţiunea.

Cum se vede, neverosimilul reese din acţiune. Rămâne de văzut dacă, deasupra acestei scăderi, d. Costăchescu a izbutit o glumă şi dacă, în afara situaţiilor neverosimile, a creat personaje reale. Comedia d-lui Costăchescu este un debut interesant. Câteva obiceiuri în legătură cu viaţa judiciară şi câteva tipuri lesne de întâlnit, fie la Palatul Justiţiei, fie la mahala, sunt bine prinse şi cu destul humor înfăţişate.

Interpretarea a fost excelentă. D. N. Soreanu, grav, concentrat, a fost un admirabil judecător de instrucţie, secondat de un tot atât de admirabil prim-procuror în persoana d-lui Finteşteanu, care se dovedeşte cu fiecare rol un actor inteligent.

D-nii Manu şi Mărculescu au format o pãreche de cheflii, — care sunt nedumeriţi de aventura prin care trec, — foarte pitorească şi foarte amuzantă.

D. A. Marius, în funcţionarul dela morgă, a fost atât de leşinat şi de mistic, încât aveam credinţa că a descins direct din — cum se zice — galantarul morgei. Acestui tânăr şi excelent actor ar trebui să i se încredinţeze, pe viitor, rolurile în care ar putea să-şi desfăşoare pe deplin talentul.

Un martor, devenit acuzat mai la urmă, un servitor basarabean, a fost conceput în chipul cel mai pitoresc şi veritabil humoristic de către d. Ionescu-Ghibericon.

D-na Sonia Cluceru a ştiut să fie o neîntrecută mahalagioaică. A plâns după soţul ei asasinat, a căutat cu viclenie să pună mâna pe „despăgubire", s'a bucurat că-şi revede bărbatul, din toată inima şi cu tot talentul.

D. Sârbu, în rolul victimei, rămâne inimitabil şi savuros.

D-na Victoria Mierlescu, într'un rol scurt ce aminteşte pe Spiridon din „Noaptea furtunoasă", se dovedeşte un talent excepţional, pe care am voi să-l vedem utilizat de mai multe ori decât este în realitate. Nu însă până la epuizare, să ne 'nţelegem!

Despre avocata tânără şi sentimentală, adică profund falsă şi afectată, care a fost d-na Puia Ionescu-Mihailide, ce să mai vorbim!...

Spectacolul este, în ciuda neverosimilităţilor însemnate, destul de amuzant şi publicul, care a aplaudat mult. se vădia încântat.

L. Sb.

„Aş vrea să ştiu"

NICULAE COCA-Sălişte.

Ce istorie a literaturii române recomandaţi pentru un începător.

„Istoria literaturii române" de Gh. Adamescu, apărută în editura „Biblioteca pentru toţi".

M. I. RALEIN-Edineţi.

Ce deosebire există între „vot deliberativ" şi „vot consultativ"?

De un *„vot"* consultativ nu poate fi vorba, ci numai de o *„voce"* consultativă, calitate care permite exclusiv un drept de deliberare, nu şi unul de vot.

Dimpotrivă, a avea o *„voce deliberativă"* însemnează a poseda implicit şi dreptul de sufragiu în chestiunea, ce alcătueşte obiectul deliberării.

Cronica Şahului

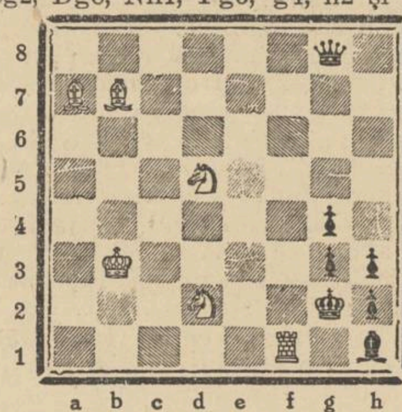
PROBLEMA No. 458

de **F. Sackmann**

(«Deutsches Wochenschach» 1915)

Negru:

Rg2, Dg8, Nh1, Pg3, g4, h2 şi h3 (7).

Alb;

Rb3, Tf1, Cd2 şi d5, Na7 şi b7 (6).

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

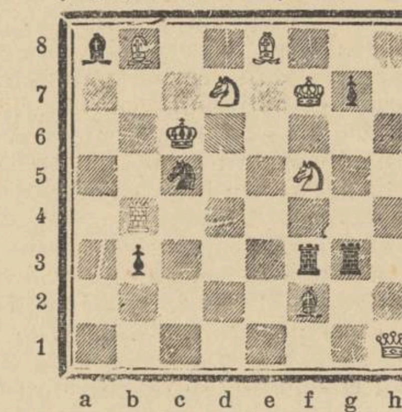
PROBLEMA No. 459

de **A. Ell rmann,** Buenos-Aires

(«L'Echiquier» 1932)

Negru:

Rc6, Tf3 şi g3, Cc5, Na8 şi f2, Pb3 şi g7 (8)

Alb:

Rf7, Dh1, Ţb4, Cd7 şi f5, Nb8 şi é8 (7)

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

PARTIDA No. 213

Jucată la concursul din Scarborough în 1928.

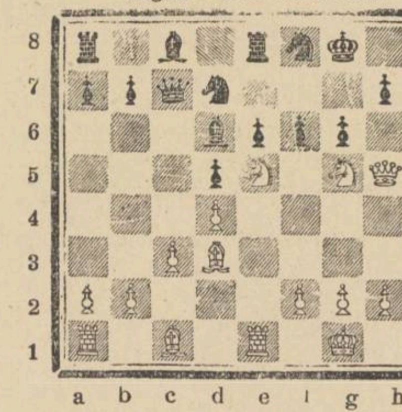
Alb: E. Colle †. **Negru: Dr. F. Schubert**

Deschiderea Colle.

1. d2—d4, d7—d5; 2. Cg1—f3, Cg8—f6; 3. é2—é3, é7—é6; 4. Nf1—d3, c7—c5; 5. c2—c3, Cb8—d7; 6. Cb1—d2, c5×d4; 7. é3×d4, Nf8—d6; 8. 0—0, 0—0; 9. Tf1—é1, Dd8—c7; 10. Dd1—é2, Tf8—é8; 11. Cf3—é5, Cd7—f8; 12. Cd2—f3, Cf6—d7; 13. Cf3—g5!, f7—f6; 14. Dé2—h5, g7—g6;

Situaţia partidei după a 14-a mutare a negrului.

Negru: Dr. Schubert.

Alb: Colle.

15. Cé5×g6!, f6×g5; 16. Cg6×f8, Cd7—f6; 17. Dh5×g5+, Dc7—g7; 18. Cf8×h7! şi negrul abandonează.

PARTIDA No. 214

Jucată la concursul din Barcelăna în 1929.

ALB: E. Colle †. **NEGRU: Aguilera-Bernabé.**

Deschiderea Colle

1. d2—d4, d7—d5; 2. Cg1—f3, Cg8—f6; 3. é2—é3, é7—é6; 4. Nf1—d3, a7—a6: 5. Cb1—d2, Nf8—d6; 6. 0—0, Cb8—d7; 7. é3—é4, d5×é4; 8. Cd2×é4. 0—0; 9. Nc1—g5, Nd6—é7; 10. Dd1—é2, Cf6—d5: 11. c2—c4!, Cd5—b4; 12. Ne3—b1. Né7×g5; 13. Cf3×g5, h7—h6; 14. f2—f4!, h6×g5; 15. f4×g5, f7—f5; 16. Dé2—h5!, f5×é4; 17. Nb1×é4, Cd7—f6; 18. g5×f6, Dd8×d4+; 19. Rg1—h1, Dd4×é4; 20. f6—f7+, Tf8×f7; 21. Dh5×f7+, Rg8—h8; 22. Tf1—f4 şi negrul abandonează.

ŞTIRI

Ne simţim datori să aducem la cunoştinţa cititorilor noştri încetarea din viaţă a doi maeştri de şah de mare valoare: Edgard Colle şi Alex. Takacs. Se pare că o fatalitate s'a abătut asupra lumii şahiste în acest an: au murit mai întâi Weenink şi Noteboom, fala şi speranţa Olandei, apoi marele problemist german Palitzsch şi acuma cei doi maeştri citaţi mai sus.

Colle moare în vârstă de 35 de ani. Campion necontestat al Belgiei a fost printre marii maeştri mondiali de o tărie puţin comună, cu toate că a fost totdeauna suferind. Publicăm mai sus două dintre partidele sale mai puţin cunoscute, din care se poate vedea admirabila sa putere de combinaţiune. A încetat din viaţă în urma unei operaţiuni la stomac. Fiind logodit el intenţiona să se lase de obositoarea o p ţie de' maestru şi să se consacre numai ziaristicei. Voia însă să se lecuiască mai întâi şi de aceea s'a operat. N'a avut însă norocul să-şi poată trăi viaţa lângă aceea pe care o iubea. Moartea lui lasă un gol viu simţit în rândurile prietenilor care-l iubeau şi în viaţa şahistă.

Takacs a murit într'un sanatoriu din Budapesta de pe urma unei boale de plămâni care-l mina de multă vreme.

P. I. NEGREANU.
S. THAU

JOCURILE LITERARE ale Adeverului Literar

1

Să se indice opera şi autorul din care sunt extrase următoarele citate:

Arabul căzuse în aspră robie:
Muşchioasele-i braţe legate era...
El n'o să-şi mai vadă nici cort, nici soţie,
Nici larga pustie
Ce'n veci treiera!

Urbea bizantină, veche, renumită,
Are un suburbiu, ce-l numesc Fanar; —
Inim'a română, cât de împetrită,
Auzind d'acesta, plânge cu amar.

In cer,
Bate ora de bronz şi de fier.
Intr'o stea
Bătu ora de catifea.

In târgul nostru vechiu, pe care-l ştii,
Cu tei schilozi pe uliţe pustii
Şi ciori flămânde croncănind într'una,
E toamnă — ca întotdeauna...

Cronica sportivă

Nataţiune, box, motociclism

Când citim în *Odisseia* cum Ulisse naufragiat pe coasta insulei Feacilor, răzbătu înnot până la ţărm, bătând cu picioarele sale hirsute spumele înfuriate şi apărând pe plajă cu pielea argăsită de sare, când în aceeaşi insulă la serbarea dată de Alcinon, Ulisse însuşi, împuns din cuvinte de tineri ia parte la jocul aruncării discului, toate acestea ni se par ficţiuni literare:

„Zise; cu veşmintele înşişi cu care era înfăşurat se avântă, apucă discul masiv, care întrecea cu mult în mărime şi greutate pe cel cu care se jucau de obiceiu. Il învârti prin aer şi cu mâna vânjoasă îl aruncă; şueră piatra şi Feacii, navigatori celebri şi vâslaşi puternici, se culcară la pământ de vâjâitura discului care, pornit dintr'o mână aşa de sdravănă, depăşi iute toate ţintele".

Şi cu toate acestea e vorba aci de viaţa fizică a antichităţii devenită material de poem şi, prin depărtare, sublimată de sensul ei istoric.

Literatura modernă uită că singura plecare sănătoasă a ei este viaţa. Insă în existenţa tinerimii, printr'o lentă dar sigură întoarcere la antichitate, sportul ocupă azi atâta loc încât ameninţă — cred unii — să întunece celelalte activităţi ale spiritului. In realitate sportul este ostil intelectualităţii numai întrucât cultura îl dispreţueşte şi nu-i dă expresia literară cuvenită spre a-l menţine în marginile unei echilibrate manifestări de vitalitate.

In curând arşiţa soarelui va îngădui amatorilor de *innot* să se asvârle în apa celor două luxoase bazinuri din Bucureşti *Lido* şi *Strand*. Cu toată afluenţa publicului, un spirit de nataţie sportiv nu se poate descoperi totuş aci. Românul este certat cu apa. Snobismul, vanitatea, dorinţa de a-şi expune costumul *Iantzen* şi a-şi clătina şoldurile ca vedetele, de a sta sub umbrelă roşie de soare şi a se fotografia în grup, iată agenţii care aduc pe înotători aci. Eleganţa rece, de coardă a aruncării depe o înaltă trambulină, despicarea apei în ritmice călcări cu piciorul, înnotul turbulent cu spume în care capul înfipt în coama apei ca o proră aleargă împins de vâslele rotative ale braţelor vânjoase, înnotul francez sau marinăresc, nu atrag pe român decât în măsura unei satisfacţiuni mondene iar nu fizice. De aceea trupul românesc este încă înmuiat de grăsimi şi sudori şi e departe, cu toate strandurile, de rectitudinea încordată a nudului sportiv germanic sau englez.

Deşi *boxul* e un sport care printr'o împrejurare accidentală lui aduce adesea un aer de bestialitate, el cultivă sensul unei inteligenţe muschiulare şi armonii de mişcare ce stimulează vitalitatea. Nu altfel se explică patima romanilor pentru lupta de gladiatori. Svârcolirea a două trupuri lucioase de uleiu în lupta pe viaţă şi pe moarte, sângele proaspăt stropind reţeaua, deştepta simţul voios al vieţii fizice, fiindcă violenţa îndepărtează oroarea morţii şi groaza de întuneric este un efect al cărnurilor maladive, excesiv meditative.

Stimez în boxeur atletul suplu ajutat de inteligenţă în apărarea existenţei sale şi în victoria sa găsesc un prilej de a respira larg încrezător în plămânii şi muşchii mei.

Aşteptăm dar cu nerăbdare matchurile internaţionale de Sâmbătă 21 Mai, dela Arenele Romane, unde membrele elegante, conduse de o isteţie interioară ale lui Gh. Axioti se vor izbi în zece reprize de trei minute de fălcile şi cărnurile de abanos luciu ale tânărului negru-american Jack Beasley, rudă cu lotusul şi palmierul. Celelalte matchuri (M. Spakow-H. Hartkopp, L. Popescu-Harry Stein, M. Doculescu-Fritz Reppel, I. Barbi-Petrescu, Fl. Manescu-Marin Stănescu, I. Gorun-C. Dumitrescu) vor da ocazia sportivului fin şi romancierului modern de a observa ritmica trupurilor de diferite rase, în replica strânsă şi agilă a pumnilor, tot atât de pasionantă dar mai puţin crudă decât luptele antice de gladiatori.

Ceeace ridică sportul modern asupra celui antic este întovărăşirea atletului cu monstrul mecanic, senzaţia de viteză divină şi beţia spaţiului. *Motocicleta*, simbol al sportului modern, centaur mecanic cu trup de om şi picioare de foc, este mai puţin cultivată la noi. Ploile reci şi noroaiele au împiedicat disputarea marei curse internaţionale Craz-Sofia-Bucureşti, fixată pentru ziua de 15 Mai sub patronajul Măriei Sale Voevodul Mihai. Ea se va ţine însă Joi 19 Mai, ora 5. Dacă în Occident alergările de acest fel sunt urmărite cu trepidaţiune şi urlete de nerăbdare şi victorie de către mulţime, la noi numai puţini au sensul sportiv al goanei mecanice. Ulisse care arunca discul şi alerga pe tălpile sale de animal nobil n'ar dispreţui bubuitul acestei unelte a lui Hephaistos.

SPORTIV

P. S. — Redacţiunea primeşte orice colaborare din partea tineretului sportiv în limitele unei redactări literare, preocupate de frumos şi fără terminologie excesiv tehnică.

Cărţi şi Reviste

LÉOPOLD STERN: La chair à 0°
(Albin Michel, éditeur, 1932)

Pe d. Léopold Stern îl ştiam până acum ca un eseist fin şi subtil cercetător al amorului modern. Lucrările sale dovedeau un spirit just şi rafinat, spiritul unui moralist francez din secolul al şaptesprezecelea sau al optsprezecelea. Calităţile de limpezime ale unui clasic, împreună cu remarcabile aptitudini de analiză psihologică într'un stil curat şi clar: acestea erau caracteristicile esenţiale ale d-lui Stern.

Il vedem de data aceasta ca romancier. Tema din „Trupul la 0 grade" face parte tot din cercul procupărilor obişnuite, de până acum, ale d-lui Stern. La drept vorbind sunt două teme, care se împletesc. Eroul romanului e un om însetat de dragoste şi care n'a ajuns să aibă încă în viaţa lui o femeie care să-l iubească pentru el însuşi. Georges Arbal e un tip de om frequent în epoca de după război, epocă de sensualism degajat de orice afecţiune şi de cerebralism rece.

Georges Arbal ajunge să cunoască însfârşit femeia care să-l iubească. Dar această femeie suferă de o ciudată şi chinuitoare imperfecţiune: e incapabilă să guste fiorul dragostei fizice. Aceasta este a doua temă a romanului d-lui Stern, şi cea principală. Este un caz de frigiditate destul de mult răspândit. Iată cum prin gura unui personagiu, doctorul Bernauer, autorul explică această imperfecţiune: „Frigiditatea în general nu e o boală de care sufere femeia ci o suferinţă pe care i-o pricinueşte soţul sau amantul... Astăzi, după douăzeci de ani de cercetări şi experienţe pot să vă afirm acest adevăr formidabil că optzeci la sută dintre femei sunt refractare amorului. Refractare în sensul că, în timpul unei bune părţi din viaţă dacă nu chiar tot timpul vieţii, ele nu simt nimic la contactul cu bărbatul. Şi totuş nu vorbesc decât de femeile sănătoase fiziceşte şi care n'au nici un resort vital sfărâmat sau deformat...

„Amorul fizic e pentru femee, prin educaţia ei, un act secret, chiar obscen, şi pudoarea — cel mai ipocrit cuvânt pe care l-a inventat omul — o face să nu poată lua nici cea mai mică iniţiativă. S'ajunge astfel la următoarea aberaţie: femeia care este cel puţin egală cu bărbatul în săvârşirea actului erotic, ea care singură îndură consecinţele adică naşterea, e constrânsă de către o morală milenară să ţină un rol de simplă figurantă, să suporte amorul sau să-l tolereze fără a avea dreptul nici să-l provoace, nici să-l diriguiască, acest privilegiu fiind rezervat bărbatului, tot astfel cum plăcerile acestui act rămân de partea lui... Iată de ce chiar femeile cele mai bine conformate pentru amorul fizic rămân foarte adeseori nesimţitoare, dacă nu au un temperament excepţional care să se manifeste într'o bună zi singur.

„Remarcaţi că prin singurul fapt că bărbatul, regulator exclusiv al simţurilor femeii, neglijează cele mai adeseori, din egoism sau neştiinţă, să lase femeia ca să se desvolte după firea ei şi el e acel care ţine pe femeie în inferioritate şi care o conrupe în sursele ei vitale...

„Ar trebui ca bărbatul să ştie înainte de toate că trupul lui e mult mai simplu şi mai puţin supus fanteziei decât trupul femeii. La el, aproape fără excepţie, aceleaşi gesturi provoacă aceleaşi senzaţii, pe când mecanica sexuală a femeii e mult mai complicată. Fiecărei femei îi convine un tratament particular, singur capabil s'o mişte...

„Din nefericire... bărbatul se iubeşte mai întâi pe el însuş în femeia pe care o iubeşte.

„Iată dece... în majoritatea cazurilor, pentru mine, femeie rece e sinonim cu bărbat egoist".

Romanul d-lui Leopold Stern, cu o acţiune care se petrece în bună parte în cadrul pitoresc al Vienei de după război, cu observaţii îndrăzneţe şi câteodată crud de adevărate, scris cu limpezime şi chibzuială, pe alocurea cu o sugestivă expresivitate, întotdeauna cu vigoare şi sobrietate, ilustrează perfect psihologia amorului contemporan, în care d. Leopold Stern s'a dovedit demult a fi un cercetător subtil şi un analist de mare talent.

AL. A. PHILIPPIDE

SARINA CASSVAN: Trupul care îşi caută sufletul
Editura „Cartea Românească"

Această autobiografie este romanul unei „femei fatale" — după care toţi bărbaţii întorceau capul, aruncându-i aprecieri „măgulitoare" şi „îndrăzneţe". Chiar copiii izbucneau: „Mamă, trece cucoana cea frumoasă!" Călătorii o alintau în tren, vilegiaturiştii îi purtau la plajă — unul *chaise-longue*-ul, altul peignoirul, un al treilea cartea, un al patrulea umbreluţa...

Toţi bărbaţii dela prinţ şi până la lăutar se amorezau fudroaiant de dânsa şi o cereau în căsătorie. In caz de refuz — ei sau se sinucideau, sau o ameninţau cu moartea. Unii chiar s'au încercat să-şi execute pornirile sângeroase.

Admiratorii erau de toate naţionalităţile: Român, breton, francez, neamţ, olandez... Unul vroia s'o ducă la Irkuţk, în *isba* lui...

Chiar fratele eroinei avea pentru ea „porniri bolnave", „o pasiune exagerată"... cu îmbrăţişări tulburătoare.

Dar nici tatul ei nu ne inspiră multă încredere: prea o mângâia cu „degete nervoase", prea o obosea cu desmierdăriie...

De femei — nici nu mai vorbim. Se ţineau grămadă în urma ei, o alintau, îi făceau scene...

Dar — ce mai treacă-meargă? — chiar câinii (pardon!) nu erau insensibili.

Odată a fost o scenă de gelozie între un câne şi o femee. Iat-o: „Pe când ne aflam la *Juan-les-pins*, în casa unor cunoscuţi, s'a încins chiar o luptă între ea şi un minunat levrier, care nu se mai deslipea de mine".

Dragostea universală o plictisea. De-aceia d-na Sarina Cassvan se hotărî să nu mai primească în casă pe nimeni: „nici bărbaţi, nici femei, nici câni"...

Şi într'adevăr, autoarea ştie o mulţime de chestii: de pildă — „să mângâie cu geana" (ia închipuiţi-vă un câne gâdilat aşa la ureche) şi, la adică, să leşine. După cum vedeţi, oamenii şi cânii aveau *flair*...

„Câte-odată, — ne lămureşte d-na Sarina Cassvan, — bătrâna servitoare punea urechea la uşă, să audă dacă mai eram în viaţă, căci micul dejun şi prânzul trecuseră demult, fără ca noi să ne arătăm în sufragerie.

„Resemnată, bătrâna ofta şi intra în bucătărie murmurând:

— Ce-i prea mult, nu-i bun!

„Altădată, era chemată în grabă să mă trezească din leşin".

Dacă înainte — era aşa... dar încă astăzi, dupăce lucrul s'a aflat de public?

Ar trebui ca fetele şi băeţii să fie ţinuţi în casă de mamele lor, iar cânii — puşi la lanţ...

Primejdia-i că de o astfel de „femee fatală" nici nu poţi să scapi. Unul dintre bărbaţii eroinei, plictisit, a vrut să plece. Să vedeţi însă ce i s'a întâmplat:

„Când fu cu mâna pe clanţa uşii, un nasture al halatului meu de bae se desfăcu, parcă întradins, lăsând să se zărească un colţ din dantela cămăşuţii de mătasă, mic şi culpabil împăciuitor din totdeauna".

Bărbatul s'a întors, a „sufocat-o" în sărutări, a „muşcat-o" şi — cum să zicem — a „leşinat-o"...

Măi, măi măi — straşnică muere...

Atâţia au murit după dânsa, — şi noi n'am observat nici un caz la rubrica „faptelor diverse". De-acum vom fi pe urmele paşilor acestei „femei fatale" — cu pantof, după afirmaţiile ei, numărul 35...

Cu tot *sex-appeal*-ul acestei frumuseţi extraordinare, — noi parcă înclinăm spre părerea mamei sale: „Doamne! Cum te-am făcut atât de urîtă!" (pag. 11, rândul 6).

La sfârşitul volumului aflăm că la Paris i s'au furat fotografii şi cărţi cu dedicaţii semnate de nume celebre: „A la charmante femme de lettres roumaine", „Aux (!) talent le plus parfait", „A l'excellente romancière roumaine", „A la célébre (!)..."

Cu acest prilej — i s'au furat şi manuscrisele. Norocul nostru!

* * *

Cum să categorisim „Trupul" d-nei Sarina Cassvan?

O carte pornografică excită instinctele. Cartea aceasta nu excită nimic. Căci şi pornografia — ca să fie pornografie — presupune o doză de artă. Autoarea în loc să-şi fi căutat „sufletul" — mai bine îşi căuta „talentul"...

Iar la sfârşit — un amănunt chiar picant: „Trupul care îşi caută..." a apărut în editura „Cartea Românească", unde comisia de triare a manuscriselor este prezidată — ni se pare — de d. I. Simionescu, cel mai moralist om de pe lume.

Dar pesemne în alegerea cărţii a primat de astădată nu laturea porcească — ci cea pur artistică...

M. SEVASTOS

M. D. IOANID: Poteci înlăuntrul meu,
poeme („Ramuri", 1932)

Bănuesc că d. Ioanid scrie rar, pe îndelete, cu oarecare efort şi oarecare chin. Poezia d-sale, totuş, e departe de-a fi calmă şi senină. Versurile d-lui Ioanid dovedesc, dimpotrivă, un temperament plin de nelinişti, de întrebări şi de frământare. Dar se cunoaşte că fiecare poezie este isvorîtă dintr'o necesitate adâncă de a se confesa a unui suflet cu autentice posibilităţi de simţire şi exprimare.

Aceste poteci sunt într'adevăr croite cu greu, într'un târâm pe care nu l-au bătătorit şi cercetat mulţi. E domeniul puţin explorat al unei fantezii foarte personale, scăldată într'o neliniştită şi dulce lumină de vis:

Când sboară ca din prăştii stele 'n gol
Mă furişez de ochi şi-adulmec taine.
Sunt mag tăcut cu ponosite haine
Şi gârbov — dând firidelor ocol.

Ies limbi de-azur din scule de cleştar
Şi leagăn surd de luntre din miresme...
Acum despic gândiri, catapetesme,
Şi, ca pe-o punte, trec orice hotar...

...Paşi rari s'aud şi chei în lacăt greu,
Şi cleşti de foc în braţe cu sutană,
Iar sufletu-mi, scăpat din subterană,
Se urcă — abur alb — spre Dumnezeu...

(Din „Magie")

Sau aceste versuri din „Fobie" pline de o nelinişte şi de o desnădejde exprimate cu o desăvârşită sobrietate, palpitând tragic de un sbucium demn şi reţinut:

Se sbate vântu 'n noapte ne'ntrerupt
Cu chin de om şi plesnituri de ape...
Simt mâni şi paşi alunecând pe-aproape,
Mi-e trupul împietrit şi graiul supt
Şi nimeni nu e 'n juru-mi să mă scape...

Credem că în d. M. D. Ioanid se sbate un puternic talent, frământând un material sufletesc original şi concentrat, într'o formă de mare valoare artistică. Demult n'am mai avut prilejul să citim, în româneşte, versuri atât de sugestive.

AL. T. STAMATIAD: Catrenele lui Omar Kayyam
(Edit. „Cartea Românească")

D. Al. T. Stamatiad este unul din scriitorii noştri rari care în cariera lor literară s'au consacrat aproape exclusiv versurilor.

Autor al „Trâmbiţilor de aur", care au apărut, nu demult, în a patra ediţie, (ceiace e un fapt remarcabil când e vorba de o carte de poezie), d. Stamatiad este, la noi, unul din cei mai de seamă reprezentanţi ai curentului simbolist. Poezia d-sale se distinge printr'o discretă sensibilitate. Versurile sale sunt pline de un misticism resemnat şi potolit, isvorît dintr'un adânc sentiment al fatalităţii, al veşnicei schimbări, al misterului fundamental care stă la temeliile vieţii şi al nimicniciei umane.

Această predispoziţie temperamentală l-a îndemnat pe d. Stamatiad să se scufunde în cercetarea literaturilor orientale. Iată-l acum scoţând la iveală traducerea catrenelor lui Omar Kayyam, poet persan din veacul de mijloc. Traducerea este precedată de o documentată şi pitorescă prefaţă şi urmată de note explicative.

Deşi în proză, traducerea acestor catrene e cizelată şi armonioasă. Se cunoaşte că traducătorul e poet. De multe ori proza aceasta e tot atât de mlădioasă şi de subtilă ca nişte versuri. Fondul lor l-a analizat şi expus traducătorul în prafaţa sa:

„Omar Kayyam îşi trage filosofia sa amară din contemplarea sterpelor noastre agitaţii omeneşti. Sentimentul care-i învălue întreaga operă e fuga neîntreruptă a timpului, e neantul lucrurilor şi al oamenilor, e zădărnicia sărmanei noastre existenţe. Neagă toate religiile, toate dogmele, toate culturile, toate superstiţiile... Strigătele sale în faţa Destinului caută să le potolească în plăcerile trecătoare ale palpabilului, căci nu există o altă viaţă decât aceasta, de care trebue să ne folosim cu prisosinţă şi pe care trebue s'o trăim înzecit. Nici iubirea nu-l consolează, căci ea e marea amăgitoare pentru un scop zadarnic şi trecător. O slabă mângâiere o găseşte în vin, pentrucă numai el ne poate întinde, şi numai pentru câtăva vreme, îmbălsămata cupă a uitării de tot şi de toate. Ajuns la răscrucea drumurilor vieţii, singurul învăţământ e inacţiunea şi dispreţul: „Am învăţat mult şi am uitat mult, de bunăvoie. In mintea mea fiecare lucru era la locul lui. De pildă ceeace era la dreapta nu putea să fie la stânga. N'am cunoscut liniştea decât în ziua când am aruncat totul cu dispreţ. Inţelesesem însfârşit că e cu neputinţă să afirmi sau să negi ceva".

Această poezie fatalistă şi senzuală, voluptuoasă şi melancolică, a găsit în limba noastră, prin dragostea şi înţelegerea d-lui Stamatiad, o interpretare plină de talent şi de frumuseţe.

AL. A. PH.

CITIŢI AZI:
LECTURA No. 379
FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
ARNOLD ULITZ
MINORII
— Enigme sufleteşti —
Lei 5. Scrierea complectă la chioşcari şi librari.

LIRA DE ARGINT
Biblioteca pentru Toţi No. 75

Nu se poate creia nimic fără legătură cu trecutul. Chiar cel mai mare poet trebue să afle mai întâi ce este versul, poezia, dela înaintaşii săi. Merge un timp pe urmele lor şi, când se desparte de ei, nu-i uită, căci în tot ce va face el se va învedera silinţa de a se deosebi de ei, sau a-i întrece.

Unul dintre poeţii noştri, întemeetor de grai poetic, stihuitor pe care toţi îl cunoaştem din nume, este Sihleanu. Eminescu care a citit cu pietate tot ce se scrisese înaintea sa, spune în Epigonii „Liră de argint, Sihleanu!"

Ar fi destul atât, pentruca „Biblioteca pentru toţi" publicaţie de popularizare mai ales a gândirii şi armoniei româneşti, să-l reimprime, iar lumea studioasă, dela învăţăcelul mic, până la cărturarul cărunt, să-l citească.

Sihleanu a cântat suferinţe proprii şi streine; a suspinat acorduri simple şi mari poeme, ca Lamartine şi ca lordul Byron din vremea sa, cu adorabila stângăcie şi cu plăcuta naivitate a începuturilor. Este printre cei dintâi, care a simţit nevoia unei limbi culte, ca foarte mulţi din poeţii de astăzi.

„Liră de argint, Sihleanu".

CRONICA LITERARA

H. Papadat-Bengescu: Drumul ascuns

Urmărindu-şi lumea ficţiunilor sale pe întinderi mari de timp, d-na Papadat-Bengescu ne aduce în noul său roman figuri cunoscute: pe doctorul Walter, fost amant al orientalei de 120 kilo, Salema, pe isterica, senzuala Lenora, pe Coca-Aimée, fiica acesteia din urmă, pe Elena Drăgănescu, femeie închipuită şi infidelă, pe Lică Trubadurul, galant de periferie, ajuns soţul unei „prinţese" şi un număr de tineri snobi şi seci care desăvârşesc tabloul. Lume meschină, îngâmfată şi stearpă, trăind din bârfeală, din adulter şi din tranzacţie şi în descrierea căreia autoarea dovedeşte o mare competenţă.

Nota caracteristică a acestor indivizi este o dorinţă de a trăi „aristocratic" ceeace însă nu le izbuteşte decât într'un chip foarte original, din lipsa unei tradiţii de clasă. Buna creştere, rafinamentul existenţei, sunt simple forme variante de manifestare a unor elemente sufleteşti universale care aşa dar în esenţa lor rămân mereu aceleaşi. La eroii d-nei P.-B. formele pseudo-aristocratice sunt lipsite de cuprinsul general-uman ce dă valoare oricărei compuneri de artă.

Se pare însă că autoarea însăşi cultivă prin eroii săi o înclinare către artificiu şi ceremonial, către acea răceală distinsă care este suficientă în anume cercuri pentru o bună prezentare în societate. Fără îndoială că o purificare a expresiei mimice şi verbale poate fi într'o societate veche, efectul unei îndelungi sublimări a rassei; într'o societate de esenţă rurală ca a noastră în care decenţa, cultura şi spontaneitatea sentimentelor sunt singurele forme legitime de prezenţă, falsul aristocratism este un indiciu de gust îndoelnic şi de snobism. Şi fiindcă în societăţile vechi aristocraţia reprezintă o izbândă a raţiunii asupra instinctelor, cavalerismul fiind bunăoară o întrupare a valorii personale faţă de laşitatea „roturieră", suntem îndreptăţiţi să remarcăm că pretinsa aristocraţie a eroilor d-nei Papadat-Bengescu este o mască superficială, pusă peste faţa unei lumi hâde. De bună seamă că intenţia scriitoarei n'a putut fi alta decât de a înfăţişa o anume lume, pe care o cunoaşte, în adevărata lumină. Această lume este însă desgustătoare şi ne supără faptul fraternizării lirice, în unele mici slăbiciuni, a autoarei cu ficţiunile sale. Interiorurile pretenţioase, recepţiunile protocolare, sanatoriile mondene în care luxul îmbinându-se cu preciziunea ştiinţifică dau o impresie de înaltă răceală, acestea sunt elementele de predilecţie ale autoarei.

Opera d-nei P. B. — spuneam de altfel în altă împrejurare — se urzeşte pe un fond de estetism care, printr'o uşoară necumpătare poate părea uneori pueril. E peste tot o grijă de a compune interiorurile, de a le armoniza pe o singură notă sufletească, de a ridica utilul la înălţimea unei impresii unice de sunet sau culoare. Sunt săli monumentale cu mobile grele, sufragerii pretenţioase, hall-uri sonore înfiorate de bătaia sincronică a pendulelor cu ape line, aule nude în care se odihneşte liniştea multicordă a pianului cu coadă, uşi geometrice şi apartamente cu somptuozităţi moderne în ploaia omogenă a luminii electrice, care, la întoarcerea precisă a butonului (clic-clac) se cufundă într'o semi-obscuritate albastră. Dar mai impresionante în singurătatea lor nobilă, sunt sanatoriile cu mobile infantile de lac alb, cu discreţia compuncţioasă a unui aristocratism medical. Aci Adriana îşi recapătă liniştea sufletească după o cură savantă cu senzaţii de alb, pusă la cale cu minuţiozitate matematică de un medic cu faţa tânără dar cu păr alb, într'o cameră albă, încărcată cu flori albe, în fereastra căreia bate un viscol alb, cu o sobă de porţelan alb, lângă care o infirmieră cu şorţ alb împleteşte un ciorap de lână albă, sau medici în halaturi albe meditează asupra a noui mâncări cu sosuri albe.

Un astfel de sanatoriu cu aspecte de bar select în columne de aluminiu şi plăci de sticlă este şi sanatoriul d-rului Walter.

„Privit deaproape mai ales, sanatoriul Walter era o instituţie măreaţă. Corpul de casă vizibil de pe şosea la stânga rondului întâi ce leagă Calea Victoriei cu aleea de plimbare a păduricii bucureştene, clădire cu aspect de castel bavarez era numai Centrala instituţiei; trei pavilioane impunătoare şi noi erau simetric repartizate înapoi în mijloc şi legate de corpul principal prin lungi coridoare: pavilionul de chirurgie, izolat sub ocrotirea brazilor şi a teilor se afla un al patrulea pentru contagioase, cu stil de adevărat pavilion de vânătoare...

„Palatul devenise... un Sanatoriu şi un Muzeu totodată. Birourile chiar de administraţie din corpul principal, nu numai apartamentele particulare, erau încărcate de covoare de preţ, ornate cu bronzuri, împovărate de tablouri".

Peste această bogăţie de confort clinic şi lux domină figura rece a d-rului Walter, om blazat, lipsit de scrupule şi de o austeritate mondenă artificială, protocolară până la anularea oricărui sens de viaţă. D-rul Walter moşteneşte o avere imensă de la bătrâna Salema, se căsătoreşte cu Lenora, pe care o înmormântează după îngrijiri medicale corecte şi ceremonioase, spre a se căsători apoi cu fiica ei, Coca-Aimée.

O fiinţă interesantă şi această Cocă-Aimée şi caracteristică lumii cărei aparţine! Infatuată, snobă, uscată sufleteşte şi de ambiţia mondenă a fiinţelor pornite de jos, această graţioasă monstruozitate asistă cu nerăbdare la moartea mamei sale, plictisită de stricările de program pe care i le provoacă, cade victima unui atentat erotic şi sfârşeşte prin a deveni femeia bărbatului mamei sale, spre a nu pierde poziţiile sociale pe care le cucerise. D-na Papadat-Bengescu o urmăreşte cu oarecare satisfacţie maternă, când părăsind casa în care agoniza Lenora, Coca-Aimée pornia în căutare de senzaţii:

„In rochiţă de zână — negreşit elegantă, subt haina de kasha cu guler simplu de lutru cu pălăriuţă neagră discretă, Aimée cobora cu precauţiune scara pustie de marmoră, caşicum vroia încă la acea distanţă să respecte liniştea bohnavei. Impingea cu o sforţare uşa masivă a cărei cheie o luase la ea şi cu o privire împrejur dintr'o impresie obscură de mister, alerga spre Buickul, discret în eleganţă caşi ea".

Tot aşa de monstruoasă în diletantismul ei pentru viaţa mondenă şi pentru muzică este şi Elena, care hotărăşte despărţirea de un soţ trudit, bolnav şi inofensiv spre a-şi legaliza amorurile culpabile.

In mijlocul acestei atmosfere de egoism şi parvenitism, pluteşte sinistră umbra morţii. Rău-mirositorul cancer macină viscerele Lenorii şi inima lui Drăgănescu se sbate în piept putrezită. Paginile în care se descrie progresul boalei şi decesul celor doi eroi sunt de un mare merit literar:

„De şampanie, de liquer, de mulţumire, Lenora prinsese ceva faţă şi probabil se încălzise svârlind ursul depe picioare. Nory care sta pe marginea aceluiaşi divan, la mişcarea Lenorei se trăsese fără voie înapoi, simţind că o taie peste faţă aceiaşi duhoare de deunăzi. Zdruncinată depe loc, Lenora îşi muşcase buzele ca de un junghiu undeva înăuntru. Lăsase picioarele jos pe blana căzută, strânsese încordat genunchiu lângă genunchiu în faldul pantalonilor de satin negru" sau

„Cald încă, lăsat în poza în care sucombase pentru a înlesni constatările, numai haina desfăcută, cu gulerul smuls şi cu mâneca sumeasă pentru injecţia în braţul păros, Drăgănescu părea un om pe care beţia l'a toropit într'un colţ".

Este de observat că viaţa ca şi moartea interesează pe d-na P. B. mai mult în aspectul lor fiziologic, cu o curiozitate împinsă câteodată până la indiscreţia cinică.

„In stare de slăbiciune, ea sta acolo printr'o sforţare eroică, cu faţa decolorată, subţiată, ieratică şi frumoasă în rochia de taffetas alb volanată, rochie parcă de porţelan caşi tenul ei, pe când emoragia...."

„Aimée, ce e drept, nu era la curent cu chestia... pauzei, decisese însă să se informeze căci ţinea să fie pusă la punct în orice privinţă. Discuţia începută la Sport cu Cora Persu, devenise generală. Fetele tachinase pe Aimée pentru ignoranţa ei, ea însă căuta cu gravitate a se instrui".

O stimă deosebită merită o vreme Coca-Aimée pentru că nu înţelege propunerile ruşinoase pe care i le fac prietenele sale.

Aceasta este aşadar lumea pe care ne-o zugrăveşte d-na Papadat-Bengescu. Obsesia unei critici prea amabile a obligat pe autoare la unele sforţări de „proustianism", care sunt cu atât mai deplasate cu cât condiţiunile sociale corespunzătoare ne lipsesc cu desăvârşire. D-na Papadat-Bengescu va binevoi să observe că în fond literatura lui Proust cu toată originalitatea metodei, conduce la aceiaşi clasică determinare a momentelor fundamentale ale vieţii, dintre care esenţialul este moartea. Această moarte d-sa a adus-o într'adevăr în scrierile sale cu multă dexteritate, dar sensul ei uman şi problemele spirituale adiacente îi sunt cu desăvârşire străine. In tot ce priveşte însă zugrăvirea unei societăţi josnice, superficiale, egoiste şi bârfitoare îmbrăcate în haina înşelătoare a mondenismului d-na Papadat-Bengescu dovedeşte un talent remarcabil şi solid.

G. CALINESCU

INSEMNĂRI

Vasile Savel

Omul cinstit, gazetarul harnic şi scriitorul de talent care a fost Vasile Savel, a murit. Răpus de o boală care a chinuit şi sfâşiat atâtea trupuri de oameni ai visului şi gândului solitar, moartea lui Vasile Savel e povestea tristă şi dureroasă, reînoită, a unei lupte cu sine.

Intr'un roman, *Miron Grindea,* Vasile Savel a istorisit — poate cu unele stângăcii de stil, dar cu o putere interioară excepţională — zbuciumul sufletesc al tânărului care intră în viaţă şi se izbeşte de crudele realităţi ale unei civilizaţii de început.

Vasile Savel a fost un patriarhal, urmând şcoala sămănătoristă. Cu toate aceste, el a avut în scrierile lui câteva depăşiri.

V. Savel

Ne amintim de prima lui carte: *Intre reţele.* O carte de amintiri din războiul cu Bulgarii. Cu mult înainte de Remarque, Ludwig Renn sau Johansen, — aici, printre noi, Vasile Savel a scris o carte de războiu admirabilă, în care spiritul liber al unui om întreg a strigat revolta, descriind grozăviile şi cruzimile răsboiului.

Ultima lui carte, *Seara a 13-a* înseamnă pentru Vasile Savel, cel din mijlocul sămănătoriştilor, o nouă depăşire. Sunt o serie de nuvele fantastice în care cel dispărut dovedia o imaginaţie puternică.

Dar activitatea ziaristică a lui Vasile Savel a însemnat atitudinea socială a omului cinstit şi de convingeri.

Discret, cu melancolie în priviri şi cu modestie a temperamentului, Vasile Savel se duce dintre breslaşii scrisului, lăsând în urmă amintirea unui bun camarad.

Contra femeii

Sub titlul: „Femeia-actor", — o revistă moldovenească publică un fulminant articol împotriva actriţei în specie, şi contra femeii în general.

Autorul crede că „genul *femee* nu poate fi ilustrat decât prin rarisimile exemplare cu vârtelniţă de Dumnezeu şi Satană în carnea din josul trupului".

Chiar „femeia-mamă", — spune publicistul, — „a căzut".

Oare pe ce cale o fi fost creat autorul? Numai prin contribuţia părintelui? Sau chimiceşte, în laborator?

Revista dela Iaşi este supărată pe actriţe, — fiindcă ele joacă, chiar la bătrâneţă (mai ales), roluri de eroine tinere.

„Aud, — spune misoghinul eşan, — eroinele de 16, 17, 18 ani concepute de autorii dramatici cu armonii de primăvară în glas, orâcăind pe scenă din personagiile concepute — femeile concep? — de femeia actor naţională, şi văd o damă cu camelii cu şunci şi caltaboaşe, o Katiuşa cu burdufi de lapte la piept, o Jeanne d'Arc cu carnea la grătar sau o Mesalină cu cocoaşă".

Faţă de acest inconvenient care nu-i de esenţă pur eşană (la Bucureşti actriţele bătrâne fiind apucate de-o furie tinerească încă şi mai mare pentru roluri de june amoreze), — există o soluţie, în afară de suprimarea femeii: repartiţia rolurilor după calităţile fiecărei artiste.

Cât priveşte înverşunarea în general împotriva femeii (autorul spune: că „numai bărbaţii gândesc"... „femeilor le stă bine câd şed"), — credem că confratele dela Iaşi greşeşte.

Nu-i vom da argumente de ordin principial.

Vom atrage atenţia Moldovenilor asupra faptului — că ei au pierdut şi cultură, şi supremaţie politică, şi forţă financiară, economică, etc.

Dacă se lipsesc şi de femee, — ce mai au de făcut?

Discuţii cu muza

Intr'o revistă de avantgardă, un poet se întreabă: „Dece n'o vrea, muza-mi, să vină?"

El face fel-de-fel de supoziţii.

Printre altele, — citām:

Poate să aibe-o treabă mare,
Sau, poate mică. — Cine ştie?!

In acest caz, muza — cine ştie? — poate să aibă nevoe şi de revista avantgardiştilor.

O călătorie imaginară

Primim la redacţie o broşură dedicată de autor redacţiei întregi, „odată cu rugămintea — spune scriitorul — de a publica impresiile asupra cărţii, dacă merită"...

Cartea merită, dintr'un punct de vedere, dar ca toată redacţia noastră să publice impresiile, este peste putinţă.

Broşura vorbeşte despre o călătorie în jurul lumii, făcută — cu gândul — în douăzeci şi patru de ore. Cum vremurile sunt grele, autorul ne spune cum şi-a tipărit lucrarea:

„Public cartea mea în rate. Nu aveam alt mijloc, decât să o tipăresc în rate. Am bani, scot o coală; mai am, mai scot una. Nu mai am, aştept până am şi atunci scot. Scot, iar nu am şi iar aştept ca să am...

...Şi dacă are iar, iar scoate, ca să nu mai aibă cu ce să scoată şi să aştepte să aibă ca să scoată din nou, şi aşa mai departe.

In „prefaţa care putea lipsi, dar care trebue citită" (şi fiindcă spune autorul că *trebue,* noi am citit-o), ni se mărturiseşte:

„Am scris cartea pentrucă sunt student. Dacă nu eram student, nu aş fi scris-o".

De când obligaţia de-a scrie cărţi, prin simplul fapt că eşti student?

„Că e multă fantezie în ce spun în cartea asta? Ce are aface?", — se întreabă autorul. N'are, deoarece „cartea o public totuşi fără emoţie, fiindcă o public din motive pur pământeşti..."

Cu toate astea, autorul cere „atenţie nu numai frazelor, dar şi cuvintelor. Fiecare cuvânt îşi are rolul lui, uneori mult chibzuit. Nu este pus la întâmplare, sau la repezeală. Este cântărit cu cântar verificat de 36 de ori şi la urmă iar odată verificat. Se poate să luaţi unele noţiuni, expresii, cuvinte, drept spirite. Sau pretenţii de aşa ceva. Dar nu de asta le-am pus eu acolo, ca să râdeţi. Având în ele şi altceva decât hohote de râs, sau simple zâmbete, mai mult sau mai puţin ironice la adresa mea. Nici glume naive sau nesărate nu sunt. Căutaţi altceva în ele. Căutaţi ceva ironie, ceva zgârietură, poate uneori", etc....

Recunoaştem a fi găsit în aceste pagini ceva mai multă ironie, şi încă ironia supremă a soartei.

Versuri populare

„Satul", singura revistă bună de cultură şi literatură pentru popor, publică în numărul de Mai o serie de culegeri folcloristice din diferite regiuni ale ţării.

Din Ardeal ni se reproduc câteva strigături originale. Citām două dintre cele mai caracteristice:

Nu mă călca pe picior,
Că ştiu eu de ce ţi-e dor.
De perină şi de ţol!
De ţi-e dor de sărutat,
Calcă-mă pe celălalt.

* * *

Somnu-mi-i şi m'aş culca.
Tot gândesc, doar a pica
Bădiţa de undéva.
Somnu-mi-i, m'aş odihni,
Tot aştept, doar a veni
Bădiţa de unde-a fi.

Dar nici strigăturile din Bacău nu-s mai puţin sugestive:

— Sus, leliţo, sus, sus, sus,
Că la fustă poale nu-s.
— Am avut dar nu le-am pus
Că-s la maică-mea pe fus
Aruncate pe-un mosor
Şi zvârlite pe cuptor.

In sfârşit, o strofă foarte elocventă dintr'un cântec din Banat:

Frunză verde alunică,
Primăvara noaptea-i mică,
Nu-i de dus la ibovnică,
Până'n luna lui Brumari
C-atuncia-s nopţile mari.

Folklor — nu huliganism

Din partea d-rei Marta D. Rădulescu, autoarea remarcabilului volum „Clasa VII A", primim întâmpinarea de mai jos — căreia cu plăcere îi facem loc în coloanele noastre:

„S'a făcut basmului meu Oslea, observaţia meritată în aparenţă că pare a conţine o alegorie antisemită cu un fond destul de huligan.

Atrăgându-mi-se atenţia a trebuit să recunosc şi eu că pare aşa. La aceasta nu am de observat decât atât: Nu am avut nici odată intenţia de a mânji o bucată literară cu sentimente şi alegorii antisemite. Dovada e uşor de făcut.

Basmul Oslea este literaturizarea unor elemente curente de folklor românesc, care n'au nimic aface cu antisemitismul. Ele se regăsesc şi în basmul meu cu caracterul lor pur de orice urmă de ură de rasă.

Iată această bază de Folklor:

In ţară la noi sunt mai multe ruini şi localităţi submontane cu numele de *Jidava* sau *Jidova.* Pe una din ele o descrie străbunicul meu C. D. Aricescu în Istoria Câmpulungului. Acesta e un element.

In afară de aceasta poporul din toată regiunea deluroasă a Munteniei şi Olteniei numeşte oasele fosile de Mamuţi şi alţi elefanţi antideluvieni, foarte frequente în această regiune, „Oase de Jidov". Pe alocure legenda spune că aceşti „Jidovi" ar fi fost nişte uriaşi mult mai mari decât o casă, care ar fi clădit cetăţile dela Jidova (Cetăţi ciclopeene). Un fiu al lui Iorgovan i-ar fi distrus cu ajutorul unei săbii fermecate.

E dela sine înţeles că nici eu nici poporul n'am visat vreo dată să facem vreo legătură între uriaşii elefanţi ale căror oase fosile se găsesc în cuprinsul ţării şi populaţia evree de azi.

Eu l-am făcut pe Oslea, Fiul Soarelui pentru a simboliza prin el evul călduros care a urmat perioadei glaciare şi a silit Mamuţii să se retragă în stepele nordice ale Siberiei, unde a pierit seminţia lor abia în ultimele milenii. In adevăr în nordul Siberiei se găsesc nu numai nenumărate oase fosile de mamut, ci şi cadavre îngheţate întregi, cu carne şi piele.

Iată tot fondul de folklor pur şi de alegorie geologică pe care se brodează prima parte a temei din Trilogia lui Oslea. Ea se plasează — tocmai conform cu datele de folklor — într'o epocă străveche *în care nu se cunoştea amnarul şi în care cultul focului avea o bază şi o justificare de utilitate socială:*

Dovada:

Intr'unul din basmele noastre *populare, neliteraturizate* găsim următoarele elemente:

Doi voinici se duc noaptea la pândă în pădure, să stea în calea unui balaur cu şapte capete, care trebuia să mănânce pe fata împăratului. Unul din fraţi adoarme *lângă foc.* Balaurul vine, băiatul treaz se luptă singur şi îi taie cele şapte capete. Sângele balaurului stinge focul. Şi acum, lucru minunat şi la prima vedere psichologiceşte inexplicabil: Viteazul care nu s'a speriat de balaur, se sperie grozav când vede focul stins şi îi e tare frică de bicisnicul de somnoros, ca nu cumva să afle aceasta şi să-l ucidă ca de o vină mare de care viteazul nici nu se gândeşte să se apere.

Ce face el însă? Se urcă într'un arbore şi vede o zare de foc departe. Se duce într'acolo şi găseşte pe... *„Iutele Pământului"* (personaj episodic din Oslea), pe care îl fierb într'o oală nişte *uriaşi.* Viteazul nostru căruia îi e frică de fratele care dormea nu se sfieşte să se lupte cu mai mulţi uriaşi deodată şi îi răpune, pentru a obţine focul. Şi acum — partea cea mai sugestivă: Voinicul are focul. Nu e mulţumit cu atât: Trebue ceva mai mult: Fratele nu trebuie să afle că focul cel vechi s'a stins, deşi paguba materială s'a reparat. De aceea el cere „Iutelui Pământului" un imens contraserviciu: Să ţină ziua în loc până când ajunge din nou voinicul la fratele său aşa încât să aprindă focul iniţial înainte de a se deştepta acesta şi să-i afle fărădelegea.

Cred că nu mai e nevoie să insist pentru a dovedi unde trebuie situat în timp, în ce vreme de uluitoare vechime trebuie situat acest element de folklor mitic. Incontestabil că e o rămăşiţă dela un popor cu cultul focului şi care nu ştia încă ce e amnarul şi nici alte mijloace de a aprinde focul.

Şi această parte de bază de folklor apare în primul basm al trilogiei lui Oslea.

Este acum cred limpede că nici prin gând nu-mi putea trece să mânjesc frumuseţea temei şi a simbolului cu simbolismul stupid şi huligan al antisemitismului.

Dovada se poate complecta şi altfel:

Nimeni nu-mi poate contesta o oarecare doză de curaj şi impertinenţă în cartea mea, *Clasa VII A.* Acolo ironizez toate dialectele şi fel de fel de personaje simandicoase, care şi azi mă urmăresc cu supărarea lor. Ei bine dacă va găsi cineva o umbră de antisemitism sau de ură şovină împotriva altei naţiuni, fie acolo, fie în orice altă bucată a mea, primesc să suport învinuirea ce mi s'a adus.

E o bănuială care mă dezonorează şi de aceea protestez".

Mărunte

In editura „Tipografiile Române Unite" s'a pus sub tipar volumul *„Cu Aripile întinse"* de Jean Naum.

Volumul, din care mici fragmente au apărut în diferite ziare, va fi pus în librării în prima decadă a lunei Iunie.

Dacă în localitatea Dvs.

n'aţi găsit ultimul număr (17) din excelenta publicaţiune „MAGAZINUL",

cu senzaţionalul supliment gratuit: fotografia în relief şi ochelarii coloraţi

comunicaţi Editurii «Adeverul» S. A., Bucureşti I, trimiţând suma de Lei 30, în timbre sau prin mandat poştal, şi veţi primi imediat revista, cu toate suplimentele acestui număr special.

1300 numere apărute

conţine lucrări literare, de pedagogie, de educaţie, de ştiinţă popularizată ale scriitorilor români şi străini.

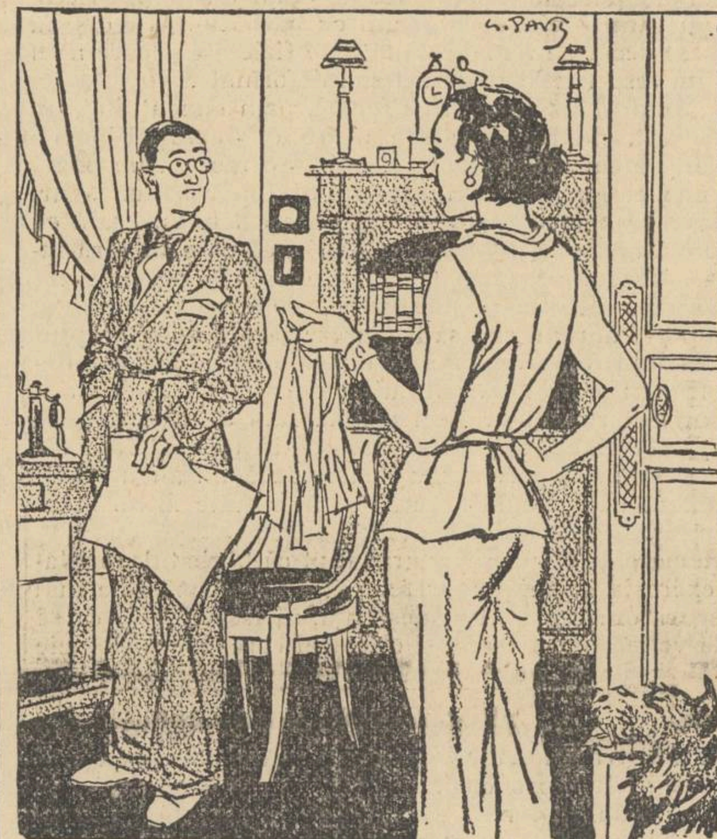
De vânzare la toate Librăriile din ţară. Cereţi catalogul gratuit la Librăria „Universala" Alcalay & Co., Bucureşti.

Salonul oficial

Pictorii îmbrăcaţi în costumele genului lor

Cochetăria înainte de orice

— Am găsit pantalonaşul ăsta în buzunarul tău.
— A!... da... am să-ţi explic.
— Nu, nu-mi explica nimic... E foarte drăguţ. Te iert dacă-mi capeţi adresa cusutoresei care l-a făcut.

Preciziuni indiscrete

El. — O cunoşteai pe d-na Dupont, nu-i aşa?
Ea. — Te cred; am cunoscut-o când era mult mai bătrână

Intre stele de cinema

— Mi s'a oferit o sumă enormă ca să rămân în America.
— Nu mă miră, oferta trebue să fi fost făcută de o casă europeană.

TIP. „ADEVERUL" S. A., STR.CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11

ANUL X.-SERIA II-a.-No 599

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINATATE

Dumnică 29 Mai 1932

ASOCIAŢIUNII SIBIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888 – 1897 CONST. MILLE 1897 – 1920

FONDAT IN 1893

O biografie, în sfârşit...

G. Călinescu: Viaţa lui Mihai Eminescu.—„Cultura Naţională".

De câţiva ani biografia e înămolită în o situaţie delicată. Oamenilor cu spirit delicat, adică, ea li se arată în primejdie de a deveni o specie literară inferioară. Cu puterea deosebită pe care le-o dă momentul de faţă, romanul prost şi melodrama felurit deghizată au tras biografia în jos, spre treapta şi teapa lor grosolan falsă şi de gust mitocănos.

Fusese lungă vreme modă serioasă printre literaţi şi artişti, chiar de bună calitate, să dispreţuiască batjocoritor pe erudiţi şi metoda lor în întregime; acum, în zilele noastre, acest dispreţ a fost pedepsit, ironic, prin invazia biografiilor romanţate. Pare, orşicum, că, a pregăti meticulos un memoriu pentru a fixa data naşterii unui om considerabil, zămislirea unei opere, vicisitudinile unui capitol sau ale unei strofe, este o întrebuinţare mai demnă a puterilor mintale, mai isteaţă şi în care e loc şi pentru bunul gust, pentru tactul şi fineţea istorică, decât a petici discursuri sau scrisori, a îngăla dialoguri de dragoste pe seama poeţilor, artiştilor, sau personajelor politice considerabile.

Erudiţii au fost constant recuzaţi pentru lipsă de congenialitate şi de simţ artistic; şi cei mai nespălaţi dintre diletanţi s'au năpustit la această formulă de descalificare a învăţaţilor, răcorindu-şi astfel inima de acrelile neputinţei lor esenţiale. Spre umilirea şi luminarea, nu a diletanţilor, incurabili şi neglijabili, ci a literaţilor şi artiştilor autentici, însă orbiţi tocmai pentrucă sunt şi ei tipuri adânc specializate, s'a înfiinţat, ca o dinadins batjocură, camlota parodistică a biografiei romanţate, cu genialitatea ei de cafenea, cu fantazia din topor şi toate celelalte simulacre de talent care constitue pe scribul de calitate joasă. — O massă europeană căzută până la un nivel intelectual şi estetic american, a format terenul unde a putut germina şi înflori acest product de piaţă, şi caricatural, al spiritului istoric.

Orice om care socoteşte divagaţia drept infirmitate, şi respinge orice metodă vulgar advocăţească, înţelege că nici un fel de interpretare, psihologică, estetică ori filosofică, nu poate avea loc înainte de a se fi dus până la capăt cunoaşterea amănunţită, subtilă şi elementară a obiectului. Pe artist deprins cu viziuni totale şi ca unul ce nu ia seama la elaborările care preced acele viziuni şi le fac posibile, lesne îl supără procedările învăţatului, care, tocmai, sunt desfaceri şi preparări conştiente ale complexelor realităţii. Lesne vede artistul în procedarea erudită o profanare stupidă. Iar eruditului, neapărat, i se întâmplă să ajungă a nu mai vedea decât hârtia şi slova, şi el consideră ca reproducere întocmai a realităţii ceeace, inevitabil, implică multă construcţie mintală; — eruditul se imaginează adică mai perfect eunuc decât poate fi în adevăr. Netăgăduit, adeseori erudiţii au o foarte neroadă ideie despre obiectivitate.

In zorul practicei, oamenii care fac muncă spirituală nu iau seama că orice cunoaştere se compune din percepere şi interpretare. Astfel cearta şi dispreţul dintre erudiţi şi artişti se mişcă împrejurul unei neînţelegeri tipice. Calea cea mai sigură de împăcare ne-o arată constatarea că, în deobşte, cerinţele diverse ale spiritului nu pot fi satisfăcute întreg decât prin colaborare: rar nemereşte natura să închidă în pielea unuia şi aceluiaş individ, un artist şi un învăţat. Când se întâmplă aceasta, ne găsim în faţa unei armonii excepţional preţioase: ni se oferă, în un asemenea spirit cu posibilităţi atât de diverse, un aparat de deosebită delicateţe întru cunoaşterea lumii. Inţelegeam mai sus, sub numele de învăţat, capacitatea de a observa realităţi şi a verifica observaţii; sub numele de artist, talentul de a le interpreta.

Acei care, împreună cu mine, simt că biografia este acum în criză de declasare, au astăzi prilej de rafinată satisfacţie: o carte românească ce ne vorbeşte despre Eminescu şi care este o faptă eminentă pentru reabilitarea biografiei ca atare.

Norocoasă superb este întâlnirea, în acelaş om, a tinereţii cu virtuozitatea rutinată. Fizionomia istoricului literar G. Călinescu înviorează neaşteptat aspectul studiilor istoric estetice în ţara aceasta. Tânărul de care vorbesc ni se arată cercetător şi interpret cu înzestrări excepţionale.

Viaţa lui Eminescu este un caz ales de cercetare şi de reconstruire, laolaltă — un material ca dinadins, pentru a stimula vocaţia de o rară desăvârşire a istoricului Călinescu. Discuţia informaţiilor este scrupulos erudită; reconstituirea istorică o înalţă cu pătrundere de artist, un spirit care nu face un pas fără controlul delicat, prescris de isvoare.

Cum era de aşteptat, mahalaua literaţilor şi semiliteraţilor a îmbâcsit amintirea lui Eminescu, nu numai cu interpretări vulgar şi strâmb pioase, ci şi cu elementare neadevăruri. Aspru şi ager a răzăluit d-l Călinescu aceste necurăţenii; şi în marginile mărturiilor minuţios judecate ne povesteşte faptele şi întâmplările, sigure sau probabile, care au alcătuit viaţa lui Eminescu. Iar din încheierile pe care le impun faptele, închipuie, cu o imaginaţie de rară exactitate, portretul intelectual şi moral al omului. Liberă de răceala seacă a învăţatului caşi de fierbinţeala copilăroasă a apologetului, istorisirea e minunat de vie şi minunat de prudentă. — Rămân, cred, definitiv înlăturate naivele scheme ale criticilor socialişti, caşi explicările extrem idealistice, cum am zice, ale lui Maiorescu. In general preţioasă şi nouă îmi pare evaluarea lui Maiorescu, în această atât de îngrijită scriere: egal de drept ni se arată felul oarecum abuziv de a proteja, pe care criticul îl aplică poetului, dar şi speciala, aproape unica, înţelegere a superior cultivatului Maiorescu pentru gânditorul Eminescu. De Maiorescu, singur, Eminescu nu avea nevoe să se apere cu ironic amabila formulă: „Asta-i o teorie care-i greu de înţeles", — cu care s'a scuturat de antiliteralul şi antifilosoficul Panu, şi de ceilalţi.

O întrupare de rari daruri: contemplativ şi activ; nesupus, cu o pornire supranormală, constrângerilor superficiale şi practice; fantast şi tumultos, punctual şi scrupulos; fanatic şi deplin liber în inteligenţă şi în gust,— boala singură, ca o diabolică perfidie, l-a oprit de a culmina astfel, încât faima lui să răsune şi puterea lui să lucreze mult peste marginile ţării sale. Boala, poate, l-a şi restrâns mai mult în contemplare: „Poveşti sunt toate pe lumea asta" — Ce s'a pierdut în el, a fost prea mare. Un torso omenesc, de o nesfârşită melancolie.

G. Călinescu

Nu e totdeauna atât de logică istoria, încât unei aşa minuni de om să-i trimită în urmă un vrednic povestitor. Această „Viaţă a lui Mihai Eminescu" îmi pare, în spirit cercetător şi învăţătură, în pătrundere artistică şi talent literar, una din cele mai reuşite cărţi româneşti.

PAUL ZARIFOPOL

G. Nichita — ***Peisaj***

Din archiva lui Iacob Negruzzi

Aniversările „Junimii"

— Un bogat material inedit —

Nici *Gh. Panu* şi nici „secretarul perpetuu" *Iacob Negruzzi* în „Amintirile" lor n'au întrebuinţat tot materialul hazliu ce s'a produs cu prilejul aniversărilor *„Junimii"*. De aceea între manuscrisele rămase de pe urma lui *Iacob Negruzzi* — aflate azi în păstrarea d-lui Mihai Negruzzi — se găsesc mai toate invitaţiile glumeţe şi umoristice ce se lansau către toţi membrii veselei societăţi de a participa la aceste tradiţii anuale.

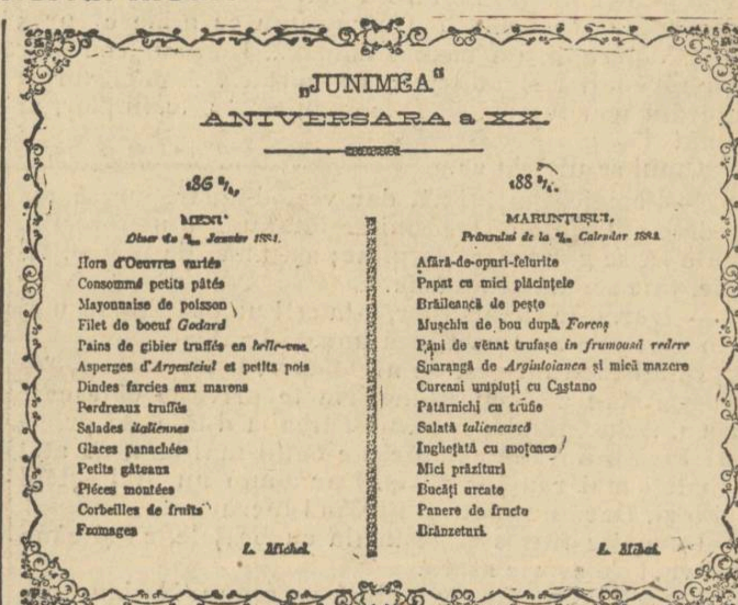
Iată de pildă textul unui bilet, format visit, cu care cel invitat putea să între la festivele aniversări:

> SOCIETATEA ENCICLOPEDICĂ-COOPERATIVĂ JUNIMEA
>
> **ANIVERSAREA XIX-a**
>
> **CARTE DE INTRARE**
>
> **la**
>
> **Congresul naţional economico-gastronomico cooperativ Român**
>
> **DUMINICĂ 7 NOEMBRIE**
>
> D-lui..
>
> **Secretar**
>
> Ora începerii desbaterilor congresului enciclopedic - cooperativ 5 sara; a congresului economico - gastronomico-cooperativ 6 sara, la Hotel Binder.

O mai mare amploare a avut cea de a două-zecea aniversare când s'a dat sfoară în ţară, invitându-se pe toţi membrii care şi veniră în păr. Pentru acest banchet excepţional s'a lansat următorul:

> **ANUNCIU IMPORTANT**
>
> **Un Hoţ**
>
> nu ĕ numai acela care fură pe altul în virtutea art. 306 şi urm. Cod. Pen., ci mai ales acela care cu deplină conştiinţă se fură pe sine insuş. Şi n'ar fi oare un adevĕrat furt şi o adevĕrată tâlhărie când un Junimist s'ar absenta de la
>
> **a XX-a ANIVERSARĂ**
>
> **a Societăţei JUNIMEA**
>
> unde cu preţul mai puţin decât minim şi mai mult decât derisoriu de
>
> **Numai 30 Lei**
>
> poate bea, mânca şi petrece fisicamente, intelectualmente şi moralmente
>
> Douĕ sări dearăndul?
>
> In 5 Ianuarie 1884 la 8 oare sara vor fi ciaiuri, cozonaci, cafele, ciocolăzi, amestecate cu literatură la Otelul Binder în Iaşi, saloanele No.
> Ear a doua zi în 6 Ianuarie la 6 ½ oare sara tot la zisul otel va avea loc un splendid şi în analele Junimii ne mai pomenit
>
> **BENCHET**
>
> cu mâncările cele mai alese, vinaţurile cele mai indigene şi cele mai străine ingheţetele cele mai reci şi cu chef cel mai tradiţional.
>
> Pentru care face poftă
>
> Secretarul cel mai perpetuu ştiut şi cunoscut
>
> *Iaşi—Tipografia Naţională.*

Traducerea din franţuzeşte este făcută cuvânt cu cuvânt, spre a se putea face şi pe această cale aluzii amuzante.

„JUNIMEA"

ANIVERSARA a XX.

186 [illegible]	188 [illegible]
MENU	MARUNŢUŞUL
Diner du ... Janvier 1884.	*Prânzului de la ... Calendar 1884*
Hors d'Oeuvres variés	Afără-de-opuri-felurite
Consommé petits pâtés	Papat cu mici plăcinţele
Mayonnaise de poisson	Brăileancă de peşte
Filet de boeuf *Godard*	Muşchiu de bou după *Forcoş*
Pains de gibier truffés en *belle-vue.*	Pâni de vênat trufaşe *în frumoasă vedere*
Asperges d'*Argenteiul* et petits pois	Sparangă de *Argintoianca* şi mică mazere
Dindes farcies aux marons	Curcani umpluţi cu Castane
Perdreaux truffés	Pătârnichi cu trufie
Salades *italiennes*	Salată *talienească*
Glaces panachées	Ingheţată cu moţoace
Petits gâteaux	Mici prăjituri
Pièces montées	Bucăţi urcate
Corbeilles de fruits	Panere de fructe
Fromages	Brânzeturi
L. Michel	*L. Mihai*

Iaşi — Tipografia Naţională

La cel de al douăzecelea *„Benchet"* la care a domnit o animaţie şi un entuziasm de nedescris, *I. Negruzzi* a satirizat în versuri „Noua Direcţiune" glumind pe socoteala celor mai de vază membri ai societăţii şi chiar pe socoteala „Convorbirilor Literare". Tot aşa şi ceilalţi scriitori în fruntea cărora se afla totdeauna şăgalnicul *V. Pogor*, au scris versuri corosive şi satirice... S'au produs până şi caracudiştii în frunte cu *Miron Pompiliu* care au glumit pe socoteala junimiştilor, utilizând stihuri indecente, păstrate în colecţie la I. Negruzzi.

Intre aceste manuscrise ocazionale, festive şi postume se află o poesie mai lungă scrisă numai în cacofonii, autorul ei fiind „secretarul cel mai perpetuu".

Este interesant a se ştie că poesia în care figurează versetul pornografic şi tachinător

Iar când este ca să fie
El... face... filosofie...

nu vizează pe „pudicul Naum" cum arată Gh. Panu în *„Amintiri"* (vol. I p. 191) *ci pe însuşi Eminescu a cărui melancolie, junimiştii mai veseli o confundă cu pudicitatea.*

Faptul acesta se restabileşte prin poesia frivolă, scrisă pare-se de V. Pogor şi păstrată în manuscrisul original.

Asemenea inspiraţii vesele au scris şi întunecatul şi de caracudişti neînţelesul poet-filosof *S. Bodnărescu, Ştefan C. Vârgolici, I. Creangă, Caragiani...* ş... c... l.... Un adevărat concurs de întrecere! Unii, în stihurile lor au caracterizat *„Convorbirile Literare"* drept o... cocotă îmbătrânită sub exploatarea lui *Iacob Negruzzi*, care n'a fost cruţat nici el de asemenea prieteneşti graţiozităţi.

Eminescu, spre a fi în vesela atmosferă a junimiştilor, a scris şi el o glumeaţă închinare pentru „Convorbiri" şi cenaclul lor:

Gazetă făr' de noimă
Zadarnic ce apare,
De blagomani compusă
Şi nici un sens nu are.

Vreţi să ajungeţi iute
O foae bună, veche
— Dar eu vă pun cu asta
O floare la ureche...

O, *Convorbiri* degeaba
Tu ai luptat zadarnic;
De zece ani, tu harnic
Ai vrut să le 'ncurci treaba

Nu scoţi din rădăcină
Din lume *gogomanii*
Să-i ducă şarlatanii
Doar asta li se cade!...

Versul nu-i nici frivol, nici spiritual... Starea sufletească a poetului, melancolic profundă, îl stăpânea şi în cele mai vesele clipe ale vieţii sale.

Dintr'un singur punct de vedere este interesant a ne opri mai mult asupra acestui vers ocazional. El a fost scris la a zecea aniversare, când junimiştii erau stabiliţi şi pe terenul politic. Eminescu îi onorează în versul său, cu epitetul de *„gogomani"*. *Este el, sau P. P. Carp, autorul acestei caracterizări?*

Se ştie că P. P. Carp îşi numia prietenii politici *„gogomani"*. De când i-a onorat cu această emblemă amicală? *Inainte sau după Eminescu?*

Iată ce vor avea să precizeze cercetătorii care vor examina numeroasele manuscrise rămase dela *I. Negruzzi* şi între care se află şi şase volume mari, frumos legate, cuprinzând pe lângă operele sale complecte şi lucrări literare inedite, originale şi traduceri, între care şi o piesă clasică, în versuri.

Cât de mult a preţuit şi iubit *I. Negruzzi* pe iluştrii săi contimporani dela *„Junimea"* şi cât de entuziast a fost pentru acea epocă, aceasta se observă şi din modul, unic în lume poate, cum a păstrat toate manuscrisele literaţilor, bogata lor corespondenţă, scrisorile cu abonaţii şi cititorii *„Convorbirilor Literare"* şi tot ce s'a petrecut la scumpul său cenaclu şi la revista sa.

C. SATEANU

Triptic sudic

Hugo von Hofmannsthal

Versuri pentru un copil mic

Iţi cresc picioarele roze
Să calci însoritele ţări:
Insoritele ţări te aşteaptă!
De tăcutele piscuri atârnă
Văzduhul atâtor milenii —
Şi mările neistovite
Sunt încă, sunt încă acolo.
Pe marginea codrului veşnic
Vrei tu, în blidul de lemn,
Din lapte să 'mparţi
cu strămoşul —
Va fi o veselă cină,
Vezi stelele'n ea să nu cadă!
Pe marginea mării eterne
Găseşti tu tovarăş de joc:
Prietenosul, bunul delfin
Iţi sare pe-uscat înainte
Şi dacă vreodată lipseşte
Iţi seacă vântul cel veşnic
Curând isvoritele lacrimi.
In ţări însorite sunt încă
Bătrânele, bunele vremuri,
Sunt încă, sunt încă acolo!
Şi-a soarelui blândă putere
Iţi creşte picioarele roze
Să-i calci în veşnica ţară.

Rainer Maria Rilke

Fântâna romană

O cupă peste alta aşezată
pe-o buză veche de marmor rotund,
din apa de sus abia aplecată
pe ape ce jos aşteptând se-ascund,

tăcând acelei ce'n murmur şopteşte
şi'n taină, la fel ca'n palmă ţinut,
chiemându-i, sub umbra ce înfrunzeşte
un cer cu obrazul necunoscut;

pe sine, senin, în scoica de haruri
lărgindu-se lin cu al valului crug,
lăsându-se 'n vis, picând rare daruri

pe muşchi, din oglindă 'n oglindă,
şi cupa din urmă făcând-o prelung
să râdă uşor cu ce se perindă.

Stefan George

Stăpânul Insulei

Pescarii povestesc că'n miază-zi
Pe-o insulă bogată'n mirodenii
Şi pietre mândre ce'n nisip scântee
O pasăre trăia ce stând pe maluri
Cu ciocul ei rupea făşii coroana
Tulpinelor înalte; când ea àripi
Boite parcă'n roş cu melci din Tyr
Le ridica sburând greoi pe-aproape:
Ar fi părut un nor întunecat.
In timpul zilei s'ar fi stins în codri,
Dar în amurg s'ar fi întors la ţărmuri,
In boarea rece şi sărată-a mării
Vrăjitul glas nălţându-l pân' delfinii
Prietenii cântării vin cu valul
Pe-o mare — aur de scântei şi pene.
Aşa ar fi trăit din vremi străbune.
Naufragiaţii doar ar fi zărit-o.
Căci prima oară când sosiră oameni
Cu albe pânze duse 'n drum prielnic
Spre insulă, ea s'ar fi tras pe culme
Să vadă tot meleagul ei cel drag,
Şi-ar fi întins uriaşele ei aripi
Pierind pe veci cu cântec surd de jale.

In româneşte de ION PILLAT

MARTIN KELETI

Ziua naşterii

— Te rog, d-le Hemberger, — zise încet şi trist femeia îmbrăcată sărăcăcios — te mai rog o singură dată.

Omul dădu din cap.

— Nu, nu mai merge, femeie. Crede-mă că nu pot. Ştii doar că şi eu sunt om sărac; în afară de casa asta, n'am nimic altceva. Dacă chiriaşii nu-mi plătesc, mor de foame. Şi apoi trebue să mai plătesc dările, apa, patentă şi Dumnezeu mai ştie ce. Recunoaşte şi d-ta, femeie, că nu pot.

Femeia dădu obosită din cap.

— Că sunt om bun, ştii şi d-ta; te-am amânat până acum de două ori; dar acum chiar că nu mai merge...

— Gândeşte-te, d-le Hemberger, bărbatul meu e suferind, de jumătate de an nu mai poate munci; eu întreţin toată familia. Şi pentru una ca mine e prea mult... doi copii, un bărbat bolnav... Domnul consilier mi-a făgăduit să-l angajeze ca portar... Atunci vor fi toate din nou în regulă. D-le Hemberger, te implor, ai inimă!

Omul se uită la ea.

—Femeie, am inimă, dar vezi d-ta, trebue să mă gândesc şi la mine. Dacă mi se întâmplă o nenorocire, cine o să se gândească la mine; aşi muri de foame, femeie, ţine seamă şi de asta.

— Dar, d-le Hemberger, d-ta eşti un om singur, mai ai în afară de casa asta încă una, şi bani, şi...

Omul făcu un gest de nerăbdare.

— Asta-i altă chestiune. Nu te priveşte câte case am eu. Asta-i treaba mea, nu-i treaba d-tale. Ai priceput? Incă o dovadă că cu cât e omul mai bun, cu atât vă bateţi mai rău joc de el. Dar acum nu mai aştept nici o zi. Dacă nu plăteşti îţi vând lucrurile.

Devenise furios şi gesticula cu braţele, ca şi când ar fi vrut s'o svârle afară.

Femeia mai rămase o clipă pe scaun. Nesiguranţa chinuitoare o istovise complect. Spune că nu mai aşteaptă, şi ea îi datorează chiria pe două trimestre. O să fie svârlită în stradă. Şi pe urmă?

— Du-te acum! — îi zise omul răstindu-se.

Femeea se cutremură. Făcu o mişcare de apărare ca şi când ar fi primit o lovitură. Dădu capul înapoi.

— Să n'apuci ziua naşterii, — zise ea — dacă eşti lipsit de inimă...

Nu putu spune mai mult; glasul i se stinse.

Apoi, plecă.

Omul rămase singur; îşi petrecu mâna peste frunte.

Câte neplăceri îţi aduce şi pleava asta. Nu ştie decât să se văicărească şi să bocească. Ce-i păsa lui de zdrenţele şi tânguirile acestor oameni; n'au decât să crape de foame toţi laolaltă. Desigur, când câştigă, atunci mănâncă, beau, fac lux. El însă a trăit totdeauna cu cumpătare; numai aşa a putut să strângă avere. Dar ăştia nu se uită decât la ziua de azi şi nu se sinchisesc ce va fi mâine. Apoi vine o boală, şi atunci îşi pierd capul.

Dar un lucru tot îi era penibil: chestia cu ziua naşterii. Da! Se apropie. E la zi 'ntâi; e mâine. Şi mâine e şi sfârşitul trimestrului. O fi ştiut-o femeia asta rea, sau a spus-o numai aşa, la 'ntâmplare?

Il cuprinse ameţeala.

Nu trebuia să se agite. Ar fi dat de vre-un bucluc. I-a spus-o şi doctorul. Are artero-scleroză, trebue să fie cu băgare de seamă. Nu merită vulgul ăsta să-ţi faci sânge rău. Are abea şaizeci şi patru de ani. Mai are încă de trăit. Bătrânul Pelz e de şaptezeci şi cinci de ani şi se mai uită după femei. Pentruce să nu mai trăiască şi el? Numai că nu trebue să se agite. Moştenitorii n'au decât să aştepte. A hotărît să lase totul nepoţilor, copiii soră-sii. N'au decât să aştepte. Hemberger tremura de enervare. Ce-i păsa femeii ăsteia câte case şi câţi bani are el? Dacă-i aşa, nici în ruptul capului n'o să cedeze. Atât mai lipsea, să afle ceilalţi că-şi pot amâna plata chiriei, prin bâzâieli. S'ar repezi cu toţii la el, i-ar umplea casa, şi-ar aduce cu ei odraslele şi ar începe să bodogănească verzi şi uscate.

— Nu putem plăti, domnule, nu putem plăti...

Şi în spatele lui şi-ar bate joc de el. Işi cunoaşte el oamenii.

Ce să 'nsemne asta? Simte din nou o ameţeală. Lua-o-ar dracul! Nu mai lasă pe nimeni în casă. Şi el a agonisit totul cu amărăciune. Treizeci şi cinci de ani a stat necontenit în prăvălie, zi cu zi, de dimineaţă până seara, ca să ajungă la starea de acum. Lumea-i spune „lipitoare". Bine! Că suge sângele oamenilor. Şi aşa-i bine! N'au decât să spună!

După amiază se duse la cafenea. Aci se 'ntâlni cu bătrânul Pelz. Acesta purta o floare la butonieră şi vorbea despre femei. Are şaptezeci şi cinci de ani. Dă banii pe femei. Asta — el, Hemberger, n'ar face-o.

Ii istorisi cele întâmplate.

Pelz făcu cu mâna un gest de dispreţ:

— Ce contează câţiva gologani? Lasă-i în pace!

Hemberger se mânie. Uite cum se dă pe faţă omul uşuratec. Aşa-i când te gândeşti mereu la femei, numai la femei.

In timp ce stătea astfel şi citea ziarul, cineva îi şopti de-odată la ureche:

— Să n'apuci ziua naşterii!...

Privi împrejur. Cine-o fi? Nu-i nimeni...

Capul începu să-l doară din nou. Puse ziarul pe masă, făcu plata şi ieşi pe stradă să se plimbe. Aerul proaspăt face să-ţi treacă durerile de cap. Porni de-a lungul străzii. La un colţ, cineva îl atinse în goana mersului. Era femeia care-l implorase, îmbrăcată în vestminte sărăcăcioase şi cu capul plecat la pământ. Când trecuse pe lângă el, îl privi şi, în privirea ei, proprietarul citi o rugăminte atât de dureroasă încât se înfricoşă.

Poate, totuşi... Hai, fie!... Ei, femeie... La naiba... un sentimentalism nătâng, stupid....

Rămase locului. Privi în urma ei. Se înspăimântă. Cine dracul îşi bate joc de el? Mai rătăci câtva timp; dar umbletul îl obosi şi se duse acasă. Aci, lăsă vorbă femeii din casă să nu lase pe nimeni să intre la el.

Se puse în pat. Işi luă apoi calendarul din perete. Pe foaia zilei următoare era însemnat: „Ziua mea de naştere".

Mâine e ziua lui. Vor veni rudele şi-l vor felicita, îi vor aduce flori, iar copiii vor recita poezii. Se ridică, controlă dacă cheia casei de bani e bine pusă, — toate se aflau la locul lor. Apoi stinse lumina.

Câtva timp rămase nemişcat, sfredelind cu ochii întunericul. Deodată i se păru că toate încep să se 'nvârtească în jurul lui. Uşa se deschise, femeia intră, ducând cu o mână pe bărbatul ei bolnav, cu cealaltă pe cei doi copii. Bărbatul era ca un schelet, copiii întindeau mâinile înainte şi nici unul nu scoatea o vorbă. Femea îl privea, dar nici ea nu spunea nimic. Inspăimântător! Simţea cum îi curg depe frunte picături grele de sudoare, dar n'avea putere să le usuce.... Să nu fi încuiat uşa?

Ar trebui să facă lumină, dar nu se poate mişca.

Acum auzea desluşit de tot...

„Să n'apuci ziua naşterii..."

Asta întrece orice îngăduinţă. Se ridică în capul oaselor şi ascultă. Da, ei sunt aci şi se mişcă toţi. Se smuci şi răsuci butonul electric. Se făcu lumină. Sări din pat, privi în jurul lui şi se prăbuşi la pământ...

Uşa a trebuit să fie spartă. Lumina ardea. Calendarul depe perete anunţa că e zi 'ntâi, iar pe foaie scria: „Ziua mea de naştere".

Ce ironie!...

Trad. de A. BYCK

Filmele lui Rene Clair

Puţini sunt atât de tipic francezi în arta lor ca René Clair. Desigur, fiindcă a persistat a rămâne în mod categoric francez, în spirit şi expresie, el este primul regisor de filme franceze, care a cucerit un renume mondial.

René Clair — adevăratul său nume este Chaumette — face parte dintr'o familie din marea burghezie pariziană. Şi-a început cariera în 1919, ca ziarist la cel mai mare jurnal de seară din Paris. Avea atunci 21 ani. După doi ani de ziaristică, i se oferi un mic rol într'un film, printr'un prieten care auzise că se caută un tânăr „cu aspect atrăgător". După aceea, avu alte roluri şi doi ani fu actor de cinema. In 1923, regiză primul său film, dar se pare că nu se hotărâse încă pentru această carieră, căci în 1926 scrise un roman. Abia în 1927, avu primul succes în arta cinematografică cu filmul „Un chapeau de paille d'Italie". După filmul acesta, urmară alte două şi apoi marele succes din 1930 cu „Sous les toits de Paris" şi triumful din 1931 cu „Le million".

René Clair nu ascunde că arta lui descinde dela Charlie Chaplin, pentru care are cea mai mare admiraţie şi pe care îl priveşte ca pe maestrul său. Clair îşi cunoaşte limitele. De aceea, nu încearcă să redea farsa sau grandiosul ori emoţia tragică; durerea şi patosul apar în filmele lui numai indirect prin ironia ori prin artificiul fanteziei. Totuşi, în limtele posbilităţilor sale, a contribuit la desvoltarea artei cinmatografice pe o latură, care nu este acea a teatrului, dar care cuprinde efecte ce nu numai că pot fi mai bine exprimate prin film, dar care, în multe cazuri, pot fi exprimate numai pe această cale.

Clair consideră ca esenţială tendinţa sa de a se îndepărta de teatru. El spune că e deabia la începutul realizării. In *Sous les toits de Paris*, subiectul îi aparţine lui, dar *Le Million* e lucrat după o piesă de teatru şi el socoate că acest fapt l-a stânjenit. „*A nous la liberté*", ultimul său film, e cu totul creaţia sa.

După propria sa părere, ideile lui asupra importanţei elementelor vizuale şi auditive ale filmului şi-au găsit cea mai justă realizare în acest din urmă film. După el, elementul vizual trebue să stea pe primul plan şi, dacă există un conflict între acesta şi elementul auditiv, ultimul trebue sacrificat fără şovăire. Asta nu înseamnă că aportul sunetului trebuie neglijat şi nici nu doreşte să se mărginească la filmul pe care el îl numeşte „surdo-mut", dar accentuiază că importanţa vorbelor constă în intonaţia şi ritmul lor, nu în sensul ce-l exprimă. Orice film vorbitor ar trebui să fie comprehensibil chiar pentru spectatorul, care nu cunoaşte limba respectivă. Acesta este, în bună parte, motivul pentru care a refuzat întotdeauna ca filmele sale să fie turnate în altă limbă decât cea franceză. Alt motiv este faptul că el consideră o parte din efectul artistic inevitabil pierdut, dacă a doua turnare, căreia îi lipseşte spontaneitatea primei creaţii, este făcută în altă limbă.

Nu ignorează, deci, importanţa cuvintelor şi, cu atât mai puţin, pe cea a sunetelor, în special a muzicii. Cu toate că elementul vizual ar trebui să fie în general pe primul plan, sunt cazuri când trebuie să domine sunetele. Adeseori, Clair a pus, pentru câteva momente, în umbră elementul vizual, când sunetul trebuia să fie scos în evidenţă. Pe de altă parte, are multă simpatie pentru unele din primele efecte ale artei cinematografice, pe care el le denumeşte „tradiţia clasică". Ca şi Chaplin, el n'a ezitat să le utilizeze adesea în filmele sale.

(*Philip Carr*, Observer)

Caleidoscop intelectual

„Dispărută" de Karl Schlütter

Esther, o tânără femee anemică, — aflând că nu va mai trăi decât doi ani, — vrea să profite de scurtul timp ce i-a dat soarta.

Ea-şi părăseşte soţul şi se duce la un scriitor tânăr, care cu mulţi ani în urmă îi făcuse versuri. In scurt timp însă vine deziluzia, fiindcă scriitorul n'o prea ia în seamă. Descurajată, eroina rătăceşte nopţi dearândul pe străzi şi, într'o criză de amnezie, cade în mijlocul celei mai decăzute societăţi.

Devenită „Lilly", ea împarte viaţa tovarăşilor săi şi devine amanta unui apaş „La Fouine".

Desnodământul vine dela sine.

Esther îşi recapătă personalitatea pierdută. E pe punctul de a avea un copil, în timp ce tatăl copilului e arestat — ca asasin.

Esther nu găseşte scăpare decât în moarte.

Acesta e subiectul piesei „Afsporet", pe care a reprezentat-o Karl Schlüther la 2 Aprilie pe scena Teatrului regal din Copenhaga.

„Villa Beatrice" de Bruno Cicognani

Beatrice e o fată frumoasă, aproape de treizeci de ani, rece, marmoreană, pe care toată lumea o numeşte „Domnişoara Ianuarie".

Un amestec de pudoare şi mândrie o împiedică să-şi comunice sentimentele; deaceia Beatrice e considerată ca insensibilă.

Insfârşit, după o luptă avută cu sine însăşi, Beatrice se hotărăşte să devie soţia unui industriaş de patruzeci de ani, cu o cultură mult redusă, în schimb destul de bogat şi simpatic.

Soţul ei o adoră, e foarte atent, totuşi ea continuă să fie închisă pentru toţi cei din jur şi deci foarte nenorocită.

In ajun de a fi mamă, doctorii găsesc că Beatrice nu e destul de tare pentru starea ei, periclitată şi de un început de boală de inimă.

Cu toate acestea copilul vine pe lume, cu multă greutate, totuşi se poate salva viaţa mamei.

Faţă de mica Barberine, Beatrice nu e capabilă să-şi manifeste dragostea reală, ce o simte, aşa cum nu putuse arăta acelaş sentiment soţului, părinţilor şi prietenilor săi. Nenorocită, eroina încearcă să se sinucidă. Ea se spovedeşte unui preot care-o sfătueşte să ceară ajutorul lui Dumnezeu; şi graţia cerească nu întârzie să se arate.

Beatrice îşi salvează fetiţa bolnavă de difterie şi pătrunsă de bunătatea cerească şi de fericire, îşi recâştigă încet, încet dragostea tuturor.

Sufletul ei chinuit nu poate însă rezista. Ea moare.

Frumoasa arhitectură a romanului e compromisă adese ori prin lungimi fără rost, iar înalta-i ţinută morală — prin înduioşări prea uşoare.

Autorul operei „Gens de connaissance" a reuşit să dea totuşi o lucrare puternică, plină de viaţă.

Un roman bulgar

Noul roman al lui Stilian Tchilinghirov, scriitor foarte apreciat de compatrioţi, e întitulat „Copiii infernului".

Volumul e o vastă frescă a vieţii sociale şi 'n acelaş timp un roman cu tendinţe.

Printre numeroasele personagii se disting doi eroi principali: ţăranul Ivan Devetaka, care a făcut mulţi ani osânda pentru omor şi tânărul învăţător Stoïmenov.

Acesta apare ca un apostol care predică bunătatea şi dragostea printre ţărani. Tot el parvine să demonstreze că Devetaka nu e un răufăcător cum îl socotesc ceilalţi.

Romanul care nu e lipsit de un oarecare exces de optimism şi care se resimte de influenţa superficială dar puternică a lui Dostoevski, are valoare mai cu seamă prin descrierile pitoreşti şi câteodată prin originalele meditaţiuni asupra idealului moral al societăţii.

Cel mai vechiu manuscris

Intr'o comunicare a Societăţii asiatice din Bengal, profesorul Mahfuz-ul-Hug, din Calcuta, a descoperit cel mai vechiu manuscris cunoscut al lui Omar Khaïam, marele poet persan cunoscut în Europa prin admirabile traduceri — mai ales în limba engleză.

Manuscrisul a fost găsit printre obiectele ce aparţineau unei vechi familii din Lucknow, de către un amator de artă din acel oraş. Manuscrisul a fost copiat în 1423 — în timp ce manuscrisul Ousley, păstrat la Oxford, datează din 1460 — şi conţine, după Mahfuz-ul-Hug, cel mai bun text din poeziile lui Omar Khaïam.

Iluzia cinematografică

O nouă explicare a producerii iluziei cinematografice o dă savantul *Charles Nordmann* — autor al vestitei cărţi „Einstein et l'Univers" — în *La Revue des deux Mondes*.

Cinematograful ridică, într'adevăr, o serie întreagă de probleme de natură psihologică şi fiziologică din cele mai interesante, care ne obligă să ne cufundăm până la rădăcinile misterioase ale cunoaşterii.

Se ştie că operaţia filmării se face printr'o mişcare discontinuă, obţinându-se pe peliculă o serie de instantanee succesive, pe care se fixează gesturile personagiilor, scene, peisagii.

In cursul unei secunde, se iau un număr de imagini variind între 15 şi 50. Aparatul de proecţie are un mecanism cu dispozitive identice cu cel de filmare. E evident că, pentru ca scena proectată să se desfăşoare cu aceiaşi iuţeală ca în realitate, e necesar ca numărul imaginilor proectate pe secundă să fie egal cu numărul imaginilor înregistrate în acelaş interval de timp. O proectare mai rapidă sau mai înceată va da o imagine accelerată sau încetinită a mişcării.

Deci, filmul este constituit dintr'un şir de imagini imobile, fiecare din ele reprezentând o fază a mişcării. Se naşte, fireşte, întrebarea: Cum e posibil ca un asemenea şir de imagini imobile să dea totuşi aparenţa unei mişcări continue, vii?

Explicaţia — comună până acum — a acestei iluziuni cinematografice consta în invocarea „persistenţei impresiei luminoase pe retină", adică a proprietăţii retinei de a păstra pe ea imaginea timp de $^1/_{10}$ dintr'o secundă. Această proprietate servia la explicarea fenomenelor de prestidigitaţie, a continuităţii ploii etc. şi e datorată faptului că lumina lucrând în mod fotochimic asupra retinei, trebue să cheltuiască un anumit timp până la impresionarea nervului optic.

Or, această explicaţie, în cazul iluziei cinematografice, nu e admisibilă, căci dacă ţinem seamă de faptul că proectarea se face cu o cadenţă de 24—48 imagini pe secundă, înţelegem lesne că ochiul, păstrând o zecime de secundă impresia, va suprapune imaginile succesive şi ne va da o mişcare confuză şi imposibilă.

In realitate, durata impresiunilor retinice nu e constantă, ci depinde de mulţi factori — printre alţii intensitatea şi natura luminii — cum rezultă din studiile magistrale ale ilustrului psichofiziolog Henri Piérou.

Cum s'ar putea deci explica iluzia mişcării continue în cinema? Se pare că, pentru aceasta, trebuie să facem apel nu numai la procese fizice sau fiziologice, ci şi la unul psihologic. Creerul nostru arată o tendinţă iresistibilă de a crea o continuitate reprezentativă între senzaţii distincte şi separate. Inţepăturile destul de apropiate a două vârfuri ascuţite pe piele dau o singură senzaţie. Privind dela oarecare distanţă pete aruncate discontinuu pe o pânză, se văd unite prin linii şi oarecum organizate. Aceasta explică şi unele efecte frumoase şi bizare ale „punctatului" în pictură, precum şi existenţa canalelor lui Marte, care n'ar fi decât pete sporadice, integrate de ochiul nostru în linii geometrice. Aici trebue găsită una din raţiunile profunde ale iluziei cinematografice. Cu atât mai mult, cu cât această tendinţă de interpolare între senzaţii disparate trebuie să se îndeplinească mai lesne în cazul unor senzaţii, cunoscute din experienţa anterioară ca formând un tot continuu.

In consecinţă, cu cât gesturile vor fi mai naturale cu atâta vor evoca mai lesne mişcarea sugerată. De aceia, poate, unele desene animate îşi datoresc frumuseţea faptului că artistul a ştiut să aleagă, dintr'o serie discontinuă de proectat, gesturile cele mai caracteristice şi mai sugestive ale mişcării. Şi, poate tot din cauza asta, a fi fotogenic înseamnă a fi capabil de un număr restrâns de atitudini, dar care să fie caracteristice şi să sugereze acţiunea. Aici trebuie căutată de altfel diferenţa între technica actorului de teatru şi aceia a artistului de cinema.

In orice caz, se poate observa că problemele, ridicate de cinematograf, sunt de mare importanţă. Ele ne arată că misterul cunoaşterii nu trebuie căutat numai în macro — şi microcosm. El e în noi, căci tot ce e extern ia forma impusă de personalitatea noastră, ca un lichid pe aceia a vasului său.

Eul nostru este capul şi finele oricărei cunoaşteri. Psihologia ar trebui să fie ştiinţa, care le cuprinde pe toate.

(*Charles Nordmann*, La Revue des Deux Mondes)

PENTRU CINE ARE NEVOE
DE CURA DE KARLSBAD
„Indicaţiile şi contra indicaţiile
Curei de Karlsbad"
de Doctorul GR. GRAUR
medic balnear de Karlsbad
Un volum de 72 de pagini 40 lei

LOTERIA DE STAT PE CLASE
240.320.000 Lei
distribuiţi în 40.000 câştiguri
In cel mai fericit caz se poate câştiga cu un singur loz
10.000.000 Lei — 8.000.000 Lei — 7.000.000 Lei — 6.000.000

PLASTICA

S'a spus cu drept cuvânt că nu există mister mai pasionant în elaborarea plastică decât lupta artistului cu realitatea, — luptă care se rezolvă sau prin neputinţă, sau prin triumf, sau prin evadare din natură.

Neputinţa nu duce totdeauna la renunţare; de cele mai multe ori ea duce la copia servilă a naturii.

Triumful asupra realităţii se întâlneşte de obicei la marii artişti. Petele de culoare ale lui Goya, de pildă, au dat viaţă eternă modelelor sale [1]).

Dar artistul de geniu nu se opreşte aci. El se eliberează, evadează din realitate, o depăşeşte, — nu pentruca s'o deformeze, ci ca s'o creeze din nou printr'o viziune proprie, ca s'o continue, ca s'o desăvârşească prin calităţi şi nuanţe nouă.

Poate nicăeri nu sunt ilustrate mai bine aceste formule ca în plastica noastră.

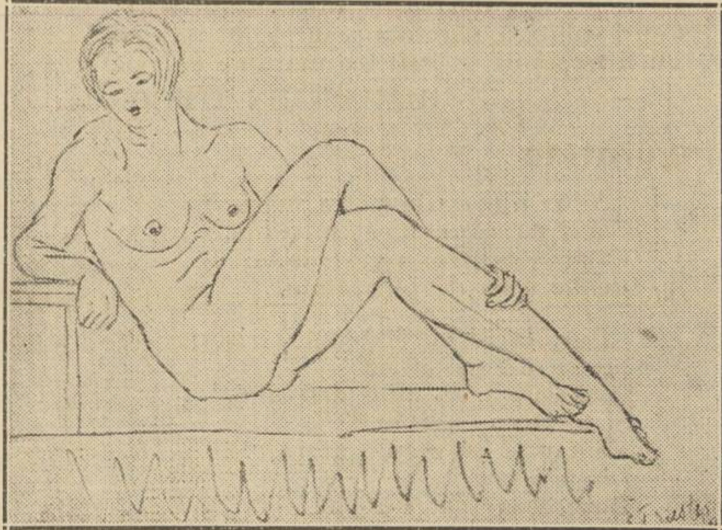
Pictorii lipsiţi de personalitate se numesc de obicei la noi clasici, academici, tradiţionalişti, adică păstrătorii vechilor procedee de *reproducere întocmai,* atât de apreciate înainte de inventarea fotografiei.

O categorie distinctă de artişti alcătuesc cei ce iau natura numai ca pretext, cei ce o domină prin emoţie şi gând, *interpretând-o.*

Alături de aceştia din urmă, câteodată contopindu-se cu ei, adesea însă căzând în exagerări formale nesincere, se înscriu aceia care, prin jocuri de fantezie şi stilizări originale, dau realităţii aspecte şi înţelesuri pe care ochiul obişnuit nu le ghiceşte.

O ilustraţie elocventă a acestor afirmaţiuni este *a doua expoziţie a nudului,* organizată în sala Mozart.

Lipsesc din această expoziţie plasticii noştri de seamă. Lipseşte, poate din aceiaşi cauză, şi punctul de vedere critic la alegerea şi la gruparea lucrărilor. S'a primit, probabil, tot ce s'a trimis: studii ce nu definesc nici vreo preocupare deosebită de formă, de volum ori de culoare, nici măcar un gând sau o frământare personală, — còpii banale până la indecenţă şi — mascate cu dibăcie — câteva compoziţii vrednice de remarcat.

S. Triester **Nud**

* * *

Nudul constitue astăzi un motiv plastic ca oricare altul.

Unii artişti nici nu-i dau mai multă importanţă decât naturii moarte.

Pentru aceştia, trupul gol nu trebue să aibă altă semnificaţie decât temele obişnuite.

Nudul oferă însă posibilităţi de realizare cromatică şi formală pe care mulţi le cercetează adesea cu o preferinţă specială.

Cunoaştem pictori care şi-au consacrat cea mai mare şi mai rodnică parte a activităţii lor — nudului. Universul se concentra pentru ei în trupul femeii, „forma tipică a frumuseţii universale".

A. Tocariu **Nud**

N'am putea afirma că se găsesc asemenea exemplare în expoziţia nudului din sala Mozart.

Găsim însă indicaţii preţioase asupra mentalităţii şi căutărilor artiştilor tineri. Cele mai bune lucrări sunt ale tinerilor. Valurilor turburi ale torentului care falsifică gustul public, tineretul le-a opus stavila limpezirii.

Nudul convenţional apare totuşi şi aci. Un şir de percepţii colorate dubioase, prinse cu migală excesivă, cu stăruinţă vulgară, ne fac să simţim necontenit pe intermediarul plastic între model şi noi. Şoapta lui insinuantă, linguşitoare şi indiscretă ne urmăreşte ca o obsesie, ne face să întoarcem capul jenaţi, ca în faţa unui spectacol neîngăduit.

D. Băjenaru **Nud**

Pictorii aceştia — printre care se enumără d-nii G. Catargi, Molda, Bordenache ş. a. — fixează liniile trupului feminin în toată sensualitatea lor brutală, confundând clasicismul cu trivialitatea. Ei îndreptăţesc îndoiala sufletească cu care e privit în genere viitorul artei noastre, mai degrabă decât aşa zisul delir al moderniştilor.

Victoria Cosmescu **Nud**

Criza de expresie a picturii româneşti îşi are obârşia în această greşită concepţie despre sensul şi menirea artei.

E meritul unor artişti ca Demian, Papatriandafil, Marcel Iancu, Ionescu-Sin, N. Stoica, Ştefan Constantinescu, G. Nichita, Margareta Sterian, Phoebus, Luky Galaction-Zambra, D. Băjenaru, A. Tocariu, Mina Byck-Wepper, Al. Moscu, Corina Lecca, Hrandt Avakian, Triester, că expoziţia nudului merită să fie vizitată.

Sunt pictori care (deşi de forţă inegală şi cu preocupări ce nu se suprapun totdeauna) încearcă să clarifice onest expresivitatea plastică.

In stadiul actual al plasticei noastre, colectivele acestea ar corespunde unei netăgăduite utilităţi, dacă organizatorii lor ar adopta un criteriu mai serios de selecţiune şi dacă artiştii consacraţi le-ar acorda concursul.

H. BLAZIAN

1) F. J. Sanchez Canton.

Tabletă

Note la o conferinţă

Domnilor din „Comitetul Naţional al Laptelui" dascălii gospodăriei româneşti.

De cele mai multe ori, cultura nu are însemnarea ce i se atribueşte în scrisul şi în vorbirea curentă. Speriat de cărţile, pe care nu le citeşte, şi înfricoşat de prestigiul tiparului şi al cuvintelor fără înţeles sau cu înţelesul îngropat în silabele vocabularului cu zorzoane, publicul mare şi-a închipuit întotdeauna că numitul om cult este mai mult decât un om şi că numita cultură este făcută pentru puţini. De pildă, cetăţeanului intimidat nu-i vine să creadă că un popor întreg se poate folosi de cultură şi că această cultură poate să treacă de marginile unei grupări de indivizi. Simplul cetăţean, care nu ştie carte sau care a învăţat numai atât cât i-a trebuit ca să se iscălească, socoteşte cultura ca un privilegiu, aşa cum şi era odinioară, când mandarinii scris-cititului păstrau abecedarul numai pentru odrasle. Dacă am cuteza să-i spunem acestuia că şi un analfabet poate să fie un om cult, fără să înveţe carte, el ar putea să creadă că glumim.

De obicei, şi clasele zise culte, actuale, adoptă o atitudine de mandarini faţă de grosul lumii, plăcându-le să fie confundate în prestigiul de care se bucură în totalitatea ei mişcarea culturală, care-i altceva decât cultura. Fie că nu doresc, fie că nu vor să poată, ele nu lămuresc grosului, exact, ce este numita cultură. Se pomeneşte cuvântul cultură ca o datorie penală şi cu un accent de tunet, care contribuie să amplifice sperietoarea şi să descurajeze pe omul de rând, adică pe omul normal, de a se apropia de cultură. Clasele cultivate beneficiază de vecinătatea fără împrejmuire precisă, a culturii cu puterea de creaţie, de care cultura poate să fie tot atât de străină ca şi ignoranţa. Catedra dascălului, laboratoriul farmacistului şi personalul de scenă al unui teatru, n'au nimic comun cu locomotiva, cu Pasteur şi cu Molière, însă dau înţelesul că fac parte laolaltă din aceeaş asociaţie a cunoştiinţei şi a realizării şi că sunt un monopol. Sau aşa înţelege omul, care le contemplează amestecate, ca orele pe un ceasornic, unde nu sunt indicate ora luminii şi orele de obscuritate sau de întuneric...

Cultura e invenţiune şi creaţie numai accidental. In stabilirea unui tablou de cifre şi exponenţi cultura trebuie deosebită de ceeace s'a chemat talent, geniu sau chiar inteligenţă, întrucât, ca şi la pământul, cultivat şi semănat când cu porumb, grâu sau ovăz, când cu trandafiri, lavandă şi lămâiţă, substanţa este de mai multe compoziţii, dacă nu şi de mai multe calităţi.

Intr'o vreme, aveam în serviciul nostru o femee Olteancă de vre-o 35 de ani. In timpul săptămânii, ea spăla vasele, spărgea lemne, curăţa cartofii, adâncită în numeroasele îndeletniciri ale titlului de „femee la toate". Duminica însă, ea se arăta în portul ei gorjan cu năframă, ca o mare cucoană, născută să poruncească, şi când zicea Duminica „Sărutmâna" ne cam simţeam la nelocul nostru. Olteanca nu ştia carte, avea însă darul natural de a-şi povesti limpede şi inteligent ideile şi, dictându-ne scrisorile pe care le trimitea în satul ei, acasă, nu era de adaos şi de schimbat nimic la textul ei grăit: „cultura" noastră îi servea Oltencei de maşină de scris.

— N'ai vrea să înveţi să-ţi scrii scrisorile singură? am întrebat-o într'o seară, pe când răzimată de uşa sufrageriei şi cu mâna la gură, ne spunea ce doreşte să comunice unui nepot.

— Păi, s'ar putea?

— De ce să nu se poată? Uite, să începem chiar acu. (Deschiserăm o gazetă şi puserăm degetul pe literile mari.) Vezi covrigul ăsta? e O. Vezi capra asta de tăiat lemne? e Ix. Vezi pe baba asta cu două burţi? e B. Vezi lumînarea asta? e I. Din covrigul ăsta a muşcat cineva şi s'a făcut C. Muşcând din cestălalt covrig, i-a rămas covrigului o haşchie lipită de capătul lui de jos, ca o ţăcălie: ăsta e G. Uite o ulucă ruptă: e H.

Olteanca rămase turburată.

— Va să zică, zise Olteanca emoţionată, astea sunt vorbele cum vorbim.

Făcuse o descoperire. Pân'atunci, femeea crezuse că scrisul e cu totul altceva decât vorbirea şi că învăţătura nu era de nasul ei; ea nu se simţea îndreptăţită la cultură, convinsă că ştiutorii de carte erau aleşi de Prefectură sau de Dumnezeu. Dar odată cu descoperirea ei, descopeream şi noi ceva; că Abecedarul avea şi el nevoie, ca Chimia şi ca Matematicile, de o introducere făcută copiilor şi care să explice rostul studiului semnelor scrise.

Dacă scrisul este trecerea cuvintelor în semne, nici cultura nu este altceva. Cultura trece viaţa în judecată, luând şi pipăind cu o regulă lucrurile, pe care le ştim şi nu le-am băgat în seamă. Cu gândul într'altă parte decât la lucrurile ce ne trec pe dinainte şi pe care le vedem fără să ne uităm la ele, cultura ne ajută ca după ce le-am văzut şi le-am uitat, să ne mai uităm o dată la ele, cum sunt şi cum erau când nu le-am analizat.

Până la vârsta de 5—6 ani copilul strânge o cantitate imensă de materiale de grai, de văz şi de impresii. în stare de incultură. Tot ce-i dau studiile timp de 15 ani mai târziu, în şcoala primară, în liceu şi în universitate, decolorându-i noţiunile, reprezintă mai puţin decât ştie el din primii lui 5 ani, din care un an îl ocupă suptul şi din care cel puţin 3 ani întregi copilul i-a dormit. La 5 ani, incultura lui e o stare de cultură înaintată. Şcoala, care-i atât de utilă din punctul de vedere didactic, nu e totdeauna tot atât de lămuritoare din punctul de vedere al culturii.

Admiţând drept bună definiţia noastră că subt cuvântul cultură se înţelege continua confruntare a vieţii cu inteligenţa, aşezate succesiv într'un raport de verificări, şi că pura şi simpla cultură însemnează pur şi simplu digerarea conştientă a noţiunilor căpătate inconştient — vom admite şi consecinţa acestei definiţiuni, că studiile care introduc în viaţa trăită noţiuni netrăite sau trăite numai în intelect, trec dincolo de cultura utilă şi falsifică viaţa.

Este o pornire a imitaţiei de bună credinţă către falsificarea din copilărie a vieţii poruncită de natură şi ea ne face inatenţi la fenomenul direct al vieţii, increduli în materialitatea momentului, duşi cu gândul la un timp mai mare, în care momentul şi secunda, unităţile de măsură ale capacităţii noastre de viaţă, se pierd. Această poziţie intelectuală sfârşeşte prin a ne face orgolioşi, dispreţuind ca nişte preocupări inferioare acele preocupări, care au zidit temelia morală a popoarelor culte, popor cult fiind, nu poporul producător de poeţi şi romancieri ci poporul în stare să citească şi să înţeleagă, pentru aplicare la viaţă, o carte de creşterea copiilor, de salubritate, de producţie şi economie.

Sunt filozofi şi mari cărturari care n'au auzit cântând cocoşul. Dacă se duc odată la ţară, ei rămân stupefiaţi de spectacolul vieţii adevărate, de viaţa trăită între pământ, lemne, vite şi cer. La vârsta de 40 de ani, unii cărturari descoperă guiţatul purcelului, ca acel mare savant închis în biblioteca lui, care a inventat dopul, după ce slujise tidvei şi urciorului, astupate cu un cocean, câteva sute şi poate că mii de ani. Ei află din întâmplare, când se întâmplă să le coacă o unghie, că aveau câte 5 la un picior; căci mainainte, tăindu-le, cu foarfeca, ei se gândeau într'altă parte, la o problemă de intelectualitate.

Cultura este tendinţa de simplificare a unei vieţi de civilizaţie cerebralizată, care dă greş de câte 2 ori în fiecare veac; tendinţa de a descurca firul naturii mereu încâlcit sau rupt. La vârsta de 50 de ani când i s'au stricat toţi dinţii, îi cade cărturarului în mână un articol de ziar, care dă sfaturi cum trebuesc îngrijiţi: e prea târziu. La popoarele cultivate, şi savanţii şi lăcătuşii au dinţii îngrijiţi, din pricină că poporul a ştiut din vreme ce-i un dinte, cum se păstrează şi cum îl pierzi. Din punctul de vedere al bibliotecii, savanţii cu dinţii stricaţi sunt admirabili, însă punctul de vedere naţional şi social preferă plugarii cu dinţii sănătoşi. Un savant se face mai des de cât o măsea şi o voinţă însemnează mai mult decât o abstracţie.

Din când în când, se iveşte un Elveţian, care ne atrage atenţia că nu ştim să ne instruim copiii şi că în loc să le facem studiul plăcut îi supunem unei munci didactice de ocnaşi. Sau se iveşte un American, care ne spune că nu ştim să mâncăm şi ne învaţă să mestecăm. Desigur că observaţiile supără sau fac apel la ironia noastră fină, de artişti. Alţii ne-au spus că nu ştim să respirăm şi că am uitat să umblăm, descoperindu-ne cântatul cocoşului la maturitate.

Oamenii care distribuesc cultura în popor nu sunt numai cărturarii de latineşte, de greacă şi de sanscrită. Aceştia împart cultura textelor şi a monumentelor, făcute de alţi oameni fără această cultură. Cultura dreaptă sporeşte vigoarea şi optimismul şi... avuţia. Românii sunt un popor de milionari timizi, slăbănogi şi goi lângă un tezaur. Profesorii cei buni ai Românilor, dascălii chemaţi de timpuri, cu sau fără catedră, sunt aceia care îi învaţă să se îmbogăţească, mişcându-se ager şi muncind cu socoteală, alături cu pământul, cu vitele, cu găinile; şi cu pomii; în aşa fel, ca ostenelile împletite cu meşteşug să dea cel mai mare rod şi cel mai bun.

Acum 25 de ani, un om politic, care era şi un om cuminte, a propus în Parlament obligaţia, aparent minusculă şi anodină, pentru fiecare locuitor să puie în bătătura casei un nuc. Deputaţii au râs de s'au prăpădit: ei socoteau că fericirile naţionale se capătă cu diploma de licenţă, cu discursuri, cu teze şi principii călcate, cu legiferări întortochiate şi cu buget de Stat. Dacă acum 25 de ani am fi plantat nucul în ogradă, astăzi România ar exporta fără caznă marfa dispreţuită în valoare de mai multe miliarde pe an — şi cărturarii nu s'ar mai da cu capul de păreţi ca să găsească deslegări la o problemă fără soluţii.

Dacă sângele s'a ieftinit, preţul nucilor în schimb se găseşte în mare valoare...

T.ARGHEZI

Temperamentele climatice

Se cunoaşte din antichitate încă împărţirea oamenilor în 4 tipuri : colericul, flegmaticul, sanguinul şi melancolicul, diviziune ce se arată, în experienţa zilnică, aproximativ exactă.

O nouă împărţire s'ar putea face după preferinţele indivizilor în ceeace priveşte temperatura, nu din punct de vedere al interesului profesional, ci din acela al bunei stări fizice.

Se poate observa, într'adevăr, o influenţă deosebită a caracteristicilor climatului asupra vieţii indivizilor.

Principala clasificare e dată după nevoia de căldură sau de frig. Unii simt o dorinţă nostalgică după soarele sudului şi vânturi calde. Aceştia îşi petrec vacanţele în Italia, Spania sau Grecia, unde pot să se bucure din belşug de soare şi căldură. Câteodată îşi schimbă totalmente felul de viaţă, emigrând spre ţări cu temperaturi ridicate: Africa, India, Insulele Sonde. Europa centrală, rece şi bogată în ploi şi nouri, li se pare o regiune imposibilă de locuit.

Un asemenea temperament au avut Rossini, care nu putea să compună decât sub soarele cald al Italiei şi Goethe, care, în zilele de toamnă sau de iarnă, suferia o adevărată depresiune a spiritului.

Alţii, din contra, se simt atraşi spre regiunile răcoroase sau deadreptul friguroase, preferând ţările scandinave sau ţinuturile arctice. Asemenea temperamente au avut Amundsen, Peary şi Beethoven, care compunea în condiţiuni optime când avea corpul bine răcorit.

In general, se pot distinge patru tipuri principale de temperamente climatice:

1. Temperamentul meridional, cu preferinţă pentru veri calde, iarnă blândă, soare şi uscăciune.

2. Temperament nordic, cu preferinţă pentru veri răcoroase, ierni cu zăpadă şi viscol, dar nu pentru alte precipitări atmosferice.

3. Temperament oriental. Preferinţă pentru climă continentală: vară călduroasă, iarnă rece, cer limpede, uscăciune.

4. Temperament occidental. Dragoste pentru veri răcoroase, ierni mai blânde, climă maritimă, precipitări atmosferice dese, cer înnourat. E un tip mai rar, dar existent.

In această înclinaţie, nu poate fi vorba de ereditate sau specialitate de familie. E o caracteristică strict individuală.

(Prof. *R. Hennig,* Umschau)

Prințesa

Zece fete, toate cam de aceiaș vârstă, unele blonde, altele brune, toate vesele, vorbărețe, sentimentale — ne adunam în fiecare zi în biuroul acela: o cameră mare, cenușie, cu pereții reci și goi, cu ferestrele mici și aburite. Opt ore pe zi loveam clapele mașinii de scris, căutând mereu cu ochii arătătorul ceasornicului care, parcă spre necazul nostru, abea se mișca pe cadranul îngălbenit. Dar când suna de eșire, ce veselie!... Repede capacul peste mașină și aceelaș gest la toate: puful de pudră și creionul roșu...

Plecam în grupuri sgomotoase, să facem obișnuitul sfert de ceas pe „Cale", strecurându-ne prin înbulzeala din fața străzii Sărindar, aruncând sau culegând câte o privire din mulțimea pestriță ce ne înconjura. Ne risipeam apoi pela diferitele stații de tramvai, afară de zilele mai fericite, cu vreun bilet de spectacol sau întâlniri în Cișmigiu...

In orele libere, la birou, fiecare ne povesteam aventurile, pe jumătate imaginate, — bucuria unei toalete noui, spectacole văzute, — în fine, toate evenimentele din viața noastră de mici funcționare.

Dintre toate, una singură nu lua parte la viața noastră, nu pleca în grup cu noi, nu povestea nimic; iar în fața micilor noastre bucurii, avea un zâmbet disprețuitor. O botezaserăm „Prințesa". Era înaltă, nu frumoasă, dar slăbuță, fină. Rochia ei de mătase neagră nu mai era de mult nouă, păstrată însă cu grijă reușea să aibă un aer de eleganță. Pleca întotdeauna în urma noastră și nimeni nu știa în ce direcție. Rareori totuși, începea să ne vorbească despre interiorul ei, camera de bae, salonul cubist, dormitorul în cenușiu și albastru, sera minunată, — în fine despre un lux pe care noi, celelalte nu-l cunoșteam decât din filmele de cinema. Ne spunea că, deși ar fi putut să trăiască fără muncă, din respect pentru sine nu vrea să fie un parazit în societate, că cel puțin banii pentru săraci vrea să și-i câștige singură! Ea adopta principiul fetelor moderne: viața trebue cunoscută în toate manifestările ei.

Aerele ei nobile, principiile acestea ne umileau și toate o ocoleam.

Intr'o dimineață, prin luna Iunie, venisem la biurou cu o rochie nouă. Ce-i drept, era de ață; dar un desen și un colorit minunat. Mă privisem mult acasă, în fața oglinzii de o șchioapă și rămăsesem încântată de propria mea persoană. Succesul meu a fost mare. Toate m'au înconjurat, m'au admirat, m'au felicitat. Eram, — după părerea generală, — „charmantă"... Numai Prințesa n'a zis nimic. Nu m'am putut stăpâni. M'am oprit în fața ei, i-am căutat privirea și i-am zis cu răutate: Ei bine „alteță" nu vreți să-mi dați și înalta dv. părere?" Ea mi-a răspuns zâmbind: „Părerea mea, iat-o: rochia e foarte drăguță, dar și foarte comună!"

Poate nu m'ar fi durut prea mult aceste cuvinte, dacă ele n'ar fi fost urmate de zâmbetul câtorva colege, care nu-mi ertaseră faptul de a fi cea mai elegantă în ziua aceia. M'am hotărît să mă răsbun. Să demasc pe Prințesa aceasta. Atitudinea ei măreață ne intriga de mult și unele dintre noi șopteau pe socoteala ei, lucruri urîte. Cine știe ce se ascundea sub aerele ei înfumurate. Cine știe a cui „întreținută" era!...

Seara, am plecat singură, contra obiceiului, și am așteptat în colțul străzii, să apară silueta subțiratecă a Prințesei. Am urmărit-o, din umbră, pas cu pas. A trebuit să merg cam mult, căci ea n'a luat tramvaiul. In fine, s'a oprit în fața unei vile din parcul Filipescu. In fața casei era o bancă. M'am așezat în dreptul unui stufiș. Era senin, cald, o noapte de vară. Dela postul meu, puteam vedea câteva din ferestrele vilei, mai ales cele dela subsol, care-mi veneau chiar în față și tocmai acolo apăru, peste câteva minute, Prințesa mea. Dar prin perdelele trase în lături și ferestrele larg deschise, n'am văzut interiorul de care ea ne vorbise. N'am văzut nici salonul „cubist" nici „dormitorul în cenușiu și albastru". N'am văzut decât o strâmtă și goală cămăruță de subsol, al cărei mobilier se compunea dintr'un pat de fier, un paravan, o măsuță și două scaune de pae. In pat, rezemată de perne, albă ca și ele o bătrână împletea la ciorapi, sub lumina unei lămpi de petrol.

Prințesa dispăruse după paravan și, cu totul alta apăru în locul ei: o fetiță îmbrăcată într'un capot cenușiu, cu părul strâns sub un muselin alb. Veselă și plină de atenție servi masa bătrânei, răspunzându-i prin glume, întrebărilor ei, asupra felului cum și-a petrecut ziua. Mâncă și ea apoi, în picioare, pe colțul mesei, doar câteva fructe și o prăjitură. Strânse totul cu grijă și tot vorbind cu bătrâna, făcu curat în odăița săracă dar strălucitoare de ordine și curățenie. Când termină, veni să se așeze la căpătâiul bătrânei, — cu o carte mare pe genunchi, a cărei copertă o cunoșteam: cea mai veche ediție a „Contelui de Monte-Cristo". Și pe când bătrâna care-i semăna puțin , învârtea cu grabă între degete acele de oțel și firul de lână, — Prințesa cetea cu glas tare povestea minunată a lui Edmond. Din când în când, ochii bătrânei se ridicau depe lucru și mâna ei slăbită și boțită mângâia părul fetiței, care zâmbind o săruta. Prin geamurile deschise, pătrundea parfumul serii de vară și sgomotul orașului depărtat.

Pe banca mea, la postul de pândă, nu mă mai înduram să plec...

LUCREȚIA DASCALESCU

A APĂRUT
FUNDĂTURA CIMITIRULUI No. 13
ROMAN — de TUDOR TEODORESCU-BRANIȘTE
Desene de I. Anestin
Romanul vieții de mahala, cu comicul și tragicul ei.
Ed. „ADEVERUL" 50 LEI
De vânzare la toate librăriile.

CITIȚI AZI:
LECTURA No. 381
FLOAREA LITERATURILOR STRAINE
MAXIM GORKI
O STRICATĂ
Lei 5, Scrierea complectă la chioșcari și librari.

Scriitori din Extremul Orient*)

Naturalismul și umanitarismul în literatura japoneză

Sub influența școlii naturaliste franceze, care pătrunde în Extremul Orient prin nenumărate traduceri, din Zola, Maupassant și Goncourt, ia naștere curentul naturalist japonez.

In fruntea acestei mișcări stă scriitorul Takayama. După acest scriitor, literatura sinceră și adevărată nu poate fi decât literatura instinctului; romanul nu trebuie să înfățișeze altceva decât eforturile animalului uman, pentru triumful vitalității, iubirii și setei de dominare. Mai mult chiar decât atât, un roman nu-și găsește justificarea, decât dacă reflectează propria experiență a autorului. A scrie, presupune în prealabil, bucurii și suferinți trăite.

Adepții nouei mișcări literare devenіră naturaliști împotriva tuturor convenientelor, a „decenței", în disprețul tradiției, fără ipocrizie, bravând și nesocotind vechile percepte ale moralei nipone.

Primul roman al tinerei școli a fost chiar acela al lui Tayama Katai intitulat Fouton (divanul). Iată subiectul în câteva cuvinte: O tânără femee cere unui romancier s'o inițieze în arta scrisului. Intr'una din desele lor întâlniri, — în casa romancierului, — eroina ia atitudini provocătoare, înflăcărând inima poetului îndrăgostit până la nebunie. Dar eroul romanului nu îndrăznește să se apropie de femeea iubită; un sentiment de umilință îl copleșește după plecarea ei. El se trântește ca un nebun pe divanul, ocupat cu câteva clipe înainte de femeea iubită, îmbibat încă cu parfumul ei, și-l cuprinde cu furie într'un moment de exaltare senzuală, de paroxism erotic. Această poveste, de un realism crud, atrase autorului un număr considerabil de condamnări, dar îi deschise și calea celebrității. Imediat după apariția cărții, el dădu și explicația ideilor sale: Viața este fără soluție și arta constă în continuitate. In momentul când dorințele noastre își găsesc satisfacție, nu mai există plăcere; noi trebuie întotdeauna să ne întindem mânile către ceiace aleargă înaintea noastră.

Un alt maestru naturalist este *Shimazaki Toson.* Romanele sale înfățișează triumful dorințelor sensuale asupra tuturor hotărârilor eroice ale spiritului. El publică un fel de roman autobiografic, într'un ziar cotidian din Tokio, sub titlul: „O nouă viață". Autorul descrie pasiunea sa pentru o tânără nepoată, făcând confesiunea păcatului în culori stridente, arătându-l totodată ca izvor al tuturor suferințelor viitoare. Pentru a fugi de această pasiune, autorul-erou pleacă în străinătate, dar revenind, el își regăsește iubita și frământările trecute.

Alături de acești povestitori și romancieri, critici consacrați apărau cu aprindere naturalismul. Iwano Homei, cel mai cunoscut critic naturalist, se impune în urma descoperirii complotului contra împăratului, din 1912. Guvernul și poliția întreprinseră o campanie din cele mai severe contra militanților revoluționari, precum și împotriva tuturor spiritelor libere anti-religioase și anti-tradiționaliste. Homei este acuzat că „a ridicat bomba fumegândă căzută din mânile revoluționarilor". Iwano Homei simpatiza de fapt cu încercarea de răsturnare a formei de guvernământ de atunci, căci era de părere că o schimbare politică și economică ar fi atras după sine și o reformă a moralei și obiceiurilor curente, creând singurul cadru necesar desvoltării individului.

De-abea eșit de pe băncile universității, Iwano, — prin maniera scandaloasă a vieții lui private — înțelege să protesteze contra principiului autorității și a așa zisei „abțineri morale". Teoria sa a „semi-animalismului", critica radicală a moralei admise, o expuse pe larg, după publicarea romanului său „Beția plăcerii". El răsturnă toate valorile etice și estetice și se făcu apologistul unui hedonism sensual, creând formula: „Voluptăţii instantanee". El pronunță celebra sentință: „Să fim despuiați și să lăsăm despuiat ceeace este despuiat", frază devenită cuvântul de ordine al discipolilor săi naturaliști.

Acest naturalism a ajutat mult desvoltării curentelor individualiste în literatură și în întreaga desvoltare culturală a Japoniei contimporane.

Dar o reacțiune contra acestei literaturi brutale, pornite și ea tot din influență franceză, nu întârzie să se manifesteze cu putere, dând naștere unui nou curent literar. Astfel a apărut în Japonia școala „diletantismului artistic" sau a „realismului liniștit", al cărui obiect îl formează mai mult banalitățile vieții cotidiane și oroare de tragic și excepțional. Dar această reacțiune împotriva naturalismului nu s'a oprit la formula de compromis a „realismului liniștit", ci și-a găsit exprimarea definitivă în scrisul și ideile umanitariștilor.

Umanitarismul luă naștere în școlile nobililor, școli rezervate fiilor vechii noblimi, ai nouei aristocrații, ai castei feudalilor. In numele dragostei pentru umanitate, pentru eternele drepturi omenești, umanitariștii iau atitudine contra ordinei burgheze. Curentul născut din atitudinea critică față de societatea contimporană capitalistă, a oferit cadrul celor mai divergente manifestări literare: ultra-conservatorism și comunism.

Cel mai celebru dintre acești umanitariști este *Moushkoli,* descendent al unei vechi familii nobile. In el răsună glasul vechii Japonii artistice, filosofice și religioase. In fața spectacolului nouei societăți, pe care o condamnă, el încearcă să se ridice deasupra intereselor naționale, făcând un apostolat umanitarist. Dar cu toată noua sa credință el rămâne în cadrul castei sale; este un conservator și nu un democrat; are oroare de mișcările populare și de rumoarea străzilor. El disprețuiește activitatea politică, pe apărătorii profesionali ai „plebei" și pe scriitorii care se adresează masselor. Moushakoli scrie drame și mici piese al căror subiect îl constitue întotdeauna un caz de conștiință. Personagiile lui sunt literați, artiști sau filosofi și niciodată politicieni sau oameni de afaceri, care prin interesele și intrigile lor sunt — după el — provocatorii războaielor și a celorlalte nenorociri sociale. Geniul rău al omenirii este înlăturat; în scenă nu rămâne decât victima sa, adeseori pusă în fața unei datorii, în fața unor interese contrare principiilor sale.

Cea mai reprezentativă piesă din opera lui Moushakoli este „El și sora sa". Eroul, un tânăr pictor, de o rară sensibilitate, duce o viață liniștită alături de sora lui, pe care o adoră. In războiul contra Rusiei, pictorul își pierde vederea, dar găsește consolare și-și recapătă bucuria la viață în tovărășia bunului său înger. Părinții fetei încearcă însă s'o hotărască să-și caute fericirea în căsătorie. Ea rezistă mai întâi autorității paterne, din dragoste pentru fratele ei; termină totuși prin a ceda, servindu-și chiar sie-și scuza, că prin acceptarea compromisului, ea va putea da un ajutor și mai prețios celui aflat în nenorocire. Fratele, care află despre această hotărîre, de-abea în ultima scenă, aduce surorii sale cele mai grave acuzații. In fața slăbiciunii surorii sale, orbul găsește în propria lui voință resursele de viață. Adresându-se naturii el exclamă: „Dă-mi mai multă putere, să pot suporta durerea!" și își afirmă hotărârea: „Voi merge singur înainte". Cu aceste fraze se încheie piesa. Nici o altă lucrare dramatică japoneză nu atinsese acest înalt grad al pateticului.

Ura contra militarismului și contra războiului constituesc două din cele mai însemnate momente din întreaga operă a lui Moushakoli.

Arishima Takero este un alt scriitor celebru umanitarist. El găsi mai ales înțelegere în lumea feminină tânără. Acest tineret feminin i-a rămas veșnic credincios scriitorului nostalgic și turburat, care găsește o sensualitate în teamă și în toată gama conflictelor de conștiință.

Intr'una din lucrările sale, Arishima îl face să apară pe Isus, — fără să evite prea mult ridicolul — sub trăsăturile unui pastor american, protector al tinerelor fete pocăite și al studentelor sărace. Una dintre aceste femei — o dansatoare abandonată, — apare ca o incarnație a Mariei Magdalena.

In viața sa privată acest autor a fost veșnic prada unor cazuri de conflicte sufletești, stare sufletească care se reflectează în întreaga sa operă. Pentru a-și liniști conștiința, el donează întreaga sa avere — vaste moșii — țăranilor. Prietenii săi admirară gestul său generos, dar răutăcioșii susținură că, „a se despuia de bunurile sale, este un lux de om bogat".

Ca și naturaliștii japonezi, care țineau să trăiască viața desordonată și amorală a eroilor lor, umanitariștii își dau osteneala să-și puie de acord acțiunile cu principiile. Către sfârșitul anului 1918 un grup radical hotărăște să părăsească orașul, pentru a fonda un sat colectiv. Acest „Sat nou" întrunește într'o regiune deșartă a țării, un grup de câteva zeci de literați și artiști. Ei lucrează un minimum de ore pentru colectivitate, iar după aceea sunt liberi să se ocupe de lucrările private.

Literatura japoneză modernă, dacă păstrează vizibil urmele influențelor europene, totuși ea apare pentru criticul contimporan, originală ca formă și mijloc de exprimare, și chiar ca fond.

DARIA LUCA

*) Almanach des Lettres.

Un poem de Anton Wildgans

Anton Wildgans, scriitorul austriac mort de curând, a avut o activitate felurită și intensă. A scris piese de teatru, un poem epic, a fost director al „Burgtheaterului" din Viena. Totuș ceiace, probabil, va rămâne mereu din opera lui va fi cărticica de versuri intitulată „Sonette an Ead", în care Wildgans se dovedește a fi un minunat liric, puternic și original, chinuit și adânc, meritând să stea alături de marii poeți ai liricei universale.

Iată, transpus în românește, un poem de Anton Wildgans:

Ai fost și alte ori în preajma mea:
Când, exilat de tine, nopți de arândul,
Culcat cu alta mă 'mbătam cu gândul
Că ai fi tu — și ea n'ar mai fi ea...

Iar când firescul spasm mă cucerea
Cu voluptatea fără de voință,
Eu te slăviam cu 'ntreaga mea ființă,
Tu, paradisul meu, Golgota mea!

Dar când din vis mă ridicam stingher,
La căpătâi veghia, cumplit străjer,
Un înger alb cu paloșul de moarte.

Citiam din ochii lui cum, mut,vorbia:
A fost doar un păcat — căci n'a fost *Ea!*
— Și-o cruce parcă se cioplea departe...

AL. A. PH.

1300 numere apărute
conține lucrări literare, de pedagogie, de educație, de știință popularizată ale scriitorilor români și străini.
De vânzare la toate Librăriile din țară.
Cereți catalogul gratuit la Librăria „Universala" Alcalay & Co., București.

Primii pași

In această rubrică se publică fragmentar producțiile debutanților. Corespondența ce ni se trimite în acest scop trebuie să poarte indicația p. Primii Pași.

Ursita

Mugește crunt furtuna pe valuri aplecată,
Și marea în adâncuri și'năbușe suspinul.

Pastel lacustin

Ca un sobor de preoți lacuștri și fanatici
Foșnește 'ncet în ape al trestiilor cor
Și bietul om spre aștri aprinși și enigmatici
Iși stinge încet privirea cu un surâs ușor.

VALENTIN GRIGORESCU

Chinurile

Acum când liniștit aș vrea
Să fiu în noaptea mea adâncă, —
Un stol de vise se trezesc,
Ca pescărușii de pe-o stâncă.

ANTON IONESCU

Zarzăr

Se strecoară raze, nins
Trandafir de rouă,
Sărutare dinadins
Zarzăr floare nouă.

S. BRUMFELD

Balada omului

A ta e voia, Doamne...

. . . .

Când omu 'nfige plugul în glia de smarald,
Tu-l însoțești cu Duhul și cu cuvântu-Ți cald;
Când sapă în grădină răzoarele de flori,
Tu îi pliveşti din suflet învolburații nori;
Când spintecă pădurea securea lui de fier,
Tu îi implânți în suflet o margine de cer;

DAMASCHIN TITT-Oradea

Singurătate

...Adus din spate peste masă,
Gând cu gând încet mi-adun,
Cum aș prinde 'n vârf de ac
Boabe mici de mărgeluțe.

...Dar, în singurătatea-mi tristă;
Scoica de pe suflet
O să 'ncerc să mi-o desprind.
Și atuncea, bâjbîind,
Voiu găsi să zmulg afară,
Din adâncuri,
Dureroasa piatră rară?

Suferință

...Și din ramul crud
Și-a scos căpșorul
Mâțișorul...
Și ce mulți-s...
Și ce moi-s...
Și ce calzi-s...

EUGEN ECKERT

Editura ADEVERUL s. a.

Dela 1 Ianuarie — 30 Aprilie 1932,

au apărut:

1) **Păsărică draga mea** Povestiri pentru copii, de *Ion Pas* . . . . . Lei 40
2) **Isprăvile lui Mirică Pițigoi** Povestiri pentru copii de *Ion Cireșu* . . . . . „ 20
3) **„Medicul nostru"** enciclopedie medicală pentru uzul tuturor de *Dr. Ygrec* . . . . . „ 150
4) **„Papucii lui Mahmud"** roman de *Gala Galaction* „ 50
5) **In preajma revoluției,** roman, vol. I; **„Smaragda Theodorovna"** de *C. Stere* . . . . . „ 30
6) **In preajma revoluției,** roman vol. II **„Vania Răutu"** de *C. Stere* . . . . . „ 80
7) **„Eu am ucis pe Rasputin"** roman de *Prințul Felix Yusupoff* . . . . . „ 40
8) **„Alte orizonturi"** studii critice de *H. Sanielevici* . „ 60
9) **„Călătoria unui romancier în jurul lumii"** Impresii de călătorie de *Blasco Ibanez* traducere de *H. Sanielevici* . . . . . „ 60
10) **„Kimonoul înstelat"** roman, de *Victor Eftimiu* . . „ 80
11) **„Fundătura cimitirului No. 13"** roman, de *T. Teodorescu-Braniște* . . . . . „ 50
12) **„Legile pentru suspendarea actelor de urmărire și executare asupra bunurilor rurale"** de *Const. A. Stoeanovici* . . . . . „ 30
13) **„Codul lichidării judiciare pentru comercianți și industrașii"** întocmit de *Const. A. Stoeanovici, A. Chemale* și av. *Eugen Barasch* cu o prefață de d. *Valer Pop* Min. de justiție . . . . . „ 140

SUB TIPAR:

1) **„Evreul"** roman, de *Honoré de Balzac* trad. de dl. maior *A. Locusteanu* . . . . .
2) **„Șocolată"** roman din vremea revoluției ruse de *Tarasoff Rodionoff* trad. de D-na *Ana Canarache* . . .
3) **„Asfințit de oameni"** roman de *Ludovic Dauș* . . .

Vrei ca fotografia d-tale cea mai reușită să cadă sub ochii celor mai renumiți regisori și ai directorilor de teatre din Occident ?

Trimete-o imediat excelentei publicațiuni

„MAGAZINUL"

care o va reproduce în mod absolut gratuit și astfel imaginea d-tale va fi admirată în toată lumea.

Expediază încă azi fotografia și în numărul viitor va apare.

„MAGAZINUL"

se găsește de vânzare pretutindeni și prețul unui exemplar, un elegant volum de 100 pagini, tipărit pe hârtie cretă — este de 30 lei.

Cura de slăbire

Au fost oameni norocoşi în viaţă. Se apropiau de pragul anului al cincizecilea, şi aveau trei case cu etaj la oraş, depozit de un milion împărţit la trei bănci dintre cele mai solide. La slujbă dumnealui renunţase încă înainte cu zece ani. Gurile rele spuneau că a fost dat afară, prins cu afaceri nepermise, dar această opinie nu împiedica pe nimeni să le caute prietenia, nici să prezideze diferite societăţi caritative. Dădeau invitaţilor lor cine îmbelşugate la care se serveau vinuri tari şi lichioruri străine, iar în fruntea societăţilor nu stăteau de-a-jaba! Făceau donaţii în fiecare an, şi strângeau un mare număr de membri.

Acum dumnealui se lăsase de afaceri pe care le ştiu învârti cu multă măestrie în cei zece ani dintâi ai României mari, şi trăia din veniturile caselor şi dobânda banilor. Copii nu aveau, şi nici rudenii apropiate.

Vorba e că numai domnul Costea se apropia de anul al cincizecilea, dumneaei trecuse puţin acest prag de rezistenţă a vieţii. Din complezenţă însă bărbatul nu o făcu niciodată pe Doamna Viorica mai mare decât el, deşi îi citise actul de naştere.

Dumnealui era un om recunoscător şi nu-şi uită că banii cu care începuse afacerile norocoase, au fost ai nevestei. Şi bucuros i-ar fi dat doamnei Viorica cu zece ani mai puţin decât lui, dacă dumneaei ar fi primit o astfel de contrafacere a adevărului, fie în faţa ei, fie în faţa străinilor.

Dar Viorica i-a spus hotărît:

— Nu am putut să mă împac cu *contrabanda* în viaţa mea. Să nu te aud! Ar fi fost şi greu să se împace în materia dată! Căci dumneaei încă dela treizeci şi cinci de ani începu să se îngraşe, iar acum era cât o bute. Umbla cu mânile depărtate de trup, purta subt haine slănini grele, avea trei rânduri de bărbii, şi obrazi cât două luni. De ani de zile o desculţa şi o încălţa slujnica. Era şi astmatică de-atâta povoară. Ce folos că părul îi era încă negru dacă ochii mici abea se mai vedeau din grăsimi? Ce-i arde ei s'o mai întinerească bărbatul cu câţiva ani?

Domnul Costea începu să se îngraşe numai după ce a lăsat afacerile şi a ajuns la hodină. Nu-i vorbă, şi mai înainte, de pela treizeci purta subt vestă un butoiaş, dar lăbărţarea şi îngreuiarea trupului i s'au tras dela pensionare. Totuşi şi acum el e în urma soţiei cu douăzeci de kilograme, şi cu mare silă reuşeşte încă să ajungă cu mânile la ghete pentru a-şi le pune şi a le scoate. Adevărat e că şi avea braţe lungi, îi treceau de genunchi.

Doctorii — nu unul ori doi, dar pe câţi i-au consultat — i-au sfătuit să-şi mai tragă dela gură, că alt mijloc nu este pentru a slăbi.

Au fost ei veri de-arândul pela Karlsbad, dar cele opt-zece kilograme pe care le lăsau acolo în decursul curei, le puneau la loc într'o lună de mâncare acasă.

— Nu ajută la nimic Karlsbadul. Faceţi acasă o cură de slăbire.

— Uşor de zis, doctore, suspina Doamna Costea, pe când bărbatul pufăia.

— E uşor şi de ţinut. Numai începutul e greu.

— Hm! Inceputul şi continuarea, râdea domnul Costea.

— O, cunosc lume multă care face azi cură de slăbire. Şi tot lume bună, doamne şi domni. Şi nu se plâng de nimic. Unde pui că e şi la modă.

— De pe partea modei, să fie ea sănătoasă! Peste noi a trecut, zicea fără nici un regret doamna Costea.

Erau mari mâncăcioşi, amândoi. Va fi de-ajuns să spunem că în fiecare an, de Crăciun, tăiau câte patru porci mari, de câte o sută optzeci kilograme unul, şi nu ţineau decât o slugă şi o slujnică, iar la oaspeţi nu le serveau niciodată carne de porc.

Mureau amândoi după aşa bunătate!

Vre-o zece, cincisprezece ani nu luară la inimă sfaturile doctorilor. Dar acum începură să aibă amândoi ameţeli. Inima! Mai ales Doamna Costea suferea. Crize mai dese şi mai îndelungate.

Consultară un medic, profesor universitar, mare internist, şi acesta îi puse la un regim al dracului. Era şi cură de slăbire şi oprire dela carne de porc.

Era o reţetă cu care să hrăneşti pe zi un pui de găină.

— Glumeşti, domnule profesor? întrebă domnul Costea, cercând să zâmbească.

In loc de răspuns, profesorul le arătă fotografia celor două inimi. Aha, de aceia i-a vizitat cu raze!

Doamnei Costea i se făcu rău văzându-şi în chip inima din piept. Nu că ar fi înţeles ceva din ce-i arăta şi explica doctorul, ci pentru simplul fapt că-şi vedea inima. Ce barbarie!

Profesorul le arătă toată gravitatea stării lor sanitare. Şi la urmă declară, aproape mânios, că nu răspunde de nimic, dacă nu-i urmează întocmai sfaturile.

Soţii se întoarseră acasă foarte supăraţi. Nu mai aveau de trăit decât cel mult un an, dacă nu făceau cura de slăbire şi de ajun.

Mai consultară vre-o trei doctori în Capitală, pe cei mai renumiţi. Ce folos! Par'că au fost înţeleşi! Şi fotografia inimilor părea aceiaşi!

Intr'o Luni hotărîră să înceapă. Işi făcură cruce şi-şi ziseră rugăciunile, ceeace nu se mai pomeni de mult.

— Incă e bine că suntem amândoi în aceeaşi osândă, zise bărbatul. Ce m'aş face eu acuma să te văd pe tine bându-ţi cafeaua cu colac, apoi şunca şi cârnatul rece.

— Dar eu, dacă tu ai începe acuma cu păhărelul de rachiu, cu slănină şi cu ceapă.

Ei cercară să glumească, dar privirile lor căutau speriate din fundul capului. Mai înainte stăteau la masă de cinci ori pe zi. Sluga nici nu avea altă treabă decât să servească, pe când fata se învârtea vecinic în jurul focului. Afară de aceste cinci mese, mai îmbucau de multe ori la zi.

După o săptămână, în care n'au făcut decât să drăcue la servitori şi să se târâe furioşi prin casă, slăbiră tare în puteri. Poate şi în urma faptului că umblau mereu, n'aveau o clipă de pace. Şi cum ar fi avut când în adâncurile din ei părea că s'au încuibat ca într'o baltă stătută, broaştele. Nici noaptea nu puteau dormi de orăcăitul lor! La început doamna Costea se sperie şi aprinse electrica să vadă ce e!

Ceeace era cu totul inedit în viaţa lor conjugală se ivi acum: cearta. Certe aprinse între ei. După a patra zi simţiră că se duşmănesc. Ce vorbe urâte îşi mai spuneau! Şi dumnealui ajunsese să sudue de cele sfinte, cum nu mai făcuse de pe vremea când era în toiul afacerilor.

In ziua a şasea începură să se spioneze împrumutat: Nu cumva se atinge careva de mâncarea oprită! Mai ales de şuncile şi cârnaţii, de slăninile din cămară. Şi văzând că se spionează, se înduşmăniră şi mai rău.

Aşa că la sfârşitul întâei săptămâni, erau fierţi şi învineţiţi.

Incepură însă şi pe a doua. Acum începu să li se schimbe cu totul caracterul. Doamna Costea trânti uşa în nasul unei doamne care veni să o invite la o şedinţă a comitetului unei reuniuni ce prezida. Domnul Costea îşi dădu demisia din două societăţi care chiar acum adunau cotizaţiile, şi pe un slujbaş dela prefectură care veni c'o invitare la cină la prefectul îl anunţă că sloboade cânele la el dacă nu-i dă pace. Şi avea un câne care rupea! Impreună soţ şi soţie, nu mai vorbeau decât în monosilabe şi se priveau cu duşmănie.

Şi, înc'alta, dacă ar fi mai bine cu sănătatea, cu inima! Dar abea acum ştiau ei care sunt adevăratele ameţeli!

Domnul Costea filosofa toată ziua. Regreta că trăeşte, că a făcut avere, că s'a însurat cu dumneaei („Dacă nu nimeream una aşa de mâncăcioasă poate nu ajungeam nici eu". Doamna Costea blestema carnea de porc, de care a prins gust şi atâta poftă dela lăcomia bărbatului, care de copil a crescut porci. („Toţi doctorii au spus că asta ne-a făcut mai mult rău").

Dar Joi, în săptămâna a doua doamna Costea, nemai putând răbda intră în cămară: numai o felioară de şuncă! Pe dumnealui îl ştia prin grădină. Numai cu un sfert de ceas înainte l-a auzit drăcuind pe slugă, şi nu l-a văzut intrând.

In cămară dădu peste bărbat, care chiar atunci tăia din slănină.

Intâi se ocărîră împrumutat, apoi le veniră lacrimile în ochi şi se îmbrăţişară cu multă tandreţă, ca pe vremea când erau tineri.

A doua zi zăcură amândoi în pat, dar nu mai chemară nici un doctor. Iar de-atunci a trecut un an, şi moartea încă nu i-a cercetat.

— S'o ia dracu' de hârcă — spuse dumnealui glumind despre moarte, — încai să aibă ce duce în spinare când va veni după noi.

I. AGARBICEANU

Memorial II

Anglia e cea mai eficace cură antineurastenică. Lumea exterioară există intens pentru oricare şi fiecare caută să se expatrieze din căutările zadarnice ale eului în fructuoasa şi interesanta realitate. Confundare cu obiectul ca la toţi oamenii de treabă şi cu bosa etică a vieţii. Englezii sunt oamenii care iau toate în serios.

* * *

Mania prozelitică face ravagii. Mereu şi pretutindeni se înjghebează societăţi pentru o anumită propagandă. Cineva descopere pericolul fasolii în alimentaţie. Creiază o societate cu sute de oratori (printre care multe domnişoare coapte), cu fonduri care-i mănâncă trei sferturi din venit, cu broşuri, cu reviste specializate. Alte societăţi combat gândacii, alcoolul, feminismul, India fardul pe obraz, coafura „à la garçonne". Şi toate câştigă aderenţi, partizani, militanţi care cheltuesc bani şi pasiune şi sunt plini cu religiozitate de misiunea lor.

* * *

Nivelul vieţii materiale e foarte ridicat. Această ţară care-şi importă două treimi din alimente trăeşte mai larg mult ca ţările direct producătoare. Clasa a treia la tren e egală celei de a întâia de pe continent. Sentimentul de clasă e foarte desvoltat. La vapor, în gări, spaţii speciale pentru săraci. Intr'o gară am citit o placardă care rezerva un loc pentru servitori şi uvrieri. Şi toată lumea, în egalitara Anglie găseşte acest lucru foarte natural.

* * *

Omul superior nu e persecutat aici, cum crede Franck Harris în cartea sa despre O. Wilde, ci tratat neglijent şi fără atenţii ca pe oricine. Anglia nu-şi alintă elementele de elită. Tendinţa e de a creia omul curent, mijlociu, ceeace face tăria tuturor popoarelor mari.

* * *

De când există această bătrână omenire, focul s'a identificat cu cultul domestic. „Foyer", locul focului e intimitatea căminului. Anglia, ţara umedă arde mereu foc în sobă. Anglia e ţara familiei strânse, unite. Familia se identifică cu vatra, cu coşul, cu soba.

* * *

Maşinismul poate da confort. Numai tradiţionalismul patriarcal poate da fericire.

* * *

Politeţa engleză e o formă de mândrie şi, probabil de dispreţ. Cineva a zis: „La politesse c'est une légère inimitié". Aici, constatarea se verifică în plin, comparată mai ales servilităţii germane, jovialităţii gen commis-voiajor a francezilor, lichelismului perfid al orientalului.

* * *

Englezii cultivă caracterul ca horticultorii speţe rar încrucişate. Toţi englezii sunt educaţi, adică cresc preconceput ca merii tăiaţi în formă de piramidă. Ceeace e foarfecele la grădinar care suprimă excrescenţe anarhice, la educator e biciul şi nuiaua. Dar după cum Francezii, popor exclusiv artist în viaţă, n'au creiat nici un sistem de estetică teoretică, tot aşa colegiile engleze n'au reuşit să dea o ştiinţă pedagogică. Ceeace trăeşte nu se mai cere teoretizat.

E de remarcat că sistemul bătăii şi al pedepselor corporale care distruge mândria, personalitatea şi independenţa copilului n'a alterat cu nimic aici demnitatea de om liber a Englezului.

* * *

Eton College e un loc de educaţie prin prestigiu. Umbrele strămoşilor iluştri opresc copiii de la păcat. Aici s'a descoperit un nou principiu pedagogic: emulaţia cu morţii.

MIHAI D. RALEA

In mânăstirile tibetane

Jean Marquès Rivière e un tânăr cercetător francez al Orientului. Nu Orientul *palace-lor,* al dansatorilor cu şerpi sau al fakirilor de café-concert, ci bătrânul, venerabilul, prea înţeleptul Orient al Yoghilor, al oamenilor sfinţi jucând de bucurie pentrucă au găsit pe Dumnezeu. E precis că de câţiva ani încoace Europa s'a întors către Asia, fluxul vital s'a epuizat la noi sau în cel mai bun caz sufere o oprire. In tinereţa noastră prezumţioasă am trecut dispreţuitori pe lângă acei care de atâtea milenii dădeau viaţă tuturor celor care o cereau. Sleiţi acum, ne întoarcem din nou spre bătrânul păzitor al izvorului de apă vie... Ceiace n'a împiedecat pe anumiţi eunuci ai scrisului, şi o anumită categorie de copii îmbătrâniţi să strige: „barbarie!" şi să ia apărarea Occidentului ca şi când i-ar fi rugat cineva. Atunci când mori de sete nu mai poţi să-ţi permiţi luxul alegerii şi şovăelii.

Suntem într'un moment excepţional de grav. Slăbiciunea, oboseală generală împinsă până la desgust de tot ce s'a făcut, spus, profesat, o imensă descurajare sau o imensă speranţă după credinţele fiecăruia. Şi această descurajare, această speranţă sunt aşa de intense, aşa de puţin literare, încât toată lumea tace. Căci nu trebue să ne uităm la *cantitatea* celor ce se spun ci la *calitatea* lor. Astăzi resortul e uzat: nu atât de oboseală, ci mai mult din conştiinţa inutilităţii răspunsului, din instinctul, că sunt forţe care trebuesc păstrate pentru alte lucruri, nu ştim care încă, dar incomparabil mai importante decât combaterea unor acefali. *Pentru cine ştie să asculte tăcerea* o *vasta silentio* domneşte acum în lumea spiritului. Nu se mai aud decât bătrânii tineri care scârţie din armonica lor din meserie, sau tinerii simplu tineri, atât de desmoşteniţi de Duh ca să repete până la saţietate nişte fraze goale de sens de acum treizeci de ani.

Dacă aşi vrea să găsesc caracteristica generaţiei care vine, sau mai bine spus, va veni, este, comparativ cu cele ce au precedat-o, o mai mare simplicitate şi în acelaş timp o mult mai mare exigenţă. Examinând experienţele succesive atât spirituale cât şi istorice ale omenirii se pot distinge câteva lucruri remarcabile. Astfel, întâi, mărginirea obiectivului spre care se tindea, aşi putea spune provincialismului lui. Dacă i se dădea pe urmă o faimă universală, era prin extindere, nu prin natura lui. Era deci o lipsă de exigenţă, o recunoaştere tacită a imposibilităţii de a atinge o valoare în adevăr ecumenică. De aici o ezitare, un „la ce bun?" existent deşi invizibil chiar dela început; nu trebue să confundăm impetuozitatea cu convingerea... Când primul avânt se epuiza, când se vedeau departe, atât de departe de ceiace-şi propusese, se atârnau de prima excrescenţă de teren ce le ieşea în cale. Nenumărate au fost experienţele acestea; nenumărate înfrângerile. Inutil să mai plângem ceiace a fost!; dar avem dreptul, datoria să pretindem ca aceste experienţe dureroase şi inutile să nu se repete la infinit. De aceia suntem decişi ca opera noastră să nu mai fie muncă de Sisif. Nu entuziasm, avânt, delir trebue ci sânge rece, luciditate, simţ critic. De aceia, ca ţintă nu ne vom alege primul lucru strălucitor din cale, ci, ceiace este totul şi mulţumeşte totul, adică, pur şi simplu, nici mai mult nici mai puţin, *căutarea lui Dumnezeu,* fără religie, fără sentimentalism, mai ales fără misticism. Prin scopul nostru suntem după cum am spus mai exigenţi. Şi în acelaş timp suntem mult mai simpli fiindcă lucrul acesta singur *ne este îndeajuns,* că drumul, felul şi desenul lui ne este absolut egal, că ultima noastră grijă va fi grija de estetică.

Dar această căutare a lui Dumnezeu, Europa, cu sânge rece, voit, a părăsit-o. Creştinismul european a fost despuiat prin munca mai multor generaţii de tot ce era viu în el. Ceiace se ia acum religie creştină, nu e decât un sistem etic, judeo-protestant la care s'au adunat prin aluviuni succesive norme morale din toate filosofiile. E interesant dar nu e suficient. Nu e suficient, pentrucă ceiace face realitatea unei religii e partea ei ezoterică şi nu regulele ei de viaţă zilnică, oricât de înalte ar fi ele. Morala poate constitui cel mult un timp de preparaţiune, de ucenicie, pentru a putea pătrunde în părţile ascunse ale templului fără primejdie pentru tine şi pentru alţii. Făcând locul cel mai mare eticei, în religie nu se poate spune mai mult, decât că condiţionează *Cunoaşterea.* Creştinismul a avut în cel mai înalt grad partea misterioasă accesibilă numai aceluia căruia i s'a deschis *al treilea ochiu,* după cum spune mistica indiană. Intorcându-ne spre Asia, ne întoarcem în fond spre noi înşine. Asia unde încă se păstrează Cunoştinţa pe care noi am pierdut-o, ne poate da ceiace noi, reduşi la mijloacele noastre nu am mai putea niciodată găsi. Nu este deci un mers spre o nouă barbarie spre o adulterare a culturii europene cum mulţi se tem, ci numai un zigzag acolo unde linia dreaptă nu mai e posibilă. De aceia vedem în vremea noastră cercetările asupra Orientului reluate cu înoită curiozitate. Acesta este sensul lor. Nu mai vorbim de Germania unde s'a publicat şi se publică o imensă literatură, asupra Orientului de o valoare foarte inegală şi întinzându-se calitativ dela „Jurnalul de călătorie a unui filozof" de Kayserling până la tratatele de magie neagră. Dar chiar şi în ţări de tradiţie latină ca Franţa, studiile orientale au fost reluate, deocamdată numai cu curiozitate, de către o elită de tineri cercetători care au pornit spre depărtata Asie, cu elanul unor cruciaţi, cu credinţa descoperitorilor de continente, şi cu luciditatea secolului nostru.

Printre aceştia e şi foarte tânărul Marquès-Rivière. Dacă ar fi să credem în transmigraţiunea sufletelor, în acest fiu de bună rasă franceză, în ciuda eredităţii, am găsi în Rivière un Tibetan cu o aptitudine puţin comună de a pătrunde misterele reîncarnării Bodhisatvilor şi a înţelege toată ierarhia divinităţilor tibetane.

Cartea lui Rivière „A l'Ombre des monastères Thibétains" este un studiu vizionar al vieţii religioase a Tibetului. Dar adaug că dacă spun vizionar, asta nu înseamnează imaginar. Ţiu chiar să atrag atenţia din capul locului asupra absolutei seriozităţi a autorului, ţin să accentuez că pe temperamentul lui mistic se suprapune un foarte rece spirit cercetător. Ţin de asemenea să atrag atenţia, că studiul a apărut într'o foarte serioasă colecţie de cercetări intitulată „Orient" care a mai dat la iveală şi alte cărţi ca „Mama mea" de Cheng-Tcheng, prefaţată de Paul Valéry, „Brahman şi Paria" de Mukerji, Hagi Baba din Iopahan de Sir Jammes Noriev; că odată cu colecţia „Orient" apare şi colecţia „Occident" scoasă de acelaş editor care şi-a propus să publice materialul necesar pentru sinteza acestor două lumi în aparenţă inconciliabile.

Cunoscător al limbii tibetane, Rivière a pătruns cu inteligenţă în sufletul tibetan cât îi este posibil inteligenţii. De-acolo i-a ajutat dragostea. Căci „ A l'Ombre des monastères Thibétains" este o carte scrisă cu dragoste.

Inchipuiţi-vă o naţiune întreagă de ermiţi. Un popor contimporan nouă în care nu există nici viaţă comercială, civilă, un popor a cărui singură preocupaţie este căutarea lui Dumnezeu, cu atâta violenţă, cu atâta tiranică pasiune, încât face imposibilă orice altă formă de viaţă. Un stat al cărui şef este un papă, zeu-încarnat, al cărui guvern e compus din călugări, unde nu există oraşe ci numai mânăstiri imense în frunte cu Potala cea cu domul de aur în al cărei sanctuar nici un european nu se poate lăuda că a pătruns. Că în vremea noastră de republici plutocratice şi cetăţi marxiste, există un asemenea stat care a întors spatele pe deaîntregul oricărei activităţi materiale, poate să ni se pară nouă europenilor o monstruozitate; faptul existenţei lui însă, ar trebui să ne facă mai puţin grăbiţi să judecăm unele lucruri pe care dacă nu le pricepem le declarăm absurde.

Tema întregii cărţi este integrarea lentă şi progresivă a unui european cult şi inteligent în viaţa Tibetului, toate prejudecăţile pe care trebue să le despoae una câte una, modurile de gândire aşa de străine pe care trebue să le înveţe unul câte unul, metodele şi disciplinele inteligenţii occidentale dovedindu-se inoperante şi ireale în această nouă căutare a Sf. Graal.

Este un detaliu cu deosebire caracteristic care ne arată deosebirea adâncă a Orientului de Occident. La noi ţinta este imaginarea unei cât mai mari cantităţi de noţiuni, ca apoi târziu, foarte târziu să se facă o încercare de sinteză. Procedeul orientalului este radical contrar. El spune că adevărul e foarte simplu, numai căile sunt nenumărate: Importantul deci nu e să cunoşti toate aceste căi, ci apucând numai pe una, să storci din ea toate posibilităţile de care e capabilă. Ce face discipolul? Ia o frază pe care i-o dă Invăţătorul lui, dintr'o carte sfântă, o învaţă, o întoarce pe toate părţile, trăeşte cu ea, din ea, o face să trăiască din el.

Mintea şi trupul lui hrănesc acea sentinţă. Devine una cu ea. Mai mult. Sentinţa care la început părea compusă din cuvinte abstracte, devine vie, independentă, se preface din ghindă stejar cu rădăcinile crescute în trupul discipolului. Şi după luni, chiar după ani de convieţuire cu acea frază, soseşte deodată iluminarea, claritatea subită. Ceiace este mai extraordinar e că o singură cale mearsă până la capăt, procură subsidiar inteligenţa tuturor celorlalte căi. Pe când un european se apucă să studieze toate căile cunoscându-le superficial şi necomplect pe toate, orientalul găseşte la capătul domului său sfânt, un tezaur care îi deschide în urmă toate porţile:

Oricine îşi poate da seama că schimbarea punctului de vedere deschide poarta unei lumi fără analogie la noi.

Evocarea unor divinităţi la anumite zile de sărbătoare, atmosfera zeului a cărui prezenţă se simte din ce în ce mai puternic. Plecarea după un timp de preparaţie la grota lui Budha care vorbeşte, apariţia Capului în Oglindă care îl încurajează să urmeze înainte drumul. Mi-e imposibil în cadrul unui articol informativ, să arăt amănunţit minunata Cale a tânărului Occidental. Mă mulţumesc să urmez capitolele. Incarnaţiunea zeului viu, unde spiritul unui Lama mort trece după ce şi-a părăsit vechiul trup în trupul altuia printr'o îngrozitoare operaţie magică. Plecarea la Lhasa unde discipolul trebue să împrăştie prin noui încercări anumite suspiciuni asupra curăţeniei intenţiilor sale; urmarea cursurilor de magie la Universitatea din Ramotche, dezvăluirea misterelor morţii; ultima comparaţie în faţa consiliului suprem din Lhasa şi decizia suverană: dacă occidentalul vrea să meargă mai departe pe calea începută să renunţe pe întreaga viaţă să iese din Tibet... Când un bătrân Lama vine să-i ia răspunsul discipolul îşi ia postura sacră a lui „Buddha renunţând la lume"...

Spiralele unui cerc nesfârşit care se urcă într'una, unde găsirea unui adevăr aduce o sută de mistere noui, calea nesfârşită spre Dumnezeul viu din lumină în lumină, până când Călătorul, Calea şi Soarele au devenit una. După cum spune un foarte sfânt imn:

Lumina l-a ars şi a devenit Torţa
Vie şi înflăcărată a Vieţii. AUM!

VASILE LOVINESCU

NOTĂ. — *Jean Marquès Rivière: A l'Ombre des monastères thibetains.*

O CAPOD'OPERĂ A LUI CEHOV

Ilustrul scriitor rus zugrăveşte în PAVILIONUL No. 6 un ospiciu de nebuni, într'un târg izolat de lume ,undeva în imensa întindere a Rusiei. Medicul spitalului, un om comod, liniştit, placid, e un cugetător, un filozof, şi un om de acţiune. De aceea lasă să meargă toate în voia lor şi nu se interesează de bolnavi.

Printr'o serie de împrejurări de un comic tragic, doctorul ajunge el însuşi să fie declarat nebun şi închis în groaznicul pavilion No. 6.

Aci are prilejul să cugete nestingherit la ideile filozofice pe care le-a profesat o viaţă întreagă, dar care se sfărâmă la cea dintâi atingere de realitatea crudă.

PAVILIONUL No. 6, a apărut în excelenta traducere a d-nei Sofia Dobrogeanu-Gherea, în BIBLIOTECA DIMINEAŢA şi se vinde cu preţul de 7 lei.

Cel mai frumos şi mai potrivit dar pentru copii, este volumul de versuri

„JUCĂRII"

de MOŞ GRIGORE SFĂTOSU

lucrare apărută în excelente condiţiuni technice în editura „Adevărul" S. A.

Moş Grigore Sfătosu, — pseudonimul sub care se ascunde unul din cei mai talentaţi scriitori ai tinerei generaţiuni — a adunat în cele 100 de pagini ale cărţii sale, un mănunchiu de versuri armonioase, măestrit cizelate şi străbătute de un adânc înţeles moral.

Cartea se găseşte de vânzare la toate librăriile şi depozitele de ziare din ţară, — preţul de lei 25 exemplarul.

Editura „Adevărul" S. A.

Cronica teatrală

Teatrul Regina Maria: „La ordinele dv., doamnă !” comedie în 4 acte de Paul Géraldy şi R. Spitzer

Paul Géraldy este poetul gingaş al alcovului. Amorul în cadrul parfumat al buduarului este predilecţia sa. Cu versuri mici, alerte, spirituale, isprăvindu-se cu *pointes* pline de savoare, Paul Géraldy a cucerit inimile slabe şi delicate ale femeilor.

In comedia „L'homme de joie”, scrisă în colaborare cu Robert Spitzer şi reprezentată la teatrul Regina Maria sub titlul *La ordinele dv., doamnă!*, poetul iubit de femei a imaginat un don juan; o femee măritată foarte fidelă, care mai pe urmă trebue să cadă; un soţ care înşeală şi devine apoi fidel; o actriţă cu câţiva amanţi; alta fără niciunul şi un socru şi o soacră de cea mai pariziană speţă.

Soţia, afectată profund de faptul că e înşelată, păstrează totuşi o nobilă discreţie şi caută — prin mijloace lăturalnice, discrete şi ele — să-şi recâştige bărbatul. Donjuanul, după care mor vreo paisprezece femei: măritate, experimentate, libere sau inocente, a căzut în mrejele acestei cinstite femei. Femeea cere donjuanului, ca semn al prieteniei să cucerească neapărat pe actriţa care i-a furat bărbatul, ca astfel bărbatul ei să se reîntoarcă la căminul său. Fireşte, cum şi era de aşteptat, donjuanul — bine prins de dragostea pentru Madeleine — făgădueşte şi izbuteşte.

Soţul se va întoarce la soţie. Dar soţia lui nu mai simte dragostea dela început şi mai mult: rămâne sclavă farmecelor donjuanului. Să vedeţi însă că donjuanul, nobil, îşi dă seama că Madeleine nu poate fi fericită cu el, întrucât tot „donjuan” este, şi, fiindcă o iubeşte cu adevărat, se depărtează de dânsa.

Tema aceasta închipuită numai pentru cucerirea clientelei obicinuite d-lui Géraldy, a fost dulce pusă în acţiune, culminând în scene de căderi şi ratrapări, care ne-au impresionat penibil.

Ceeace dă oarecare preţ acestei comedii absolut franţuzeşti este technica teatrală perfectă. Există un secret al autorului de teatru: ştie precis că scena cutare nu poate fi întâlnită în viaţă, că cutare moment psihologic e profund fals din punctul de vedere al realităţii; dar ştie că scena şi momentul cutare, încadrate de o acţiune logic teatrală, adică de scene şi momente pregătitoare ilogicei care urmează — devin foarte logice, foarte reale. Suntem înţeleşi?

Secretul acesta e stăpânit la perfecţie de cei doi autori ai comediei reprezentată la „Regina Maria”.

A stăpâni acest secret înseamnă, pe de altă parte, a da prilej actorilor să joace bine, dacă sunt actori buni.

La noi, comedia d-lor Géraldy şi Spitzer s'a bucurat de o admirabilă interpretare.

D. Tony Bulandra, cu prestanţa d-sale, a fost un admirabil donjuan. Reţinut, abil, cochet, imperturbabil, d. Tony Bulandra a trecut o întreagă gamă de stări sufleteşti, fără nicio stinghereală.

In actul trei şi patru cu deosebire, d-na Tantzi Cutava-Barozzi a dat toată măsura talentului său, care se pretează nu numai rolului frivol, ci şi interpretării unei psihologii destul de complexe. S'a lăsat cucerită de d. Bulandra, cu firească şovăială, cu jena de-a şi-o mărturisi singură şi cu obicinuita ameţeală din clipa căderii.

D-na Nora Piacentini, în rolul epizodic al unei actriţe tinere de varieteu, a fost aceeaşi inocentă şi copilăroasă de totdeauna.

Intr'un respectabil socru parizian, d. Talianu şi-a făcut apariţia cu prestanţă şi humor.

Mai şterşi mi s'au părut d-na Nelly Sterian şi d. Etterlé.

Comedia, frivolă cum e, a avut scene capabile să înduioşeze sau să excite râsul. Deci, a plăcut mult.

Spectacol Caragiale la Teatrul Naţional

Lăudabilă ideea de-a reprezenta pe Caragiale la sfârşit de stagiune. Şi mai ales, a reprezenta *D'ale carnavalului,* de mult nejucată.

S'a spus de către contimporani, la vremea primei reprezentări, că această farsă uşoară este imorală. Se speriau oamenii că „vitrionul” Miţei Baston le arde şi lor obrazul.

Cât de puerilă sau de grăbită, ne pare azi această judecare!

Cred să fi învăţat de atunci că arta poate zugrăvi cele mai subtile şi primejdioase moravuri, fără să fie imorală, câtă vreme *atitudinea* autorului este în acord cu morala cea mai omenească. Şi apoi, am învăţat, desigur, că morala e una şi arta e altceva.

Farsa lui Caragiale, pe lângă că e o glumă, în care expresia pitorească de foburg îi dă haz, este o comedie — fără să fie şi cea mai bună a lui — de înaltă artă.

Psihologia personajelor — două amante, un frizer, o calfă, doi încornoraţi, un funcţionar dela percepţie, un comisar — este perfect şi etern omenească.

La Teatrul Naţional, în noua interpretare, *D'ale carnavalului* a suferit puţin.

Exclud pe d-nii Manu, Finteşteanu şi Athanasiu, ca să spun că nouii interpreţi au jucat o farsă farsei lui Caragiale.

Câteodată e fericit cazul când actorul e inspirat şi în scenă, colaborează cu autorul. Această colaborare, în cazul unei comedii de Caragiale, este pertinamente infamă. Se ştie cum scria marele nostru satiric: fiece cuvânt e cântărit nu numai pentru autenticitatea şi sonoritatea lui, ci şi pentru încadrarea lui în propoziţiune. Deplasarea cuvântului sau schimonosirea altuia, care la Caragiale se află nealterat, este pe lângă impie, neartistică: sună supărător fals.

Apoi afectarea actorilor, care nu era necesară, fiindcă dintr-odată Caragiale a exagerat nota, era ceva de prisos, dacă nu lamentabil.

A fost apreciat altădată, şi în nenumărate rânduri, jocul d-lor Athanasescu, Ghibericon şi Săvulescu, din când în când al d-nei Eugenia Zaharia şi Nataşa Alexandra. De data aceasta, nemulţumirea trece pe primul plan. In special d-na Nataşa Alexandra a afectat rolul Miţei Baston mai mult decât putea să fie în realitate.

Dar toată lumea a ţinut să colaboreze cu Caragiale. A schimbat şi a deplasat cuvinte.

Acelaş lucru i s'a întâmplat şi admirabilului actor V. Antonescu în rolul lui Conu Leonida, cu care s'a început spectacolul.

Ne mirăm că aceste lucruri n'au fost de vreme îndreptate de d. Enescu, unul dintre cei mai pricepuţi regisori ai noştri.

L. SEBASTIAN

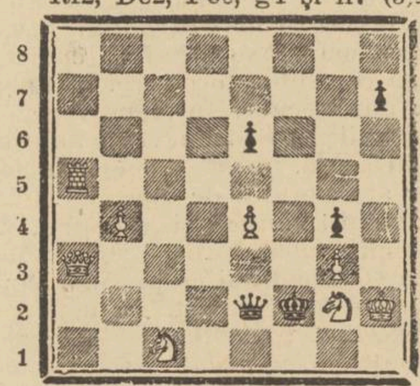
Cronica Şahului

PROBLEMA No. 460

de dr. E. Palksoska, Praga.
(«Wiener Schachzeitung» 1932)

Negru :

Rf2, Dé2, Pé6, g4 şi h7 (5).

Alb ;

Rh2, Da3, Ta5, Cc1 şi g2, Pb4, é4 şi g3 (8).

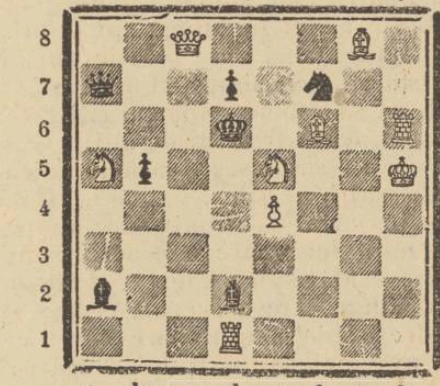
Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

PROBLEMA No. 461

de F. Somma, Palermo.
(«L'Echiquier» 1932)

Negru :

Rd6, Da7, Cf7, Na2 şi d2, Pb5 şi d7 (7).

Alb :

Rh5, Dc8, Td1 şi h6, Ca5 şi é5, Nf6 şi g8. Pé4 (9).

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

ŞTIRI

Foştii membrii şi prieteni ai fostului cerc de şah «Caissa» şi cari doresc reînfiinţarea lui, sunt rugaţi a-şi trimete adeziunile pe adresa S. Thau, Valeriu Branişte No. 29, după care vor fi anunţaţi prin scris, data convocării lor.

P. I. NEGREANU.
S. THAU.

„Aş vrea să ştiu”

AUREL LEON-Loco.

Ce este ştiinţa cabalei?

Cuvântul cabală (derivat de la termenul ebraic „kabbalah”=tradiţie) reprezintă o doctrină teologică în formă şi metafizică în fond, care a luat naştere la Evrei, cu vreo 200 de ani înaintea erei creştine, s'a transmis prin tradiţie şi circula încă în secret printre ei spre sfârşitul veacului al 15-lea, când a început să preocupe şi pe eruditii creştini.

Fondul „filosofiei” kabalistice (de o „ştiinţă” a cabalei nu poate fi vorba) pare a fi un soi de panteism idealist, care nu exclude credinţa în libertatea omenească, dar o admite ca un mister, ce trebue conciliat cu destinul inevitabil al sufletelor.

Această conciliare se operează prin doctrina metempsichozei, serie de întrupări succesive, care readuc în cele din urmă sufletul la destinul lui primitiv.

Infăţişarea misterioasă a acestei filosofii, pe care unii o puneau în legătură cu o tradiţie divină, tot atât de veche ca şi existenţa omului, explică succesul cabalei în veacul al 16-lea.

In limbajul modern cuvântul „cabală” serveşte adesea pentru a desemna o grupare de partizani ai unei coterii secrete, sau în sensul unui complot sau intrigi cum l'a înţeles d. ex. Schiller în tragedia sa „Kabbale und Liebe”.

OTTESCU-Dorohoi.

Un intelectual ridicat din clasa ţărănească poate fi considerat ca parvenit?

Trăsătura esenţială a parvenitului este faptul că se găseşte ridicat brusc într'o situaţiune, în care nu reuşeşte să adapteze fondul său vechiu, cadrului nou în care trebue să trăiască. Din acest dezacord între formă şi fond rezultă nota ridiculă a parvenitului. Lipsa de tact, de moderaţie, exagerările de tot felul sunt însuşirile cele mai caracteristice ale parvenitului, pe care Molière l'a imortalizat în comedia sa „Le bourgeois gentilhomme”.

In general însă termenul de parvenit se aplică persoanelor, care se înalţă brusc pe scara socială numai prin hazardul unor conjuncturi de ordin material (îmbogăţire, relaţiuni etc.), nu însă şi celor, care prin valoarea lor intelectuală, ajung la o treaptă socială mai ridicată. Un intelectual ridicat din clasa ţărănească d. ex. îşi adaptează cu mai multă uşurinţă fondul său la noile condiţiuni de viaţă, întrucât are un orizont sufletesc şi cultural mult mai larg decât un negustor îmbogăţit şi incult.

E drept că romancierul francez Paul Bourget susţine în romanul său *„L'Etape”* teza că nici chiar un intelectual, care a sărit o etapă socială, nu e ferit de un anumit sdruncin sufletesc, idee de altfel foarte discutabilă, întrucât în general nu e confirmată de realitate.

In nici un caz însă, această speţă nu se poate integra în cadrul parvenitismului.

HELLER-Câmpina.

O carte pentru a mă iniţia în filosofie?

In limba franceză vă recomandăm *„Initiation philosophique”* de Emile Faguet (editura Hachette).

JOCURILE LITERARE ale Adevărului Literar

2

In patru versuri consecutive dintr'o poezie a d-lui Tudor Arghezi *(Flori de mucigai)* literele au fost amestecate şi recompuse în cuvinte noui. Să se afle acele versuri.

moară, foi, fotă, visat
sete, păr, ursa, roci, iată
plopi, dosnic, preş, fântână
dreg, dovedit, os, voie.

* * *

Următoarea strofă, corectă din punct de vedere al ritmului şi al rimei, provine dintr'alta extrasă din opera lui Anton Pann şi ciuntită în locurile însemnate cu puncte. Să se reconstitue forma primitivă:

Două... dintr'o casă surori... să le zici
în cămară după... ca nişte pisici
mirosiră... liră... taler... taleraş
...altele găsiră... felie de caş.

Moda

O mare aliată ancestrală

Cu mai puţin curaj astăzi — dar încă şi azi — femeea e denumită de adversarul său masculin *sexul slab*. Cu acest titlu de inferiorizare, îndreptăţit oarecum de argumentul fiziologic — singurul pus la dispoziţia bărbatului de natură, toate celelalte fiind născocirile lui pentru încătuşarea femeii — bărbatul a crezut că-şi înfierează umilitor adversarul şi-l reduce la capitulare pe vecie. Acest perfid şi laş procedeu de încătuşare — sub care se întrezăreşte frica — se va răzbuna pe cei ce l-au utilizat veacuri dearândul, atunci când bărbaţii vor fi siliţi să recunoască ce slabă — deşi durabilă — a fost amăgirea lor când s'au decretat *sex tare*. Până la ziua deşteptării din amăgire a bărbaţilor — ziua victoriei necontestate a femeii — armata feminină îşi pregăteşte marile atacuri mascându-le maliţios prin hărţueli uşoare — dar bine conduse — cu armele graţioase pe care i le acumulează şi i le perfecţionează de veacuri, marea ei aliată: *Moda.*

O floare de nufăr în părul Evei a subliniat întunericul voluptuos al şuviţelor exuberante şi o ghirlandă sau o împletire de liane în jurul coapselor i-a timbrat puternic ritmul mersului molatec, imprimându-i un accent viu şi triumfal. Adam a privit-o cu ochi fierbinţi, ca pe o fiinţă nouă şi a iubit-o cu dorinţi reînoite. De atunci, arsenalul de arme feminine al modei s'a îmbogăţit şi rafinat mereu. Oare nu chiar şarpele insinuant a patronat această afacere, înscriind în analele preistorice ale industriei şi comerţului cea mai veche firmă de galanterie de pe glob: *Moda et Comp.?*

Fapt e că treburile au mers strună, ca toate cele unde şi-a vârât diavolul codiţa. Şi clientele mari ale casei au repurtat victorii strălucite.

Frumoasa Elena a pus două neamuri în conflict, a ridicat armatele câtorva regate şi a nimicit un popor, dar şi-a câştigat nu numai iertarea, ci şi prietenia prinţeselor troiene — văduvite de soţi, fraţi şi copii — numai fiindcă le-a uimit prin eleganţa cu care-şi drapa vestmântul, le-a învăţat izvoade şi broderii noi, pieptănături savante, machiajuri subtile, un fel cochet de a-şi lega sandala şi de a-şi purta brăţara, cu un cuvânt, toată arta împodobirii. Bărbaţii din ambele tabere — sacrificaţi din pricina ei — s'au dus la moarte fără murmur, unii chiar slăvind-o — convinşi că o astfel de femee merită jertfe.

Nasul Cleopatrei o fi plăcut lui Cezar şi lui Antoniu — şi nu doar numai nasul — dar e foarte sigur că ceiace i-a cucerit pe amândoi — şi pe Antoniu mai ales l-a străfulgerat ca o viziune supraomenească — a fost apariţia reginei în toată splendoarea gătelilor ei complicate — văluri misterioase, diademe, colane şi brăţări — stranie sub machiajul savant şi ameţitoare de parfumuri ocult alambicate.

Şi toate veacurile au răsunat succesiv de victoriile femeilor cochete. Aspasia, Estera, Sorel Agnès, Diane de Poitiers, Ninon de Lenclos, Pompadour, Madame Récamier — fiecare a dominat o epocă, înscriindu-se în cartea nemuririi cu o glorie divers nuanţată — fie de inteligenţă, de simţ politic, de jertfă, de pasiune — dar toate datorând în mare parte succesul lor artei de a purta un peplum, o coafă-perlată, o rochie cu falbalale un malacof sau o turnură. Popoarele cu cele mai multe femei cochete au înregistrat cele mai numeroase femei celebre : Grecii, Romanii şi Francezii. Astăzi — şi mai de mut decât astăzi — Franţa e reşedinţa modei. Acolo şi-a instalat ea marile uzine şi case cu sucursale în toate continentele. De acolo decretează şi impune legile ei — şi femeile deştepte i se supun cu foarte puţine rezerve şi reticenţe. Unii şi unele o acuză de autoritate prea capricioasă şi greşesc. Vai, ce definitiv ar fi rămas femeia în umbră — cenuşăreasă fără ocazia balurilor la curte — dacă moda ar fi împietrit într'o formă unică, a vestmântului monacal de pildă. Ce monotonă şi neînsemnată şi neispititoare ar fi părut bărbatului, rămânând veşnic un element şters şi servil. Schimbările inteligente ale modei sunt marea ei abilitate.

Ambiţia din ce în ce mai multiplă a femeii moderne e servită azi de o modă din ce în ce mai rafinată şi mai adaptabilă la toate manifestările vieţii; are articole seducătoare pentru orice categorie şi pentru orice pungă; nimeni nu se poate plânge că a fost uitată. Muniţiile se înteţesc şi uzinele prosperează. Bărbaţii cârtesc fiindcă se tem de aceste arme şi le numesc perfide. Dar există vreun război cu arme absolut leale?

Când femeia va stăpâni în calitate şi număr egal toate domeniile vieţii, cât şi bărbatul, îi va rămâne superioară prin graţia cu care a fost firesc înzestrată şi prin tradiţia darului de împodobire. Ce vor face bărbaţii ca să nu rămână mai prejos? Vor arbora brăţări şi cercei, coliere şi... sutiene? Rămâne de văzut dacă aceste mărunţişuri îi vor prinde şi... vor prinde!

DANDY

Cronica sportivă

BOX

Cine n'a asistat încă la o exibiţie pugilistică îşi închipue reuniunile de box ca nişte încăerări vulgare unde pumnii sunt atenuaţi în contondenţa lor de nişte mănuşi de piele, care dacă răpesc palmelor duritatea le dă însă un aer de monstruozitate. Cu toate acestea şedinţele de box sunt prilej pentru cele mai variate senzaţii, dintre care esenţială este acea satisfacţiune stenică pe care o are orice ins când vede pe un individ răzbind în bătăi pe un altul care se apără şi este tot aşa de agresiv. Reciproca agresivitate este un element primordial, el singur dând naştere interesului şi alcătuind un principiu estetic al oricărui soiu de luptă. Taurul placid sau omul pleznit pe obraz din senin produc un sens de ridicol sau de milă, în niciun caz interes, încât condiţiunea primă a unui bun spectacol de *corrida* sau de box este ca taurul să fie agresiv şi niciunul din boxeuri să n'aibă aerul de victimă.

Iată dece matchul preliminar de amatori din reuniunea de Sâmbătă 21 Mai dela Arenele Romane a fost de tot hazul. Inchipuiţi-vă doi băeţandri învineţiţi de „trac”. După solemnele saluturi, conciliabule, ajustări a mănuşilor şi prezentări, cei doi cocoşei sar în picioare unul înaintea altuia. Urmează o repede încăerare în toată regula, cu mâni nemerite şi încleştate în cap, cu învălmăşeală corp la corp şi o chelfăneală aritmică de ştrengari care se bat pentru un măr. Lumea urlă: „Arde-l, Gorune! Nu te da! Ciocane!” In cele din urmă combatanţii sunt descurcaţi şi arbitrul îi concediază dela a doua repriză pentru inferioritate a unuia din adversari.

Nu tot aşa de hazlii au fost cele două matchuri următoare de amatori. Trupuri mai consolidate, epiderme mai viril lucioase, o ritmică mai armonioasă, mai agilă dau senzaţia unei lupte concertate, geometric ca un dans. Ce poate interesa însă faptul că a învins unul sau altul într'o luptă în care personalitatea supremă a fizicului uman nu era suficient exprimată?

Cu totul alt interes înfăţişează celelalte patru matchuri internaţionale pentru estetica respectivului sport, sub raportul spectacolului, unic scop al cronicei noastre.

Cele patru ciocniri sunt interesante prin constatările ce se pot face asupra fiziologiei raselor. Iată pe Mielu Doculescu, suplu, românesc, liniştit, mereu fără nicio aparenţă de oboseală, prudent şi defensiv cu moderaţiune. In faţa lui blondul Fritz Reppel bate pe loc o germanică, metodică defensivă, nu fără o umbră de ridicol, aci exasperat în îmbujorarea feţei de inconcludenţa luptei, aci fricos până a fugi spre hazul spectatorilor din faţa adversarului. Scena aducea aminte de Chaplin boxeur, cu acea ridiculă, goală şi măruntă agitaţie a mânilor. Cu o răbdare metodică, germanul primeşte până la sfârşit loviturile, lăsându-se învins numai la puncte.

Cu Georg Phitzner lucrurile se întâmplă mai nostim şi mai lamentabil. In Lucian Popescu trebue să vedeţi tipul oacheş al unui „şmecher” din Dealul Spirei, cu o şireată zâmbire în coada ochilor, ceva între spaima clasei şi cavalerul de suburbie. El e de un calm desăvârşit, zâmbitor, ce exală numai simpatie şi încredere în sine. In faţa acestui exponent al şireteniei populare, germanul desvoltă o industrie de mişcări cu atât mai ridicolă cu cât e mai gravă. Un pumn în nas aprinde faţa lui Fitzner şi-i tatuează apoi trupul cu sânge. Ameţit ca într'o adevărată încăerare de stradă, el cade jos şi renunţă de a se mai ridica. „Bravo, ţigane” felicită publicul pe învingător.

Mai pasionant se desfăşură lupta între G. Axioti şi mulatrul (pare curat negru) Jack Besley. G. Axioti are o figură simpatică, distinsă şi relativ cultă (a fost elev de şcoală superioară comercială şi îşi pregăteşte în particular examenele). El face saluturile cu decenţă şi sfială lipsită de orice brutalitate şi pare foarte puţin pregătit să primească lovituri grave. Forma sa de luptă este „ştiinţifică” sau „cerebrală” ca să ne exprimăm mai literar, adică se întrevede în ea intenţia de a suplini prin inteligenţă ceiace lipseşte în vigoare. Dar ce poate face un om paşnic în faţa unui negru lucios ca abanosul şi sprinten ca un palmier. Cu o linişte de om obişnuit să ţină lungul arc în mână, să treacă înnot Nilul printre crocodili, şi să vâneze lei, săltând lin pe tălpi, Besley urmăreşte agitaţia cu sudori a adversarului, zâmbind inocent şi mirat ca de-o muscă mare ce bâzâe în jurul pumnului său. O întindere admirabilă a mânii, o desăvârşită linişte defensivă, lipsa totală a oricărei umbre de oboseală dau prezenţei sale o eleganţă exotică desăvârşită. Marele merit profesional al lui Axioti este de a fi rezistat până la sfârşit. Esteticeşte însă sudorile sale, oboseala şi vădita mâhnire de pe faţă constituiau impurităţi. Cred de altfel că acest tânăr nu e chemat pentru asemenea exerciţii de vigoare animală şi că rostul său este nu în circ, ci la îndeletnicirile intelectuale.

De cel mai mare interes a fost însfârşit ultimul match Moţi Spakow-H. Hartkopp. Acest Moţi este un individ foarte elegant. Trup atletic, îndesat fără caricatură, cap taurin şi nas subţire, turtit, dar inteligenţă ageră în priviri, nebestială, el e de un calm desăvârşit ironic, de om plictisit de a se juca cu un adversar neînsemnat. Cu toate acestea Hartkopp nu era lipsit de primejdie. Cu aceeaş germanică gravitate profesională şi metodă el primea lovituri nenumărate, gâfâind, înroşindu-se, agitându-se, plesnit, ghiontit, lipit, trântit, fără să vrea totuş să cadă jos. Spectacol exasperant de rezistenţă şi de ridicol dramatic. Moţi Spakow părea iritat. O uşoară agitaţie a inimii se trăda printr'un gâfâit de exasperare. In cele din urmă ultimul gong bătu şi se puse astfel capăt unei lupte inegale şi monotone între un atlet a cărui eleganţă constă în faptul de a culca la pământ dintr'o lovitură un individ şi un adversar care refuză să se întindă la pământ şi rezistă cu atâta merit dar cu atâta deficit pentru spectacol în sine.

SPORTIV

Cărți și Reviste

D. Tomescu: Atitudini politice și literare

(Editura „Scrisul Românesc", Craiova)

Nu ne vom opri prea mult la „atitudinile politice" ale d-lui D. Tomescu. Ele sunt consemnate în articole dintre care cele mai multe datează din timpul neutralității și al anilor de după război. Aceste articole se referă la fapte, idei și oameni care au dispărut, s'au transformat sau au pierit cu desăvârșire din preocupările actuale. D. Tomescu, care afirmă că ține să nu fie decât gazetar și care singur spune că „Ziaristul reprezintă cultura ancorată activ în tumultul actualității", n'a prea ținut seamă de această afirmație. Articolele d-sale, oricât de bine scrise ar fi ele, sunt însă inactuale.

Trăim într'o vreme care e stăpânită de pasiunea vitezii. Că aceasta e un rău sau un bine, nu e locul să lămurim aici. Fapt este că vremurile de acum zece ani, de exemplu, ni se par mai îndepărtate decât revoluția franceză. Actualitatea din 1920 nu ne mai interesează decât doar istoricește. Dar articolele d-lui Tomescu nu poartă acest caracter de istorie. Sunt toate simple articole cotidiene și ocazionale și tocmai din pricina asta menite, prin destinație, să nu dureze și să nu intereseze decât epoca imediată în care au fost scrise.

Răfuelile d-lui Tomescu cu adversarii d-sale politici de acum cincisprezece sau doisprezece ani nu interesează, nu pot interesa. Nici pe contimporanii d-sale, nici pe cei care au venit pe urmă.

„Atitudinile literare" ale d-lui Tomescu merită mai multă atenție. Ele privesc lucruri de mai lungă durată. D. Tomescu agită câteva idei care au încă oarecare curs în literatura noastră și alte câteva care nu mai au decât un interes istoric, cu toată străduința d-lui Tomescu de-a le actualiza.

D. Tomescu se intitulează singur oridecâteori are prilejul (adică la fiecare pagină) tradiționalist și semănătorist. Că e tradiționalist nu ne miră. Tradiționalismul este o atitudine de idei și de viață, o concepție generală, nelegată numaidecât de un curent literar sau social. Dar d. Tomescu insistă cu deosebire asupra sămănătorismului d-sale. După d-sa sămănătorismul de acum treizeci de ani, așa cum a fost conceput atunci ca un curent literar exclusivist și fanatic, durează mereu și astăzi, continuând să însuflețească tot ce se produce mai ales și mai bun în literatura română contemporană.

Această afirmație ni se pare exagerată. In orice caz, multe din exemplele prin care caută s'o probeze sunt greșite.

„Atitudinile" d-lui Tomescu se sprijină pe concepția literaturii cu program. D. Tomescu crede într'o astfel de literatură. Sămănătorismul a fost din acest punct de vedere tipic. D. Tomescu singur spune: „...Mișcarea sămănătoristă impune două mari surse prin adâncirea cărora putem ajunge la o mai sigură și mai exactă cunoștință de noi înșine: *trecutul și viața țărănească*". Acest „impune" spune tot. Asta ne aduce aminte de altă doctrină literară de pe vremuri, de aceea a „Contemporanului", anterioară doctrinei sămănătoriste, care și ea impunea scriitorului să scrie neapărat cu tendințe și teze sociale. Cât de ciudate par astăzi asemenea pretenții. Literatura cu program nu mai este, din fericire, decât doar o amintire istorică.

Dar să venim la exemplele pe care le aduce d. Tomescu în sprijinul sămănătorismului și al „actualității" acestuia. Să-l ascultăm:

„D. Sadoveanu face parte din cercul literar al „Vieții Românești", dar când se cufundă în codrii Moldovii lăsându-se impresurat de marile tăceri ale trecutului, sau când se îndreaptă spre „țara de dincolo de negură" căutând tărâmuri neatinse de civilizație, unde viața patriarhală se păstrează într'o sălbatică și măreață poezie, atunci toate legăturile de cenaclu dispar pentru a face loc celui mai autentic reprezentant al sensibilității sămănătoriste".

Ni se pare că d. Tomescu amestecă aici lucruri care nu prea se potrivesc împreună. Dacă a fost vreodată un scriitor care să scrie mai puțin cu program apoi acela a fost negreșit d. Sadoveanu. D. Sadoveanu este unul din cei mai mari poeți pe care i-am avut vreodată. Țărănismul d-sale este numai literar. D-sa vede realitatea, chiar cea mai actuală, sub un aspect de legendă. Procedeele d-sale scriitoricești sunt acelea ale unui poet. Țăranii d-sale sunt idealizați, poetizați, transpuși din realitatea lor „terre-à-terre" în sensibilitatea d-lui Sadoveanu — sensibilitate care îi aparține și căreia puțin îi pasă de orice sămănătorism. Acea „sălbatică și măreață poezie" de care vorbește d. Tomescu e a d-lui Sadoveanu și nu a „Sămănătorului". Dar acest lucru d. Tomescu nu vrea să-l vadă.

Citim, mai departe, în cursul aceluiaș articol despre „actualitatea sămănătorismului" următoarele rânduri:

„...Chiar scriitorul care pare atât de apropiat de „moderniști" prin pompa unui stil excesiv de lucrat și de prețios, d. Ionel Teodoreanu, nu se încadrează el în ordinea sămănătoristă prin fondul sufletesc din primul volum al romanului său „La Medeleni"? Puțini sunt scriitorii care să aibă cultura literară întinsă și aleasă, a d-lui Ionel Teodoreanu și, totuș, cu această cultură, spre uimirea esteților și inovatorilor noștri, d-sa nu se sfiește să ne dea figura lui Moș Gheorghe pentru închegarea căreia întrebuințează aproape jumătate din întinderea romanului".

Aici d. Tomescu dovedește, pe lângă aceeaș părtinire ca mai sus, și oarecare nesiguranță în aprecierile d-sale critice și în discernământul d-sale literar.

In primul rând: de ce, deși Ionel Teodoreanu are o cultură literară „întinsă și aleasă... nu se sfiește să ne dea figura lui Moș Gheorghe"?... Aceasta presupune implicit afirmația că între sămănătorismul pur și cultura „întinsă și aleasă" ar exista nepotrivire, ba chiar antagonism. Iată ilustrată perfect, atunci, teoria ciobănismului literar, potrivit căreia scriitorul nu trebue decât să știe a cânta din trișcă sau din frunză, să nu se spele și să-și ungă pletele sămănătoriste cu unt, pentru a putea păstra cât mai bine contactul fecund cu „trecutul și viața țărănească". Numai atâta și e destul ca să te desguști de sămănătorism.

In al doilea rând: Moș Gheorghe din „Medelenii" lui Ionel Teodoreanu este o figură convențională și forțată. Este tipul țăranului „poetic" creat pe deantregul din închipuire, lipsit de o bază reală (spre deosebire de țăranii d-lui Sadoveanu, care sunt numai *poetizați)*. Dintre toate personagiile „Medelenilor" Moș Gheorghe trăește mai puțin. E ireal, dulceag, silit. D. G. Ibrăileanu a spus odată că lui Ionel Teodoreanu i-a trebuit un „moș" în romanul lui și l-a creat, din imaginație, pe Moș Gheorghe. Acest Moș Gheorghe trăește mai puțin *tocmai* pentrucă Ionel Teodoreanu l-a creat cu program, tocmai pentrucă a *vrut* să aibă un personaj sămănătorist.

Deși punctele d-sale de vedere pot părea câteodată exagerate, d. Tomescu dă o dovadă de perfectă probitate literară și de mult bun simț când polemizează de exemplu cu d. Mihail Dragomirescu sau cu d. Eug. Lovinescu.

Interesante sunt deasemeni micile studii pe care d-sa le consacră câtorva scriitori străini ca Ladislas Reymont, Henry Bordeaux și François Delaisi.

AL. A. PHILIPPIDE

Memoriile lui Casanova

Traducere de Ion Pas

Ed. „Cugetarea" — Lei 50

„Declar, din capul locului, cititorului că, pentru tot ce am făcut, bun sau rău, tot timpul vieții mele, sunt sigur că mi-am primit răsplata ori pedeapsa și că, prin urmare, am dreptul să mă cred liber".

Cu aceste cuvinte, ilustrul Casanova își începe întâia carte a memoriilor sale. Pe temeiul convingerii că a dobândit libertatea morală, Casanova își desleagă limba și povestește întreaga istorie a vieții sale aventuroase fără jenă, fără ocoluri.

Și mai departe explică:

„Nădăjduesc, scumpe cititor, că, departe de a găsi în istoria mea caracterul unei nerușinate îngânfări, nu vei găsi decât pe acela care se cuvine unei spovedanii generale fără ca, în stilul istorisirilor mele, să găsești și aerul unui pocăit, nici constrângerea unui care roșește mărturisindu-și poznele".

Vasăzică nici jenă, nici cuvioasă pocăință. E istoria simplă a unei vieți, în care amorul aventuros și aventura amoroasă își are primul loc.

„Sunt nebunii de tinerețe, — spune autorul — vei vedea că eu râd de ele și dacă ești bun, vei râde și tu împreună cu mine".

Evident, la lectura memoriilor lui Casanova râzi, dar așa cum râzi și la Boccacio. Poveștile libertine — savuroase, pline de farmec — ilustrează obiceiuri pitorești, printre care s'a învârtit și trecurat acest mare aventurier al lumii.

Sinceritatea, aproape naivitatea expresiei lui Casanova, face din „*Memoriile*" sale o lectură, nu numai interesantă, ci plăcută. Este sinceritatea și îndrăzneala unui Erasm din „Elogiul nebuniei", care sunt atât de cuceritoare. — *L. S.*

AXEL MUNTHE: Das Buch von San Michele*)

(Paul List Verlag Leipzig)

Cartea aceasta, care, la apariție, a produs mare vâlvă în toată Europa, este greu de plasat într'o anumită categorie literară.

Autorul, doctorul Axel Munthe, medic particular al reginei Suediei, a avut o viață plină de aventuri și de întâmplări ciudate. A cunoscut timp de jumătate de secol (are astăzi peste șaptezeci de ani) aproape toți oamenii de seamă ai Europei, savanți iluștri, oameni de Stat, scriitori renumiți, artiști de seamă, capete încoronate, revoluționari și anarhiști. A trăit cutremurul dela Messina, epidemia de holeră din Napoli, și a luat parte la marele război. Memoriile lui, însemnate în această „Carte din San Michele", se întind peste toată istoria contimporană.

In această carte există material pentru zeci de nuvele și romane, un imens rezervoriu de documente omenești și nesecate mărturii de experiență omenească.

Axel Munthe aduce aminte de Balzac de multe ori prin bogăția faptelor, prin varietatea întâmplărilor descrise și printr'un straniu amestec de realism și misticism, care caracterizează pe autorul lui „Louis Lambert" și „Séraphita".

Dar, mai presus de toate, ceiace frapează pe lector în această carte puternică și indefinisabilă este caracterul omului care povestește. E un om de o bunătate infinită, un înțelept și un temperament de o rară nobleță. Un suflet de ascet și de misionar, împreunând blândeța serafică a Sfântului Francesco din Assisi cu energia impetuoasă a unui om al Renașterii și cu limpezimea de gândire a omului de știință modern.

„Das Buch von San Michele" este una dintre acele cărți care turbură i întăresc în acelaș timp pe cel care le citește, o carte care, prin experiența de viață ce o cuprinde, prin stilul ei admirabil, prin nțelepciunea ei, poate sta alături de „Faust" și de cele mai puternice romane ale lui Balzac.

AL. A. PH.

*) In depozit la librăria Hasefer.

V. BLASCO-IBANEZ: Călătoria unui romancier în jurul lumii

Traducere de H. Sanielevici — ed. „Adeverul", Lei 60

Această călătorie a lui Blasco-Ibanez este o operă postumă. S'ar părea ultima lucrare a popularului romancier spaniol.

Spirit de observație, spirit critic inciziv și mai ales neîntrecut imagist, excelent descriitor de peisaje și obiceiuri, Blasco-Ibanez a scris poate cele mai frumoase însemnări de călătorie. Cu atât mai interesante sunt aceste însemnări, cu cât avem o imagine complectă a întregului pământ, pe care l'a cutreerat acest neîmpăcat *caballero andante*.

D. H. Sanielevici a tradus cartea într'o limbă perfect literară, care-i este familiară dealtfel.

LUDWIG LEWISOHN: Le cas de Monsieur Crump

Roman. Colecția „Feux" croisés". Ed. Plon

D. Crump e un biet muzicant de origine germană. Tânăr și naiv, cade în capcana pe care i-o întinde o femee mai în vârstă, care, după o viață destul de aventuroasă, ar fi voit să găsească într'o căsătorie un sfârșit onorabil și o liniște burgheză pentru tot restul vieții.

Martirajul d-lui Crump, a cărui naivitate juvenilă va să sufere, este descris de Lewisohn cu o precizie și minuțiozitate de mare romancier.

ADRIENNE THOMAS: Catherine soldat

Roman. Ed. Stock

După romanele lui Remarque, desigur că romanul Adriennei Thomas a avut cel mai răsunător succes.

Războiul este privit de o locuitoare din Metz care s'a angajat într'o ambulanță a orașului său natal.

Prima parte a romanului, scris cu cel mai delicat talent, este povestea emoționantă a unei vieți și a unei iubiri zdruncinate, subt țesătura căreia ghicești o dramă interioară chinuitoare ce se petrece între o fată cuminte și un școlar prea precoce.

A doua parte, este viața în orașul Metz, pe vremea războiului. Nu găsim aici nici francofilie activă, nici sentiment germanic exagerat, ci în toată sinceritatea ei, o sfâșiere lăuntrică.

Adrienne Thomas oglindește în jurnalul ei viața de zi cu zi a Alsaciei și Lorainnei.

Răsboiul aduce un sfârșit trist tragediei personale a eroinei, a cărei viață dureroasă pune atâtea probleme de ordin moral și sentimental.

O carte infinit de simplă care zugrăvește atrocitățile multiple ale vieții.

FOTOGRAFIA DVS. și a celor ce vă sunt dragi; FOTOGRAFII DIN VILEGIATURĂ și de acasă, și ORICE ALTE FOTOGRAFII vă interesează, TRIMITEȚI-LE IMEDIAT revistei „MAGAZINUL" care le publică gratuit.

„MAGAZINUL" apare în fiecare lună, în 100 pagini, minunat ilustrate și costă 30 lei.

CRONICA LITERARA

Const. I. Emilian: Anarhismul poetic

O altă recentă teză de doctorat în litere după aceea penibilă a d-lui Murărașu — de care ne-am ocupat — se înfățișează cu totul la alt nivel intelectual și în alte condițiuni formale. D. Const. I. Emilian (pe adevăratul nume Emilian Constantinescu), dovedește în studiul critic *Anarhismul poetic* nu numai capacitatea de informațiune obligatorie studiilor pe care le întreprinde, dar o orientare intelectuală la înălțimea problemelor pe care și le pune, suficientă subtilitate și un stil sprinten — ce se resimte ce-i dreptul în chip supărător de influența d-lui Lovinescu și cade adeseori într'un ton de polemică ieftină — dar care totuș este în complexitatea lui un instrument de expresie subțire, cu mult de-asupra platelor școlii universitare. Insfârșit d. Emilian arată o inclinațiune către generalitate, lăudabilă, o tensiune spre cauze și o putere de discernământ de multe ori remarcabile.

Astfel stând lucrurile, *Anarhismul poetic* este o operă demnă de discutat și autorul ei nu ne va lua în nume de rău — dacă primindu-i-o sub raportul formei literare a speculațiunii, i-o vom respinge în metodele și concluziunile sale. Din nefericire totul ne desparte în suspomenita carte, urmând să ne unească desigur aspirațiunea comună către adevăr.

Oricât unele scrieri cunoscute ar fi în sprijinul autorului, titlul însuș de *anarhismul poetic* conține în el ceva dogmatic și polemic și în orice caz în neconformitate cu limitele esteticei actuale. *Anarchie* vrea să zică abatere dela o ordine prestabilită, dela un guvern estetic, fapt ce obligă pe critic să determine în prealabil care este *archia* sa, ceeace, de ar face, ar produce o bruscă stagnare a tuturor apelor curgătoare ale artei. Căci deși nu profesăm un relativism exagerat — de felul mutației valorilor — bazate pe o confuzie între estetic și cultural — suntem totuș încredințați că spiritul uman poate numai determina *a posteriori* atributele operelor care s'au împietrit în conștiința umanității, dar nu poate fixa nicidecum dinainte condițiile frumosului. Dacă s'ar stabili *obiectiv* datele operei de artă, critica ar dispare și s'ar preface într'o expertiză simplă la îndemână oricui. Iată dece titlul de *anarhism poetic*, ales de d. Emilian ni se pare nepotrivit, oricâtă dreptate ar avea adesea autorul să întrebuințeze acest termen. In artă nu există anarhie, ci numai *evoluție* și chiar *revoluție* din care apoi la limpezire se depune sedimentul adevăratelor valori artistice în două zone: artă și neartă.

Pentru noi și *anarhistul* Ilarie Voronca și *clasicul* Talaz prețuesc tot atâta prin lipsa de real talent, dacă nu vrem să ne lăsăm înșelați de unele sclipiri de sticlă exterioară. De aceea pretențiunea de *obiectivitate* a d-lui Emilian ni se pare vană. Și e într'adevăr ciudată această tendință la toți criticii neprofesioniști și „științifici", cași când preocuparea oricărui critic n'ar fi aceea de adevăr. Dincolo de caracterizarea exterioară indiferentă a curentelor și a operelor, nu există obiectivitate decât ca *simț și scrupul* constant al frumosului. A pretinde să justifici *obiectiv* frumosul, fără *simțul* lui, ceeace în fond e un instrument tot așa de obiectiv cași simțul văzului, este a te încurca într'un teren barat cu sârmă ghimpată. Este drept că o radiografie a scheletului de concepție a unei opere înlesnește valorificarea ei și că de pildă un Tolstoi sau un Dostoievschi, prin prezența problemei sau ca să zic astfel a *tendinței*, sunt mult mai adânci decât un Flaubert. Dar tendenționismul cu atâta nedreptate ponegrit de unii, nu este un mijloc de investigație critică, ci numai de consolidare a unei sguduiri estetice primare și nemijlocite.

Am inzistat atât asupra acestui lucru, deoarece d. Emilian spre a da *obiectivitate* studiului său și pentru a-și justifica denominațiunea de anarhism dată unei anume poezii, încearcă, cum e și firesc, să formuleze o definiție a frumosului, cu metrul căreia să măsoare apoi orice fenomen literar. E de observat că autorul este foarte aproape de Mihail Dragomirescu nu numai acolo unde înțelege frumosul sub forma tipică de *capo d'operă*, dar și în ideia că aceasta izvorăște dintr'o „concepție profund mistică ce reprezintă integral sufletul omenesc", precum și în clasificarea operelor în *capodopere* (adică producții geniale) și *literatură*.

In ce constă însfârșit *archia* d-lui Emilian? In *lumină, ordine, echilibru*, în *bun simț* și *judecată sănătoasă*, într'o *conformitate cu natura*, care trebue *interpretată*, nu *deformată*, într'o oroare de *trivialitate*, de elemente *inestetice prin ele înșile*, într'un *simț de observație, o adiere de emoție și un început de plasticizare*, în *logică, gramatică* și *bun simț*, etc.

Iată formule vagi și inoperante în critică. Lumină? O obscuritate cu un sens interior este de o sută de ori mai clară poeticește decât o claritate logică. Spirit de observație, conformitate cu natura? Dar asta duce la proză sau cel mult la pastel, care, nu-i vorbă, place d-lui Emilian. Arta nu este imitație ci prelungire a naturii în limitele unei semnificații spirituale și o sferă sau un poem nu sunt posibile decât fiindcă satisfac o anume aspirație a sufletului către geometrie și supra-sensibil. Mai departe autorul socotește *puricele* ca element inestetic prin el însuș. Pentrucă puricele pișcă pe d. Emilian, d-sa își formează despre el o opinie așa de defavorabilă. Mie însă puricele în zalele sale minuscule și sumbru-feudale mi se pare un personagiu foarte vrednic de stimă în măsura bine înțeles în care este ținut... la distanță. Nu mergem mai departe cu respingerea datelor esteticului autorului nostru. Nimic din ce susține d-sa nu poate alcătui, fără primejdie, un criteriu obiectiv de judecată, condițiunile formale ale artei neputând fi decretate. Singura împrejurare hotărîtă a poeziei este aceea de a da naștere unei *contemplații*, adică de a se dovedi animată de un *sens*. Când autorul citează versuri ca

Zgara amba
Zgara amba
Tzilipara
Tam-tara-tra
Tztza-tzap

noi recunoaștem că acestea sunt niște elucubrații, fiindcă nu au un sens interior, adică un agent de contemplație. Din potrivă ce *judecată sănătoasă*, ce *logică*, ce *natură interpretată* se pot găsi oare în aceste așa de admirabile totuș versuri de Mallarmé?

Un cygne d'autrefois se souvient que c'est lui
Magnifique mais qui sans espoir se délivre
Pour n'avoir pas chanté la région où vivre
Quand du stérile hiver a resplendi l'ennui.

Pornit de la aceste principii arbitrare d. Emilian pune într'aceeaș grămadă pe dadaiști, integraliști și câți mai sunt, cu direcțiuni ce n'au nimic de aface cu aceste școli, pe d. Ilarie Voronca alături de d. Tudor Arghezi, pe d. Philippide alături de Stephan Roll. Nimic comun nu poate fi între intenționalitatea integraliștilor și realitatea artistică a d-lui Arghezi. Oricâte grade ar face în anarhie autorul, atributul de *anarhic* nu se potrivește multora din poeții citați de d-sa, necum d-lui Arghezi. Și oricât de *senină și obiectivă* ar fi cercetarea sa d. Emilian se dovedește lipsit tocmai de ce crede că nu-i lipsește, adică de *comprehensiune artistică*, deoarece d. Arghezi este un continuator al poeziei clasice românești cu prefacerile pe care le necesită vremurile, dar fără acea preocupare *teoretică* de distrucție a trecutului ce formează esența anarhismului.

Luând pretinsa trivialitate ca un element anarhic autorul califică extraordinarele *Blesteme* drept „deslănțuire vijelioasă a tuturor instinctelor de ură și ferocitate, care-au germinat, cândva, în sufletele strămoșilor noștri cvaternari" făcând o îndoită eroare: întâiu confundând ura psihologică cu expresia ei artistică, abstractă, și al doilea explicând poemul prin sufletul cvaternar, când în realitate este o admirabilă poetizare a unor elemente și biblice (*Iov*, de pildă) și folklorice, în care blestemul este o expresie a groazei apocaliptice

De glezne târâș să-ți atârne
Ghiulele de capete cârne,
Rânjite, scrâșnite și nerăzbunate
Măceluri, osânde, păcate

Atunci tot așa de trivial este Eminescu:

Tot ce e perfid și lacom, tot Fanarul, toți iloții,
Toți se scurseră aicea și formează patrioții,
Incât fonfii și flecarii găgăuții și gușații,
Bâlbâiți cu gura strâmbă sunt stăpânii astei nații!

Cât de puțină comprehensiune artistică are d. Emilian se poate vedea din două exemple.

Aceeaș bancă 'n frunze ne-așteaptă la fântâni;
Doi îngeri duc beteala fântânilor pe mâini

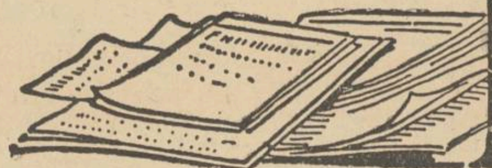
i se pare o imagine „forțată", fără îndoială fiindcă nu e conformă cu natura, adică nu e realizabilă într'o imaginație prudentă cu „bun simț".

In schimb următoarea strofă, imitată după Lucian Blaga a d-lui Fundoianu i se pare „bogată, plină de sevă", fiindcă e pastel, adică reprezentare plată a naturii, cu elemente experimentate:

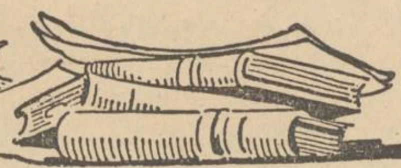
E-atâta liniște în câmp,
Că poți s'auzi în noua primăvară,
Crăpat de umezeală și de seară,
Cum crește spicul grâului în câmp.

Astfel, ca să încheem, d. Emilian a împărțit literatura română în două: în curentul anarhic, pe care îl socotește *„năprasnic"* și din care fac parte o mulțime — e adevărat — de autori hazlii, dar și poeți mari ca d. Arghezi și în școala *sănătoasă*, căreia aparțin d-nii Pillat, Crainic și „pastelistul suav, elegiacul patetic" (și netalentat — zicem noi) George Dumitrescu. Și deși autorul recunoaște meritele d-lui Arghezi, nu-i recunoaște „decât fragmentare atribute de artă eternă" și-l pune în tovărășia disproporționată a d-lor Davidescu și Adrian Maniu. In chipul acesta și cu asemenea inaptitudine critică, autorul a deformat realitatea și dintr'o cercetare a multiplelor moduri poetice contimporane care nu trebuia să ducă la nicio concluzie estetică, d-sa a alunecat pe o pantă polemică, amestecând imprudent grâul cu tărâța și spuza cu cenușa. A făcut însă aceasta cu o bunăcredință și o gravitate ce merită laude.

G. CALINESCU

INSEMNĂRI

De ce?

Intr'o revistă literară, găsim — subt titlul: „De ce?" — următorul catren dedicat de d. Blivio Silver d-rei V.:

De ce când ne 'ntâlnim pe stradă
Te uiţi în altă parte când,
Voind să te salut cât mai degrabă
Sunt nevoit să te salut... în gând

I-ai fi cetit versuri...

Interviewul d-lui Em. Bucuţa

Trecând prin Roman, o serioasă publicaţie locală a luat d-lui Em. Bucuţă un interview.

Despre intenţiile-i literare, d-sa a spus: „Poate voiu scoate un volum de nuvele, primul fiind mai mult schiţe". Cum: „mai mult"? Schiţa-i schiţă şi nuvela-i nuvelă...

Mai departe d. Bucuţă a făcut o confidenţă: „Scriu greu". Asta ne-a mai bucurat.

Dar isprăveşte brusc intervieweru1: „După aproape o oră de agreabilă discuţie, m'am despărţit de d. Bucuţă, care tocmai începea să mănânce un măr..."

Şi — după cum se vede — d. Bucuţă nu poate decât să scrie cu gura plină...

Pudicitate balneară

Dintr'o poezie acvatică publicată într'o revistă lunară:

...Mi-e drag apoi, când zori pe mare
Ridică nori de aburi calzi,
Să văd cum, pudică te scalzi,
Fugind de razele de soare.

Cum se scaldă o femee — „pudic"? Cu halat cu tot?...

„Poezie"

O revistă de provincie publică, subt titlul: „Disjuncţie", o „poezie" — din care cităm următoarele versuri:

De ce să fii
La ordinul trupului
Plămădit din spermă albă
Ca o nalbă
Din sămânţă?
Te voiu duce
Pe aripa gândului
Să trăeşti singur-

Ptiu!

Circulaţie literară

Revista „Pagini Moldovene" publică o convorbire a redactorului ei cu d. Ionel Teodoreanu.

Reproducem un fragment interesant:

„Frământ o idee nouă în jurul circulaţiunei creaţiilor literare. De exemplu, la un spectacol de Teatru. Creaţiunile majorităţii actorilor sunt valabile în limita celor câteva ore ale jocului lor, au o „circulaţie literară" cum o numesc eu, adică, stăpânesc pe spectator, desfătându-l sau întristându-l, făcându-l să participe cu interes la comportările lor scenice, atât cât durează faptul reprezentaţiei; de îndată însă ce viaţa pune din nou stăpânire pe spectator, personajul s'a mistuit, lăsat pe scena cu lumini stânse ca într'un pod cu vechituri.

Un actor însă, unul singur a reuşit să ni impună desăvârşit. Personajul creat de el, continuă să ne obsedeze şi să trăiască alături şi dimpreună cu noi şi *după ce* spectacolul care i-a dat fiinţă, a încetat. Acest gen de creaţiune are ceiace putem numi „circulaţiune socială", opusul „circulaţiunii literare" care se limitează la clipa fictivă şi efemeră a unei distracţii; „circulaţiunea socială" înseamnă intrarea în viaţă a unui personaj creiat nu fiziologic de părinţi, ci sufleteşte de talentul unui artist. Exemplificarea vie a creaţiilor care au „circulaţiune socială" ne-o dă mai ales romanul. Eroii lui Dostoewsky, Tolstoi sau Flaubert, trăesc şi pentru cei care nu au citit operile lor. *Ana Karenina* e un personaj viu cu o stare civilă bine determinată în mintea oricui. E un personaj *valabil social* şi care trăeşte aşi putea spune chiar independent de opera în care a fost creiat...

— *Romanul românesc cum apare în lumina acestei clasări, sub raportul circulaţiei artistice ori sociale?*

— Cred că tot ce a creat romanul românesc este susceptibil numai de „circulaţie literară" şi nu de „circulaţiune socială". Şi din acest punct de vedere dramaturgii români au fost mai fericiţi de cât romancierii, de vreme ce un Caţavencu, Trahanache, Pristanda, Zoiţica, Conul Leonida, Domnul Goe, ori Zeilig Schor, s'au desprins din opera în care au fost creaţi şi circulă cu atât de halucinantă putere de viaţă în rândurile creaturilor fiziologic create, încât deseori oamenii vii ai lui Dumnezeu recurg la aceste „ficţiuni" pentru a defini mai stringent şi mai plastic pe cutare tip social. Cutare e un Trahanache, cutare un Caţavencu, etc. Ţin să subliniez acest fenomen: putem verifica puterea de viaţă a unui personaj literar, constatând dacă a devenit din *substantiv* un *adjectiv*. D-na Bovary a dat naştere *Bovarysmului*. Acest adjectiv verifică puterea de viaţă a substantivului matern".

Posta Redacţiei

E. G. — In poezia „Bobocul", floarea se adresează astfel soarelui:

Cum să nu fiu supărată,
Că demult nu sunt plouată?
Iar tu cu razele de foc
M'ai pălit într'un boboc.

A păli în pălărie — merge... Dar... în boboc?

M. E. — V'am cetit poezia: „Mi-e frică". Am reţinut prima strofă:

Mi-e frică să-ţi spun cât de mult te iubesc,
Mi-e frică de vânt ce adie;
Căci mă tem că, aflând cele ce îţi şoptesc,
El va trece pământ 'n vijelie.

Vă dorim tot curajul — ca să vă puteţi exprima sentimentele direct...

I. W. — Trimiteţi traduceri din ruseşte.

H. S. — Nu.

H. D. V. — Poezia puţin personală.

C. C. Ş.-V. — V'am cetit versurile. Am luat act de frământările d-voastră sufleteşti:

Ar trebui să ştiu
De ce în urma mea nu las
Măcar un fiu?

Mai încercaţi. — *M. Sevastos.*

Scriitorii în slujba reclamei

Se credea odinioară — dar mai bine spus, se afirma mereu fără ca nimeni să creadă într'adevăr — că literatura şi reclama ar fi două activităţi incompatibile între ele. Nu mai devreme decât acum un sfert de secol, un scriitor care îşi lăuda singur marfa (sub o formă cât de decentă de interview, de articol de inspiraţie personală şi de factură străină, sau de reclamă editorială) era privit cu ochi răi de către confraţi şi public.

Drept vorbind, publicul nu s'a interesat niciodată prea mult de felul cum îşi fac sau nu-şi fac reclamă scriitorii. Toate micile mişelii la adresa scriitorului citit şi cu tiraj au pornit întotdeauna dela confraţi, niciodată dela public. *Et pour cause.*

In ultima vreme, de când cu literatura profesională (sau, dacă vreţi, profesionismul literar sau literatura profesionistă) părerea generală s'a modificat. Astăzi, un scriitor care şi-ar neglija reclama ar fi considerat de confraţi şi chiar de către public drept un om primejdios care „strică meseria" cu idei înapoiate şi scrupule caraghioase.

Mai mult chiar decât atât: Asistăm astăzi la o adevărată furie a reclamei printre scriitori. Lumea literară actuală trăeşte sub imperiul reclamei. Scriitorii actuali nu numai că încearcă să-şi dea aerul că-şi fac reclamă chiar atunci când nu-şi pot face, ci chiar îşi pun condeiul în slujba reclamei, oridecâteori au prilejul.

Am văzut oameni de litere — romancieri adânci, subtili poeţi, eseişti serioşi — lăudând sub semnătură produse farmaceutice, articole de modă şi de băcănie, parfumuri şi dantele, ciorapi, cămăşi sau pălării.

Şi de ce nu? Cu prilejul acesta reclama „suflet al comerţului" devine un gen literar. Aşa cum odinioară poeţii glorificau în versuri inspirate (şi comandate) isprăvile marilor şefi de armate şi ale marilor cuceritori, scriitorii de astăzi celebrează produsele cutărei fabrici de mobile (cum a fost cazul cu firma Levitan din Paris, preamărită de literaţi ca Paul Reboux şi André Dahl) sau un liqueur ilustru cum face Georges Lecomte lăudând chartreusa.

Bunul gust public nu are, prin aceasta, nimic de pierdut. Dimpotrivă. Pentru mulţi acesta va fi un mijloc de-a lua contact cu literatura. Şi, pentru scriitori, va fi poate cel mai folositor mijloc de reclamă — pe lângă un mijloc sigur de câştig, în limitele talentului lor, şi un mijloc nu se poate mai onorabil.

Dispariţia lui Albert Londres

Jurnalele ne-au adus vestea că printre pasagerii dispăruţi în incendiul vaporului „Georges Philippar", undeva prin pustiurile de apă şi azur torid ale Oceanului Indian, s'ar fi aflând şi celebrul reporter francez Albert Londres.

Ştirile acestea, ce e drept, sunt destul de contradictorii. Se auzea, la un moment dat, că Londres ar fi rămas undeva la o escală în Somalia. Moartea lui în catastrofa lui „Philippar" nu pare tocmai sigură.

Nu credem că Londres — ca odinioară Mark Twain — a lansat el însuş vestea propriei lui morţi. N'ar fi avut nevoe de asta pentru a-şi mări popularitatea. In orice caz dispariţia lui într'o catastrofă atât de *originală* ca aceea a vaporului „Georges Philippar" ar fi vrednică de viaţa lui şi de opera lui de reportaje extraordinare, în care era recunoscut ca un maestru cu renume universal.

Intr'adevăr, ce sfârşit mai potrivit pentru un om care a colindat tot pământul în căutare de noutăţi senzaţionale decât acesta: un incendiu pe o corabie în mijlocul oceanului sinistru şi fierbinte, într'un decor de halucinantă groază. Albert Londres, în agitata lui carieră de reporter, atât de bogată în peripeţii şi aventuri de tot felul, a trăit cu siguranţă (cărţile lui sunt o dovadă) clipe aproape tot atât de dificile. Aduceţi-vă aminte de aventurile lui prin Senegal şi Sahara, pe meleagurile sterpe ale Guyanei printre deportaţi, în Argentina şi, mai aproape de noi, la Sofia şi în Macedonia bulgară, în mijlocul comitagiilor.

Albert Londres a jucat în literatura modernă un rol interesant şi ciudat. Şi-a consacrat talentul căutării de aventuri reale şi de senzaţional trăit. A preferat să găsească în lumea contemporană aventura în stare naturală, lăsând romancierilor de imaginaţie complicaţiile neverosimile. A ajuns astfel, la un rezultat ciudat: a adunat în cărţile lui un material enorm de întâmplări senzaţionale. Se găsesc în volumele lui zeci de subiecte de roman. Toate reportajele lui sunt fabuloase romane trăite. El a prilejuit în acest timp multor paşnici lectori să-şi dea seama, în primul rând, că realitatea cotidiană e plină de aventură şi de senzaţional şi, în al doilea rând, că acest senzaţional e mult mai cumplit şi mai puternic decât acela obişnuit în romanele de aventuri.

Ultima lui aventură — dacă ştirile despre dispariţia lui Londres sunt adevărate — a încununat glorios cariera lui de mare reporter. Un astfel de om nu are dreptul să-şi sfârşească zilele comod şi banal instalat într'un fotoliu sau întins într'un pat. Ca şi Amundsen, dispărut în pustietăţile polare pe câmpul de onoare al marilor exploratori, Londres a căzut pe câmpul de onoare al marilor reporteri.

Acestea pot rămânea valabile chiar dacă Londres călătorea pe „Philippar" pentru simpla lui plăcere sau odihnă. — *Al. A. Ph.*

Muzeu de eugenie

Revista de igienă Socială de sub direcţiunea d-lui dr. C. Banu are în numărul său din Maiu 1932, un documentat studiu asupra planului şi scopului unui muzeu de antropologie şi eugenie în legătură cu problemele demografice.

Muzeul sintetic de antropologie şi engenie, astfel cum a fost întrevăzut la congresul internaţional de demografie ţinut la Roma în Septembrie 1931, ar urma să fie compus din 7 secţiuni:

1) *Secţiunea metodologiei* va arăta evoluţiunea metodelor de cercetări antropologice, eugenice şi statistice;

2) *Secţiunea teoriei eredităţii* se va ocupa cu principalele fenomene de ereditate şi variaţie a caracterelor fizice şi psihice, transmiterea malformaţiunilor şi a maladiilor, moştenirea geniului şi a tendinţelor criminale;

3) *Secţiunea osteologiei şi paleoantropologiei* se va ocupa cu evoluţiunea filogenetică probabilă a raselor umane actuale şi cu relaţiile dintre ele;

4) *Secţiunea stomatologiei, psihologiei şi distribuţiunii raselor umane* va trebui să umple multe lacune ştiinţifice, cu ajutorul colecţiilor fotografice, selecţiunea tipurilor făcându-se pe baza rezultatelor celor mai minuţioase investigaţiuni antropologice.

5) *Secţiunea pentru încrucişarea în aceiaş rasă şi între rase deosebite* va trebui să pună în evidenţă modul în care se transmit caracterele fizice ale raselor.

6) *Secţiunea problemelor de selecţie şi a statisticii social-biologice a populaţiei* se va ocupa cu influenţele selective ale mediului, distribuţiunea climatelor, florei şi faunei pe întregul glob, zonele favorabile şi defavorabile vieţei omului, distribuţiunea diferitelor forme de cultură umană pe glob în diferite epoci etc.

7) *Secţiunea eugeniei practice şi igienei sociale* va înfăţişa distribuţiunea legilor de sterilizare preventivă. extensiunea ei în diverse ţări, repartizarea oficiilor de consultaţii prematrimoniale, repartizarea catedrelor de antropologie şi de eugenie şi a instituţiunilor şi societăţilor eugenice.

Revista Istorică Română

Fascicula I a volumului al doilea ne aduce continuarea studiului pe care d. *C. C. Giurescu* îl consacră lucrării de sinteză a d-lui N. Iorga: „Istoria Românilor şi a civilizaţiei lor".

Fragmentul de faţă cuprinde observaţiile privitoare la Capitolele III-VII ale operei d-lui Iorga.

D. *V. Papacostea* publică a doua parte a articolului despre Teodor Anastasie Cavalioti. După ce ne-a înfăţişat mai întâi înfloritoarea stare economică şi culturală a Moscopolei în secolul al XVIII-lea, d-sa evocă de data asta luminoasa figură a lui Cavalioti, unul dintre cei mai iluştri fii ai oraşului epirot.

Apreciat mai ales pentru o lucrare de linguistică (un vocabular greco-albano-românesc tipărit la Veneţia în 1770), Cavalioti ne apare acum, după cercetarea unor manuscrise inedite, ca o personalitate înzestrată cu o vastă cultură filozofică.

Dintre „falsurile patriotice ale lui B. P. Hasdeu", d. *P. P. Panaitescu* a ales două: Diploma bârlădeană din 1134 şi Hrisovul lui Iurg Koriatovici din 1374, a căror autenticitate a fost de multe ori suspectată. Cu argumente nouă, datorite mai ales unei amănunţite analize linguistice şi diplomatice, d. Panaitescu dovedeşte în chip definitiv regretabila mistificare a lui Hasdeu.

D. general *Grigore Costandache* face o minuţioasă dare de seamă despre „Arhivele vechi din Viena" şi atrage atenţia asupra unui însemnat număr de documente de o deosebită importanţă pentru istoria noastră. — *J. B.*

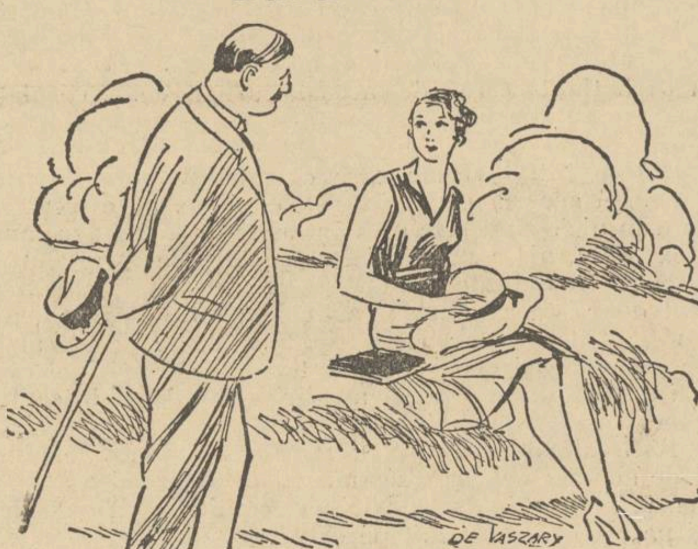
Mărunte

■ Pictorul Paul Konrad-Hoenich predă lecţii de pictură şi gravură (lemn, linoleum, aquaforte) în atelierul său din str. Răsuri 23.

* * *

Pentru tot ce priveşte „Adeverul Literar" (predarea manuscriselor, informaţii asupra lor, aducere de cărţi, reviste, etc.), a se adresa d-lui Sevastos, la redacţie, numai Joi, Vineri şi Sâmbătă, 5—6 d. a.

Gura lumii

— Cum eşim des împreună, lumea spune că suntem însuraţi.
— Aşa-s oamenii: răutăcioşi..

Toaleta de doliu

— Foarte şic! Eram sigură că, cu gustul d-tale, ai să-mi faci ceva amuzant.

Standardizare

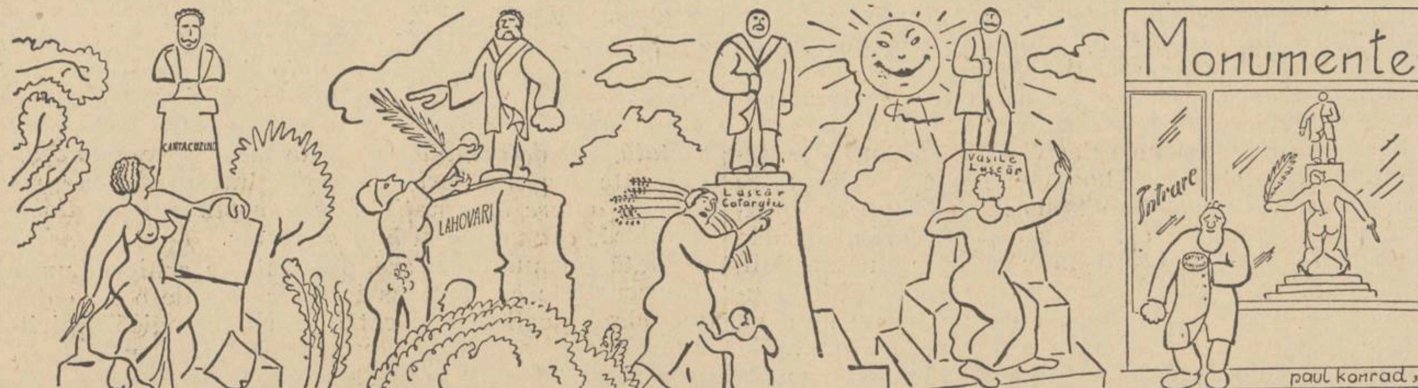

— Ce crezi că nu ştiu că mă înşeli cu bărbatu-meu?
— Draga mea, eşti extraordinară. Adică pentrucă e bărbatu-tău ai vrea să fac excepţie?

Subt mese

Semnele nu mai sunt în uz...

Artiştii pun — nu ştim pentruce — pe soclul fiecărui monument câte o femee...

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. CONST. MILLE (SĂRINDAR) No. 7—11